

EIROPAS
KULTŪRAS
MANTOJUMA
DIENAS 2006

VĒSTURISKO INTERJERU SAGLABĀŠANA UN RESTAURĀCIJA

EUROPEAN
HERITAGE
DAYS 2006

PRESERVATION AND RENOVATION OF HISTORIC INTERIORS

EIROPAS
KULTŪRAS
MANTOJUMA
DIENAS 2006

**VĒSTURISKO
INTERJERU
SAGLABĀŠANA
UN RESTAURĀCIJA**

EUROPEAN
HERITAGE
DAYS 2006

**PRESERVATION
AND RENOVATION
OF HISTORIC
INTERIORS**

VALSTS
KULTŪRAS
PIEMINEKĻU
AIZSARDZĪBAS
INSPEKCIJA

Teksta autori: J. Dambis (ievads); J. Zilgalvis, R. Pētersons, K. Čakstiņa, R. Kaminska, J. Grostiņa,
A. Bistere, G. Silakaktiņš (objektu apraksti)
Fotogrāfijas: M. Vanaga, V. Mašnovskis, K. Geile, J. Zilgalvis, A. Bistere, VKPAI Pieminekļu
Dokumentācijas centrs
Redaktore: Diāna Spertāle
Mākslinieciskais noformējums: Aivars Plotka
Tulkojums angļu valodā: Jānis Vanags
Projekta vadība: Kristīne Geile

Izdevums tapis ar Valsts Kultūrkapitāla fonda finansiālu atbalstu

Izgatavots: SIA "Tipogrāfija Citrons"

VALSTS
KULTŪRAS
PIEMINEKĻU
AIZSARDZĪBAS
INSPEKCIJA

VALSTS KULTŪRKAPITĀLA FONDS

COUNCIL
OF EUROPE
CONSEIL
DE L'EUROPE

Eiropas kultūras mantojuma dienas 2006
"Vēsturisko interjeru saglabāšana un restaurācija"

Aizkraukles rajons:	
Erberges luterāņu baznīca	10
Neretas luterāņu baznīca	11
Alūksnes rajons:	
<i>Palmu māja</i>	12
Gaujienas muižas pils	13
Alūksnes luterāņu baznīca	14
Balvu rajons:	
Balvu katoļu baznīca	15
Bērzpils (Bēržu) katoļu baznīca un kapliča	16
Viļakas katoļu baznīca	17
Bauskas rajons:	
Bauskas Sv. Gara luterāņu baznīca	18
Dzelzāmurū medību pils	19
Mežotnes muižas pils	20
Rundāles pils	22
Cēsu rajons:	
Viesnīca "Cēsis"	24
Ungurmuižas kungu māja	25
Lielstraupes luterāņu baznīca	26
Daugavpils:	
Grivas katoļu baznīca	27
Vienības nams Daugavpilī	28
Daugavpils rajons:	
Elernes katoļu baznīca	29
Subates luterāņu baznīca	30
Jaunsventes muižas kungu māja	31
Dobeles rajons:	
Vēcauces luterāņu baznīca	32
Lielaucē muižas pils	33
Mežmuižas pils	34
Gulbenes rajons:	
Beļavas muižas pils	35
Jelgava:	
Sv. Jura katoļu baznīca	36
Jelgavas pasta ēka	37
<i>Academia Petrīna</i>	38
Jelgavas rajons:	
Zaļenieku muižas pils	39
Blankenfeldes muižas kungu māja	40
Jēkabpils rajons:	
Krustpils viduslaiku pils	41
Asares luterāņu baznīca	42
Gārsenes luterāņu baznīca	43
SEB Unibanka Jēkabpils nodaļa	44
Jūrmala:	
Jūrmalas mūzikas skola	45
Majoru muižas dzīvojamā ēka	46
Krāslavas rajons:	
Piedrujas katoļu baznīca	47
Šķeltovas pareizticīgo baznīca	48
Krāslavas katoļu baznīca	49

Kuldīgas rajons:	
Kuldīgas pilsētas muzejs	50
Valtaiķu luterāņu baznīca	51
Ēdoles luterāņu baznīca	52
Kalnāmuižas (Siekātes) muižas kungu māja	53
Ēdoles viduslaiku pils	54
Liepāja:	
Dzīvojamās ēkas kāpņu telpa	55
Liepājas teātris	56
Sv. Nikolaja pareizticīgo katedrāle (Jūras katedrāle) ...	57
Liepājas Sv. Trīsvienības luterāņu baznīca	58
Liepājas rajons:	
Tašu muiža	59
Apriķu luterāņu baznīca	60
Limbažu rajons:	
Ozolmuižas pils	61
Biriņu muižas pils	62
Bijušais Rātsnams	63
Limbažu pareizticīgo baznīca	64
Ludzas rajons:	
Malnavas katoļu baznīca	65
Vecslabadas pareizticīgo baznīca	66
Madonas rajons:	
Lubānas luterāņu baznīca	67
Cesvaines muižas mežkunga māja	68
Lazdonas luterāņu baznīca	69
Ogres rajons:	
Sanatorija "Ogre"	70
Ogres luterāņu baznīca	71
Preiļu rajons:	
Bērzgales (Biržgaļu) katoļu baznīca	72
Gornejiešu kapliča	73
Riebiņu katoļu baznīca	74
Rēzekne:	
Rēzeknes Jēzus sirds katoļu baznīca	75
Dzīvojamā ēka	76
Rēzeknes rajons:	
Rozentovas katoļu baznīca	77
Ilzkalna pareizticīgo baznīca	78
Viļānu katoļu baznīca	79
Rīga:	
Mazā Ģilde	80
Lielā Ģilde	81
Kinoteātris "Rīga"	82
Latvijas Nacionālā opera	83
Rīgas Latviešu biedrības nams	84
Latvijas Nacionālais teātris	85
Īres nams	86
J. Rozentāla un R. Blaumaņa muzejs	87
Jēzus luterāņu baznīca	88
Latvijas Nacionālais mākslas muzejs	89
Latvijas Mākslas akadēmija	90
Īres nams	91
Sv. Jaņa luterāņu baznīca	92
Dzīvojamā ēka	93
Reiterņa nams	94
Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs, <i>Kolonnu zāle</i> ...	95
E. Smilģa Teātra muzejs	96
Ēku komplekss <i>Trīs brāļi</i>	97

Latvijas Republikas Saeima	98
Sv. Nevas Aleksandra pareizticīgo baznīca	99
Mencendorfa nams	100
Rīgas rajons:	
Siguldas muižas Jaunā pils	101
Katlakalna luterāņu baznīca	102
Doles (Ķekavas) luterāņu baznīca	103
Saldus rajons:	
Gaiķu luterāņu baznīca	104
Saldus Sv. Jāņa luterāņu baznīca	105
Reņģes pils Rubas muižā	106
Jaunauces muižas kungu māja	107
Talsu rajons:	
Iģenes luterāņu baznīca	108
Amatnieku darbnīca <i>Zelī</i>	109
Abavas Tautas nams	110
Tukuma rajons:	
Tukuma luterāņu baznīca	111
Kandavas luterāņu baznīca	112
Durbes muižas pils	113
Kukšu muiža	114
Valkas rajons:	
Aumeistaru muižas pārvaldnieka māja	115
Lugažu luterāņu baznīca	116
Valmieras rajons:	
Burtnieku luterāņu baznīca	117
Bijusi Valsts Zemes banka	118
Dikļu muižas pils	119
Ventspils rajons:	
Ugāles luterāņu baznīca	120
Rindas luterāņu baznīca	121
Landzes luterāņu baznīca	122
Ventspils:	
Ventspils pilsētas un rajona policijas pārvaldes ēka ...	123
Ventspils viduslaiku pils	124
Ventspils Nikolaja baznīca	126
Ventspils pilsētas rātsnams	127

Kultūras mantojumu veido uzkrātu resursu kopums, kas saņemts mantojumā no pagātnes un kas, neatkarīgi no piederības, ir vērtība visai sabiedrībai. Pēdējos gados Eiropā kultūras mantojuma jēdziena izpratnē arvien vairāk par galveno tiek izvirzītas humānās vērtības. Nepārtrauktā sabiedrības un telpiskās vides attīstībā kultūras mantojums ir vēl pietiekami neizmantots potenciāls ilgtspējīgas attīstības un cilvēka dzīves kvalitātes nodrošināšanā.

Kultūras mantojuma saglabāšanas pamatā ir izpratne un attieksme. Mantojuma saglabāšana nav tikai valsts un pašvaldību atbildība, bet arī visas sabiedrības kopīgas rūpes. Mēs parasti esam pieraduši vērtīgas ēkas aplūkot no ārpusē, jo bieži to durvis ir slēgtas. Pat aiz šķietami vienkāršām ēku fasādēm dažkārt ir paslēpti fantastiski interjeri. Mūsdienās tieši interjeri ir pakļauti vislielākajām pārmaiņām, tā ir vide, kuru cilvēks vai cilvēku kopa vēlas radīt konkrētām vajadzībām ar īpašu noskaņu, un, mainoties telpu lietošanas mērķiem vai arī saimniekiem, notiek pārmaiņas arī interjerā. Ēkas īpašnieka gaumes izjūta, modes tendences un praktiskās vajadzības ir galvenie faktori, kas ietekmē vēsturisku interjeru saglabāšanu.

Izpratnes trūkuma dēļ, veicot "eioremontus", daudzi vērtīgi interjeri iegūst jaunu apdari un pat plānojuma risinājumu, kam nav nekā kopīga ar mūsdienu kultūras mantojuma saglabāšanas teoriju un praksi. Tikai patiesi istām – autentiskām ēkām, kam saglabāta ārējā veidola un interjera stilistiskā vienotība, ir pati lielākā vērtība. Arī vēsturisku ēku šķietami vienkārša telpu apdare bieži zem vairākiem krāsu slāņiem slēpj sienu gleznojumus un liecības par stila interjera krāšņumu. Svarīgi ir sajūst to īpašo auru, ko sniedz kopts un restaurēts vēsturisks interjers, kas ir atbilstoši iekārtots un kur katram priekšmetam ir sava, pārdomāta vieta.

Rundāles pils, kur Imanta Lancmaņa vadībā ir izveidojusies Latvijas augstākā interjeru restaurācijas skola; Apriķu luterāņu baznīca, kur draudze gadu desmitiem rūpējusies par fantastisku griestu saglabāšanu; Krāslavas katoļu baznīca, kur patlaban notiekošā restaurācija, ko veic gan latviešu, gan poļu restauratori, padara to īpaši nozīmīgu, jo tiek atsegti vērtīgi 18. gs. mākslas darbi, kas pieder dievnama autentiskajai apdarei; Lielā ģilde un Mazā ģilde Rīgā, kuras lepojas ar vērtīgu interjeru; Cēsaines muižas mežkunga māja, kuras īpašnieka ieguldījums par veikto rūpīgo interjeru atjaunošanu novērtēts ar *Kultūras mantojuma gada balvas 2005* veicināšanas balvu – apmeklējot šos un daudzus citus aprūpētus objektus, mēs gūstam baudījumu, ko sniedz kvalitatīva, sakopta dzīves telpa.

Ar cieņu izturēties pret kultūras mantojumu nozīmē rūpēties par kopīgu atmiņu, tas ir tikpat nozīmīgi kā ievērot cilvēktiesības, likumību un attīstīt demokrātiju, vai citiem vārdiem sakot – dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi.

J. Dambis, arhitekts
Valsts kultūras pieminekļu
aizsardzības inspekcijas vadītājs

Cultural heritage is a collection of resources accumulated for centuries and passed over from generation to generation. Irrespective of its owner, cultural heritage is an asset and treasure for society as a whole. Over the past few years, the concept of European heritage has been shifted its emphasis towards human values as the central asset. In the perpetual development of society and the spatial domain, cultural heritage still has underexploited potential in ensuring sustainable growth and quality of human life.

The preservation of cultural heritage is based on understanding and attitude. The responsibility for preservation efforts does not lie solely with state or municipal bodies, but should rather become a collective concern for society as a whole. We have grown accustomed to view valuable buildings from outside, as their doors are closed for visitors. However, seemingly simple and modest façades sometimes safeguard splendid and unique interiors. Today, interiors experience the most intense alterations and represent an environment that the human being or a community wants to shape for a particular purpose or a specific mood, hence, changes in owners or functions of premises also bring modifications to interiors. The taste of the owner, trends in fashion, as well as practical requirements are the main factors affecting the preservation of historical interiors.

Due to lack of knowledge and understanding, many contemporary redecoration and redevelopment projects result in new interior finishes and even modified layouts that have nothing to do with modern heritage preservation theories and best practices. Only truly genuine and authentic buildings representing a unified stylistic ensemble of the interior and exterior solution can be considered valuable assets. Furthermore, seemingly modest interior finishes of historical buildings frequently have wall paintings and evidence of splendid artworks hidden under several layers of paintwork. It is crucial to sense the very special aura of a well-maintained, restored historical interior featuring relevant furnishings and items that have their rightful and well-considered place and function in it.

Rundāle palace, that boasts the best school of interior restoration professionals in Latvia, developed under the supervision of Imants Lancmanis; Apriķi Lutheran church that has seen its congregation care for the fantastic ceiling for decades; Krāslava Catholic church currently undergoing an important restoration project by both Latvian and Polish professionals, it is of particular significance as valuable authentic 18th century artworks are being uncovered; the Great Guild house and the Small Guild house in Rīga boasting valuable interiors; the forester's house of Cesvaine manor, the owner of which has made a significant contribution to restore authentic interiors and was awarded a consolation prize in the Annual Cultural Heritage Award Ceremony in 2005 for his efforts – visiting these and many other well-maintained sites we are filled with delight evoked by high-quality and preserved living space.

Respect for cultural heritage means caring for the collective memory; it is as important as respecting human rights, abide by the law and develop democracies, or, to put in other words, to live a life that a human being deserves.

J. Dambis, Architect
Head of State Inspection
for Heritage Protection

Ērberģes luterāņu baznīca

Aizkraukles raj., Mazzalves pag.

(aut. – K. Č.)

Mūra baznīca celta no 1695.–1700. gadam vecās koka baznīcas vietā. Tās pasūtītājs bija Dursupes un Ērberģes muižas īpašnieks G. V. Fitinghofs-Šels. Ēka ir vienjoma celtnē ar poligonālu altāra daļas apsidu un no kopējā apjoma izvirzītu četrstūra torni. Dievnamā saglabājušās ēkas ieejas galā iebūvētās ērģeļu luktas, kuru margās četrstūra pildīņos ievietoti 12 apustuļu un evaņģēlistu pusfigūru gleznojumi (1700) uz koka pamatnes eļļas tehnikā. Šajā laikā darināta arī kancele ar gleznojumiem pildīņos, kuros attēloti Sv. Ārons, Sv. Mozus, Kristus Valdnieks un četri evaņģēlisti. Šīs baznīcas gleznojumi pieder pie skaitliski maz sastopamiem 18. gs. sākuma sakrālās glezniecības paraugiem Latvijā. Kancele rotāta ar korintiskām kolonnām un ziedu–augu ornamentu, atspoguļojot 18. gs. kokgriezumu tradīcijas un stilistiku. Baznīcā atrodas lauku baznīcai pietiekami apjomīgas ērģeles (1881), kuras būvējis ērģelmeistars M. Krēslīšs. Ēkas interjeru rotā grezns koka griestu lukturis (20. gs. pirmā puse). Apjomā trūcīgo altāri papildina altārglezna "Golgāta" (19. gs.), kuras risinājumā izmantota klasicismam raksturīga kompozīcija. 19. gs. otrā pusē darināti baznīcas soli un ērģeļu prospekts. Zem baznīcas koka grīdas ir izbūvētas kapenes, kurās atrasti 18. gs. vidus metāla sarkofāgi un koka zārki ar apkalumiem, kuros saglabājušies mumificējušies apbedījumi, kas ir unikāla parādība Latvijas apstākļiem. Kopš 19. gs. baznīcā tika veikti remontdarbi, pēdējie nozīmīgākie ir veikti 1996. un 1997. gadā. 2005. gadā veikta kanceles korpusa un gleznojumu restaurācija A. Podziņas vadībā.

Ērberģe Lutheran church

Aizkraukle district, Mazzalve municipality

(aut. – K. Č.)

The stone church was built between 1695 and 1700 to replace the old wooden church. The building was commissioned by the owner of Dursupe and Ērberģe manor G. V. Vietinghoff-Scheel. It is an aisleless church with a polygonal chancel apse and quadrangular tower attached to the main body of the building. The church displays an organ loft, situated at the entrance doorway, featuring a handrail with quadrangular panels depicting termini of the Twelve Apostles and Evangelists (1700), oil-painted on wood. The pulpit dates back to the same period and its panel paintings depict St. Aaron, St. Moses, Christ, and the Four Evangelists. These paintings represent rare samples of the early 18th century art of Latvia. The pulpit is adorned with Corinthian columns, flower and plant ornamentation thus reflecting the 18th century woodcarving tradition and style. The organ (1881), built by M. Krēslīšs, is quite large for a rural church. The church interior boasts an ornate suspended wooden chandelier (early 20th century). The scanty altar is enriched with an altarpiece "Golgotha" (19th century) featuring a characteristic classical composition. The organ facade and pews were made in the latter half of the 19th century. The basement of the church serves as a crypt with mid-18th century metal sarcophagi and wooden coffins with wrought iron fittings. These repositories feature mummified bodies that are unique for Latvia. The church has undergone several sessions of repairs since the 19th century with the last substantial renovation activities implemented in 1996 and 1997. The pulpit and its paintings were renovated under the supervision of A. Podziņa in 2005.

Neretas luterāņu baznīca

Aizkraukles raj., Nereta, Rīgas iela 2

(aut. – K. Č.)

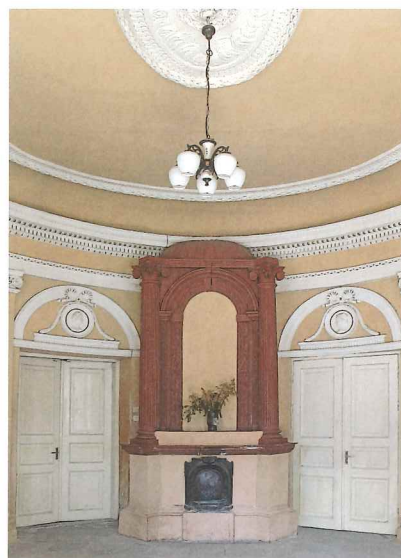
Baznīca celta (1584–1593) pēc grāfa V. fon Efferna ierosinājuma. Tā ir vienjoma, taisnstūra mūra celtnē, ar sašaurinātu poligonālu altārdaļu un astoņstūra torni ēkas rietumu daļā, nostiprināta ar kontrforsiem. Baznīcas arhitektūrā dominē vēlīnās gotikas un manierisma stils. Iekštelpu apmetās un balsinātās ķieģeļu krusta velves, kuras balsta pilastrī, ir rotātas ar komplikētu tīklveida profilētu ribu rakstu. Velvju ribas, imitējot ķieģeļu mūrējumu, sākotnēji bija krāsotas sarkanbrūnā tonī. Baznīcā saglabājušies izcili manierisma laika memoriālas tēlniecības mākslas darbi no 16. gs. beigām, t. i. baznīcas pasūtītāja dēla kapa plāksne – piemineklis G. fon Effernam (1596) ar figurālu kompozīciju centrā; otra kapa plāksne – piemineklis, veltīts V. fon Effernam, kurš apbedīts zem baznīcas altāra un tās kompozicionālajā izveidē ir izmantota viduslaiku kapu plāksņu shēma. Līdz 1930. gadam zem baznīcas atradās kapenes, kurās tika atrasti trīs 18. gs. koka zārki un 17. gs. alvas sarkofāgs. Baznīcā saglabājušies divi 17.–18. gs. misiņa griestu lukturi. Baznīcas iekārta – altāris, kancele un baznīcēnu soli darināti 19. gs. beigās, izmantojot gotiskās formas. Altārgleznu "Golgāta" 1863. gadā gleznojis P. Hendlers. 1893. gadā ir darinātas ērģeļu luktas, prospekts un uzstādītas ērģeles no R. Knaufa firmas Bleiherodē. Abpus altārim ir saglabājušās divas vitrāžas (1900, E. Beijermans, Rīga); bagātīgi ornamentālos ietvaros attēlota Kristus figūra – "Kristus" un "Kristus debesbraukšana". Neraugoties uz remontdarbiem un nelielām pārbūvēm, ar nelielām izmaiņām ir saglabājies sākotnējais baznīcas interjers.

Nereta Lutheran church

Aizkraukle district, Nereta, 2 Riga street

(aut. – K. Č.)

The church was built between 1584 and 1593 on the initiative of Count V. von Effern. It is an aisleless rectangular stone building with a narrowed polygonal chancel and buttressed octagonal tower at the western end. The church architecture is dominated by late Gothic and Mannerism solutions. The plastered and white-washed brick groin vaults resting on piers are adorned with a complicated lierne pattern of profiled ribs that had originally been painted reddish brown to imitate brick. The church boasts outstanding Mannerism period pieces of memorial sculpture dating back to the late 16th century, i. e., a stele to the sponsor's son G. von Effern (1596) featuring a figural composition in its central part; another stele for V. von Effern, buried below the altar, is a fine sample of Medieval stele composition. Until 1930, the church comprised a crypt with three 18th century wooden coffins and a 17th century tin sarcophagus. The church has two surviving 17th or 18th century suspended brass chandeliers. The furniture and interior items – pews, altar, pulpit – date back to the late 19th century and represent the Gothic tradition. The altarpiece "Golgotha" was painted by P. Hendlers in 1863. The organ (R. Knauf's company in Bleiherode), organ façade and loft were made in 1893. The altar is flanked by two stained glass windows (1900, E. Beijerman Riga) featuring lavishly ornamented frames around the scenes of "Ascension" and "Christ". Despite repairs and alterations the church still boasts only slightly modified authentic interior.

Palmu māja

Alūksne, Pils iela 33

(aut. – A. B.)

Palmu māja celta kā siltumnīca ap 18. gs. 90. gadu pēc barona Otto Hermana fon Fitinghofa pasūtījuma. 1898. gadā Konrāda fon Fitinghofa laikā tika izpārdota daļa iekšējo izgreznojumu, ēka pārbūvēta, daļēji arī interjers, un celtnē tika izmantota kā zirgu stallis. Ap 19. gs. 20. gadiem centrālajā daļā dzīvojis rentnieks un ēkas galos tikušas ierīkotas kūti. 19. gs. 30. gadu sākumā ēku ieguvuši brāļi Hincenbergi, kas *Palmu māju* pārbūvējuši un tur ierīkojuši eļļas spiestuvi. 1941. gadā vācu okupācijas vara *Palmu mājas* teritorijā ierīkoja ieslodzījuma vietu. No 1949. gada ēku savām vajadzībām izmantojis Alūksnes autotransporta uzņēmums. 1992. gadā tika plānota ēkas centrālās daļas restaurācija, lai iekārtotu Komerbankas kantora telpas, kas ēkā atradās līdz 1997. gadam. Pašreizējā *Palmu mājas* īpašniece ir Ilga Hincenberga.

Palmu māja pēc plāna ir taisnstūrveida ēka, kuras centrālajai daļai ir divi stāvi ar ovālveida izvirzījumu galvenajā fasādē un balkonu virs ieejas. Vidusdaļas ārējā apdarē manāmas baroka stila iezīmes, bet pārējās fasādes apdarē – klasicisma elementi.

Palmu mājas interjera apdares autors ir K. Kolopka – stuka un marmora meistars no Prāgas. Pirmā stāva Ovālajā zālē sienas ar pilastriem sadalītas laukumos, sienas augšdaļā veidota plata dekoratīva dzega. Dekors izpildīts zemā stuka reljefā, dominē klasicismam raksturīgs ornaments – vitnes, lentes, medallioni, ziedu grozi. Telpas vienā galā novietota krāsns – kamīns. Otrā stāva pusovālajā zālē dekors veidots atturīgāks, sienas rotā rāmji, ziedu vitnes, konsoles. Sienas augšdaļā veidota plata dekoratīva dzega. Blakus pirmā stāva zālei atrodas pavisam neliela telpa ar grezniem griestiem cilindriskas velves formā.

Orangery Palm house

Alūksne, 33 Pils street

(aut. – A. B.)

The *Palm house* was built as an orangery in the 1790ies, commissioned by Oto Hermann von Vietinghoff. The interior decorative elements were sold by Konrad von Vietinghoff in 1898 and the building, also parts of the interior, underwent redevelopment and was later used as a stable. Around 1923 the central part of the former orangery was occupied by a lessee, while the flanks were used as cattle-sheds. In the early 1930ies the building was acquired by the brothers Hincenbergs who redeveloped the *Palm house* and started an oil manufacturing facility. The authorities of German occupation redesignated the building in 1941 to serve as a prison. A local transportation company of Alūksne occupies the building since 1949. The *Palm house* underwent restoration in 1957 and 1958. The building was renovated and redeveloped in 1992 to house a bank office that remained in the premises until 1997. The current owner of the *Palm house* is Ilga Hincenberga.

The former orangery is a rectangular building with the central part designed in two storeys with an oval extension in the main façade and a balcony above the entrance. The central part of the building displays Baroque features, while the other façades are classical.

The author of the *Palm house* interior finish is K. Kolopka – a stucco and marble master from Prague. The walls of the Oval hall on the first floor are divided in separate sections by pilasters, and the upper part of the wall is marked by a wide decorative cornice. The interior stucco decorations are moulded in low relief and dominated by Classicism ornamentation – festoons, ribbons, medallions, baskets of flowers. One end of the room has a fireplace stove. The decorative finish of the semi-oval hall on the second floor is more modest and features wall frames, festoons, consoles. A wide decorative cornice lines the upper part of the walls. There is also a very small room with a luxurious tunnel-vaulted ceiling adjoining the first floor hall.

Gaujienas muižas pils

Alūksnes raj. Gaujienas pag.

(aut. – J. Z.)

Gaujienas muižas pils celta pēc 1818. gada A. fon Vulfa saimniekošanas laikā un pabeigta līdz 1827. gadam. 19. gs. 50.–60. gados pils pārbūvēta, uzcelot simetriskus sānu rīzalītus, portiku, kā arī mainot jumta formu. Pils interjers tapis 19. gs. 50.–60. gados un sakņojas vēlā ampira un neorokoko motīvos. 20. gs. 50.–60. gados zudušas daudzas interjera detaļas, piemēram, plastiskie rotājumi, griestu gleznojumi, dekoratīvās lauvu galvas un citas. Tikai pils divās telpās var spriest par dekoratīvo apdari. Tā ir zāle, kurā iekļauta arī ēdamistaba un blakus telpa ar vienu noapaļotu galu – bijusi mūzikas istaba. Zāles sienas sadala pilastrī. Antablements gar augšmalu sadalās trīs joslās. Tās veido pērļu virkne, reljefa akantu lapu rinda un gluda frīze, kur samērā atstatu novietoti lauru vainagi ar plīvojošu lentu augšdaļā. Virs frīzes ir profilējuma un olinājuma josla. Sienas un griestu sadurvietā likta dzega, kuru balsta ar akantu lapu rotātas konsoles, bet starp tām izvietotas kasetes ar rozetes motīvu. Arī zāles griestos novietotas rozetes. Vienai no tām dekoratīvais risinājums ir atšķirīgs, jo rozete atrodas zāles ēdamistabas daļā. Arī sienu risinājums te ir atšķirīgs – nav pilastru, antablements gar augšmalu ir šaurāks un vienkāršāks. Mūzikas istaba tāpat izceļas ar bagātu dekoratīvo apdari. Telpas pusaploces daļu griestos atdala sija, kuru stūros balsta divas kolonnas. Iepretim kolonnām pie sienas atrodas pilastrī. Gar sijas malu likta reljefa olinājuma josla, gar to – ar šablonu krāsota zvaigžņu rinda. Plafona centrā redzama lunete, kurā uz zila pamata pelēkos toņos attēlots eņģelis.

Gaujiena manor house

Alūksne district, Gaujiena municipality

(aut. – J. Z.)

The construction works at Gaujiena manor house commenced after 1818 in the period of A. von Wolf. The building was completed in 1827 and saw reconstruction activities in the 1850ies and 1860ies resulting in symmetrical flank risalits, a portico, and an altered spatial composition of the roof. The interiors of the 1850ies and 1860ies are influenced by late Empire and Neorococo motifs. The manor house lost numerous interior elements in the 50ies and 60ies of the 20th century, e. g., ornamental mouldings, ceiling paintings, decorative lion heads and others. Only two areas of the manor house suggest the original interior finish – the combined hall and dining room, and the adjoining room with a semi-circular end wall or the former music room. The walls of the hall are divided by pilasters supporting an entablature of three separate bands formed by a string of pearls, moulded acanthus leaves and a flat frieze featuring sparsely dropped laurel wreaths with flying ribbons in their upper part. There is a band of mouldings and bead-and-real above the frieze. The wall and ceiling junction is marked by a cornice resting on acanthus-enriched consoles enclosing coffers with rosette motifs. The hall ceiling also features rosettes. The decorative execution of one rosette differs from the others as it adorned the former dining room. The area also has a specific wall solution without pilasters and a narrower and simpler entablature. The music room also boasts rich decorative finish. The semicircular part of the room is marked by a ceiling beam resting on two columns. The columns are faced by wall pilasters. Both sides of the ceiling beam are paralleled by a band of moulded bead-and-real flanked by a template-painted series of stars. The centre of the plafond features a lunette depicting a greyish angel on a blue background.

Alūksnes luterāņu baznīca

Alūksne, Pils iela 25

(aut. – A. B.)

Baznīca celta no 1781. līdz 1788. gadam. Tās būvniecību finansējis barons Otto Hermanis fon Fitinghofs. Baznīcu un tās interjeru projektējis Kristofs Häberlands. Tēlniecības darbus veicis Prāgas tēlnieks K. Kolopka.

Alūksnes luterāņu baznīca ir vienjoma, taisnstūrveida mūra ēka ar pusaploces altāra daļu. Dievnamam ir zvanu tornis un stāvs divslīpju jumts. Ēka celta klasicisma stilā ar atsevišķiem baroka elementiem. Baznīcas draudzes telpai ir limenisks griestu pārsegums, ko norobežo ornamentāla josla. Sienu un griestu sadures vietā veidota liekta velve, un griestus no sienas atdala plata dzegas josla. Sienas ritmiski sadala pilastri, altārdaļas liekumā pielietoti dubultpilastri. Tos vainago dekoratīvi kapitēli ar joniskām volūtām. Baznīcas iekārta darināta agrīnā klasicisma formās. Altāra (18. gs. 80. gadi) uzbūvi veido divi korintisku kolonnu pāri, kas balsta antablementu ar stipri izvirzītu dzegu. Kolonnu priekšā altāra abās pusēs pa evaņģēlista figūrai (Marks un Lūkass). Starp kolonnām izvietota amatnieciski gleznota altārglezna "Kristišana". Poligonālā kancele (18. gs. 80. gadi) ir erkerveida ar baldahinveida jumtiņu, kas noslēgts ar četrām stilizētām volūtām un eņģeļa figūru. Ērģeles 1885. gadā būvējusi A. Martina firma Rīgā. Dievnama interjeru papildina Zeltiņu baznīcas altārglezna "Kristus pie krusta" (1873), viena 18. gs. otrajā pusē tapusi klasicisma lustra un divas 19. gs. otrajā pusē darinātas neogotiskas griestu lustras. No 2000. līdz 2005. gadam veikta iekārtas priekšmetu restaurācija.

Alūksne Lutheran church

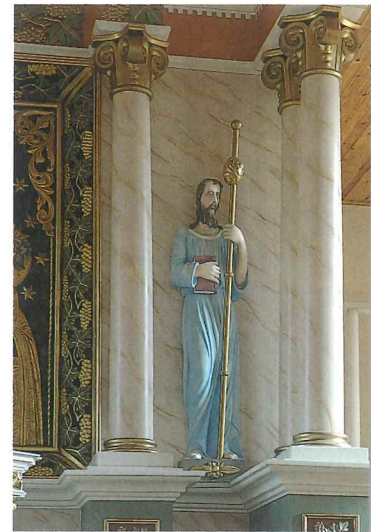
Alūksne, 25 Pils street

(aut. – A. B.)

The construction works of the church lasted from 1781 to 1788, funded by Baron Otto Hermann von Vietinghoff. The church and its interior was designed by Christoph Haberland, while sculptural works and mouldings were executed by K. Kolopka from Prague.

Alūksne Lutheran church is a rectangular stone building featuring a nave and semicircular chancel. The ecclesiastical building has an integrated bell-tower and two-pitched roof. The building represents classical architecture featuring a number of Baroque elements.

The congregation hall has a horizontal ceiling marked by an ornamental band. The cove at the junction of the wall and the ceiling is arched and the vertical and horizontal planes are separated by a wide cornice band. The walls are rhythmically divided by pilasters, while the semicircular chancel is marked by twin pilasters crowned by ornamental capitals with Ionian volutes. The interior of the church is designed to render the forms of early Classicism. The altar (1780ies) structure is based on two pairs of Corinthian columns supporting an entablature with a deeply projecting cornice. Figures of two evangelicals (St. Mark and St. Luke) are placed in front of the columns at both sides of the altar. The columns enclose a craftsman-painted altarpiece "Baptising". The polygonal bay pulpit (1780ies) has a canopy featuring four stylised volutes and an angel figurine. The lofts rest on 16 square piers decorated with flutes similar to those of the wall pilasters. Their capitals are substituted by incrementally extending step-type cornices. The church organ was built by A. Martin's company in Riga in 1885. The church interior also features the altarpiece "Christ to the Cross" (1873) of Zeltiņi church, a classical chandelier of the second half of the 18th century and two Neogothic chandeliers dating back to the second half of the 19th century. The interior elements and items were restored between 2000 and 2005.

Balvu katoļu baznīca

Balvi, Baznīcas iela 3

(aut. – R. K.)

Koka baznīcas ēka Balvos rakstos minēta jau 1769. gadā. Tagadējā mūra baznīca celta 1780. gadā, tās divtorņu fasāde piebūvēta vēlāk (ap 1804.–1805. gadu). Dievnams konsekkrēts 1797. gadā, bet patstāvīga draudze te reģistrēta tikai kopš 1803. gada.

Baznīcai tās sākotnējā veidolā ir katoļu dievnamiem neraksturīgs centrīks plānojums grieķu krusta formā, kas ietekmējis arī interjera veidolu – baznīcas iekārta bijusi pieskaņota astoņstūra telpas formai. Lielākas pārmaiņas iekārtojumā notikušas no 1896. līdz 1914. gadam, kad nojaukts vecais altāris un izveidoti trīs jauni koka altāri. Centrālais altāris būvēts, ietekmējoties no Viļņas Aušras Vārtu (Ostrobramskas) kapelas altāra, sānu altāriem izvēlētas neogotikas formas. 1912. gadā baznīca iebūvētas ērģeles. Dievnamā saglabājušās atsevišķas kokgriezuma detaļas un figūras no vecās 18. gs. celtās baznīcas iekārtas. Balvu baznīcas griesti un sienas 1979. gadā bijuši dekorēti ar amatniecisku ornamentālu un figurālu gleznojumu.

No 2002. līdz 2005. gadam iecerēti un realizēti senās ēkas pārveidošanas darbi – baznīcas ietilpība palielināta, to pagarinot. Līdz ar to senās ēkas proporcijas mainījušās, un par tās sākotnējo izskatu var spriest tikai iedziļinoties un pētot celtnes būvvesturi un saglabātās detaļas. Interjera iekārta sakopta, tajā būtiskas izmaiņas nav ieviestas.

Balvi Catholic church

Balvi, 3 Baznīcas street

(aut. – R. K.)

The first written records on a wooden church in Balvi date back to 1769. The current stone church was built already in 1780 with its two-tower façade added in a later period (around 1804–1805). The church was consecrated in 1797, and a permanent congregation was registered in 1803.

The original centric layout in a shape of the Greek cross is untypical for a Catholic church. It has also affected the church interior that was adjusted for an octagonal building. The building underwent the most extensive modifications between 1896 and 1914 that saw the old altar removed and three new wooden altars installed. The central altar was inspired by its counterpart at Aušra Gate (Ostrobramska) chapel in Vilnius, while the side altars were executed in Neogothic forms. The church organ was installed in 1912. The interior also displays individual woodcarvings and figures from the old 18th century church. In 1979, the walls and ceilings of Balvi church were decorated with artisan ornamental and figural paintings.

The church was redeveloped between 2002 and 2005 by increasing its capacity as a result of a lengthwise extension attached. Consequently, the proportions of the building have been altered and its original outlook now remains traceable only to those who study the preserved details and construction history of the site. The interior items and furniture are well maintained and have not been subjected to major alterations.

Bērzpils (Bērzu) katoļu baznīca

Balvu raj., Bērzpils pag., Bērzpils

(aut. – R. K.)

Bērzpils draudzes baznīcas koka ēka celta 1755. gadā, un līdz 18. gs. otrajai pusei tā bijusi Rēzeknes filiālbaznīca. 19. gs. vidū šis dievnams nodedzis. Pēc muižnieku Benislavsku dzimtas iniciatīvas 1851. gadā uzcelta tagadējā mūra baznīca, tā iesvētīta 1852. gadā, bet konsekkrēta 1897. gadā.

Dievnams ir halles tipa celtne, un tā iekštelpu trīs jomos sadala arkāde, jomus sedz izvelvēti griesti. Iekštelpu sienas dekorē joniskie pilastrī un spēcīgi izvirzīta dzega. Sienas rotātas arī ar amatniecisku, krāsotu ornamentu. Ēkas iekštelpas ansambli iekļaujas trīs arhitektoniski būvēti altāri, vēlā klasicisma stilistiku demonstrē kāpņu margas un durvju vērtnes ar kokgriezumiem. Ērģeles 19. gs. ceturtajā ceturksnī izgatavotas kāda poļu meistara darbnīcā, ērģeļu prospekts, tāpat kā kokgriezuma feretrons un greznā metāla lustra, veidoti eklektiskās formās.

Baznīca ir nozīmīgs vēlā klasicisma arhitektūras un baznīcu iekārtojuma paraugs, taču sākotnējo interjera ansambli izjaucis 2004. gadā veiktais altārtelpas pārkārtojums. Šobrīd draudze rūpējas par dievnama sakārtošanu, tiek restaurētas ērģeles, nomainīti nolietoto logi.

Bērzpils draudzes kapos novietota koka kapela, kas pārvesta no Zosūliem. Tās vērtīgākie 19. gs. sākuma iekārtas priekšmeti (gleznas "Sv. Magdalēna", "Jēzus sirds", "Sv. Pauls vientuļnieks") vairs neatrodas kapelā, te palicis mācītāja sols un altāris ar altārgleznu. Pati ēka ir viens no retajiem saglabātajiem 19. gs. pirmās puses koka sakrālo celtnu paraugiem, kas ar savu vienkāršo interjera iekārtojumu liecina par seno koka kapelu veidolu. Draudzes iespējas restaurēt ir ierobežotas, šim darbam jāiegūst plašāks atbalsts.

Bērzpils (Bērzu) Catholic church

Balvu district, Bērzpils municipality, Bērzpils

(aut. – R. K.)

The wooden church building in Bērzpils was erected in 1755 and served as a branch church of Rēzekne until the latter half of the 18th century. In the middle of the 19th century the church was destroyed by fire. The current stone church was erected in 1851 on the initiative of the Brenislavski family, the local landlords, and consecrated in 1897.

The hall church is divided in a nave and two aisles by arcades supporting a vaulted ceiling. The interior walls are decorated with Ionian pilasters and a deeply projecting cornice. The walls are decorated with artisan, painted ornamentation. The interior ensemble features three architectural altars, as well as staircase handrails and woodcarved doors executed in the late Classicism style. The organ, dating back to the last quarter of the 19th century, was presumably built by a Polish workshop; the organ façade, woodcarved procession altar (*feretron*) and the ornate metal suspended chandelier feature the Eclecticism tradition.

The church is a valuable sample of late Classicism ecclesiastical interiors, however, the authentic ensemble was altered by the chancel rearrangement of 2004. The congregation currently takes due care for the maintenance of the church, the organ is currently under restoration, and the old deteriorated windows are being replaced.

Bērzpils cemetery features a wooden chapel transferred to its current location from Zosūli. The most valuable of its early 19th century items (paintings "St. Magdalen", "Heart of Jesus", "St. Paul the Hermit") are no longer part of the interior only with the priest's bench, altar and altarpiece remaining. The building itself is one of the very few early 19th century ecclesiastical buildings characterising its counterparts dating back to the same period and featuring modest interiors. The congregation has a limited capacity to restore the building requiring more extensive assistance.

Vīļakas katoļu baznīca

Balvu raj., Vīļaka, Baznīcas iela 56

(aut. – R. K.)

Pirmās ziņas par baznīcu Vīļakā atrodamas no 1683. gada, 1714. gadā tā pārbūvēta. Jauna koka baznīca te uzcelta 1748. gadā. Tagadējā Vīļakas katoļu baznīca celta, mainot baznīcas atrašanās vietu un tapusi pēc vietējo zemes īpašnieku, grāfu Lippes-Lipsku dzimtas iniciatīvas no 1884. līdz 1890. gadam, tā konsekrēta 1891. gadā. Ēku projektējis arhitekts Florians Viganovskis. Dievnama iekārtas ansambļa lielākā daļa tapusi 1911. gadā. Baznīca cietusi gan Pirmā, gan Otrā pasaules kara gados, pēc tam atjaunota. 1971. gadā tās interjera polihromā apdare veikta E. Slavieša vadībā.

No sarkanajiem ķieģeļiem celtā baznīcas ēka veidota neogotikas formās, iekštelpu apdare un iekārta stilistiski vienota ar arhitektonisko risinājumu. Draudzes telpu trīs jomos un šķērsjomā sadala vareni saišķu pilāri, jomus sedz krusta velves ar izteiktu ribojuma rakstu. Sienu un griestu plaknes apmetas, gleznieciskam kontrastam atstājot neapmestu ķieģeļu joslu akcentus. Baznīcas logos ir vitrāžas, bet koka darinātā iekārta (altāris, kancele, ērģeļu prospekts, soli, bīktsoli) veidota neogotikas formās. Tai pieskaņotas arī baznīcas durvis ar metālkaluma apdari un greznais, ažūri veidotais griestu lukturis. Baznīcas ērģeles 1890. gadā tapušas brāļu Blombergu Varšavas darbnīcā.

Vīļakas baznīca ir viens no izcilākajiem neogotikas pieminekļiem Latvijas baznīcu arhitektūrā. Tās nozīmi izceļ arhitektoniskā risinājuma un iekārtas ansambļa stilistiskā vienotība, baznīcas interjers ir viens no retajiem neizpostītajiem neogotikas stila iekštelpu risinājumiem Latvijā. Dievnams ir labi uzturēts, draudze rūpējas arī par restaurāciju – notiek darbi pie 2004.–2005. gada vētru sapostīto vitrāžu nostiprināšanas.

Vīļaka Catholic church

Balvi district, Vīļaka, 56 Baznīcas street

(aut. – R. K.)

The first written records on Vīļaka church date back to 1683. The church was rebuilt in 1714 and replaced by a new wooden church in 1748. The current Vīļaka Catholic church was built between 1884 and 1890 in a new site on the initiative of the local landowner Count Lippe-Lipskis family. The building, consecrated in 1891, was designed by the architect Florians Viganovskis. The largest part of the furniture ensemble was made in 1911. The church was damaged both during the First World War and the Second World War, however, subsequently renovated. The polychrome finish of the interior was executed under the supervision of E. Slavietis in 1971.

The red brick church was designed in the Neogothic style with its interior finish and furnishings executed in the same tradition. The aisles, nave and transept are formed by hefty bundle pillars supporting groined vaults with an emphasized ribwork pattern. The walls and ceilings are plastered leaving several unplastered bands of brick for an artistic contrast. The church has stained-glass windows, while the wooden furniture (altar, pulpit, organ facade, pews, confessionals) is executed in Neogothic forms echoing the church door with wrought iron fittings and the openwork suspended chandelier. The church organ was built in the Blomberg brothers' workshop in Warszawa in 1890.

Vīļaka church is a unique Neogothic monument of the ecclesiastical architecture of Latvia. Its significance is amplified by the harmonised stylistic ensemble of the exterior and interior. The latter is one of the very few non-vandalised Neogothic interiors in Latvia. The church is well maintained and the congregation also makes investments in restoration efforts by reinforcing the stained glass windows damaged by the storms of 2004–2005.

Bauskas Sv. Gara luterāņu baznīca

Bauska, Plūdoņa iela 13 A

(aut. – K. Č.)

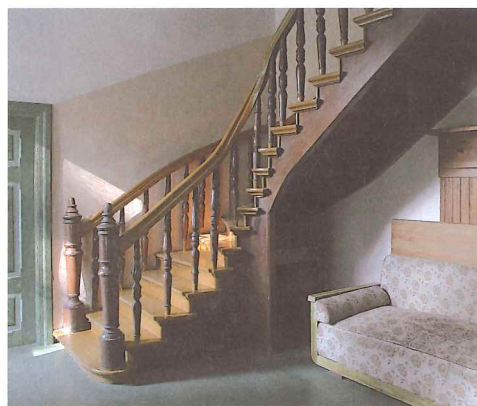
Baznīca celta no 1591.–1594. gadam (pabeigta 1623. gadā) viduslaiku celtniecības tradīcijās kā vienjoma garenbūve ar torni rietumu galā. Sākotnēji ēkas eksterjeru un interjeru rotāja apmetumā iegravētas ornamentu joslas ap logu un durvju ailēm (16. gs. beigās–17. gs. pirmā puse). Baznīcā saglabājusies ievērojama 16.–17. gs. memoriālās tēlniecības smilšakmens kapa plākšņu kolekcija (11), ar ikonogrāfiski nozīmīgiem sižetiem, kuros attēlota Kristus augšamcelšanās (veltīta I. Šultem, 1593) un Kristus pie krusta ar aizgājēju figūrām lūdzēju pozās (veltīta D. Grothusam, 1599), kā arī ar viduslaiku kapu plākšņu shēmai tuvu kompozīciju (veltīta E. Šrēderei, 1571) u. c. 19. gs. 80. gadu vidū plāksnes tika novietotas baznīcas sienā. Draudzes soli izgatavoti ap 17. gs. vidu un vienā no tā galiem saglabājies kokā griezts Bauskas pilsētas ģerbonis – senākais tā zināmais attēlojums. Baznīcā saglabājušies trīs mākslinieciski izcili lūgšanu soli, no kuriem divi veidoti baroka stilā; viens ar pildīņos iegleznotiem četriem evaņģēlistiem un Kristu (1688); otrs ar zeltu rakstītiem Bībeles citātiem (ap 1700) un rokoko sols (G. L. Šetlers, 1770) ar divām gleznām “Ādams un Ieva” un “Golgāta” atzveļtnē. 1762. gadā darināta rokoko stila kancele; 1861. gadā pārbūvēts altāra retabls un uzgleznota altārglezna “Kristus pie krusta” (J. J. Dēringa). Ērģeļu prospekts darināts 1766. gadā, bet ērģeles 1891. gadā pārbūvēja M. Krēslīšs. Draudzes telpā iekārti seši 17. gs. vidus–18. gs. vidus misīņa griestu lukturi. Baznīcā no kādreiz bagātās kolekcijas ir saglabājušās tikai divas epitāfijas – I. Henningam (1677), darinājis D. fon Ceics no Hamburgas, un epitāfija Bauskas birģermeistaram K. J. Reimersam (1757). Bauskas Sv. Gara baznīcas monumentāli dekoratīvās mākslas pieminekļi veido bagātu un nozīmīgu 16.–18. gs. mākslas darbu krātuvi.

Bauska Lutheran church of the Holy Spirit

Bauska district, Bauska, 13 A Plūdoņa street

(aut. – K. Č.)

The church was erected between 1591 and 1594 (completed in 1623) following the Medieval construction tradition as an aisleless oblong building with a tower at its western end. The original exterior and interior were adorned with plaster-engraved ornamental bands around the window and door opening (late 16th and early 17th century). The church features a well-preserved and impressive collection of sandstone steles (11 pieces) with iconographically important scenes depicting the Resurrection of Christ (in commemoration of I. Schulte, 1593) and Crucifixion with figures of the deceased in praying positions (in commemoration of E. Schroeders, 1571) etc. The steles were attached to the church wall in the mid-1880ies. The pews were made around the middle of the 17th century and one of the pew ends features a woodcarved coat-of-arms of Bauska that is the oldest execution of this item of heraldry. The church also has three artistically outstanding pews – one of them is executed in Rococo style and has paintings of “Adame and Eve” and “Golgotha” on the back (G. L. Schettler, 1770) whereas the other two represent Baroque. One of the Baroque pews has panel paintings depicting the Four Evangelists and Christ (1688) and the other – gilded quotations from the Bible (around 1700). The Rococo pulpit dates back to 1762; the altar retable was redesigned in 1861 along with the creation of the altarpiece “Christ to the Cross” (J. J. Döring). The organ façade was completed in 1766, but the organ itself was rebuilt by M. Krēslīšs in 1891. The congregation room has six mid-17th to mid-18th century suspended brass chandeliers. The formerly rich collection of church epitaphs features only two surviving samples for I. Henning (1677 by D. von Zeitz from Hamburg) and for K. J. Reimers, Burgomaster of Bauska (1757). The heritage values of monumental and decorative art at Bauska church of the Holy Spirit represent a rich and significant collection of 16th–18th century art.

Dzelzāmuru medību pils

Bauskas raj., Iecavas pag.

(aut. – K. Č.)

Medību pils celta 20. gs. sākumā kā Iecavas muižas īpašnieku grāfu Pālenu medību pils. Ēka ir guļbūve, celta uz mūra pamatiem, rotāta ar dekoratīvajiem kokgriezumiem. Ēdamzālē ir saglabājusies sākotnējā interjera dekoratīvā apdare. Telpas sienas un griesti ir apšūti ar beicētiem koka dēļiem; sienas sedz vertikāli pildīpi, virs tiem atrodas horizontālu pildīpu josla, bet augšdaļā – vertikāli gropēti dēļi, ko papildina mednieku trofejas. Griestus sedz kvadrātisks kasetējums. Telpas galā atrodas nodalīta niša ar noapaļotu arkas atvērumu. Ēdamzālē atrodas kamins, kas apšūts ar baltiem, glazētiem podiņiem. Ēkas interjerā vēl saglabājušās divas keramikas krāsnis un koka kāpnes no pirmā uz otro stāvu. Dzelzāmuru medību pils ir neliels, bet interesants historisma t. s. Šveices mājas paraugs, kas atrodas meža teritorijā un ko apsaimnieko valsts akciju sabiedrība "Latvijas Valsts meži". Medību pils tiek rūpīgi kopta un labi saglabāta.

Dzelzāmuri hunting lodge

Bauska district, Iecava municipality

(aut. – K. Č.)

The hunting lodge was built in the early 20th century by Count Pahlen, the owner of Iecava manor. It is a horizontal log building resting on a stone foundation and adorned with decorative woodcarvings. The dining room features authentic decorative finish of the interior – the ceiling and walls are covered with stained boards; the walls are covered with vertical panels topped by a band of horizontal panels, whereas the upper section of the wall features groove-joint sheeting boards and hunting trophies. The ceiling is executed as square coffering. One end of the room has a niche recessed under a rounded arch. The dining hall also has a fireplace sheeted with white glazed tiles. The interior also boasts two ceramic stoves and a wooden staircase running from the 1st to the 2nd floor. Dzelzāmuri hunting lodge is a small, however, interesting sample of the so-called Swiss house designed according to Historicism lines. The hunting lodge is located in a forested area and managed by the state joint-stock company "Latvijas Valsts meži" (managing national forest assets). The hunting lodge is very well maintained and preserved.

Mežotnes muižas pils

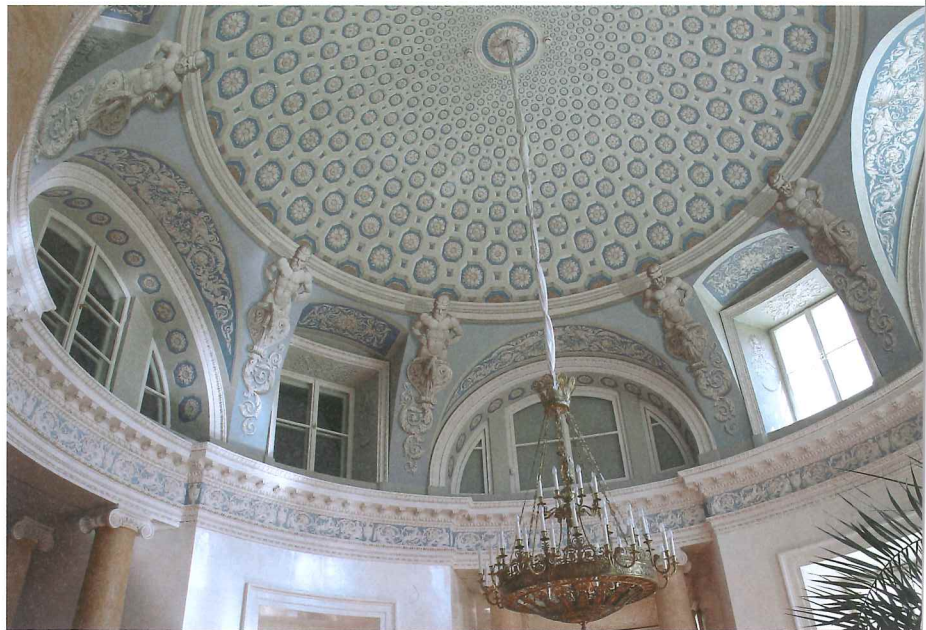
Bauskas raj. Mežotnes pag.

(aut. – J. Z.)

Mežotnes muižas pils (1797–1802, arh. J. G. Ā. Berlicis, pēc arh. Dž. Kvarengi Elejas pils meta) ir viens no spilgtākajiem klasicisma arhitektūras paraugiem Latvijā. Ēka celta pēc Krievijas ķeizarienes Katerīnas II mazbērnu audzinātājas Š. fon Livenas ierosinājuma.

Ieejas vestibils ir vienkāršs un pilnīgi pretējs greznajām parādes telpām, no kurām restaurēta apaļā kupola zāle ar kabinetiem (bijušās divāna un kamīna istabas), t. s. Puķu istaba ar priekštelpām, ēdamzāle un vestibils. Kupola zāle ir nozīmīgākā klasicisma telpa Latvijā. Sienas augšdaļa noslēdzas ar stuka frīzi, kur akanta arabesku vijumos iekļautas cilvēku un zvēru figūras. Frīzes krāsojums saskaņots ar kupola iluzoro gleznojumu, kas imitē reljefu dekoru. Mežotnes pils iekštelpu mākslinieciskajā izveidē jūtama Pēterburgas klasicisma un ampīra ietekme. Iespējams, ka Mežotnē ar itāļu arhitekta Smoliani darbību saistīta atsevišķu iekštelpu izveide, kas liecina par avangardisku sava laika stila sniegumu un virtuozu mākslīgā marmora tehnoloģijas pārvaldīšanas prasmi.

Ēka stipri cieta Otrā pasaules kara laikā. Tikai 1959. gadā sākās tās atjaunošana, kas ilga līdz 1989. gadam. 2001. gadā pils piedzīvoja savu atdzimšanu – tā tika pilnībā rekonstruēta un restaurēta (arh. Z. Kalinka un P. Venckovičs, interjera apdare un telpu iekārtojums – mākslas vēsturnieki D. Bruģis un I. Līne). Pils otrais – parādes stāvs lielā mērā saglabājis savu bijušo izskatu. Viesnīca atrodas pils trešajā stāvā. Tās apartamentu interjers veidots kā jau pilij raksturīgi – katra mēbele, greznumlieta, gravūra vai apgaismes ķermenis ir antikvāra vērtība. Apmeklētājam intriģējoši ir numuru nosaukumi, piemēram, *Bēklins*, *Rožistaba*, *Ceļotājs*, *Ērkšķrozīte*, *Atmiņas*, *Šūberts*, *Nostalģija* un citi. Katrs no tiem ir ļoti trāpīgi izvēlēts no kāda telpā esoša priekšmeta, to kolekcijas, grafikas sižeta vai noskaņas.

Mežotne manor house

Bauska district, Mežotne municipality

(aut. – J. Z.)

Mežotne manor house (1797–1802, architect J. G. A. Berlitz, according to a sketch design for Eleja manor house by G. Quarenghi) is one of the most impressive samples of Classicism architecture in Latvia. The manor house was built on the initiative of Charlotte von Lieven who was the governess of the grandchildren of the Russian Tsarina Catherine II.

The entrance lobby is simple and totally different from the splendid reception rooms, of which the circular domed hall with studies (the former divan room and fireplace room), the so-called flower room and antechambers, lobby and dining-room have been restored. The domed hall is the most significant sample of Classicism in Latvia. The upper part of the wall ends with a stucco frieze depicting human and animal figures within acanthus and arabesque scrolls. The colouring of the frieze is harmonised with the illusory painting of the dome that imitates a three-dimensional decoration. The artistic execution of the interior recalls the Classicism and Empire styles typical of St. Petersburg. The Italian architect Smoliani is related to Mežotne manor house and designed several interiors that demonstrate an innovative stylistic approach for his day and a skilful handling of artificial marble.

The building was seriously damaged during the Second World War. The renovation of the manor house started only in 1959 and concluded in 1989. The year 2001 saw the revival of the manor house following the completion of reconstruction and renovation activities (architects Z. Kalinka and P. Venckovičs, interior finish, furniture and design – art historians D. Brūģis and I. Līne). The second or representation floor has largely retained its original look. Today it is a peculiar museum and relaxation area at the same time providing various function opportunities. A hotel is located on the third floor of the building. The room interior is characteristic of a manor house – all items of furniture, accessories, pieces of graphic art and lamps are antiques. The rooms also have intriguing names, for example, *Bēklins*, *Rose Chamber*, *Traveller*, *Sleeping Beauty*, *Memory*, *Schubert*, *Nostalgia* – each of them carefully chosen to represent the mood of the room invoked by an item, collection or a piece of graphic art.

Rundāles pils

Bauskas raj., Pilsrundāle

(aut. – J. Z.)

Rundāles pils – Kurzemes hercoga E. J. Birona rezidence (1736–1740, 1764–1767, arh. F. B. Rastrelli) ir viena no grandiozākajām būvēm Kurzemes vēsturē. Tam, kā Rundāles pils iekļaujas Zemgales lauku ainavā, ir zināma līdzība ar Francijas karaļa Luija XIV pili Versalā (1668–1710).

Interjera izveidē no 1765. gada līdz 1768. gadam liela loma bija tēlniekam J. M. Grafam no Berlīnes. Itāļu gleznotāji no Pēterburgas – F. Martini un K. Cuki – uzgleznoja astoņu telpu griestu plafonus. Viņu otai pieder arī lielās galerijas un hercoga kabineta sienu gleznojumi.

Izcilais baroka piemineklis smagi cieta 1812. gada kara laikā un 1919. gadā. 1972. gadā, dibinot Rundāles pils muzeju, tika izstrādāta mērķtiecīga pils restaurācijas programma un uzsākta zinātniski pamatota restaurācija. Kopš 1981. gada pils ir atvērta apmeklētājiem. Parādes kāpņu telpa rada varenības un majestātiskuma iespaidu. Vienu pēc otras var apskatīt virkni telpu. Katrai no tām ir savs raksturs, burvība, mākslinieciskais piesātinājums un ideja. Centrālā korpusa pagalma pusē un tai pretējā – dienvidu pusē – izvietoti hercoga apartamenti. Dienvidu puses stūrī atradās hercoga bibliotēka. Šajā telpu virknē, virzienā uz hercoga guļamistabu, izceļas Rožu istaba. Tās griestos ir gleznots plafons, sienas sedz sāta mākslīgā marmora apdare. Sienu nodalītajos laukumos kārtotas bagātīgas, nokarenas krāsainu ziedu vitnes. Tās apvij arī plafonā attēlotās sievietes, tādējādi suminādamas Floru – pavasara un jaunības dievieti. Rožu istabas atjaunošana kopumā tika pabeigta 1986. gadā. No Rožu istabas caur diviem saloniem var nokļūt anfilādes galvenajā telpā – hercoga guļamistabā, kas atrodas pašā centrā. Hercoga guļamistabas anfilādē noslēdz biljarda istaba un ēdamzāle pirms tās, kuru sauca arī par Marmora zāli. Šīs telpas sienu – griestu ieloci rotā ziedu vitne, kuru pārtrauc kartušas. Pie hercoga guļamistabas dienvidu pusē atrodas Sarkanais salons, no kura var nokļūt kabinetā, kas atrodas pagalma pusē.

Austrumu korpusā atrodas svētku telpu grupa. Pirmā tajā ir Zelta zāles priekštelpa, kuras dekoram raksturīgs rokoko stila trauslums. No tās var ieiet Zelta zālē – troņa un pieņemšanas telpā. Mākslīgais marmors, bagātīgais zeltījums un emocionāli iespaidīgie griestu gleznojumi rada aristokrātiska svinīguma un diža varenuma iespaidu. Zelta zāles dekoratīvi tēlniecisko apdari veicis J. M. Grafs, taču jūtama arī F. B. Rastrelli ietekme. Zelta zāles dienvidaustrumu stūrī ir ieeja mazā telpā – Porcelāna kabinetā. Zelta zāles pretējā galā kārtotas divas anfilādes. Vienu no tām aizsāk Lielā galerija, kas kalpoja gleznu izvietošanai, bet funkcionāli izveidota galvenokārt Zelta zāles un Baltās zāles sasaistei. Baltā zāle sākotnēji bija iecerēta kā baznīca, bet vēlāk kļuva par deju zāli. Balti tonēto telpu izgaismo īstie logi un vairāki spoguļlogi, tādējādi rodas iespaids, ka gaisma apspīd to no visām pusēm. Pārsteidz J. M. Grafa izmantoto dekora elementu daudzveidība, rotaļīgums un izsmalcinātība. Zālē ir 22 cilņi, kuri izkārtoti virs durvīm un logiem. Tie simbolizē Zemi un Gaisu, Uguni un Ūdeni. No Baltās zāles var nokļūt ovalajā Porcelāna kabinetā.

Rundāle palace

Bauska district, Pilsrundāle

(aut. – J. Z.)

Rundāle palace (1736–1740, 1764–1767, architect F. B. Rastrelli) – the residence of Ernst Johann Biron, Duke of Kurzeme, is one of the most outstanding buildings in the history of Kurzeme. The palace is laid in the open and spacious landscape of Zemgale achieving a degree of similarity with the Palace of Versailles built for King Louis XIV of France (1668–1710).

Johan Michael Graff, a sculptor from Berlin, made a major contribution to the interior finish between 1765 and 1768. Italian painters from St. Petersburg – Francesco Martini and Carlo Zucchi – painted the plafonds of eight rooms. They also executed the wall paintings in the large gallery and Duke's study.

The outstanding Baroque monument was severely damaged during the 1812 war and again in 1919. Rundāle Palace Museum was founded in 1972. The same year a focused and comprehensive restoration programme was drafted and restoration work, based on scientific methods, was started. The palace is open for visitors since 1981. The grand staircase creates a powerful and majestic impression. Moving onwards the visitor can observe a number of rooms one after another. Each of these rooms has its own character, charm, artistic flavour and idea. The Duke's apartments are located on the courtyard side of the central block and the opposite side – in the southern enfilades. There had been the Duke's library at the corner of the southern side. The Rose Chamber stands out in the succession of rooms leading to the Duke's bedroom. This chamber features a painted plafond and walls panelled with rose coloured artificial marble. Separated sections of the walls are adorned with rich, heavy and colourful festoons of flowers. They encircle also the women figures of the plafond thus praising Flora – the goddess of flowers and the season of spring. The renovation works in the Rose Chamber were completed in 1986. Proceeding from the Rose Chamber through two salons one enters the main room of the enfilade – the Duke's bedroom that is in the very centre of it. The enfilade of the Duke's bedroom ends with the billiard room and a dining room that has been called the Marble Hall. The wall-top of this room is adorned with a festoon of flowers interrupted by cartouche (*cartoccio*) stops. The southern side of the Duke's bedroom abuts the Red Salon that leads to the study on the courtyard side.

The eastern block houses a group of festive and function rooms. The first one is the antechamber of the Golden Hall and features delicate Rococo-style decorations. It leads to the Golden Hall – a room for the throne and receptions. Artificial marble, lavish gilding and emotionally impressive plafond paintings create an effect of noble solemnity, grand power and magnificence. The sculptural finish of the Golden Hall was executed by J. M. Graff, however, the influence of Rastrelli can be traced. In the southeast corner of the Golden Hall a small entrance leads to a small room called the Porcelain Study. Two enfilades are arranged on the opposite side of the Golden Hall. One of them starts with the Large Gallery that was used to exhibit paintings and connect the Golden Hall and the White Hall. The White Hall was originally designed as a chapel but later redesignated as a ballroom. Real windows and several mirror windows create an impression of light coming from all sides. The decorative elements made by J. M. Graff surprise with their diversity, playfulness and delicacy. The hall has 22 bas-reliefs over the doors and windows. They symbolise Earth and Air, Fire and Water. From the White Hall one can enter the oval Porcelain Study.

Viesnīca "Cēsis"

Cēsis, Vienības laukums 1

(aut. – A. B.)

Viesnīcas ēka celta 1939. gadā pēc arhitekta A. Vilmaņa projekta. Arī divstāvu nama interjera noformējums veidots pēc A. Vilmaņa projekta. Mainoties īpašniekiem, ēka savu funkciju nav zaudējusi, kopš 2005. gada tā atrodas a/s "Kolonna" īpašumā, un darbojas kā viesnīca.

Viesnīcā īpaši izceļas interjeru dekoratīvā apdare vestibulā un restorāna zālē. Vestibula griesti ir kasetēti, kasešu iekšpusē veidotas dažādas ģeometriskā, daļēji etnogrāfiskā ornamenta variācijas – saulītes. Griestu ieloce ir profilēta, un to rotā reljefa lauzīta josla, starp lejupvērstajām virsotnēm ir veidoti nelieli rombi. Restorāna zāles griestus lielos kvadrātos sadala profilētas listes. Kvadrātu centrā izvietotas apaļas griestu rozetes, ko ietver kvadrāti (listiņu). To gali ir pagarināti un sirdsveidīgi ieliekti, bet pret malu vīdu piestiprinātas vēl papildus listes. Kvadrātu stūros veidotas sarežģītākas stilizētas saulītes formas ornamenta rozetes ar līdzīgiem sirdsveida liekumiem stūros.

Vēl jāpiemin otrā stāva telpa, ko izmanto kā atpūtas istabu. Tās griestus rotā rozete, kas risināta līdzīgi jau minēto pirmā stāva telpu griestu dekoratīvajai apdarei – latviešu etnogrāfisko rakstu formās. Arī telpas griestu stūros veidots augošais raksts ar lauztiem elementiem.

Viesnīcas interjeru papildina arī kāpņu margas, kas veidotas no masīviem, savdabīgas formas balustriem (uz profilētas pamatnes ir konuss ar paplatinājumu uz augšu, virs tā atrodas lode, virs kuras zems konusveida elements ar paplatinājumu uz augšu).

Kopumā viesnīcas "Cēsis" interjers risināts nacionālā romantisma formās.

Hotel "Cēsis"

Cēsis, 1 Vienības square

(aut. – A. B.)

The hotel building was erected in 1939 to the design of A. Vilmanis. The interior design was developed by the same architect. The change of its owners has not brought changes to its original function – acquired by the joint stock company "Kolonna" in 2005, it still offers hotel accommodation.

The decorative finish of the lobby and restaurant hall is particularly impressive. The lobby ceiling is coffered with the sunken panels featuring variations of geometric and vernacular ornamentation represented by sun-shaped motifs. The profiled cove is adorned with a moulded broken line with small rhombi marking the areas between each two downward vertices. The restaurant hall ceiling is divided in large squares by profiled laths. There are round rosettes placed in the squares featuring curved heart-shape lath ends, shorter lath sections at square sides, and more complex stylised star-like rosettes and heart-shaped curves at the corners.

The second floor relaxation room is also noteworthy – its ceiling rosette is executed as a close replica of the aforementioned first floor ceiling design and features traditional Latvian ornamentation. The ceiling corners also are adorned with a similar decoration in broken lines.

The hotel interior is enhanced by a staircase handrail featuring hefty balusters of a peculiar shape (consisting of a base supporting a downward cone holding a sphere topped by a low downward cone). In general, the interior of the hotel "Cēsis" is designed in national romanticism lines.

Ungurmuižas kungu māja

Cēsu raj., Raiskuma pag., Ungurmuiža

(aut. – J. Z.)

Ungurmuižas kungu māja (1730–1732) celta pēc Baltazara fon Kampenhauzena ierosinājuma, un tās projektu neapšaubāmi bija izstrādājis profesionāls arhitekts (būvmeistars). Ir saglabāties tikai ēkas makets (18. gs. 20. gadi). No 1750. līdz 1756. gadam muiža strādāja Līmbažu krāsotāju meistars Georgs Dītrihs Hinšs, kura sienu gleznojumi kungu mājā – grenadieru, ainavas un ornamentālas kompozīcijas – saglabājušies līdz mūsdienām. Īpaši sajūsmina panaivās, Latvijas mākslas vēsturē unikālās grenadieru figūras, kuras ieraugām otrā stāva kāpņu telpā abās pusēs muižas īpašnieka guļamistabas durvīm. Viena seja šķiet pazīstama – uz mums raugās pats Pēteris I. 18. gs. kungu mājas centrā atradās priekšnams ar kāpnēm, pēc tam dzīvojamā istaba, bet tālāk – izeja dārzā. Dienvidu galā kādreiz atradies apvalkdūmenis, bet telpas sildījušas krāsnis. No tām saglabājušās tikai divas – ar melniem, reljefiem podiņiem. Savulaik kungu mājā atradušies arī divi kamīni, kas būvēti 19. gs. un 20. gs. sākumā, bet krāsnis ir raksturīgas 18. gs. Pēc arhīvu materiāliem var spriest, ka piecas krāsnis bija apgleznojās jau minētais G. D. Hinšs, pievērsoties sižetiskām ainām un Bībeles tematikai.

1917. gadā Krievijas armijas kazaki Ungurmuižas kungu māju izdemolēja. No 1951. līdz 1961. gadam ēkā tika iekārtota skola (arh. O. Treigūts). Tika nojauktas 11 apgleznotās koka starpsienas, praktiski visas oriģinālās krāsnis un apmesti atlikušie gleznojumi. Vērienīgi Ungurmuižas kungu mājas restaurācijas darbi uzsākti pēc Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas iniciatīvas ar Zviedrijas Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes finansiālu atbalstu 20. gs. 90. gados, neļaujot ēkai aiziet bojā un atjaunojot oriģinālo plānojumu. Arhitekta I. Dirveika projekts paredz ēkā izvietot Ungurmuižas muzeju, viesu māju un telpas sabiedriskiem pasākumiem.

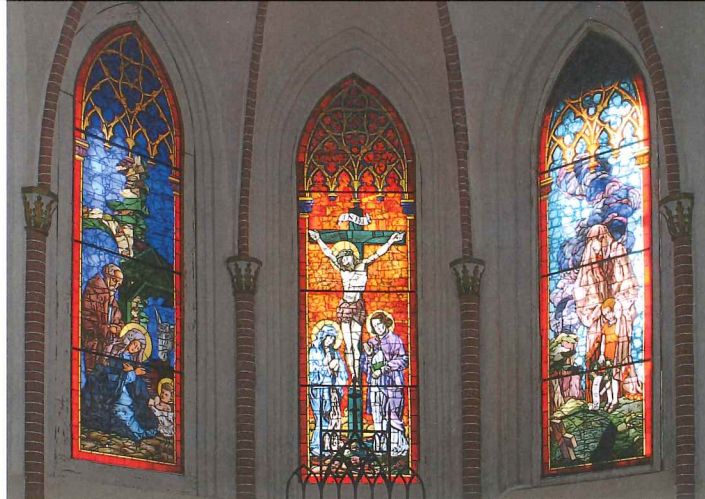
Ungurmuiža manor house

Cēsis district, Raiskums municipality, Ungurmuiža

(aut. – J. Z.)

Ungurmuiža manor house was built between 1730 and 1732 on the initiative of Lieutenant-General Balthasar von Campenhausen. Its design must have undoubtedly been developed by a professional architect (building master). The only surviving design material is a model of the building dating back to the 1820ies. Georg Dietrich Hinsch, a painting master from Līmbaži, was working in the manor from 1750 to 1756. His wall paintings – grenadiers, landscapes and ornamental compositions – have survived until today. The rather naïve grenadier figures are especially charming and unique in Latvian art history. They are located on the second floor staircase area on the walls flanking the landlord's bedroom door. One of the faces seems familiar – it is Peter the Great himself. In the central part of the 18th century manor house there was an antechamber with a staircase abutted by a living room and an exit to the garden behind. There was once a mantel chimney in the southern section of the building while rooms had stove heating systems installed. Only two of the original 18th century stoves, covered with black, moulded tiles have been preserved until today. The manor house has also had two fireplaces built in the 19th and early 20th century. Archive materials suggest that five of the original stoves had been painted by the above mentioned Hinsch depicting scenes of different genres as well as Biblical themes.

In 1917, Cossack units of the Russian army vandalized the manor house. Between 1951 and 1961 the building was redesignated and adapted to house a school (architect O. Treigūts). 11 painted wooden partition walls and almost all the original stoves were torn down and the rest of the paintings were plastered. Large scale restoration activities were launched in Ungurmuiža manor house in the 1990ies on the initiative of the State Inspection for Heritage Protection, backed by financial support of the National Heritage Board of Sweden. As a result, the potentially dire fate of the building was reversed and the original layout was re-established. The design of the architect I. Dirveiks is aimed at establishing a museum, hotel and facilities for public events in Ungurmuiža manor house.

Lielstraupes luterāņu baznīca

Cēsu raj., Straupes pag., Straupe, Lielstraupe

(aut. – A. B.)

Vizitācijas protokolos Lielstraupes mūra baznīca minēta, sākot ar 1630. gadu. 1684. gadā baznīca līdz ar pili nodega. Atjaunošanas darbi tika veikti no 1727. līdz 1743. gadam. Tajā laikā tika nojaukti seši pilāri, tādējādi halles tipa baznīcu ar trīs velvētiem jomiem, kas celta agrinās gotikas formās, pārveidojot par vienjoma celtni ar limeniskiem siju griestiem. 1938. gadā ēka arhitekta P. Ārenda vadībā pārveidota gotiskā stilā. Griesti tika segti koka velvēm, tikai altāra daļā saglabājot viduslaiku mūra velves. 1964. gadā baznīca tika atsavināta draudzei un dievnāmā ierīkota koncertzāle. 1988. gadā baznīcā atkal atsākās dievkalpojumi.

1999. gadā pagaidu altāra vietā kopā ar jauniem draudzes soliem un altāra sētiņu uzstādīts virotņu altāris neogotiskās formās, ko pēc mākslinieces M. Avotas projekta darinājuši Rīgas Amatniecības vidusskolas pedagogi un audzēkņi.

Baznīcas altāra daļas logos ir izvietotas pēc S. Vidberga meta veidotās vitrāžas "Kristus dzimšana", "Golgāta" un "Aizvesto logs", kas tika pasūtītas 1944. gadā. Tikai 20. gs. 70. gados tika uzstādītas divas no tām, bet "Aizvesto loga" vietā – N. Cēsnieces vitrāža par Madonnas tēmu. 1989.–1996. gadā tika restaurēts "Aizvesto logs" un ievietots altāra daļas logā (N. Cēsnieces vitrāža pārvietota uz baznīcas dienvidu sienas logu).

Baznīcas kanceles (1739) poligonālais korpuss novietots uz vītas kolonnas. Korpusa skaldnes rotātas ar kokgriezumiem un gleznojumiem, kuros atveidotas Kristus dzīves ainas, apustuļi un Kristus. Luktām veidota marga ar 17. gs. beigu apustuļu gleznojumiem pildīnos. Abās pusēs uz luktām ved kāpnes ar siluētgriezumā balustriem margās. Ērģeles 1911. gadā būvējusi firma "O. Šlags un dēli" Šveidnicā, Vācijā. Ērģeļu prospekts veidots pseidogotiskās formās. Zem ērģeļu luktas ieraugāmas 18. gs. beigās tapušās ieejas durvis klasicisma formās.

Lielstraupe Lutheran church

Cēsis district, Straupe municipality, Straupe, Lielstraupe

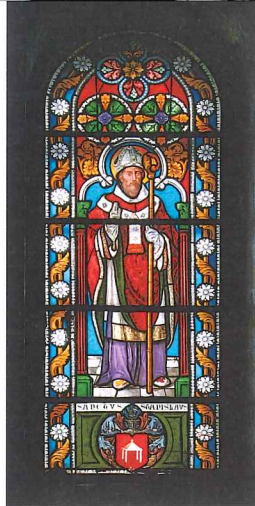
(aut. – A. B.)

The first written records of Lielstraupe stone church date back to 1630 that marks its first identification in church audit protocols. The church and the adjoining castle were destroyed by fire in 1684. The subsequent renovation activities were carried out between 1727 and 1743. The period saw the removal of 6 piers that transformed the early Gothic church with the vaulted nave and aisles into a single hall with horizontal beam-supported ceiling. The building was redesigned in Gothic style by P. Ārends in 1938. The ceiling was executed in wooden vaults with masonry vaults preserved only in the chancel. The church was expropriated from the congregation in 1964 to redevelop the premises into a concert hall. Church services were re-established in 1988.

In 1999, the temporary altar was replaced by a new Neogothic polyptych altar and railing designed by M. Avota and installed together with pews. The new church furniture was created by teachers and students of Riga Secondary School of Crafts.

The chancel features stained glass windows produced to the sketch design of S. Vidbergs. They depict the following scenes "Nativity", "Golgotha" and "Window of the Deported", ordered in 1944. Two of them were installed in the 1970ies, however the "Window of the Deported" was replaced by a stained glass window of N. Cēsnece depicting a scene of Madonna. The "Window of the Deported" was restored between 1989 and 1996 and subsequently installed in the chancel (the stained glass of N. Cēsnece was transferred to a southern window).

The polygonal body of the pulpit (1739) rests on a twisted column. There is a polygonal canopy above the pulpit. The seven panelled sides of the pulpit feature scenes from Christ's life, apostles and Christ. Three rows of piers support the loft with a flat railing and 17th century paintings of apostles on its panels. Two flank stairs with openwork baluster railings run from the hall to the loft. The organ was built in 1911 by the company "O. Schlag and sons" in Schweidniz, Germany. The organ façade is executed in pseudo-Gothic style. The section below the organ loft features the late 18th century entrance doorway in Classicism forms.

Grīvas katoļu baznīca

Daugavpils, Grīva, Baznīcas iela 28

(aut. – R. K.)

Grīvā sākotnēji bijusi Lauceses filiālbaznīca. Tagadējo Grīvas mūra dievnamu projektējis arhitekts un mākslas vēsturnieks Vilhelms Neimanis, kurš no 1878. līdz 1895. gadam bijis Daugavpils pilsētas arhitekts. Baznīca uzcelta no 1881. līdz 1889. gadam, pārbūvēta no 1935. līdz 1942. gadam.

Grīvas katoļu baznīca ir sarkanu ķieģeļu mūra būve, tās plānā taisnstūrains apjomu noslēdz pusaploces apsīda, kurai abās pusēs izvērstie sakristeju apjomi tuvinā plāna aprīses krusta formai. Dievnama iekštelpa sadalīta trīs jomos, centrālo jomu sedz mucveida velve, sāņjomiem ir līmeniski griesti. Presbitērija daļā un uz vidusjoma sienām 20. gs. otrajā pusē veidots griestu un sienu apgleznojums (vietējais meistars A. Tirranens un citi autori). Presbitērija griestus dekorē Sv. Ģimenes un Dieva Tēva atveidojums mākoņu fonā, ierāmētajiem presbitērija sienu gleznojumiem sižeti ņemti no Kristus dzīves. Līdzās ērģeļu luktām izvietoti Sv. Cecilijas un Ķēniņa Dāvida atveidojumi, ierāmētās sāņjumu sienu gleznojumu kompozīcijas veltītas Kristus un Marijas dzīves epizodēm. Baznīcā ir trīs altāri un kancele neogotikas formās.

Nozīmīgākais dievnama interjera akcents – trīs presbitērija pusaploces logailās ievietotās vitrāžas. Tās 1889. gadā tapušas Sv. Lukasa vitrāžu darbnīcā Varšavā. Saglabājušās Sv. Staņislavam un Dievmātei veltītās kompozīcijas, bet Sv. Kazimira atveidojumam zudusi centrālā daļa atjaunota. Ornamentālas vitrāžas ievietotas arī astoņos sāņjumu logos. Vīrs ieejas novietotajās ērģeļu luktās atrodas Fridriha Veisenborna Krustpils darbnīcā 1890. gadā darinātās ērģeles ar neogotisku prospektu.

Grīvas katoļu baznīca ir nozīmīgs historisma laika arhitektūras piemineklis. Vienīgie Latvijā atrodamie Varšavas Sv. Lukasa vitrāžu darbnīcas meistarū darinājumi parāda Latvijas mākslas mantojuma veidošanās ceļus 19. gs. nogalē. Draudze allaž rūpējusies par sava dievnama uzturēšanu, tas uzturēts labā kārtībā.

Grīva Catholic church

Daugavpils, Grīva, 28 Baznīcas street

(aut. – R. K.)

Originally, there was a branch church of Laucese in Grīva. The present stone church was designed by the architect and art historian W. Neumann who was the city architect of Daugavpils between 1878 and 1895. The church was erected between 1881 and 1889, rebuilt between 1935 and 1942.

Grīva Catholic church is built of red brick with its rectangular body concluded by a semicircular apse flanked by two sacristies thus forming almost a cross-shape layout. The church has a tunnel-vaulted nave and two aisles with a horizontal ceiling cover. The walls in the presbytery area of the nave feature ceiling and wall paintings (by the local master A. Tirranens and other authors). The presbytery ceiling displays the Lord and saint family on a background of clouds, whereas the framed presbytery wall paintings depict scenes of Christ's life. The pictures of Cecilia and King David mark the area next to the organ loft, but the framed aisle-wall paintings portray different scenes from the lives of Christ and Maria. The church has three Neogothic altars and a pulpit.

The three round-arched stained glass windows in presbytery are the most noteworthy highlights of the church. They were produced by St. Luke's stained-glass window workshop in Warszawa in 1889. St. Stanislaw's and Our Lady's pictures have survived on their original stained glass, but the missing central part of St. Kazimir has been replaced by a relevant copy. Eight aisle openings also feature ornamental stained glass windows. The organ loft above the main entrance comprises an instrument with a Neogothic façade built by F. Weissenborn in 1890 at his workshop in Krustpils.

Grīva Catholic church is a significant architectural monument of the Historicism period. The only stained glass windows of St. Luke's workshop in Latvia suggest the various and diverse routes that facilitated the formation of artistic heritage in Latvia in the late 19th century. The congregation has always taken due care for the maintenance of the church.

Vienības nams Daugavpilī

Daugavpils, Vienības laukums

(aut. – R. K.)

Vienības nama tapšana saistās ar pilsētas Latviešu biedrības interesēm par sabiedriskas ēkas celtniecību biedrības vajadzībām. Rīkojot arhitektūras projektu konkursu, tajā uzvar arhitekta Vernera Vitanda priekšlikums. 1936. gadā tiek likts ēkas pamatakmens. 1937. gadā ēka jau pabeigta. Nams izveidots kā dažādu valsts un sabiedrisku organizāciju un komercstruktūru mājoklis – bez Latviešu biedrības te vieta atradusies arī teātrim, koncertzālei, bankai, laikraksta redakcijai, Armijas ekonomiskajam veikalam u. c. Nama iekštelpu apdarē līdzās zināmiem klasiskās arhitektūras elementiem (kolonas, profildzegas, ailu motīvi u. c.), sienu ornamentālajā dekorā parādās arī nacionāli motīvi. Teātra zālē akcentēta tiro liektu liniju formu elegances (balkoni, ložas, utt.), koncertzālē un tās skatuves apdarē izmantoti nacionālā romantisma repertuāra dekoratīvie motīvi. Koncertzāles lustras un teātra mēbeļu izgatavošana, kā arī skatuves apkojuma uzstādīšana bijusi uzticēta Daugavpils Valsts amatniecības skolas audzēkņiem. Ēkas iekštelpu apdare un iekārta saistās ar visas celtnes veidolu un veidojusi stilistiski vienotu ansambli.

Otrā pasaules kara laikā ticis sagrauts ēkas kreisais spārns, tas atjaunots līdz 1954. gadam. Pēc kara telpas izmantotas sabiedriskām vajadzībām – to funkcija būtiski nemainījās. Oriģinālo interjeru apdari laiks nav saudzējis, taču pēc Daugavpils Latviešu kultūras centra iniciatīvas šobrīd jau atjaunota *Baltā zāle*, *Lielā zāle*, *Ulmaņa istaba* un citas telpas. Iecerēti arī tālāki ēkas sakārtošanas darbi.

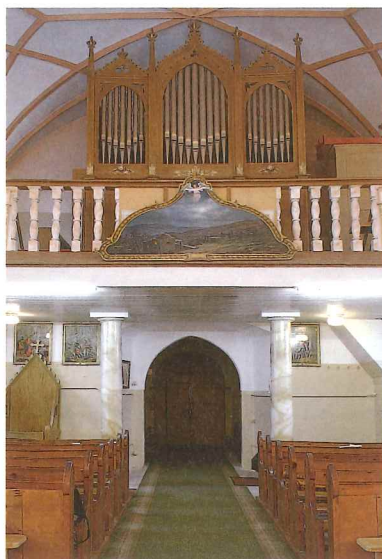
Unity House in Daugavpils

Daugavpils, Vienības square

(aut. – R. K.)

The construction of the Unity House (*Vienības nams*) is related to the interests of the local Latvian community to erect a public building of their own. As a result of a public call for proposals, a design by the architect Verners Vitands was chosen for the building. The foundation stone was laid in 1936, and the building was completed in 1937. The Unity House was designed as a multi-purpose public, social and commercial building – apart from the Latvian community, it was home to a theatre, concert hall, bank, newspaper office, army shop, etc. The interior of the building is executed in the classical style in architectural elements (columns, moulded cornices, various motifs around window and door openings), enhanced with national motifs in wall ornamentation. The elegance of distinct curved lines (balconies, lodges, etc.) is emphasized in the theatre hall, while the decorative motifs from the national romanticism repertoire are applied in the concert hall. The suspended chandelier of the concert hall, theatre furniture, as well as the installation of the stage equipment and fittings were commissioned from the students of Daugavpils State School of Crafts. The interior finish and furniture form a single stylistic ensemble with the rest of the building. The multi-purpose building is one of the most impressive Neoelecticism samples of Latvian architecture of the 1920ies and 1930ies.

The left wing of the building was destroyed during the Second World War, and its renovation was completed by 1954. After the war the building was used for public purposes and its basic function remained largely unchanged, however, time has not been merciful to the original interior. Nevertheless, the White Hall, Grand Hall and Ulmanis's Room have so far been renovated on the initiative of Daugavpils Latvian Culture Centre. The elaboration of plans for future restoration is currently underway.

Elerne katoļu baznīca

Daugavpils raj., Tabores pag.

(aut. – R. K.)

Elerne (Ekšņos) sākotnēji bijusi luterāņu draudze. Tagadējā mūra baznīca celta 1650. gadā pēc vietējā muižas zemju īpašnieka Heinriha fon Tinena iniciatīvas. Kad Elerne 1732. gadā nonākusi ģenerālmajora Georga Kristofera fon Vitena īpašumā, pēc viņa pāriešanas katoļticībā 1761. gadā tās baznīca tika nodota katoļu draudzei, kam tā kalpo arī šodien.

Elerne baznīca ir vienjoma halles tipa celtnē. Baznīcas iekštelpu sedz greznas zvaigžņu velves, kuru ribojums noslēdzas ar konsolēm, zem kurām ir cilnī veidotu čiekuru vai ķekaru motīvi. Baznīcas iekārta tapusi pakāpeniski un atspoguļo dažādu laikmetu stilus. Virs ieejas novietotajā ērģeļu balkonā 19. gs. otrajā pusē Daugavpili darinātas ērģeles ar neogotiskas formas prospektu, taču balkona margās iemontēti vecie 17. gs. vidus manierisma stila kokgriezuma balustri un pildīņu ierāmējumi, kas, jādoma, sākotnēji veidojuši luterāņu baznīcas iekārta. Dievnāmā ir trīs koka altāri. Centrālais veidots neogotikas stilistikā, sānu altāri – neorenesanses formās. Sānu altāri iekomponēti 17. gs. vidus kokgriezums – cilnis ar Marijas pasludināšanas ainu.

Elerne katoļu baznīca ir nozīmīgs baroka laikmeta arhitektūras piemineklis, kas raksturo Kurzemei tipisko spēcīgo un ilgstošo gotikas tradīciju saglabāšanos. Savukārt iekārtas fragmenti liecina par manierisma un baroka laika vietējās koka tēlniecības tradīcijās veidotu ansambli, kas 19. un 20. gs. aizstāts ar eklektisku neostilu iekārta. Baznīca tiek rūpīgi kopta.

Elerne Catholic church

Daugavpils district, Tabore municipality

(aut. – R. K.)

Elerne (Ekšņi) originally had a Lutheran congregation. The present stone church was built in 1650 on the initiative of the local landlord H. von Tinnen. Elerne estate was acquired by Major General G. C. von Witten in 1732, and, after his conversion to Catholicism in 1761, the church was transferred to the Catholic congregation that is also the current user of the building.

Elerne church is an aisleless hall-type building featuring harmony, balanced proportionality and sculptural expression in the exterior and interior alike. The church interior boasts ornate stellar vaults with their ribs supported by consoles atop moulded cones, clusters and scrolls. The interior furniture has developed gradually and reflects styles of various periods. The organ loft above the main entrance comprises an instrument, built in Daugavpils in the latter half of the 19th century, with a Neogothic façade. The loft railing has mid-17th century woodcarved Mannerism balusters and panel frames that were presumably part of the original Lutheran church furniture. The church has three altars; the central altar is executed in the Gothic style, while the side ones feature Neorenaissance forms. One of the side altars is integrated a mid-17th century woodcarving – a bas-relief depicting the Annunciation.

Elerne Catholic church is a significant monument of Baroque architecture characterising the presence of the strong and tenacious Gothic tradition in Kurzeme. Various fragments of the interior suggest a Mannerism and Baroque ensemble, created by local woodcarvers and craftsmen, that has been replaced in the 19th and 20th centuries by Eclectic furniture featuring diverse elements of Historicism. The church is very well maintained and managed.

Subates luterāņu baznīca

Daugavpils raj., Subate, Baznīcas iela 30

(aut. – R. K.)

Vecsubatē luterāņu baznīca rakstos minēta jau 1571. gadā. Pēc šī dievnama atdošanas katoļiem 1676. gadā luterāņu draudze palikusi bez savas baznīcas un 1685. gadā Jaunsubatē sākusi celt jaunu mūra dievnamu. Šī baznīca saglabājusies bez būtiskiem pārveidojumiem. 1853. gadā ēkas pamatkorpusam piebūvēta sakristeja un pārbūvētas ērģeļu luktas. 1880. gadā dievnams kapitāli remontēts, 1909. gadā ēka no jauna apjunta.

Subates luterāņu baznīca ir apmesta mūra celtne, halles tipa vienjoma būve ar Latvijas baznīcu arhitektūrai neraksturīgu eksterjera risinājumu: līdzsvarotu, vienlīdz izvērstu visu četru fasāžu apdari, īpaši neakcentējot kādu no tām, tikai centrālo ieeju atturīgi iezīmējot ar portālu.

Plašās, lakoniski veidotās iekštelpas pārsegumā izmantotas cilindriskas velves. Virs koka starpsienas nodalītas priekštelpas, pie ieejas novietotas 19. gs. pārbūvētās ērģeļu luktas, kurās 1853. gadā uzstādīts Augusta Martina darbnīcā Rīgā darinātais instruments.

Baznīcas interjerā saglabāties vērtīgs kokgriezuma iekārtas ansamblis, kas ir viens no apjomīgākajiem baroka laika t. s. Jaunsubates meistara darbnīcas koka tēlnieku darinājumiem. Arhitektoniski būvētais altāra retabls ar apaļskulptūru un cīlņa dekoru, kancele ar bagātīgo skulpturālo rotājumu, bīktsols ar cīlņa kokgriezumu un telpiski izvērsti veidotā kristāmtaika pamatne ar bagātīgu ornamentālo un figurālo kompozīciju cīlņa dekorējumu, tāpat glezna "Kristus un grēciniece" krāšņi ornamentētā ažūra kokgriezuma ierāmējumā (glezna 1991. gadā nozagta un aizvietota ar kopiju) tapuši ap 1715.–1720. gadu.

Subates luterāņu baznīca ir izcils baroka laika arhitektūras piemineklis. Tās vērienīgi veidotā kokgriezuma iekārta ir viens no lielākajiem un nozīmīgākajiem Kurzemes baroka tēlniecības paraugiem, kas gandrīz pilnā apjomā saglabāties līdz mūsdienām. Kaut arī apjomīgāki restaurācijas darbi draudzei nav pa spēkam, baznīca tiek rūpīgi uzturēta un kopta.

Subate Lutheran church

Daugavpils district, Subate, 30 Baznīcas street

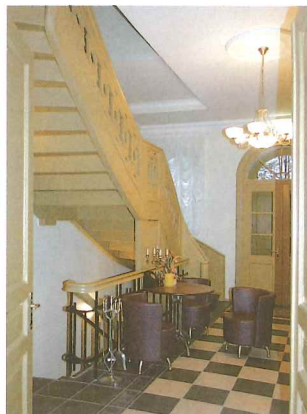
(aut. – R. K.)

The first written records of a Lutheran church at Vecsubate date back to 1571. As the church was transferred to the Catholics in 1676, the Lutheran congregation was left without their spiritual and religious home and started to build a new church in Jaunsubate in 1685. The church building has survived until today without major alterations. The main body of the building was attached a sacristy in 1853 along with redeveloping the organ loft. The church underwent extensive reconstruction works in 1880 and was installed a new roof in 1909.

Subate Lutheran church is a plastered, aisleless, hall-type stone building with an exterior untypical for the ecclesiastical architecture of Latvia featuring harmonised and balanced finish of all four façades, none of them particularly emphasized save for the central entrance doorway modestly marked with a portal. The large and laconic interior displays a tunnel-vaulted cover. Above an antechamber screened by a wooden partition wall, there is the aforementioned organ loft, rebuilt in the 19th century, comprising the very instrument installed in 1853 by the workshop of August Martin from Riga.

The church interior boasts a valuable ensemble of woodcarvings that represent one of the largest Baroque samples of the so-called Jaunsubate woodcarving tradition. The architecturally solved altar retable decorated with free-standing sculptures and bas-reliefs, pulpit with lavish mouldings, confessional with woodcarvings moulded in bas-relief and the spatially extended font base with rich ornamentation and figural compositions moulded in bas-relief, painting "Christ and Sinner" set in a lavishly adorned open-work frame (stolen in 1991 and replaced by a copy) date back to 1715–1720. The church interior is enhanced by a range of other historical interior items and pieces of furniture.

Subate Lutheran church is an outstanding architectural monument of the Baroque period. Its imposing woodcarvings represent the largest and most significant samples of Baroque sculpture in Kurzeme that have survived in their almost complete authentic form. Although the congregation does not have the necessary capacity to complete extensive and wide-ranging restoration activities, the church is well preserved and maintained.

Jaunsventes muižas kungu māja

Daugavpils raj. Svences pag.

(aut. – J. Z.)

Jaunsventes muiža 20. gs. sākumā piederēja grāfam M. K. Plāteram – Zibergam. 1912. gadā pārbūvētā kungu māja ir neliela, mākslinieciski izteismīga ēka vēlinā baroka un agrīnā klasicisma formās. 20. gs. 80. gados no kungu mājā vēl palikušajiem interjera apdares un iekārtas elementiem varēja minēt tikai koka kāpnes ar dekoratīvām margām, atsevišķus sienu paneļu fragmentus un šaha galdiņa veidā kārtoto flīžu grīdu – ēka bija pamesta un izdemolēta. Kungu mājas atdzimšana sākās pirms pāris gadiem. Tās interjers tika atjaunots, balstoties uz sava laika analogijām un ēkā iekārtots restorāns un viesu nams. No parka puses ienākošos sagaida restorāna bāra telpa ar greznu 19. gs. otrās puses reljefu polihromu glazētu podiņu kamīnkrāsni. Restorāna apmeklētāju telpā tāpat ieraudzīsīm greznu kamīnkrāsni. Šīs telpas sienas rotātas ar gleznām smagnējos zeltītos rāmjos, mēbeles izgatavotas no jauna pieskaņojoties telpas kopējai stilistikajai nokrāsai. Telpās izvietoti arī antikvāri priekšmeti, piemēram, sienas pulksteņi. Būtībā bezcerīgs grausts ir atdzimis un kalpo tiem, kas mīl atpūsties ja ne autentiskās, tad muižas kungu mājas sadzīvīskai videi atbilstošās un raksturīgās vietās.

Jaunsvente manor house

Daugavpils district, Svente municipality

(aut. – J. Z.)

Jaunsvente manor was a property of Count M. K. Plater-Sieberg in the early 20th century. The manor house, redeveloped in 1912, is a comparatively small building executed in late Baroque and early Classicism forms. In the 1980ies the only surviving interior elements were fragments of wooden panels, a wooden staircase with a decorative handrail, and chessboard patterned tile flooring – the building was abandoned and vandalised. The revival of the manor house started several years ago with renovation of the interior on the basis of analogous designs of the period. The building currently serves as a restaurant and guest house. Entering from the parkside, a visitor is welcome in the restaurant-bar featuring a luxurious late 19th century tile fireplace stove. The walls of the room are adorned with paintings in massive gilded frames, furniture is new and adjusted to the overall stylistic mood. The rooms feature various antiquities, e. g., wall clocks. In essence, a hopeless building has been revived to serve people that adore an environment which is, if not authentic, then at least similar to that of a characteristic manor house.

Vecauces luterāņu baznīca

Dobeles raj., Auce, Akadēmijas iela 5

(aut. – R. P.)

Vecauces luterāņu baznīcas mūra ēka celta 1866. gadā. Tā ir Kurzemes lauku baznīcām raksturīga celtnē, kad līdzās masīvam tornim ir vienjoma draudzes telpa, altārdaļai pat neizvirzoties no taisnstūra plāna apjoma. 19. gs. vidus ir laiks, kad Latvijā valda Eiropas kultūrai raksturīgā romantisma estētika un historisma kultūrai raksturīgā nosliece uz pagātnes apcerēšanu. Visuzskatāmāk šī tendence atainojas altāra retabla un kanceles neogotiskajās formās un detaļās.

Neraugoties uz to, ka baznīcu arī padomju okupācijas gados turpināja izmantot draudze, tās iekšējai apdare un iekārtas priekšmeti ir cietuši 20. gs. karos. Tā mācītājs Kārlis Roberts Kalderovskis 1943. gadā ziņoja Pieminekļu valdei, ka "...altāra galds, altāra glezna un liela daļa kanceles ir noplēsti, bet baznīcā uz laiku tikusi iekārtota smēde...". Kopš Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas ir audzis draudzes locekļu skaits. Iegādāti jauni baznīcēnu soli, liels darbs ieguldīts remontos, it īpaši – labojot jumtu un tā konstrukcijas. 2005. gadā torņa remonta laikā tika atrasts apgleznots dēlis, kas pēc iepriekšējām aplēsēm datējams ar 18. gs. un ir saglabāts no senākās celtnes. Pēc restaurācijas gleznējums tiks novietots apskatei baznīcas iekšējās telpās.

Vecauce Lutheran church

Dobeles district, Auce, 5 Akadēmijas street

(aut. – R. P.)

Vecauce Lutheran church is a stone building erected in 1866. It is a characteristic rural ecclesiastical building of Kurzeme featuring a hefty bell-tower attached to an aisleless congregation hall with the chancel integrated in the main layout. The mid-19th century is a period that Latvia experienced the characteristic European Romanticism and typical Historicism contemplation of the past. The Neogothic shapes and elements of the altar retable and pulpit are the most expressed manifestations of the above trend.

Although that the church was used and maintained by the congregation also during the Soviet occupation, the interior and furniture have suffered in the two wars of the 20th century, clearly described by priest Kārlis Roberts Kalderovskis in 1943 in his letter to the Monument Authority that "...the altar table, altarpiece and most of the pulpit have been torn down, and a temporary smithy is set up in the congregation hall ...". Since the reestablishment of independence of the Republic of Latvia the congregation has grown. New pews have been installed and the church has undergone repairs and obtained renovated roof structures.

Lielaucē muižas pils

Dobeles raj., Lielaucē pag.

(aut. – R. P.)

Pils sākotnēji celta 19. gs. sākumā un bija grāfu fon Mēdemu īpašums. 1900. gadā pils izdega, un jaunā ēka ir savdabīgs historisma arhitektūras paraugs, kurā no jauna izmantoti ordera arhitektūras elementi, tostarp interjeru dekoratīvajā apdarē. Vestibīla īpašo gaisotni rada graciozi izliektais kāpņu posms uz otro stāvu. Kāpņu un otrā stāva kāpņu laukuma balustri veido savdabīgu līniju un apjomu ritmu, piešķirot iekštelpai svinīgu, emocionāli kāpinātu sajūtu gammu. Divās pils zālēs uzmanību piesaista apaļās neoklasicisma krāsnis un kamini. Kamīnu dekoratīvajā apdarē izmantots marmors, kurā īpaši izteiksmīgas ir divu kariatīdu augstcilpna figūras. Pils ēka ir Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas īpašums un to izmanto Lielaucē pamatskola un S/O "Falks". Pils ēkā tiek periodiski veikti kosmētiskie remontu, jaunai funkcijai piemērotas pagrabtelpas. 2004. gadā veikti apjomīgākie fasāžu un interjera remontu. Starp pili un pārvaldnieka māju iekārtots kanalizācijas spiedvads. Šos darbus nodrošinājis S/O "Falks".

Lielaucē manor house

Dobele district, Lielaucē municipality

(aut. – R. P.)

The manor house, erected in the early 19th century, was the property of Count von Medem's family. The building was destroyed by fire in 1900 and the new house is an extraordinary sample of Historicism featuring various elements of order architecture, which have been integrated also in the decorative interior finish. The special atmosphere of the lobby is evoked by the gracefully curved staircase running to the second floor. The staircase and second floor handrail balustrade create a special rhythm of lines and spatial compositions producing a ceremonious and emotionally saturated mood in the area. The two manor house halls are noteworthy for their round Neoclassicism stoves and fireplaces. The decorative finish of the fireplaces is executed in marble with two impressive caryatids moulded in high relief. The manor house is owned by the Latvian University of Agriculture and occupied by Lielaucē Primary School. The early 21st century saw the building undergoing period redecoration and the basement redeveloped for a different purpose.

Mežmuižas pils

Dobeles raj., Augstkalnes pag.

(aut. – R. P.)

Pils celtniecību saista ar 19. gs. vidu, kad tās īpašnieki bija firsta Livena dzimta. Pēc 1870. gada tā kļuva par Kurzemes muižnieku fon Hānu īpašumu. Sarkano ķieģeļu ēka ir raksturīgs historisma arhitektūras piemērs. To pauž neogotikas arhitektūrai raksturīgie elementi – dzeguli, pakāpienveida zeltiņi, mašikulas utml., taču horizontāli izvērstā apjoma simetriskā kompozīcija, logailu dažādās formas un apdares, interjera atšķirīgā stilistika ļāvušas izteikt pieņēmumu, ka esošā pils nav jaunbūve, bet gan, sekojot laikmeta modes tendencēm, senākas celtnes rekonstrukcija.

Interjera apdarē dominē baroka un vēlīnā baroka (rokoko) motīvi – sienu apdares, krāsnis un kamīni, lielās zāles divas durvis un to apdare. Mākslinieciski lieliskā kvalitātē atklājas Lielās zāles griestu rozete, ko mākslas zinātnieks D. Bruģis datē ar 19. gs. 60. gadiem, norādot uz veidojuma perfekciju un precīzu stilizāciju. Muižas pili atrodas Augstkalnes vidusskola. Kopš 2004. gada tiek veikti fasādes un atsevišķu iekštelpu remonta un restaurācijas darbi.

Mežmuiža manor house

Dobele district, Augstkalne municipality

(aut. – R. P.)

The construction of the manor house was presumably commenced in the middle of the 19th century when the estate was owned by the von Lieven family. The manor was acquired by the von Hahn family following 1870. The red brick building is a characteristic sample of Historicism architecture featuring traditional Neogothic elements – a parapet, step-shaped gable ends, machicolations, etc., however, the horizontally oriented symmetrical composition, various forms and finish types of window openings, different interior styles lead to an assumption that the building is a modernised older manor house rather than a new construction project.

The interior finish is dominated by Baroque and late Baroque (Rococo) motifs in wall, stove and fireplace execution. The Grand Hall ceiling rosette displays an outstanding artistic quality – the art historian D. Bruģis has expressed an assumption that the decorative element dates back to the 1860ies and noted the perfection and accurate stylistic composition of the moulding. The manor house currently serves as Augstkalne Secondary School. Several façade and interior renovation and restoration projects have been implemented in the building since 2004.

Beļavas muižas pils

Gulbenes raj., Beļavas pag.

(aut. – A. B.)

Beļavas muižas pils celta ap 18. gs. 50. gadu, tolaik muižas īpašnieki bija fon Bergu dzimta, kam muiža piederēja līdz pat 1912. gadam. Pēc tam tajā saimniekoja grāfa Belova dzimta. Pēc Pirmā pasaules kara un muižas īpašnieku aizbēgšanas ēka ilgstoši netika izmantota. 1925. gadā pili ierīkoja pilsskolu, ko 20. gs. 50. gadu sākumā pārdēvēja par K. Valdemāra skolu.

19. gs. vācu meistari pili pārbūvējuši. 20. gs. vairākkārt veikti ēkas remontdarbi. Pēdējie darbi veikti 1995. un 2005. gadā.

Ēkā saglabājušās 18.–19. gs. mijā veidotās iekšējās koka kāpnes ar ažūrām koka margām. Vestibīla grīdu klāj krāsainas marmora plātnes. Pirmajā stāvā bagātīgi, diezgan reljefi veidoti griesti (sevišķi bagātīgi un plastiski galvenās fasādes stūra telpā). Ēkā saglabājušās arī 18.–19. gs. tapušās divvērtnu un vienvērtnu durvis (13), sienu paneļi, iebūvēti barokāli skapji, trīs 18. gs. podiņu krāsnis un krāsns – kamīns. Pils zālē sienas lejasdaļā segtas ar koka paneļiem, kuru pildīšos veidots klasicisma dekors, griestus, kam veidota ieloce un rāmīstūros, rotā rokaju dekors. Zālē izvietotas divas podiņu krāsnis, no kurām vienai ir balti glazēti podiņi ar profilētu virsmu, zem krāsns iemūrētas zili apgleznotas flīzes, bet otra krāsns – kamīns rotāta ar pilastriem, konsolēm, augu motīviem. Telpā blakus zālei bagātīgi rotāti griesti ar klasicisma ornamentu un izvietota krāsns. Otrā stāva centrālās daļas trīs telpās ir vienādi veidoti vienkārši griestu plastiskie veidojumi.

Beļava Manor House

Beļava municipality, Gulbene district

(aut. – A. B.)

The manor house of Beļava estate was built around 1750 by the then owners – the von Berg family retaining the property until as late as 1912. Later the estate was acquired by Count Bülow's family. Following the First World War and fleeing of its owners the building was abandoned for a lengthy period of time. In 1925, the manor house was redesignated to house a school that was subsequently renamed in 1950 to bear the name of Krišjānis Valdemārs¹.

German masters redeveloped the manor house in the 19th century. The building underwent several renovation projects in the course of the 20th century. The latest restoration activities were performed in 1995 and 2005.

The manor house is a two-storey rectangular, mansard-roofed building and a distinct middle section featuring three storeys topped by a pediment. Both main facades are designed along similar lines. The body of the manor house rests on a high ground floor, which is covered by groin-vaults supported by hefty pillars. Other premises and chambers feature a flat ceiling cover.

The building features an original internal wooden staircase with openwork handrails dating back to the turn of the 18th and 19th centuries. The lobby floor is laid out in colour marble plates. A richly ornamental and comparatively lavishly moulded ceiling graces the first-floor ceiling (it is especially generously decorated and moulded in the corner chamber of the main facade). The following elements have also survived – single and double doors (13) dating back to the 18th to 19th century, wall panels, built-in Baroque wardrobes, three 18th century tiled stoves and a combined fireplace-stove. The lower section of the function hall walls is covered by wooden panels adorned with Classicism ornamentation, whereas the coved and corner-framed ceiling features rocaille decorations. The function hall has two tiled stoves. One of them is executed in white profiled tiles with blue painted tiles on its base, whereas the other fireplace-stove is decorated with pilasters, consoles and plant motifs. The adjoining room boasts a ceiling richly decorated in Classicism ornamentation and a stove. The three second-floor rooms of the central section of the building feature modest ceiling mouldings.

¹ Krišjānis Valdemārs was a well-known activist of the 19th century national revival. *Translator's note*

Sv. Jura katoļu baznīca

Jelgava, Katoļu iela 11

(aut. – K. Č.)

Baznīca celta (1907, arh. E. Strandmanis) iepriekšējās Sv. Marijas katoļu baznīcas vietā, kura tika nojaukta 1904. gadā, jo tai draudēja sabrukšana. Neogotikas stila baznīca celta no sarkaniem ķieģeļiem ar vienu torni, transeptu un trīs jomiem. Baznīcas iekārta ir darināta gotiskās formās 19. gs. beigās. Iekštelpās saglabājusies bagātīga interjera dekoratīvā apdare, izmantojot gotikas stilam raksturīgās smailloka arkas – logu formās, dekoratīvajā reljefā, balsta arkādē; četrslāņu rozetes u. c. Apmetās baznīcas sienas rotā veltņu nervīras – krāsotas rakstā, piešķirot telpai papildus dekoratīvātāti. Īpaši greznas tās ir altāra apsīdas daļā. Papildus greznību telpai piešķir divarku un trīs arku iedalījuma smailarku logi ar loga rozi augšdaļā. Interjera gaišais sienu krāsojums kontrastē ar telpas griestu beicēta koka pārsegumu, ko balsta aīlota koka konstrukcijas ar mūra konsolēm noslēgumā. Baznīcas iekārta sastāv no centrālā altāra (19. gs. beigās) un diviem sānu altāriem, kanceles ar jumtiņu, ērģeļu luktām, vēlāk izgatavotiem soliēm un bīktsoliem u. c. Ērģeles 1930. gadā darinājis Rīgas ērģelmeistars I. Lejīnš. Telpas interjeru papildina skulpturālas figūras un reljefā darinātas figurālas kompozīcijas no Kristus ciešanu ceļa. Baznīca 1944. gadā tika daļēji izpostīta, bet vēlāk atjaunota. Sv. Jura katoļu baznīca ir vērtīgs neogotikas piemineklis, kura celtniecībā izmantoti stilam raksturīgi arhitektoniski un dekoratīvi elementi.

St. George's Catholic church

Jelgava, 11 Katoļu street

(aut. – K. Č.)

The church was built in 1907 to the sketch design of the architect E. Strandmann (construction works supervised by P. Pumpītis) in the site of the former St. Mary's Catholic church that was demolished in 1904 due to threats of collapse. The Neogothic church is built of red brick and features a tower, transept, nave and two aisles. The 19th century Gothic furniture and interior items were inherited from the previous church. The interior boasts lavish decorative finish displaying the characteristic Gothic lancet arches in the window openings, decorative mouldings, support arcade, as well as quatrefoils etc. The plastered church walls are enhanced by pattern-painted vault ribs that contribute to the richness of ornamentation. They are especially luxurious in the altar apse. The interior is further enhanced by bi-panel and tri-panel lancet arch windows with traceries. The light wall paintwork contrasts the stained wood ceiling supported by wooden structures with stone consoles. The church furniture and interior items comprise a central altar (late 19th century) and two side altars, canopied pulpit, organ loft, as well as pews and confessionals dating back to a later period. The organ was built in 1930 by I. Lejīnš from Riga. The interior is enriched with sculptures and figural bas-relief compositions depicting sufferings of Christ. The church was damaged in 1944, but it was subsequently renovated. St. George's Catholic church is a valuable Neogothic monument featuring a range of architectural and decorative elements characteristic of the style.

Jelgavas pasta ēka

Jelgava, Raiņa iela 14

(aut. – K. Č.)

Pasta ēka (1938, arh. D. Zariņš) ir funkcionalisma arhitektūras spilgts paraugs. Ēkas centrālās zāles interjers darināts nacionālā romantisma stilā. Telpas sienas apakšējo daļu sedz paneļi, bet augšējo – apmetums, ko rotā divas ģeometriskā ornamenta joslas ar romba motīvu. Ornamentāli gleznojumi ar zigzaga motīvu papildina arī zilā krāsā krāsotus griestus, kurus pārsedz beicētas koka sijas un krusto šķērssija, ko balsta brūni krāsoti stabi ar bronzas krāsas lapu motīva rotājumu augšdaļā. Telpas interjerā kontrastē spilgtā sienu, griestu un detaļu polihromija ar tumši brūnajām koka konstrukcijām. Pie griestiem saglabājušās mākslinieciski vērtīgas koka lustras (8) ar vainaga formas korpusu, kuru dekoratīvajā apdarē apvienoti etnogrāfiskie elementi un klasiskās formas, bet pie sienām atrodas stilistiski līdzīgi sienas lukturi (14). Centrālo zāli no kāpņu telpas atdala koka konstrukciju starpsiena ar stiklotām durvju vārtņēm un virsgaismu. Šāda veida konstrukcija rada plašuma iespaidu un ir būtisks sabiedriskā interjera elements. Vēlākos gados darinātas telpas kreisajā pusē esošās logu vitrāžas, kurās izmantoti padomju laikā iecienīti motīvi – miera balodis, kosmosa rakete u. c. Veicot kosmētisko remontu, griestu šķērsijai ir aizkrāsoti ornamentālie gleznojumi. Jelgavas pasta ēkā ir saglabāties izcils nacionālā romantisma stilā veidots interjers ar daudzām oriģinālām detaļām un elementiem.

Jelgava post office building

Jelgava, 14 Rainis street

(aut. – K. Č.)

The post office building was erected in 1938 to the design of D. Zariņš. It is a fine sample of Functionalism architecture. The interior of the central hall is influenced by national romanticism reflecting vernacular practices. The lower sections of the walls are covered with panels, whereas the upper parts are plastered and feature two bands of geometric ornamentation with rhombus motifs. Zigzag-dominated ornamental paintwork enriches the painted blue ceiling supported by wooden beams and a cross-beam resting on brown piers adorned with bronze tone foliage motifs on their upper parts. The bright polychromy of walls, ceiling and interior details are in stark contrast to the deep brown wooden structures. The hall also boasts authentic wreath-shaped suspended wooden chandeliers (8) that combine ethnographic elements and classical forms. Chandeliers attached to the walls are executed in a similar style (14 pieces). The central hall has a skylight and is separated from the staircase area by a wooden partition wall with glass-panel doors. This type of solution creates an impression of spaciousness that is important for public buildings. The stained glass windows at the left side date back to a later period and feature much-favoured Soviet symbols – the spaceship and the dove of peace etc. A later redecoration resulted in over-painting the ornamental crossbeam paintwork. Jelgava post office building boasts an outstanding national romanticism interior with a high degree of authenticity in original details and elements.

Academia Petrina

Jelgava, Akadēmijas iela 10

(aut. – K. Č.)

Kurzemes hercoga P. Birona dibinātā ģimnāzijas ēka celta (1773–1775) vēlinā baroka stilā ar agrinā klasicisma iezīmēm pēc arhitekta S. Jensena projekta, pārbūvējot iepriekšējo hercogienes Annas pili. Tā ir divstāvu mūra garenbūve ar vidus rizalitu un divstāvu torni, kura apakšējo daļu rotā korintiskā ordera kolonnas. Ēkas interjers stipri cieta Pirmā un Otrā pasaules kara laikā, tas atjaunots 1927. un 1951. gadā. Tagad ēkas pirmajā stāvā ir atsegts vēsturiskā mūra sienas fragments un eksponēta daļa no mūra pamatiem. No 20. gs. 50. gadiem saglabājušās kāpnēs no pirmā uz otro stāvu ar čuguna margām un dokiem lielgabala formā, parkets vairākās telpās, divvērtņu pildīpu durvis ar paneļiem, lustras u. c. Dažās telpās griestus rotā grezni griestu plafoni ar profilētiem baroka stilistikai atbilstošiem rotājumiem un rozetēm lustru iekaru vietās. Daļa ēkas interjera darināta 20. gs. 80. gados: parkets, lustras, tai pašā laikā darināts virs kāpnēm esošais monumentālās glezniecības panno, atzīmējot Krišjāņa Barona jubileju (mākslinieki Kaspars un Vija Zariņi). Šajā ēkā kopš 1952. gada darbojas Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejs.

Academia Petrina

Jelgava, 10 Akadēmijas street.

(aut. – K. Č.)

The building of the gymnasium, established by P. Biron, Duke of Kurzme, was erected between 1773 and 1775. It is a sample of late Classicism with early Classicism features designed by the architect S. Jensen. The gymnasium was built by redeveloping the former palace of Duchess Anna. It is a two-storey oblong stone building with a central risalit and two-storey tower adorned with Corinthian columns at the lower part. The interiors were heavily damaged during the First and Second World wars, followed by renovation activities in 1927 and 1951 respectively. The first floor of the building currently features an uncovered section of the historical wall stone foundation. The building has a 1950ies staircase, running from the 1st to the 2nd floor, with a crude iron balustrade and cannon-shaped newels, parquet in several rooms, panelled double doors, chandeliers etc. Ceilings in several rooms are adorned with ornate plafonds with moulded decorative elements and rosettes marking chandelier suspension points. A part of the interior dates back to the 1980ies – parquet, chandeliers, painted monumental *panneau* above the staircase to commemorate the anniversary of Krišjānis Barons¹ (by Kaspars and Vija Zariņi). The building has housed Ģ. Eliass Jelgava History and Art Museum since 1952.

¹ Krišjānis Barons – a famous activist of the national revival movement in the 19th century and a collector of folk-songs.
Translator's note

Zaļenieku muižas pils

Jelgavas raj. Zaļenieku pag.

(aut. – J. Z.)

Zaļās muižas jeb Zaļenieku muižas pils (1768–1775) bija Kurzemes hercoga E. J. Birona un viņa dēla Pētera iemīļota medību rezidence un kā tāda saglabājas līdz 1795. gadam. Pils centrālās daļas kompozīcija, kolonnu un frontona proporcionālās attiecības atgādina Stroganovu pili Pēterburgā (1752–1754), kuras projekta autors ir F. B. Rastrelli. Taču atsevišķas detaļas liecina par arh. S. Jensa radošo rokrakstu. Bornsmindes īpašnieka A. fon Šepinga saimniekošanas laikā pili notika plašas iekštelpu apdares un plānojuma izmaiņas – tika izbūvēta kāpņu telpa, zālē uzstādīts balts jaunrokoko marmora kamīns, apgleznoti vairāku telpu griesti, uzstādītas jaunas krāsnis ar glazētiem podiņiem. Iekštelpu apdares darbi notikuši arī 19. gs. 60. gados. Pateicoties tam, ka pili iekārtota arodividusskola, tā iespēju robežās ir uzturēta. No sākotnējās 18. gs. interjeru apdares saglabājušās griestu dzegas otrā stāva zālēs, vestibila velvēto griestu apdare, parketa fragmenti dažās telpās u. c. Zem vēlākā krāsojuma kārtām centrālajā zālē saglabājušies unikāli sienu gleznojumi. Fragmentāras zondāžas liecina par iluzoru klasicisma arhitektoniskās telpas attēlojumu. 19. gs. interjera pārveidojumiem attiecināmi griestu gleznojumi, kuros attēlotas iluzoras kasetes ar ampīra un renesanses motīviem un kāpņu margu balustri.

Zaļenieki manor house

Jelgava district, Zaļenieki municipality

(aut. – J. Z.)

The manor house (1768–1775) of Zaļā or Zaļenieki estate was the favourite hunting lodge of E. J. Biron, Duke of Kurzeme, and his son Peter until 1795. The spatial composition of the central part of the building, the balanced proportions of the pediment and columns resemble the Stroganoff Palace (1752–1754) in St. Petersburg designed by F. B. Rastrelli. However, a number of elements suggest a creative approach typical for the architect S. Jensen. In the period of the manor house being in the possession of Bornsmінде landlord A. von Schoeping, the building underwent major alterations in the interior finish and layout – a new staircase room was constructed, a Neorococo fireplace built in the hall, ceilings painted in several rooms, new glazed tile stoves introduced. The building underwent interior works also in the 1860ies. Due to the vocational school located in the building, the manor house is prevented from falling into disrepair as a result of the existing however, modest maintenance activities. The Second-floor ceiling cornices, lobby ceiling finish, inlaid floor elements and other details have survived from the original 18th century interior finish, along with unique wall paintings identified under the over-painted layers in the central hall. Episodic probing suggests an illusory depiction of Classicism architectonic space. The alterations of the 19th century include the painted ceiling with illusory coffering with Empire and Renaissance motifs, and the staircase railing balustrade.

Blankenfeldes muižas kungu māja

Jelgavas raj., Vilces pag.

(aut. – K. Č.)

Pirmo reizi Blankenfelde rakstos minēta 1689. gadā. Pašreizējā muižas apbūve veidojusies 18. gs. vidū, Blankenfeldes muižas kungu māja celta atturīgās baroka formās 18. gs. 40. gadu sākumā kā vienkāršu mūra garenbūve ar stāvu divslīpju jumtu un nošļautiem galiem. 19. gs. pirmajā pusē kungu māja pārbūvēta klasicisma stilā, tajā ir saglabājusies sākotnējā un vēlīno periodu interjera apdare. Telpas ir izkārtotas divās anfilādēs ar kungu un dāmu istabu, kapelu u. c. telpām. Centrālajā zālē (ēdamzālē) no muižas pirmsākumiem ir saglabājušās baroka stila koka durvis ar intarsiju, 19. gs. eklektisma stila sienu gleznojumi un koka vitņu kāpnes, kā arī divas krāsnis (19. gs. otrais ceturksnis). Ēkas vairākās telpās grīdas sedz 19. gs. parkets, griestus rotā plafoni ar profilu joslām un griestu rozetēm centrā, kā arī saglabājušās logu apdares un durvis. Vienā no telpām apskatāms 19. gs. vidus biedermeijera stila kamīns un iespējams, ka šajā laikā muižas telpu sienas klāja tapetes. Kungu mājā divas reizes no 1804. līdz 1805. gadam uzturējies trimdā dzīvojošais Francijas karalis Luijs XVIII. Pašreiz kungu mājā ir apskatāma neliela ekspozīcija, savukārt kapelā tiek noturēti dievkalpojumi. No 2000. līdz 2005. gadam muižā tika restaurēti vairāki objekti: sienu gleznojumi (restaurators S. Astičs), koka vitņu kāpnes (restaurēja Rīgas Celtniecības koledžas audzēkņi) un baroka stila durvis (restaurators E. Krilovs). No 1996. gada kungu māja funkcionē kā viesu nams. Blankenfeldes muižas kungu māja ir interesants un nozīmīgs objekts, kurā saglabājušās mākslinieciskās vērtības no sākotnējā interjera. Blankenfeldes muižu apsaimnieko SIA "Blankenfeldes muiža".

Blankenfelde manor house

Jelgava district, Vilce municipality

(aut. – K. Č.)

The first written records of Blankenfelde manor date back to 1689. The current pattern of buildings formed in the mid-18th century. The landlord's house was designed in reserved Baroque forms and built in the early 1740ies as a single-storey oblong stone building with a high semi-chamfered two-pitch roof. In the first half of the 19th century the house was rebuilt in Classicism lines, however, it still features the original and later interior finish. The rooms are arranged in two enfilades. The central hall (dining room) has retained an authentic Baroque wooden door with intarsia, 19th century Eclecticism wall paintings and a wooden spiral staircase, as well as two stoves (the second quarter of the 19th century). Several rooms of the building have 19th century parquet, ceilings display plafonds with moulded bands and central rosettes, furthermore, authentic windows and doors have also survived. One of the rooms boasts a 19th century Biedermeier style fireplace – the interiors of the house were presumably wallpapered during the period. Louis XVIII, the exiled King of France, resided in the landlord's house twice in the period between 1804 and 1805. A small exhibition is displayed in the landlord's house while regular services are conducted in the chapel. Several manor house elements had been restored or renovated between 2000 and 2005 – wall paintings (restoration expert S. Astičs), wooden spiral staircase (restored by students of Rīga Construction College), Baroque doors (restoration expert E. Krilovs). The former landlord's premises have functioned as a guesthouse since 1996. Blankenfelde manor house is an interesting and significant site featuring various artistic elements of the authentic interior. The manor house is managed by the company "Blankenfeldes muiža" SIA.

Krustpils viduslaiku pils

Jēkabpils, Rīgas iela 216b

(aut. – J. Z.)

No 1585. gada līdz Latvijas agrārreformai muižā saimniekoja fon Korfu dzimta. 1237. gadā celtā pils laika gaitā tika vairākkārt pārbūvēta, atjaunota un paplašināta. Domājams, ka no viduslaikiem saglabājušās pagraba telpas, segtas cilindra un krusta velvēm, kontrforsī, plānojuma elementi ap iekšējo pagalmu un vārtu torni. Pils pārbūvēta arī 1849. gadā. Pils iekštelpu iekārtojumu varam iztēloties, lasot aprakstus, kuros galvenokārt minēts inventārs. Piemēram, 1915. gadā ampīra zālē atradās piecas lielas Meisenes porcelāna vāzes, sens sarkankoka pulkstenis ar bronzas rotājumiem, galda piederumi ar diviem svečturiem no Vīnes porcelāna, Marijas Antuanetes bīste, četri lēņu krēsli, lustra, četri kandelabri, kandelabrs un sarkankoka skapis ar bronzas rotājumiem, N. fon Korfa un E. fon Korfas portreti, kā arī citi priekšmeti.

Pils telpās vēl joprojām atrodamas interesantas detaļas un apdares elementi un mēbeles, citas atklājas restaurācijas un izpētes darbu gaitā. Viena no tām ir iekšdurvju portāls – divas kariatīdes balsta volūtas, no kurām augšdaļā izveidojas augļu un lapu vitne (restaurēts 2001. gadā). Aiz minētā portāla seko vairākas telpas, kuras atjaunotas tajā pašā gadā. Vienā no tām atsegts un restaurēts 17. gs. sienas gleznojums, kurā redzami akantu lapu vijumi. Šī paša korpusa otrā stāva zālē saglabājušies kesonveida koka griesti ar rozeti centrā. Pretējā korpusā, telpā pie pagalma puses balkona, saglabājušies neogotikas iespaidā radīti koka griesti. Interesanti 19. gs. otrās puses sienu gleznojumi atsegti bijušajā vannas istabā. Jau agrāk veicot izpētes darbus, atklājušās vairākas citas interesantas detaļas. Piemēram, kādā pirmā stāva telpā atsegta mākslīgā marmora sienu apdare, otrā stāva telpās konstatētas pildrežģa konstrukcijas šķērssienas, citās vietās sienu gleznojumi, piemēram, kāpņu telpā, kur attēloti Rozenu un Korfu dzimtas ģerboņi. Pašlaik veiksmīgi turpinās pils interjera atjaunošana un restaurācija.

Krustpils medieval castle

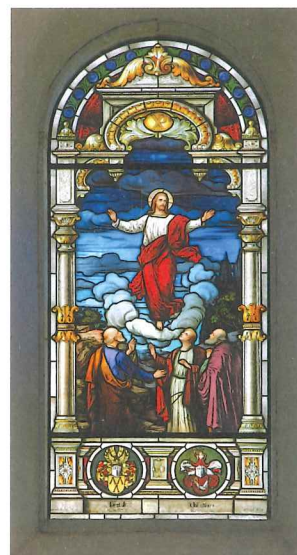
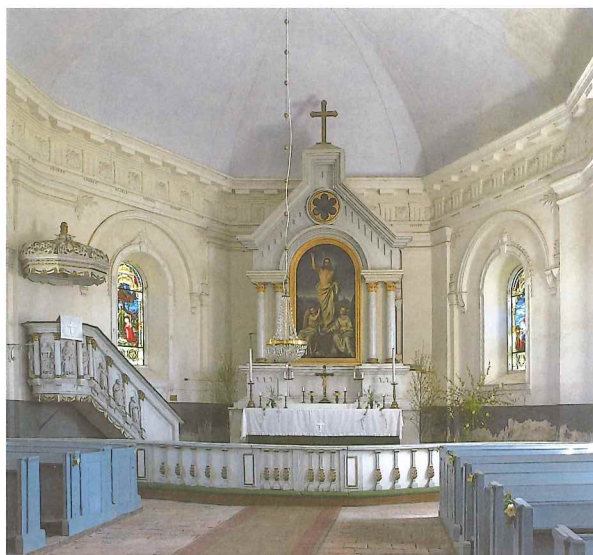
Jēkabpils, 216b Rīgas street

(aut. – J. Z.)

The family of von Korff managed the estate between 1585 and the Agrarian Reform of Latvia¹. In the course of time the castle dating back to 1237 has undergone repeated alterations and has been extended and restored many times. The barrel-vaulted and groin-vaulted cellar, buttresses, layout elements around the inner courtyard and barbican tower have presumably survived from the medieval part of the castle. The castle was rebuilt also in 1849. One can imagine the interior of the castle when reading inventory descriptions. For example, in 1915, the Empire Hall had five big vases made of Meissen (Meißen) porcelain, an old mahogany clock with brass fittings, tableware with two chandeliers of Vienna porcelain, a bust of Marie Antoinette, two big and one small vase made of Sevres porcelain, two sofas and two small tables with brass fittings, two tables with brass and porcelain decorations, two corner wardrobes with brass fittings, glass étagère, chairs, chandeliers, a mahogany wardrobe and a chandelier with brass fittings, portraits of N. von Korff and E. von Korff, along with other items.

The interior of the castle still features a range of interesting details, furniture and finish elements. One of them is the inner door portal with two caryatids supporting volutes that transform in festoons of flowers and leaves in the upper part (restored in 2001). The portal leads to a succession of rooms renovated the same year. In one of these rooms a 17th century wall painting featuring acanthus scrolls was uncovered and restored. The second floor hall of the same block features a caisson-shaped wooden ceiling with a rosette in the centre. The courtyard balcony room of the opposite block has a surviving wooden ceiling influenced by the Neogothic tradition. Very interesting wall paintings, dating back to the second half of the 19th century, were uncovered in the former bathroom. A range of interesting elements were also discovered in previous investigation activities. For example, one of the first floor rooms was found to have artificial marble wall finish, the second floor rooms were identified to have timber-framed partition walls, whereas other rooms have wall paintings, e. g., the staircase area featuring the Coats of Arms of the von Rosen family and von Korff family. The castle is currently undergoing successful renovation and restoration project.

¹ The Agrarian Reform of Latvia was implemented between 1920 and 1937 resulting in full or partial expropriation of manor lands and property. *Tranlator's note*

Asares luterāņu baznīca

Jēkabpils raj., Asares pag.

(aut. – K. Č.)

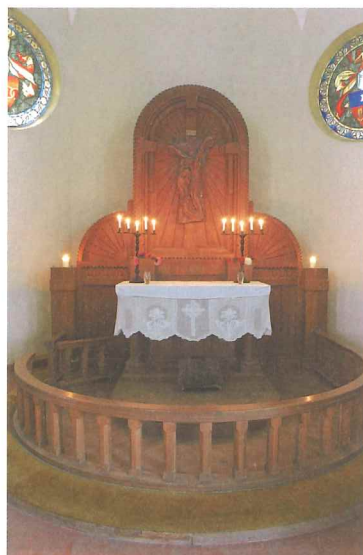
Baznīca celta (1821–1823) iepriekšējās koka baznīcas vietā. Vienjoma taisnstūra celtnē ar piligonālu apsidu un torni atbilst vēlā klasicisma stilam. Baznīcā saglabājusies sākotnējā greznā interjera dekoratīvā apdare, kurā izmantoti pilastrī, dzegu josla, triglīfiem un rozetēm dekorēta frīze, logailām apmetumā veidoti aplikatīvi ierāmējumi un pusloka sandriki. No iepriekšējās baznīcas ir pārcelta koka altāra barjera (18. gs. pirmais ceturksnis) un barokāla kancele ar jumtiņu (18. gs. sākums), kas dekorēta ar kolonnām, starp kurām nišās ievietotas septiņas evaņģēlistu un apustuļu skulptūras. Neogotikas altāra (19. gs. vidus) centrā atrodas baltvācu gleznotāja J. J. Dēringa altārglezna “Augšāmcelšanās” (1853), kuru autors gleznojis pēc personīgi izveidotas kompozīcijas. Apsus altārim logailās ir ievietotas vitražas (1909), darinātas E. Tode darbnīcā; kreisajā pusē – “Kristus dzimšana”, bet labajā – “Kristus apskaidrošanās” aina, kuras ietvertas arhitektoniskā un ornamentālā ierāmējumā ar Asares muižas īpašnieku ģerboņiem un tekstu. Tie ir nozīmīgi un profesionāli darināti vitražu mākslas paraugi Latvijā. Ērģeļu luktas (19. gs.) balsta četras apaļas kolonnas ar doriešu kapitējiem, ērģeļu prospekts ir neliels, ērģeles izgatavotas 1865. gadā pie vācu ērģelmeistara F. Veisenborna. 1853. gadā baznīcā tika veikts kapitālais remonts. Asares luterāņu baznīcā interjera dekoratīvā apdare un iekārta atspoguļo augstvērtīgu māksliniecisko tradīciju un stilistisko dažādību kopumu.

Asare Lutheran church

Jēkabpils district, Asare municipality

(aut. – K. Č.)

The church was erected between 1821 and 1823 to replace the previous wooden church. The aisleless rectangular building with a polygonal apse and tower represents Classicism. The church features the authentic luxurious interior with pilasters, cornice band, triglyphs, rosetted frieze, appliqué window framings and rounded pediments. The wooden altar railing (first quarter of the 18th century) and the canopied Baroque pulpit (early 18th century) had originally been installed in the previous church. The latter features columns marking niche recesses that frame seven sculptures of Evangelists and Apostles. The central section of the Neogothic altar (mid-19th century) is emphasized by the altarpiece “Resurrection” (1853) by the Baltic German painter J. J. Döring who employed his own composition for this artwork. The stained glass windows (1909) at both sides of the altar were made in the workshop of E. Tode. The left side window depicts the “Nativity”, whereas that on the right – “Christ’s Transfiguration”, architecturally and ornamentally framed by coats of arms of Asare manor owners and various texts. The stained glass windows are considered significant and fine samples of this type of art in Latvia. The organ loft (19th century) rests on four round columns with Doric capitals; the organ façade is modest in size and the organ itself was built in 1865 by the German master F. Weissenborn. The church underwent major reconstruction and repair activities in 1853. The decorative interior finish and furniture of Asare Lutheran church display a valuable artistic tradition and stylistic diversity.

Gärse luterāņu baznīca

Jēkabpils raj., Gärse pag.

(aut. – K. Č.)

Gärse pirmā koka baznīca celta 1571. gadā. 18. gs. beigās celtā mūra baznīca tika nojaukta pēc Gärse barona G. fon Boninghauzena-Budberga rīkojuma. No 1903. līdz 1906. gadam tās vietā uzbūvēja apjomīgāku baznīcu pēc arhitekta K. fon Engelharta projekta; būvdarbus vadīja arhitekts E. Kupfers. Tā ir savdabīga neoromānikas vienjoma mūra celtnie ar poligonālu altāra apsīdu un asimetriski izvietotu zvānu torni. Baznīcas interjers ir darināts 1906. gadā nacionālā romantisma stilā. Iekārta veidota kā vienots ansamblis – altāris, kancele, ērģeļu prospekts un luktas, baznīcēnu soli un krēsli darināti vienkāršās formās no ozola un egles koka. Iekārtas rotāšanai galvenokārt izmantots apaļposmu ķēdes motīvs, kas aizgūts no baznīcas pasūtītāju fon Budbergu dzimtas ģerboņa. Baznīcas altāra abās pusēs apaļajos logos izvietotas vitrāžas (1904) ar heraldisku kompozīciju – kreisajā pusē vairoga formas ietvarā attēlots fon Budbergu dzimtas ģerbonis ar apaļposmu ķēdes motīvu, labajā pusē – fon Engelhartu dzimtas ģerbonis. Interjera iekārtas askētisko risinājumu papildina dekoratīvs krāsojums apsīdas griestu daļā un ornamentāli rotājumi uz sienām un arkas, kura atdala draudzes telpu no altārdaļas. Baznīcas ērģeles 1906. gadā ir būvējusi E. F. Valkera firma Ludvigsburgā. 1991. gadā atjaunots baznīcas interjera krāsojums. Gärse luterāņu baznīca ir viena no retajām lauku baznīcām, kuras interjerā sastopamas nacionālā romantisma un jūgendstila iezīmes ar neoromāniku arhitektūrā.

Gärse Lutheran church

Jēkabpils district, Gärse municipality

(aut. – K. Č.)

The first wooden church was built in Gärse in 1571. The late 18th century stone church was pulled down on the initiative of Gärse landlord Baron G. von Boninghausen-Budberg. A larger church was erected between 1903 and 1906 to the design of K. von Engelhart to replace the previous building; construction works were supervised by the architect E. Kupfer. It is a peculiar aisleless Neoromanesque stone building with a polygonal altar apse and an asymmetrically positioned bell-tower. The church interior dates back to 1906 and displays national romanticism features. The church furniture is created as a harmonised ensemble – the altar, pulpit, organ façade and loft, pews and chairs are made of oak and spruce. The furniture is decorated predominantly with round-link chain motifs borrowed from the coat of arms of the von Budberg family who sponsored the church. The circular stained glass windows (1904) at both sides of the altar feature heraldic compositions – the left side window has a shield-shaped coat of arms of the von Budberg family displaying round-link chain motifs, whereas the right side window is reserved for the coat of arms of the von Engelhart family. The ascetic interior is enhanced by decorative paintwork on the apse ceiling and ornamental elements on the walls and arch separating the chancel from the congregation hall. The church organ was built by E. F. Walcker's company in Ludwigsburg. The interior paintwork was renovated in 1991. Gärse Lutheran church is a rare sample of rural ecclesiastical buildings with national romanticism and Art Nouveau interior features integrated in Neoromanesque architecture.

SEB Unibanka Jēkabpils nodaļa

Jēkabpils, Pormaļu iela 11

(aut. – K. Č.)

Bankas ēka celta 1931. gadā. Tā ir divstāvu mūra ēka ar rizalītu centrālajā fasādē un četriem pilastriem, ko vainago joniskie kapitēļi. Ēkas iekštelpās kāpnes no pirmā stāva koridora un otrā stāva zāles nodala koka konstrukciju starpsiena, ko veido stiklotas divviru durvis, ar sānu gaismām un virsgaismām. Šī konstrukcija rada plašuma un caurspīdīguma iespaidu, ļaujot funkcionāli dažādām telpām vizuāli saplūst kopā, kas ir būtisks elements sabiedriskajā interjerā. Telpās saglabājušās oriģinālās grīdu flīzes, logu apdare un tipoloģiski atšķirīgas vienvērtņu un divvērtņu pildīņu durvis. No pirmā uz otro stāvu ved kāpnes ar interesanti veidotām dzelzs margām. Ēkas kāpņu telpā, vestibulā un vairākās citās telpās saglabājusies griestu dekoratīvā apdare. Īpaši grezna tā ir otrā stāva centrālajā (bankas operāciju) zālē, kur griestus sedz masīvs kvadrātisks kasetējums baltā krāsā, ar zaļi krāsotiem kasešu padziļinājumiem griestu centrālajā daļā. Kasetējuma malas rotā akanta lapu motivs. Zālē saglabāties arī letes korpuss, rotāts ar taisnstūra pildīņiem, starp kuriem ir konsoles, kas balsta jau vēlāk izgatavoto letes virsmu. Ēkas iekšpusē pret ieejas durvīm ir trīs m augstas bīdāmās oriģinālās dzelzs durvis. To uzdevums ir papildus drošības apsvērumi ēkas aizsardzībai ārpus bankas darba laika. 1995. gadā veikts fasādes un iekštelpu remonts. Jēkabpils bankas ēkā ir saglabājusies ļoti vērtīga un interesanta 20. gs. 30. gadu sākuma interjera dekoratīvā apdare, kas atstāj stilistiski vienota ansambla iespaidu. Ēkā saglabāta tās sākotnējā funkcija.

SEB Unibanka Jēkabpils office

Jēkabpils, 11 Pormaļu street

(aut. – K. Č.)

The bank office building was erected in 1931. It is a two storey stone building with a risalit and four pilasters featuring Ionian capitals on the central façade. The staircases running from the first floor corridor and the second floor hall are separated by wood-cased glass partition walls with two-leaf glass doors. The structure creates an impression of spaciousness and transparency and visually merges rooms of different functions that is an important factor for the interior of a public building. The premises display authentic floor tiles, windows and typologically different panelled single and double doors. A staircase with a peculiar iron handrail runs from the first to the second floor. The stairwell, lobby and several other rooms boast original decorative ceiling finish that is particularly ornate in the central second floor hall (bank transactions hall) featuring hefty white painted ceiling coffering with the sunken panels painted green in the central part. The coffering frame is decorated with acanthus scrolls. The hall also has an authentic counter body with rectangular panels interrupted with consoles supporting a counter surface that dates back to a later period. A 3 metre high authentic sliding metal door inside the building faces the entrance and enhances security outside working hours. The façade and interiors were renovated in 1995. The bank office building boasts valuable early 1930ies interiors executed as a single stylistic group. The building currently serves the originally designated function.

Jūrmalas mūzikas skola

Jūrmala, Smilšu iela 7

(aut. – R. P.)

Mūzikas skola atrodas dzīvojamā ēkā, kas celta ap 1939. gadu. Tās interjeros ir ievērojams skaits mākslinieciski nozīmīgu detaļu – krāsnis, kamins, iekšlogi ar greznu kokgriezuma apdari un logi ar vitražām, spoguļu rāmis, durvis un logi ar metālkaluma furnitūru. Īpašuma denacionalizācijas gaitā 20. gs. 90. gados ir iegūta informācija par to, ka interjers veidots no Rīgā Tiesu pils kvartālā nojaukamo ēku interjeros esošām detaļām. Tomēr dokumentāla apstiprinājuma šīm ziņām nav. Lielākā daļa interjera iekārtas priekšmetu ir attiecināmi uz 19. gs. beigu un 20. gs. sākuma historisma iespaidu, pārsvarā neoklasicisma stilistiku. Jūgendstila ietekme izpaužas mazās zāles vitražās. Jūrmalas bērnu mūzikas skola šajā vietā darbojas kopš 1962. gada. 1976. gadā veikta ēkas rekonstrukcija, piebūvējot lielo zāli un papildus klašu telpas. Ēka ir denacionalizēta, taču īpašnieki celtni mūzikas skolai ir izīrējuši un rūpējas par tās uzturēšanu.

Jūrmala music school

Jūrmala, 7 Smilšu street

(aut. – R. P.)

The music school is located in a formerly residential house built around 1939. Its interiors feature ample artistic elements – stoves, fireplace, richly woodcarved interior windows and stained glass windows, a mirror frame, doors and windows with wrought iron fittings. In the course of denationalisation procedure it was established in the 1990ies that the interior elements had been transferred from various demolished buildings formerly located in the Court block in Riga. However, there is no documentary evidence supporting this assertion. The majority of interior items date back to the late 19th and early 20th century Historicism tradition dominated by Neoclassicism style. Art Nouveau influences are displayed in the stained glass windows of the small hall. Jūrmala Children Music School has occupied the house since 1962. The building was renovated in 1976 and extended by attaching the large hall and additional classroom space. The building has been restituted to its rightful owners who have let it to the music school and perform maintenance activities.

Majoru muižas dzīvojamā ēka

Jūrmala, Jāņa Pliekšāna iela 80

(aut. – R. P.)

Dzīvojamā ēka celta ap 1910. gadu pēc arhitekta Vilhelma Bokslafa (1858–1945) projekta. Tā atrodas Majoru muižas zemju (Majoros, Mellužos un Asaros) īpašnieku fon Firksu vasaras rezidences vietā. Cēlnes arhitektūra ataino neoklasicisma ietekmju atgriešanos Latvijā 20. gs. pirmās desmitgades beigās. Bijušajā muižas kungu mājā atrodas valsts iestāde – bērnu bāreņu aprūpes centrs "Rīga". Bērnu nams ēkā atrodas kopš 1924. gada, kas lielā mērā ir nodrošinājis interjeru apdares un atsevišķo detaļu saglabāšanos. Īpaši grezns ir vestibils ar kokgriezumiem rotātām kāpnēm uz otro stāvu, kāpņu margām un konstrukcijas balstiem – vitņu koka kolonnām. Iespaidīgi ansambli iekļaujas balti melnais šaha spēles laukumu imitējošais grīdas flīžu segums, griestu plafoni, kamīns, garderobe un greznās iekšdurvis Turpat saglabāties visai rets iekārtas priekšmets – otrā stāva mūzikas balkons ar divviru logu. No citām telpām nozīmīgākā ir zāle ar pusloka verandu. Lielie logi ļauj bagātīgi ieplūst gaismai, un divas īsta marmora kolonnas ir liecība sen pagājušai greznībai. 1997. gadā muižas dzīvojamā ēka bija Eiropas Kultūras mantojumu dienu "Latvijas muižas un pils" apskates objekts.

Residential house of Majori manor

Jūrmala, 80 Jāņa Pliekšāna street

(aut. – R. P.)

The residential house was built around 1910 to the design of W. Bockslaff (1858–1945). It is located in the site of the former summer residence of von Firck, the owner of Majori manor (lands in Majori, Melluži and Asari). The architectural solution of the building features the return of Neoclassicism trends in Latvia at the end of the first decade of the 20th century. The former house currently functions as an orphanage (orphaned child care centre "Rīga"). The orphanage was established in the building in 1924 and ensured the preservation of the interior finish and elements. The lobby is especially luxurious featuring a woodcarved staircase running to the second floor, a staircase handrail and structural piers – twisted wooden columns. The black and white chess-board flooring, ceiling plafonds, fireplace, cloakroom and the ornate interior doors are particularly impressive parts of the building. Furthermore, it displays a rare interior element – the second floor music balcony with a bi-panel window. As for the other significant rooms, the hall with semi-circular veranda must be mentioned. The large windows cast rich light and two marble columns suggesting the past glory and magnificence. In 1997, the manor house was included in the list of sites proposed for the European Heritage Days under the category "Manor Houses and Palaces of Latvia".

Piedrujas katoļu baznīca

Krāslavas raj., Piedrujas pag.

(aut. – R. K.)

Piedruja kā apdzīvota vieta veidojusies ciešā saistībā ar šobrīd Baltkrievijas pusē esošo Druju. Koka dievnams Piedrujā rakstos minēts jau 1619. un 1632. gadā. Piedrujas koka baznīca nodegusi 18. gs., un no 1759. līdz 1774. gadam Daugavas krastā uzcelts tagadējais mūra dievnams. Baznīca saglabājusies bez būtiskām pārbūvēm.

Apmestā mūra celtnē ir halles tipa vienjoma ēka, ko noslēdz pusaploces apsīda. Nezināms 18. gs. otrās puses arhitekts to veidojis vēlā baroka formās. Iekštelpas un iekārta veidotas ansambli ar celtnes arhitektonisko veidolu. Sienas dekorē pilastrī ar grezniem stuka kapiteļiem, stuka meistars strādājis arī pie divu vēlā baroka formās veidoto sānu altāru apdares. Savdabīgākais interjera elements ir iluzori gleznotais centrālais altāris, uz sienas atveidojot arhitektoniski būvēta retabla kompozīciju. Ar to saskaņots arī apjomīgais koka tabernākula altāra veidojums, kuru dekorē apgleznotas siluētgriezuma figūras.

Baznīcas iekārtojums papildināts arī vēlāk – 19. gs. sākumā izveidota kancele, 20. gs. sākumā uzstādītas poļu meistara D. Bernacka darbnīcā darinātās ērģeles. Piedrujas baznīcas iekštelpa ir viena no greznākajām un vērtīgākajām Latgales 18. gs. mūra baznīcu apdares. Baznīcas projektētājs ir bijis augstas klases meistars un arī dievnama apdarei un iekārtai piesaistījis prasmīgus vēlā baroka laika tēlniekus, kuri, visticamāk, nākuši no Lietuvas lielkņazistes zemēm. Draudzei ir ierobežotas iespējas uzturēt šo vērtīgo pieminekli, tas ir pelnījis un gaida plašāku sabiedrības atbalstu.

Piedruja Catholic church

Krāslava district, Piedruja municipality

(aut. – R. K.)

Piedruja has developed as a settlement in conjunction with Druja, currently in the territory of Belarus. The first written records on a wooden church in Piedruja date back to 1619 and 1632. Piedruja wooden church was destroyed by fire in the 18th century and subsequently replaced by the current stone church, erected on the bank of the river Daugava between 1759 and 1774. The church has survived largely unaltered – the most extensive repairs have been undertaken following lightning damage in the 1890ies, as well as to avert the effects of the First World War and the Second World War. The plastered stone church is an aisleless hall-type building concluded by a semicircular apse, erected to the design by an unknown author in the Baroque style. The interior and furniture form a unified ensemble with the architectural solution. The walls are decorated with pilasters featuring ornate stucco capitals. The same stucco professional has executed the finish of the two late Baroque side altars. The painted illusory central altar depicting an architecturally designed retablo on the wall is the most peculiar interior component. It is harmonised with the large wooden tabernacle decorated with painted openwork figures. The procession altar (*feretron*), pews, and confessionals form an integral part of the interior ensemble.

The interior has also been augmented at later stages – the pulpit was installed in the early 19th century and the church acquired its organ, built by the Polish workshop of D. Biernacki, in the early 20th century. The interior of Piedruja church is one of the most ornate and valuable 18th century samples found in stone churches of Latgale. The church has apparently been designed by a highly skilled master, furthermore, the interior items and furniture were created by masterful Baroque sculptors and professionals that presumably came from the Grand Duchy of Lithuania. The congregation has a limited capacity to maintain the valuable heritage site that deserves and requires more extensive public support.

Šķeltovas pareizticīgo baznīca

Krāslavas raj., Šķeltovas pag.

(aut. – R. K.)

Šķeltovas pareizticīgo baznīcas izcelsme saistāma ar krievu kara kolonistu apkalpošanu. Šo kolonistu sapieru brigāde bijusi sadalīta četrās rotās un noņemtināta Grāveros, Lipinišķos, Maļinovā un Šķeltovā. Šķeltovā viņu vajadzībām 1836. gadā uzcelts vēl šodien esošais koka dievnams. 1858. gadā šī kolonistu institūcija likvidēta. Līdz ar to pēc viena plāna celtās baznīcas pārtapušas par parastām draudzes baznīcām. Laika gaitā tās pārveidotas vai aizstātas ar jaunām celtnēm, neskarta palikusi tikai Šķeltovas baznīca.

Šķeltovas pareizticīgo baznīca pēc plāna ir gandrīz kvadrātiska būve. Kompaktā, proporcionāli līdzsvarotā celtnē būvēta no guļbalkļiem ar koka dēļu apšuvumu. Tā veidota ampīra formās, izmantojot klasiskā doriskā ordera elementus. Uzmanību piesaista tas, ka arī baznīcas iekšējās veidotas vienotā ansamblī ar celtnes arhitektonisko veidolu atbilstoši sava laikmeta stilam: pārsegumu dekorē vienkārši veidots kasetējums, kompaktais, nelielais ikonostass (19. gs. pirmā puse) darināts atturīgās formās, tajā iekomponētie gleznojumi liecina par akadēmiskās skolas glezniecības ienākšanu pareizticīgo dievnamos.

Šķeltovas baznīca ir nozīmīga kā harmonisks ārtelpas un iekšējās risinājuma paraugs 19. gs. pirmās puses arhitektūrā. Tā ir viena no retajām koka celtnēm, kas liecina par ampīra stila un Krievijā radītu ēku projektu ienākšanu Latgalē.

Baznīca tiek uzturēta kārtībā, taču, lai to saglabātu, būtu vajadzīga rūpīga restaurācija, kam nepieciešamos līdzekļus draudzei grūti nodrošināt, plašākai sabiedrībai būtu jāgādā par to, lai šīs nelielās, stilā izturētās, 19. gs. meistarū veidotās celtnes mūžs būtu pēc iespējas ilgāks.

Šķeltova Orthodox church

Krāslava district, Šķeltova municipality

(aut. – R. K.)

The origin of Šķeltova Orthodox church is related to services for Russian soldiers. A unit of field engineers was sub-divided in four companies and stationed in Grāveri, Lipiniški, Maļinova and Šķeltova. A wooden church was erected for their needs in Šķeltova in 1836. In 1858, the army units were dissolved and their standard churches were redesignated to religious meetings of civilian congregations. In the course of time many of these churches were modified or replaced, save for Šķeltova church.

Šķeltova Orthodox church is almost a square building. The compact and proportionally balanced church was built of horizontal logs and features wooden board sheeting. It was designed in Empire shapes applying classical elements of the Doric order. It is interesting to note that the interior forms a unified contemporary ensemble with the architectural solution of the exterior: the ceiling is decorated with simple coffering, the compact and small iconostasis (early 19th century) is executed in modest shapes, its paintings suggest the introduction of the academic school in Orthodox churches.

Šķeltova church is a significant sample of a harmonious and balanced exterior and interior solution of the early 19th century architecture. It is one of the few wooden buildings demonstrating the introduction of Empire and Russian-designed buildings in Latgale.

The church is well maintained, however, its future depends on a careful and thorough restoration. Unfortunately, the congregation cannot afford larger renovation activities and require public support to prolong the life of the stylistically harmonious church built by 19th century masters.

Krāslavas katoļu baznīca

Krāslava, Baznīcas iela 2

(aut. – R. K.)

Plāteru dzimta 1756. gadā pēc arhitekta Antonio vai Dominika Parako projekta sāka celt jaunu mūra dievnamu. 1767. gadā ēka kopumā pabeigta. Projekts netika realizēts pilnībā – fasādē nav izbūvēti divi torņi. Ansamblis papildināts 18. gs. beigās–19. gs. sākumā, kad baznīcai piebūvēta Sv. Donāta kapela (iesvētīta 1818), kuras altāri veidojis pazīstamais lietuviešu tēlnieks Kazimirs Jeļskis. Baznīca ir cietusi Otrā pasaules kara laikā, tad zudis arī oriģinālais Donāta kapelas interjers.

Baznīcas iekšējai arhitektūrai piemīt svinīga atturība. Draudzes telpu trīs jomas sadala varenas arkādes. Iespaidīga ir monumentālā sienu apdare, arhitektoniski veidotais centrālais altāris, kanceles veidojums, taču spēcīgākais akcents baznīcā ir patlaban restaurejama centrālā altāra freska – itāļu meistara Filipo Kastaldi 18. gs. 60. gadu vidus – otrās puses darbs, kur attēlota Sv. Ludvika došanās krusta karā. Jau 1825. gadā izveidotajos altāros pie pilāriem ievietotas poļu mākslinieka Juzefa Peškas gleznas “Čenstohovas Dievmāte” un “Jēzus sirds”. Centrālajā altārī kopš 1884. gada atradās pēc Jana Matejko skices gleznotā lielizmēra altārglezna (tā nupat poļu meistarū restaurēta un novietota presbitērijā). 19. gs. sānu altāros nonākusi virkne poļu autoru darbu, to skaitā Apolinārija Horavska 1871. gadā darinātā glezna “Sv. Trisvienība” un “Sv. Vincents no Paulo”, kā arī sakristejā saglabātais mācītāja Juzefa Jalovecka portrets. Baznīcā saglabājušies arī daudzi seni iekārtas priekšmeti.

Krāslavas baznīcas draudze allaž rūpējusies par savu dievnamu. Patlaban notiekošā restaurācija, ko veic gan latviešu, gan poļu restauratori, padara to īpaši nozīmīgu, jo tiek atsegti vērtīgi 18. gs. mākslas darbi, kas pieder dievnama autentiskajai apdarei tādā veidā, kā to bija iecerējuši tā cēlēji.

Krāslava Catholic church

Krāslava, 2 Baznīcas street

(aut. – R. K.)

Already in the 16th century Krāslava had a small wooden church that served the local group of Indrica congregation. The wooden building was substituted by a larger one in 1676, however, in order to replace it, the Plater family started the construction of a new stone church in 1756 to the design of Antonio Paracco. The structure was largely completed in 1767 and consecrated in 1777. The church was originally intended as the cathedral of Livonian diocese hence the initial plan to erect a building complex with a monastery for the Congregation of Priests of the Mission or Lazarites. The project was not implemented fully to the initial design – two façade towers have not been built. The church complex was supplemented in the late 18th or early 19th century by erecting St. Donatus chapel (consecrated in 1818), the altar of which was created by the famous Lithuanian sculptor Kazimirs Jeļskis. The church was damaged during World War II and lost the authentic interior of St. Donatus chapel.

Krāslava church is a basilica type building with a towerless façade. The church interior displays solemn temperance. The congregation hall is divided in a nave and two aisles by three imposing arcades. The monumental wall finish, the architecturally designed altar and the pulpit are imposing, however, the fresco (mid-1760ies) by Filipo Castaldi on the central altar is the most impressive highlight of the interior. The artwork, currently under restoration, depicts the departure of St. Ludwig for the Crusade. Another six side altars have once featured frescoes that have survived under later layers of paint or 19th century alterations. The 1825 altars by pillars accommodate the paintings “Our Lady of Czenstohowa” and “Heart of Jesus” by the Polish painter J. Pezska. Since 1884, the central altar had a large scale altarpiece painted to the sketch design of J. Matejko (is has just been restored by Polish professionals and is currently situated in the presbytery). A range of Polish paintings are set in the 19th century side altars, including the “Holy Trinity” (1871), “St. Vincent” by A. Horawski; the portrait in the sacristy of the priest Juzefs Jaloveckis was painted by the same author. The church also boasts ample authentic interior items (pews, confessionals, liturgical bowls and items, textiles) characterising the long history of the church.

Krāslava congregation has always taken due care for their church.

The current restoration by Polish and Latvian professionals is of particular significance as valuable 18th century artworks are being uncovered to display the authentic interior finish created by the original designer. Krāslava church with its fresco paintings boasts one of the most significant Baroque ecclesiastical interiors in Latvia.

Kuldīgas pilsētas muzejs

Kuldīga, Pils iela 5

(aut. – R. P.)

Muzeja ēka ir trīsstāvu celtnē, kurai virs mūrēta cokolstāva ir uzbūvēti divi koka stāvi. Ir iesakņojies uzskats, ka tā kalpojusi par vienu no cariskās Krievijas paviljoniem 1900. gadā Vispasaules izstādē Parīzē. Pēc izstādes to nopirkusi privātpersona un ap 1906. gadu koka celtnē pārvesta uz Kuldīgu, tai izbūvējot augstu mūra cokolu. Izmantota kā vasarnīca un saukta par *Villa Bangert*. Ēka ir brīvstāvoša būve parkā pie Ventas rumbas, raksturīgs t. s. "vasarnīcu stila" paraugs. Tā uzlūkojama kā svaigs un romantiskām izjūtām caurstrāvots papildinājums līdzās Kuldīgas vēsturiskās apbūves tradicionālajam tēlam, kas veidojies kā perimetrālā apbūve 18. un 19. gs. Kuldīgas pilsētas muzejs šajā celtnē atrodas kopš 1940. gada.

Dzīvojamās ēkas plānojums lielā mērā ir palicis bez izmaiņām, bet telpu dekoratīvā apdare saglabājusies fragmentāri. Ievēribas cienīgākās ir iekštelpās esošās krāsnis un kamini. To stilistika atbilst historisma periodam, pārsvarā izmantojot neorenesanses motīvus. Par nozīmīgiem jāuzskata arī kokamatniecības un galdniecības izstrādājumi: durvis un logi, fasādes dekoratīvā apdare.

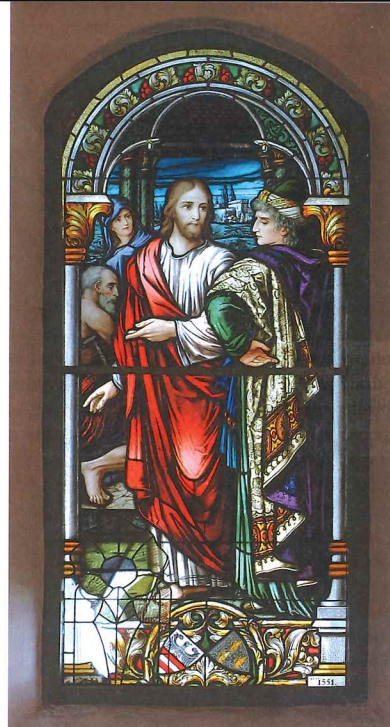
Kuldīga Town Museum

5 Pils street, Kuldīga

(aut. – R. P.)

The museum is a three floor building with the upper two wooden storeys resting on a stone socle. According to a popular belief, the building was used by the Tsarist Russia as a pavilion in the *Exposition Universelle* of 1900 in Paris. A private entity is considered to have bought the building after the world fair. The structure was transported to the town of Kuldīga around 1906 and installed on a purpose-built raised stone ground floor. It was used as a summer or relaxation residence and called *Villa Bangert*. The detached building, an example of the "summerhouse" style, is located in the park by the Venta waterfall (*Ventas rumba*). It is considered a fresh and romantic addition to the traditional historical images and shapes of buildings that emerged in Kuldīga in a circular pattern in the 18th and 19th centuries. The town museum is situated in the building since 1940.

The layout of the residential house has remained largely unaltered, however, the interior has been preserved only partially. The stoves and fireplaces are of particular importance and magnificence. Their style is reminiscent of Historicism, dominated with Neorenaissance motives. The following joinery and carpentry elements are also noteworthy: doors, windows, decorative façade finish.

Valtaiķu luterāņu baznīca

Kuldīgas raj., Laidu pag., Valtaiķi

(aut. – R. P.)

Valtaiķu luterāņu baznīcas mūra ēkas celšanu saista ar 1792. gadu – laiku, kad darināti un precīzi datēti baznīcas iekārtas (altāris, kancele, ērģeļu luktas un prospekts, baznīcēnu soli) priekšmeti. Tā ir Kurzemes lauku baznīcām raksturīga celtnē, kad pēc masīvā torņa, kas ir arī centrālā ieeja baznīcā, turpinājumā ir vienjoma draudzes telpa, kura noslēdzas ar poligonālas formas altāra daļu. 18. gs. beigās Latvijā valdīja klasicisma estētika, un šī stila iekārtas priekšmeti arī nosaka kopejo gaisotni baznīcas interjerā. Ordera arhitektūras būvplastika saistībā klasicismam raksturīgiem dekoriem darināti galdniekmeistara J. F. Konrāda darbnīcā. Šis apstāklis ir būtisks, lai uzsvērtu iekārtas kā vienota ansambļa vērtību.

Bez minētajiem iekārtas priekšmetiem Valtaiķos ir vēl divi izcili mākslas darbi – altārglezna un vitrāžas. Altārgleznas autors ir Kurzemē dzimušais un Latvijas mākslā izcilākais klasicisma gleznotājs Johans Leberehts Eginks. Altārglezna "Golgāta" darināta 1833. gadā. Kopskaitā 15 logu vitrāžas ir viens no bagātākiem vitrāžu krājumiem, kas atrodams Latvijas baznīcās. Šos darbus 20. gs. sākumā, domājams, Itālijā, pasūtījis Kazdangas muižas barons Manteifelis. 11 vitrāžās tēlotas Kristus dzīves ainas, bet četras vitrāžas alegorijās stāsta par bruņniecības tikumiem. Vitrāžu lejas daļā redzam gleznotus Kurzemes muižniecības dzimtu ģerboņus, kas bijuši aliansē ar Manteifeļu dzimtu.

Valtaiķu evaņģēliski luteriskā draudze rūpīgi seko tās īpašumā esošajām kultūras vērtībām. Baznīcā veikti remontu, 1996. gadā restaurētas divas visvairāk bojātās vitrāžas.

Valtaiķi Lutheran church

Kuldīga district, Laidi municipality, Valtaiķi

(aut. – R. P.)

The construction of Valtaiķi Lutheran church is presumed to have commenced in 1792 – the period of producing and dating interior items (altar, pulpit, organ loft and façade, pews). The church is a characteristic rural ecclesiastical building of Kurzeme featuring a hefty bell-tower with the central entrance doorway leading to an aisleless congregation room concluded by a polygonal chancel. Classicism aesthetics, dominant in Latvia in the 18th century, have largely influenced the mood and interior items of the church. The classical architectural mouldings and decorations were produced by the carpenter J. F. Konrāds. This is an important factor to emphasize the interior as a single ensemble.

Apart from the aforementioned interior items, Valtaiķi church features two extraordinary pieces of art – the altarpiece and stained glass windows. The author of the altarpiece is the Kurzeme-born J. L. Eggink, the most distinguished Classicism painter of Latvia. The altarpiece "Golgotha" was painted in 1833. The 15 stained glass windows represent one of the richest collections found in Latvian churches. It is believed that they were commissioned from Italy in the early 20th century by Baron Manteuffel, the owner of Kazdanga manor. 11 stained glass windows depict scenes from Christ's life, whereas the remaining four symbolise the virtues of knighthood. The lower sections of the stained glass windows feature coats of arms of families allied with the Manteuffel family.

Valtaiķi Lutheran congregation is very respectful to heritage values in their possession. The church has undergone several renovation projects and the two most damaged stained glass windows were restored in 1996.

Ēdoles luterāņu baznīca

Kuldīgas rajons, Ēdole pagasts, Ēdole

(aut. – R. P.)

Ēdoles baznīcas celtniecību 1648. gadā nodrošināja fon Bēru dzimta. Dievnama arhitektūra ir tradicionāla – ar torni, vienjoma draudzes daļu un trapezveida altāra daļu, kurai galā piebūvēts ģērbkambaris.

Interjera telpiskajā struktūrā uzmanību piesaista koka griesti, kas veidoti kā trisjomu velves, traveju krustpunktu balstu vietās iekarinot čiekurveida dekorus. Senākie iekārtas priekšmeti ir altāra retabls un kancele. Tie ir vieni no retajiem manierisma stila mākslas paraugiem Latvijā. Altāra retabla īpatnība ir tā centrālā kompozīcija ar "Svētā vakarēdiena" cilni ovālā, ko apņēm ornamentāli un figurāli rotājumi. Retabla tektonisko struktūru veido manierismam raksturīgais kolonnu, pilastru un hermu atveidojums, ko papildina rotājošie elementi – maskaroni un auss skrimstalas ornamenta vijums. Līdzīgi motīvi rodami arī kancelei, klāt nākot brīlanta rustam zem kompozītordera kolonnu pamatnēm. Kancelei ir klāt pielikts biktssols, kas gan darināts simt gadu vēlāk un kura māksliniecisko programmu veido rokoka mākslai raksturīgie paņēmieni. Tas pats sakāms par sānu luktu joma dienvidu pusē, iepretim kancelei ar biktssolu. Uz kolonnām pacelto konstrukciju rotā aplikatīvs rokaja ornaments un pildīņos – desmit Kristus dzīves ainu gleznojumi, kas darināti, iespējams, jau 17. gs. otrajā pusē. Ērģeļu luktas pildīņos redzamas fon Bēru dzimtas monogrammas ar datējumu 1784, bet nelielo ērģeļu prospektu, gar malām un augšpusē apņēm rokaja kokgriezumi. Ēdoles baznīcas ērģeles 1786. g. būvējis K. V. Braveleits un tas ir viens no retajiem instrumentiem Latvijā, uz kura var kvalitatīvi atskaņot baroka laika ērģeļmūzikas skaņdarbus.

Ēdole Lutheran church

Kuldīga district, Ēdole municipality, Ēdole

(aut. – R. P.)

The construction of Ēdole church in 1648 was funded by the von Behr family. It is a characteristic ecclesiastical building with a tower, aisleless congregation hall and a trapeze-shaped chancel with a dressing-chamber extension attached to its end. However, the construction material is unique. Unplastered brick was an expensive solution used extremely rarely at this scale during the period. The Gothic lancet-arched window and door openings still echo the late Middle Ages reminding of the ancient origins of the von Behr family.

The spatial structure of the interior presents an eye-catching wooden ceiling vaulting over the nave and aisles, with cone decorations suspended from trave intersection points. The altar retable and pulpit are the oldest interior items and rare samples of Mannerism in Latvia. The central retable composition – an oval bas-relief depicting the Last Supper in an ornamental and figural frame of decorations – is a peculiarity of the altar. The structural solution of the retable is based on the typical Mannerism elements – columns, pilasters, and termini enhanced by ornate details – stylised heads and a breaking wave pattern. Similar motifs are echoed by the pulpit enhanced with rustication below the column bases of Composite order. The panels feature carved figures of saints while the polygonal body of the pulpit is held by an angel standing in a provocative pose with a leg extended and uncovered. The pulpit is attached a confessional, which was created one hundred years later, however, applying the characteristic Rococo methods. The same applies to the flank loft at the southern side facing the pulpit and confessional. The column-supported structure is adorned with appliqué roccaille decorations and panels depicting ten scenes of Christ's life, probably, dating back to the latter half of the 17th century. The organ loft panels feature monograms of the von Behr family dated 1784, while the moderately-sized organ façade is dominated by vertical rhythms of pipes and framed by sharp and messy roccaille woodcarvings. The single-manual eight-stop church organ was built by K. V. Braveleits in 1786 and it is one of the very rare instruments in Latvia producing high-quality sound to play Baroque music composed for the organ.

Kalnamiužas (Sieksātes) muižas kungu māja

Kuldīgas raj., Rudbāržu pag.

(aut. – J. Z.)

Kalnamiužas kungu māju pēc izpostīšanas 1905. gadā muižas īpašnieks barons H. fon Mēdems uzticēja atjaunot arhitektam G. Berči, kurš piedāvāja izmantot tradicionālu 18. gs. otrās puses Kurzemes muižnieka mītnes tēlu. Nelielajā, no sarkanajiem ķieģeļiem būvētās ēkas interjerā bija sastopama dažādība – atsevišķas telpas pārstāvēja rokoko, gan klasicisma, gan ampara apdari, kā jau tas eklektisma laikā bija pieņemts. Ļoti skaists neorokoko interjera piemērs ir ar zeltītiem kokgriezuma paneļiem rotātā telpa, kuras māksliniecisko piesātinājumu vairoja grezna auduma tapetes un supraportos liktās 18. gs. gleznu oleogrāfijas. Padomju laikā ēka tika daļēji apdzīvota un pamazām gāja bojā. Tikai pēdējo gadu laikā tā tika rekonstruēta, izveidojot viesu namu, kurš atbilst visām mūsdienu komforta prasībām (arh. Dz. Heinsbergs, interjeristi L. Rubine un J. Rubins). Tajā pašā laikā tika saglabāts viss, kas ir autentisks, arī tādas liecības, kas sniedz informāciju par vēlāku laiku uzslāņojumiem. Ēkas pagrabā atrodas baseins, pirts un kamīna zāle, pirmajā stāvā – administrācija, kafējnīca un biljarda zāle, bet otrajā stāvā parādes telpas – Spoguļu, Baltā un Svinību zāle, kā arī telpa ar minēto neorokoko apdari, kas saukta par *Kuģinieku zāli*. Bēniņu stāvā atrodas viesu istabas. Atbilstoši katras telpas raksturam pieskaņotas mēbeles, gaismas ķermeņi un sadzīves priekšmeti, uzstādītas greznas podiņu krāsnis un kamīnkrāsnis.

Kalnamiuža (Sieksāte) manor house

Kuldīga district, Rudbāržu municipality

(aut. – J. Z.)

Following the destruction in the 1905 revolution of Kalnamiuža manor house, its owner H. von Medem commissioned a renovation design to the architect G. Bertschy who proposed a traditional late 18th century dwelling of Kurzeme landlords. The moderate-sized red brick building has a variety of interiors featuring Rococo, Classicism, Empire and other styles typical of the Eclecticism period. A fine sample of Neorococo interior is created in the room enriched with gilded, woodcarved panels, artistically saturated with luxurious wallpapers and door-top oleographs of 18th century paintings.

During the Soviet period the building was only partially used for residential purposes and was falling into deeper and deeper disrepair. The building was restored in the recent years and currently houses a modern and comfortable hotel (architect Dz. Heinsbergs, interior designers L. Rubine and J. Rubins). The surviving authentic elements were preserved along with heritage from later periods. A pool, sauna and fireplace hall are located in the basement, on the first floor there are administrative premises, café and a billiard hall, whereas the representative area occupies the second floor featuring the mirror, white and function halls, as well as the above mentioned Neorococo hall or the so-called *Mariners' Hall*. Guest rooms are located in the attic. Furniture, lighting elements and household items are harmonised with the character of each room. The manor house also boasts luxurious tiled stoves and fireplaces/stoves.

Ēdole viduslaiku pils

Kuldīgas raj. Ēdole pag.

(aut. – J. Z.)

Pils celta 1264.–1276. gadā un sākotnēji to veidoja divi paralēli dzīvojamie korpusi, kurus savienoja mūra sienas. Dienvidaustrumu sienas vidū atradās vārtu tornis. Pils laika gaitā pārbūvēta un paplašināta. 17. gs. otrajā pusē Ēdole pils kļuva par reprezentatīvu muižas īpašnieka mājokli. 1835.–1841. gadā ēka ieguva neogotikas formas, arī interjerā. Galvenā ieejas halles grīdu sedza šaha galdiņa veidā kārtotas melnas un baltas flīzes, bet griestus – krusta velves ar dekoratīvi izveidotām ribu atbalsta konsolēm. Nelielas durvis veda uz bibliotēku, citas – lielākas ar gotiskiem kokgriezumiem – uz Balto zāli un torņa telpu. Hallei pieklāvās kāpņu telpa, kas atdalīta ar lielu smailloka arku. Šo telpu joprojām silda grezna melnu podiņu krāsns. Baltā zāle bijusi gaišos toņos, tās sienas sedza klasicismam raksturīgā manierē izveidoti balti sienu paneļi ar zeltītām detaļām. Telpas centrā atradies centrālais galds, gar sienām krēsli, bet gaismu deva liela lustra. Zāles grīdu sedza vairogveida parkets, kurš saglabājies līdz mūsdienām. Īpaši grezna bija ēdamzāle, kuru rotāja divi neogotiski kamini un tumši ozolkoka paneļi. Virs kaminu atradās Bēru dzimtas piederīgo portreti. Sienas klāja gobelēni, kas padarīja šo telpu vēl krāšņāku. Ēdole pils telpas greznoja E. Ā. V. fon Bēra Francijā un Saksijā iegādātās porcelāna kolekcijas, pirmajā stāvā atradusies Baltijas gleznotāju darbu galerija.

1905. gadā pili nodedzināja, tā atjaunota 1906.–1911. gadā. Pašvaldības uzņēmumam *Ēdole pils* piederošās ēkas sakārtošana un restaurācija uzsākta 1992. gadā. Izremontētas tagadējās muzeja telpas, pēc vēsturiskām fotogrāfijām atjaunota galerija un bruģakmens iesegums pagalmā, logi uz pagalmu, terase pie Baltās zāles u. c. Uzsākta pils ēdamzāles grīdas, griestu kasētējuma, kamīnu, sienu paneļējuma un apdares restaurācija, Sarkanās zāles parketa un durvju restaurācija. Diemžēl pašlaik darbi apstājušies, jo nav skaidrs pils nākamais īpašnieks.

Ēdole medieval castle

Kuldīga district, Ēdole municipality

(aut. – J. Z.)

The castle was built between 1264 and 1276. Originally it had two parallel residential blocks connected by stone walls. The barbican or gate tower was located in the middle of south-eastern wall. In the course of time, the castle has been rebuilt and extended several times. In the second half of the 17th century the castle was redeveloped from a fortress into a comfortable and representative residence of the landlord. Between 1835 and 1841, the building acquired new Neogothic forms that influenced both the exterior and interior. The floor of the main entrance hall was laid out in black and white tiles arranged in a chessboard pattern, while the ceiling was covered by groined vaults with ornamental rib-supporting consoles. A small doorway led to the library, whereas a larger door featuring Gothic woodcarvings marked the entrance to the White Hall and tower. The hall was abutted by the staircase room with their junction line emphasized by a large lancet arch. This room is still heated by a luxurious black tile stove. The White Hall was painted in a palette of light colours and the walls were covered by white panels with gilded elements. The hall was furnished with a central table, chairs lined by the walls and lit by a large chandelier with polished glass pendants. Parquet, arranged in a shield pattern, is laid on the hall floor and preserved until today. The dining hall had featured particular splendour with its two Neogothic fireplaces and dark oak panels. The section above the fireplaces displayed portraits of the von Behr family members, while the tapestries that hung on the walls especially enhanced the magnificence of the room. Porcelain collections, acquired by E. A. W. von Behr in France and Saxony, enriched the interior of the castle, and the first floor featured a gallery of pieces of art by Baltic painters.

The castle was burned down in the 1905 revolution. Restoration works started in 1906 and continued through to 1911. The renovation and improvement of the building, owned by the municipal enterprise *Ēdole pils*, commenced in 1992. The following rooms, elements and areas have been renovated so far – the present museum premises, gallery and cobbled courtyard (restored according to evidence provided by old photographs), courtyard windows, terrace adjoining the White Hall etc. The restoration of the dining hall floor, ceiling coffering, fireplaces, wall panels, interior finish, and the Red Hall parquet and doors had been started. Unfortunately the renovation and restoration activities have stalled due to unsettled property ownership issues.

Dzīvojamās ēkas kāpņu telpa

Kuršu iela 21, Liepāja

(aut. – R. P.)

Mūra trīsstāvu dzīvojamo nams (1910–1911, arh. M. Berči *jun.*). Ēkas apjoms veidots brīvā, asimetriskā kompozīcijā ar erkeriem, jumta izbūvēm, dekoratīvu zelmini un dažāda izmēra logailām. Celtne ir raksturīga 20. gs. sākuma jūgendstilam, kas izpaužas arī kāpņu telpas dekoratīvajā apdarē.

Dekoratīvās apdares mākslinieciski izteiksmīgākā daļa ir sienu gleznojumi. Kāpņu telpu no apakšstāva līdz augšstāvam klāj ornamentāli un figurāli gleznojumi, ar jūgendstilam raksturīgiem motīviem – ģeometriski ornamenti pamišus ziedu un lapu vijām, romantiskas ainavas un sieviešu tēli krāšņos tērpos, ar bagātīgi piesātinātu krāsu paleti, izmantojot gan trafaretus, gan glezniecību ar brīvu roku. Pirmā stāva kāpņu laukumā redzams sievietes tēls ar augšup paceltu roku. Tās augumu apvij augu motīviem rotāts tērps. Figūras zīmējums veikts meistarīgi, bagāto krāsziedu papildina smalkas toņu gradācijas. Otrā stāva kāpņu laukumā sievietes tēls ir nedaudz mainīts, uzsverot tēla monumentalitāti. Trešā stāva sienas gleznojumam figurālās kompozīcijas vietā redzama vertikāli ierāmēta ainava ar dabas formu stilizāciju. Ēkas mansardstāvā ir griestu gleznojums, kura priekšplānā redzams cilvēka siluets ar skaistu, vakara noskaņās veidotu ainavu fonā.

Mākslas darbu autors nav zināms, taču tiek pieļauts, ka interjera dekoratīvo apdari veikusi Liepājas daiļkrāsotāju cunftes meistara Ādolfā Kunčera darbnīcas mākslinieki. Tik krāšņu un daudzveidīgu interjeru dekoratīvo apdari varam sastapt vēl tikai Rīgas jūgendstila namu kāpņu telpās.

Pateicoties Valsts Kultūrkapitāla fonda un Liepājas domes atbalstam, ir veikta interjera mākslinieciskā izpēte un uzsākti tā konservācijas un restaurācijas darbi.

Stairwell of residential building

Liepāja, 21 Kuršu street

(aut. – R. P.)

The three-storey residential building was designed by the architect Makss Bertschy Jr. between 1910 and 1911. The spatial composition of the building is expressed in a freely arranged pattern with bays, ample roof elements, an ornate gable and windows of various sizes. The building is a characteristic sample of the early 20th century Art Nouveau emphasized also by the decorative finish of its stairwell.

The wall paintings represent the most impressive elements of the decorative finish. All the way from the lower to the upper floor the stairwell is adorned with ornamental and figural paintings with typical Art Nouveau motifs – geometric ornaments regularly alternated with floral and plant scrolls, romantic landscapes and beautifully dressed women featuring a lavish palette of colours in template- and hand-painted elements. The first floor landing is marked with a female figure with her hand extended above her head. Her body is veiled by a dress adorned with plant motifs. The figure has been masterfully painted and the rich colours are enhanced with a fine gradient of tones. The female figure on the second floor landing is slightly changed to emphasize the monumentality of image. Instead of a figure, the third floor landing features a vertically oriented landscape with stylised natural forms. The mansard floor has a wall painting with a silhouette of a human being in the foreground against the background of a beautiful evening scenery.

The author of the paintings remains unknown, but presumably the work was performed by the artists of Ādolfā Kunčers's workshop, who represented the union of artistic painters of Liepāja.

Thanks to assistance provided by the State Cultural Capital Foundation and Liepāja City Council an artistic examination of the interior was completed and conservation and restoration efforts commenced.

Liepājas teātris.

Liepāja, Teātra iela 4

(aut. – G. S.)

Ēka, kurā pašlaik atrodas Liepājas teātris celta no 1912.–1915. gadam (arh. K. E. Štrandmanis) Liepājas vācu teātra vajadzībām.

Ir pieņemums, ka teātra ēkas un telpu interjeru autors ir kāds privāts Drēzdenes arhitektu biroja kolektīvs darbs. Interjeru apdare un aprīkojums – lustras, gausmekļu ietvari, durvju vērtņes, misiņa lējumi un kalumi gandrīz neskarti līdz mūsdienām saglabājušies sākotnējā veidā.

Arhitektūras un interjeru apdarē dominē vēlā jugendstila un neoklasicisma iezīmes, kas apvienotas kopējā pamalīnijā – teātra nams kā mākslas mūzu templis un garīga svētnīca.

Ēkas plānojums un tehniskais nodrošinājums atbilst 20. gs. sākuma modernākajiem paraugiem.

Liepāja Theatre

Liepāja, 4 Teātra street

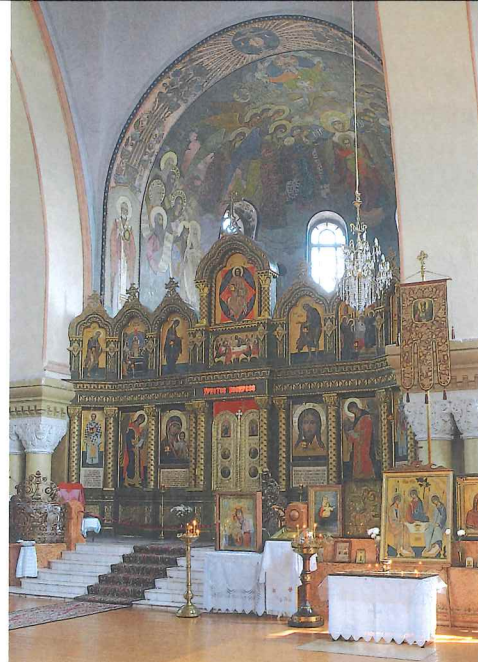
(aut. – G. S.)

The current Liepāja Theatre building was erected between 1912 and 1915 (architect K. E. Štrandmanis) to serve the local German community.

The theatre interior was presumably collectively designed by a group of architects associated in a company in Dresden. The interior finish and furnishings – chandeliers, lamp frames, doors, cast and wrought brass fittings have survived until today almost unaltered.

The theatre architecture and interior design are dominated by Art Nouveau and Neoclassicism trends brought into culminating accord – the theatre house as a temple of muses and a sanctuary of spiritual values.

The layout and technical equipment of the building were developed to the highest contemporary standard available in the early 20th century.

Sv. Nikolaja pareizticīgo katedrāle (Jūras katedrāle)

Liepāja, Studentu rotas iela 5/7

(aut. – R. P.)

Pareizticīgo mūra dievnams Liepājas kara ostas teritorijā būvēts 20. gs. sākumā. Tā autori ir Pēterburgas arhitekti Vasilij Kostjakovs un Sergejs Geļenzovskis. 19.–20. gs. mijā Liepājā sāka celt vienu no pēdējiem lielākajiem cariskās Krievijas jūras cietokšņiem, un baznīcas celtniecībai bija arī politiskas demonstrācijas nolūks. Pamatu likšanas svinību liecinieks bijis pat Krievijas cars Nikolajs II.

Sv. Nikolajs Brīnumdarītājs ir jūrnieku un ceļotāju aizstāvis – viens no iecienītiem pareizticīgo baznīcas svētajiem. Piecupolu monumentālā celtnē veidota neobizantiešu arhitektūras stilistikā, izmantojot laikmetam modernu celtniecības papēmienu – nepārtrauktās betona liešanas tehnoloģiju. Šī metode ļāva atteikties no papildus balstiem zemcupolu telpā. Interjera telpas plašums tādejādi kļuva sevišķi iespaidīgs, un ēkā bija iespējams sapulcēties līdz 1500 dievlūdžējiem. Padomju okupācijas gados baznīca ticīgajiem bija slēgta. Draudze dievnamu atguva 1991. gadā un ir ieguldījusi daudz darba un līdzekļu, lai sakārtotu fasādes un atjaunotu iekštelpas.

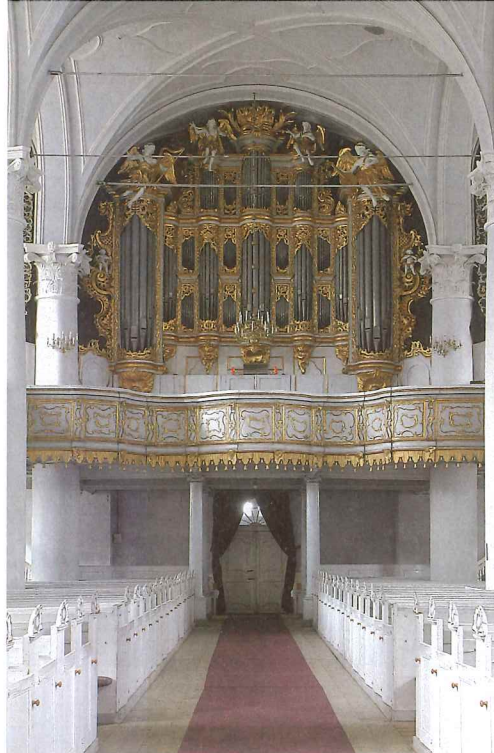
St. Nicholas's Orthodox cathedral / Marine cathedral/

Liepāja, 5/7 Studentu rotas street

(aut. – R. P.)

The Orthodox stone church was built in the area of Liepāja naval base in the early 20th century to the design of Vasily Kosyatkov and Sergey Gelyenzovsky, architects from St. Petersburg. At the turn of the 19th and 20th centuries the construction of one of the last major tsarist Russian naval bases and fortresses was commenced in Liepāja, and the erected church was also an impressive political symbol. The ceremony of laying the foundation stone was attended by Nikolai II, Tsar of Russia.

St. Nicholas the Miracle Worker is the patron of sailors and travellers and one of the most favourite Orthodox saints. The monumental five-dome building is designed in Neobyzantine style by applying a state-of-the-art technology for the period – cast-in-situ concrete. The method enabled the removal of sub-dome piers. Thus the spaciousness of the building was displayed with particular magnificence and ensured the capacity of up to 1500 congregation members. The church was closed for religious ceremonies during the Soviet occupation. The congregation regained the building in 1991 and invested strenuous efforts and considerable resources to improve the interior and façades.

Liepājas Svētās Trīsvienības luterāņu baznīca

Liepāja, Lielā iela 9

(aut. – R. P.)

Liepājas Sv. Trīsvienības baznīcu vācu draudze cēla no 1742. līdz 1758. gadam. Tās projekta autors ir Kēnigsbergas mūrniekmeistars Johans Kristofs Dorns, bet darbus vadīja Johans Frēlihs.

Celtnei ir Kurzemes arhitektūrai raksturīgais torņa daļas uzsvēruma, kas veido galveno ieeju baznīcā un ir pilsētas vizuālā tēla nozīmīgs akcents. Ārsienu tektoniskā struktūra pakārtota lielā ordera pilastriem. Šāda veida arhitektūra atbilst baroka laika mākslai, kas vairāk raksturīga Ziemeļvācijas (Prūsijas) tradīcijām.

Iekštelpa veidota kā trīsjomu halle ar sešiem kolonnu pāriem. Tās iekārta ir rokoko stila mākslas meistardarbs, pieskaņots hercoga un tā galma vēlmēm pēc spožuma un greznības. Cauri plašajiem logiem listošā gaisma bagātīgi apspīd altāra retablu, kanceļu, biktssolu, hercoga ložu un ērģeļu luktas, virs kurām greznojas instrumenta prospekts. Pilnplastikas figūras altāri grieztas ar lielu rūpību un prasmi, bet rokoko ornamentu uz iekārtu virsmām ir pārstēdzoši daudzveidīgi. Iekārtas priekšmetus klāj sākotnējais zeltījums ar vēl vietumis saglabājušos patīnu. H. A. Konciusa 1776. gadā darinātās ērģeles ir viens no lielākajiem šāda tipa instrumentiem pasaulē.

Baznīcas arhitektūra un māksla atrodas nepārtrauktā draudzes un speciālistu uzmanības lokā, taču ar mainīgām sekmēm. Ēkas pamatu sešanās un akmens tēlniecības darbu saīsināšanas procesi ir ļoti komplicēti, arī starptautiskā līmenī sarežģīti risināmas problēmas.

Liepāja St. Trinity Lutheran church

Liepāja, 9 Lielā street

(aut. – R. P.)

St. Trinity church was built by the German congregation between 1742 and 1758. The author of the design is J. K. Dorn, a master builder from Königsberg, but the works were supervised by J. Frölich. The building has an impressive tower that is typical architectural feature of Kurzeme and emphasizes the main entrance doorway at the same time being a significant landmark in the cityscape. The external structural design is largely influenced by pilasters measuring the whole height of the façade. This type of architectural solutions represent characteristic Northern German (Prussian) traditions.

The interior features a nave and two aisles formed by six pairs of columns. The furniture is a set of Rococo masterpieces suited for the Duke and its court through splendid and rich execution. The rich light cast through the large windows emphasizes the altar retable, pulpit, confessional, Duke's lodge and the organ loft boasting the façade of the instrument. The free-standing altar figures have been carved with great mastery and accuracy, and Rococo ornamentation on furniture items displays a surprising variety. The shapes of furniture, especially the pulpit, confessional and Duke's lodge, are executed in Baroque style and strive to overcome the resistance of the material to follow the passionate rhythm of ornamentation. The furniture items feature authentic gilding with patina in few areas. The organ (1776) of H. A. Konciuss is one of the biggest instruments of this type in the world.

The architectural and artistic values are continuously monitored by the congregation and various professionals, however, their future is threatened. The unstable foundation and disintegration of stone sculptures represent complex problems that are difficult to address even by attracting international assistance.

Tāšu muiža

Liepājas raj., Medzes pag.

(aut. – R. P.)

Tāšu muižas centrs izvietots skaistā vietā pie dzirnavu ezera Ālandes upes ielejā. 2001. gadā atzīmēta 500 gadu jubileja, kopš muiža ir minēta rakstu dokumentos. Tāšu muižas kungu mājas frontonā virs mākslinieciska vērtīga akmens portāla ierakstīts būvniecības laiks – 1734. gads. 19. gs. vidū veiktas pārbūves, ēku paplašinot. Muižas kompleksa apbūve 18. gs. istenota fon Korfu dzimtas laikā, taču turpmāk īpašuma saimnieki vairākkārt mainījušies. Pēc agrārreformas 1921. gadā muižas dzīvojamā ēkā ierīkoja skolu. Ēkas uzturēšana līdz pat 20. gs. 90. gadu vidum vairāk bija saistīta ar tās nesaudzīgu izmantošanu un pat atstāšanu novārtā. Kopš 20. gs. 90. gadu beigām ar entuziastu puliņiem, Medzes pagasta labvēlību un Valsts Kultūrkapitāla fonda atbalstu Tāšu muižā ir iesācies ēku atdzimšanas laiks. Muižas kungu mājas monumentālais apjoms un detaļas liecina par tās piederību baroka laika mākslas mantojumam. Iekštelpās saglabājušies trīs Latvijai unikāli kamīni ar apmetumā un stukā veidotu plastisko dekoru, zālēs – bloka parkets un koka sienu paneļi, ieejas hallē – akmens plātņu grīda un lielāks skaits būvgaldniecības izstrādājumu.

Tāšu muižas ēku izmantotājs ir sabiedriskais fonds *Tāšu muiža*. Tas ir viens no retajiem piemēriem, kad ar nelieliem līdzekļiem, bet profesionāli ievirzītu un pašai izvērtīgu attieksmi pret kultūras mantojumu iespējams panākt atzīstamu rezultātu. Bez jau minētajiem atsevišķajiem mākslas darbiem, Tāšu muižas patreizējā būtiskākā vērtība ir autentiskuma saglabāšanās tās iespējamajā daudzveidībā – sākot no kultūrvides daudzas ēkās un apkārtnes ainavā, līdz pat atjaunotajam jumta dakstiņu klājumam un restaurētajiem logiem un durvīm.

Tāši manor house

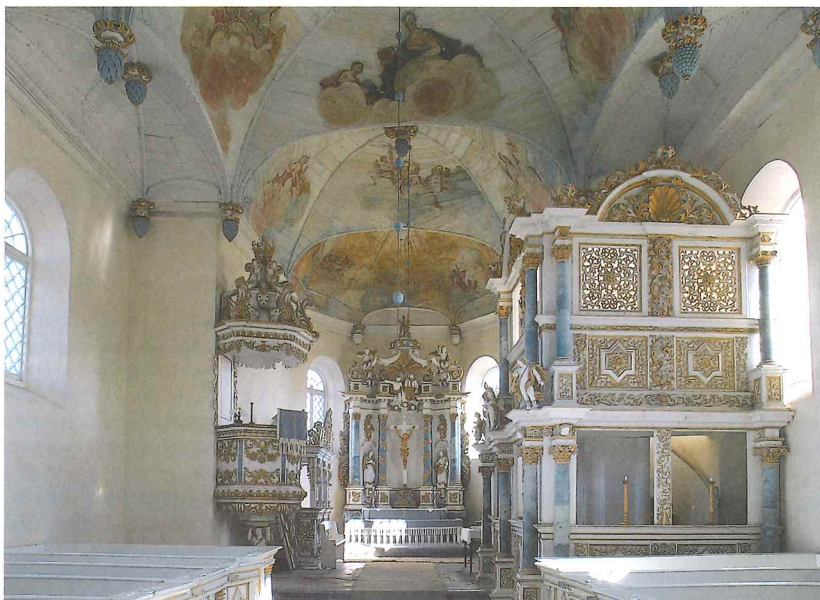
Liepāja district, Medze municipality

(aut. – R. P.)

The centre of Tāši manor lies in a picturesque landscape in close proximity to a mill lake situated in the valley of the river Ālande. In 2001, the manor celebrated its 500th anniversary of the first written records of the estate. The landlord's house of Tāši manor is a single-storey stone building with a mezzanine. The pediment above an artistically valuable stone portal features the year of construction – 1734. The middle of the 19th century saw rebuilding activities result in an extended house. The manor buildings were constructed in the 18th century on the initiative of the then owner von Korff. Later, the manor had a succession of owners. After the Agrarian Reform, the manor house was redeveloped in 1921 to serve as a school. Until the mid-1990ies the manor house was extremely poorly maintained and even neglected. Since the late 1990ies enthusiasts and Medze municipality have made considerable efforts and the Culture Capital Foundation has provided assistance to revive Tāši manor.

The monumental spatial composition and details of the landlord's house suggest Baroque heritage. The interior boasts three fireplaces unique for Latvia. They feature moulded plaster and stucco decorations. The halls have parquet and wooden wall panels, while the lobby displays stone-plate flooring and numerous joinery items. Despite damages and alterations, the main rooms still represent the characteristic Baroque pattern with interior elements of different periods.

Tāši manor buildings are managed by a non-governmental organisation – the foundation *Tāšu muiža*. It is one of the few examples demonstrating that scarce funding, but professionally guided and devoted approach to cultural heritage yields considerable results. Apart from the aforementioned artworks, the main value of Tāši manor lies with its diverse authenticity ranging from the cultural environment formed by the manor buildings to the renovated roof tiling and restored doors and windows.

Apriķu luterāņu baznīca

Liepājas raj., Lažas pag.

(aut. – R. P.)

Baznīca celta Kurzemes hercogistes laikā 17. gs., pārbūve veikta 18. gs. sākumā. Par Apriķu muižas īpašnieku fon der Osten-Sakenu līdzekļiem uzturēta, tā ir saglabājusies līdz mūsdienām kā viena no krāšņākajām baroka stila pārstāvošām Kurzemes lauku baznīcām. Ārēji necilā vienjoma būve iekšējā ir reti skaista. Iekārtas nozīmīgākie priekšmeti ir altāra retabls, kancele un biktssols, parādes (kungu) loža, ērģeļu luktas un draudzes soli. Griestus sedz apgleznota koka velv. Ap 1710. gadu ir darinātas ērģeļu luktas un loža, bet 30 gadus vēlāk – pārējie iekārtas priekšmeti. Apriķu baznīcas koka tēlnieki nav zināmi. Unikālās iekārtas mākslinieciskajā raksturojumā profesionāli labs izpildījums mijas ar amatniecisku, zemnieciski naivu tēlu traktējumu, kas netraucē gūt iespaidu par interjera māksliniecisko viengabalainību un kopējo harmoniju. Baznīca ir draudzes īpašumā un lietošanā, un tā velta daudz pūļu nozīmīgā kultūras mantojuma saglabāšanai.

Apriķi Lutheran church

Liepāja district, Laža municipality

(aut. – R. P.)

The church dates back to the period of Kurzeme Duchy (17th century). Rebuilt in the early 18th century and maintained by the von der Osten-Sacken family, owners of Apriķi manor, it has been preserved until today as one of the most luxurious Baroque churches in rural Kurzeme. The aisleless church, seemingly modest from outside, is extraordinary beautiful in the interior. The most noteworthy interior items include the altar retablo, pulpit and confessional, seats for the nobility, organ loft and pews. The ceiling is covered by wooden vaults with paintings. The organ loft and nobility lodge date back to about 1710, whereas the other interior items were made 30 years later. The woodcarvers of Apriķi church remain unknown. The unique interior features both highly professional execution alternating with artisan, even rustic treatment of images that, however, does not hamper the perception of the artistic completeness and harmony of the interior. The church is owned and managed by the congregation who make considerable effort to preserve the outstanding heritage site.

Ozolmuižas pils

Limbažu raj., Brīvzemnieku pag., Ozolmuiža

(aut. – A. B.)

Pils celta 18. gs. 90. gadu sākumā. Pastāv pieņēmums, ka ēkas projekta skices izstrādājis arhitekts K. Hāberlands un muižu būvējis toreizējais īpašnieks grāfs Mellins. Būvniecību vadījis mūrniekmeistars Kaldings un namdara meistars N. Hanzens. No 1791. līdz 1792. gadam muiža strādājuši arī krāsotājs un gleznotājs Hincs, stuka un marmora meistars K. Kolopka no Prāgas un Jelgavas podnieks M. G. Štalmanis.

Ozolmuižas pils celta klasicisma stilā, nopietnākās pārbūves veiktas 19. gs. un 20. gs. vidū.

Ēkas pagrabi pārsegti ar cilindriskām ķieģeļu velvēm, pārējiem stāviem veidoti limeniski koka pārsegumi. Pirmā stāva grīdas klāj parkets. Vestibila apmetumā veidots rotājums koncentrēts griestu daļā. Tajā dominē lauru lapu, akantu joslu, rozetes, gliemežnīcu, maskaronu, sieviešu galviņu motīvi. Telpā izvietotas divas 19. gs. otrajā pusē tapušas stūru krāsnis ar tumši zaļiem reljefiem podiņiem. Iekšējās kāpnes veidotas no ozolkoka ar kokā grieztām margām. Galvenās t. s. Marmora zāles sienas rotā vairākas krāsainas mākslīgā marmora plāksnes. Greznās zāles sienu rotājumā izmantoti augu, ziedu, akantu, figurāli motīvi, bet stūri izvietota apaļa klasicisma krāsns. Citas pirmā stāva telpas sienas klāj zemi ozolkoka paneļi, pāreju uz griestiem veido konsoļu rinda griestiem veidota ozolkoka apdare. Telpā izvietota brūnu un zaļu glazētu podiņu krāsns ar ziedu ornamentiem, kuras elementi daļēji zuduši, un mākslīgā marmora kamīns.

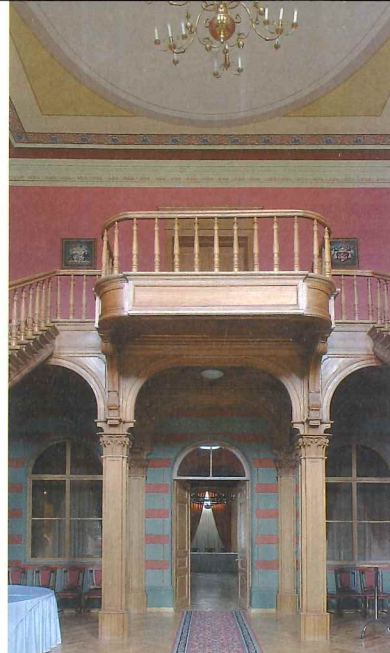
Ozolmuiža manor house

Limbaži district, Brīvzemnieki municipality, Ozolmuiža

(aut. – A. B.)

The manor house was built in the early 1790ies. The author of its sketch design is presumed to be the architect K. Haberland. The manor house was erected on the initiative of its owner Count Mellin. The construction works were supervised by the master builder Kaldings and joiner N. Hanzens. Between 1791 and 1792 a number of professionals were employed in the manor house, including painter Hinsch, stucco and marble master K. Kolopka from Prague and potter M. G. Štalmanis from Jelgava. The manor house underwent major modifications in the 19th and mid-20th century.

The basement of the building is covered with brick tunnel vaults, while the other storeys have horizontal wooden ceilings. The first floor rooms have parquet. The plaster-moulded lobby ornamentation is the richest in the ceiling. It is dominated by laurels, acanthus scrolls, rosettes, shells, gargoyles, female heads and other motifs. The room has two late 19th century corner stoves with dark green moulded tiles. The internal staircase is made of oak with a woodcarved handrail. The walls of the main or the so-called marble hall are adorned with several panels of artificial marble. The rich ornamentation of the hall is based on plant, flower, acanthus, figural motifs and enhanced by a round classical stove at the corner. The other first floor rooms are covered by low oak panels with coves executed as consecutively arranged consoles supporting oak ceilings. The rooms have brown and green stoves made of glazed tiles with partly faded flower ornamentation and a fireplace executed in artificial marble.

Biriņu muižas pils

Limbažu raj., p/n Biriņi

(aut. – J. Z.)

Šodien redzamo pili (1857–1860, arh. F. V. Hess) cēlis muižas īpašnieks A. fon Pistolkorss. Biriņu pils telpiskajai uzbūvei raksturīga jauna, romantisma iespaidā izstrādāta plānojuma struktūra. Svētku zāle tika izvirzīta otrā stāva līmenī un, apvienojot divus stāvus, izveidota plaša halle vai vestibils. Ir saglabāties Biriņu pils interjers, tajā dominē renesanses formas. Visai iespaidīgs ir vestibils, kurā redzamas plašas, divpusējas kāpnes ar virpotiem margu balustriem, volūtveida konsoles, balsti ar rotājumiem un no tumša koka darināti balkoniņi. Vestibila griestus sedz ornamentāli gleznojumi – tie atjaunoti pēdējos gados veiktajā restaurācijā. Plašo svētku zāli, kas atrodas otrajā stāvā, rotā griestu un sienu gleznojumi. Ēdamzāle atrodas pirmajā stāvā. Tās griestus veido krustotas koka sijas, starp kurām atrodas ornamentāli un reljefi dekora elementi. Gleznojumos imitēta intarsija, kura atveido trauksli akanta arabesku. No mākslas priekšmetiem, kas citur reti saglabājušies, jāpiemin intarsētās iekšdurvju vērtnes, krāsnis un kamini. Par pils iekārtojumu un mākslas priekšmetiem tajā papildus ziņas sniedz 1862. gadā Rīgā izdots Biriņu pils mākslas kolekcijas katalogs. Tur pieminēti pat Ticiāna, Rembranta, Rafaēla un van Deika oriģināldarbi vai to kopijas. Blakus šiem pasaules mēroga meistar darbiem bijuši eksponēti A. fon Pistolkorsa, J. H. Tišbeina, A. Kaufmanes un G. fon Reiterņa audekli.

No 1994. gada pils tika iznomāta, bet tagad tā ir privātīpašums. Biriņu muižā – kultūrvēsturiskajā kompleksā tiek piedāvāta jauka viesnīca pili un kalpu mājā, maltītes svinīgiem gadījumiem, semināru un konferenču telpas.

Biriņi manor house

Limbaži district, Biriņi

(aut. – J. Z.)

The manor house (1857–1860, architect F. W. Hess), which has been preserved until today, was built by A. von Pistohlkors. The spatial composition of Biriņi manor house is characterised by a novel layout structure rooted in Romanticism. The function hall was extended to the second floor level and the merging of two storeys resulted in a large lobby or vestibule. The interior of Biriņi manor house with its predominantly Renaissance forms has been preserved. The quite imposing lobby still features a wide bilateral staircase with turned railing balusters, volute-shaped consoles, decorated supports and dark-wood balconies. The vestibule ceiling is covered with ornamental paintings that have been restored in recent years. The large function room on the second floor is adorned with ceiling and wall paintings. The dining room is located on the first floor. Its ceiling is executed in intersecting wooden beams with ornamental mouldings in the intermediate areas. The paintings imitate an intarsia with a delicate arabesque of acanthus leaves. Of the few unique and surviving artistic features, the inlaid door leaves, stoves and fireplaces should be mentioned. The interior of Biriņi manor house is similar to that of many public buildings in Riga, for example, the Stock Exchange, and of many private mansions dominated by Renaissance forms. The interior elements, items of furniture and pieces of art were listed in the Art Collection Catalogue of Biriņi Manor House, published in 1862 in Riga. It identifies original works or copies of Titian, Rembrandt, Raphael and van Dyck. Canvases of A. von Pistohlkors, J. H. Tišbeina, A. Kaufmanes and G. von Reiterne were displayed along with the aforementioned world-class masters.

The manor was rented out from 1994 onwards, but now it is a private property. The historical complex and heritage site of Biriņi manor offers cosy hotel rooms in the landlord's house and former servants' premises, high-standard catering services for functions and social events, seminar and conference facilities.

Bijušais Rātsnams

Limbaži, Burtnieku iela 4

(aut. – A. B.)

Ēka celta laikposmā starp 1776. un 1798. gadu, un tās īpašnieks bijis tirgotājs Braunšveigs. Sākotnēji ēka celta kā privātais dzīvojamais nams. 1832. gadā ēkas īpašnieks mainījies, no kura 1850. gadā ēku nopirkusi pilsēta rātes vajadzībām. Pašlaik ēka atrodas pilsētas domes īpašumā, tajā turpinās remonta un restaurācijas darbi, lai nākotnē to izmantotu reprezentācijas vajadzībām. Nams pamatā ir vienkārša dzīvojamā ēka ar augstu cokolstāvu un mansarda jumtu, savam laikam moderna un bagātīga ēka.

1988. gadā interjerā atklāti sienu gleznojumi. Šobrīd atsegti, nostiprināti un daļēji restaurēti gleznojumi trīs telpās, kas datējami ar 18. gs. ceturto ceturksni. Gleznojumos redzamas ainavas, kas nav raksturīgas ne Latvijas dabai, ne arhitektūrai. Vienā zālē rāmjos attēlotas ainavas ar ezeru, lauku mājām, cilvēkiem, dārza ieskautes celtnes, kas atgādina pili un baznīcas, kā arī jūras skats ar buru kuģi un klintīm. Virs vienīgajām 18. gs. durvīm, kas saglabājušās, gleznotā nišā simbolos attēlotas tirdzniecība, izglītība un māksla. Otrajā zālē arī redzamas dažādas ierāmētas ainavas ar kalniem, ūdeņiem, ēkām un cilvēkiem. Šīs zāles glezniecības principi, krāsu gamma un sastāvs liecina, ka tā varētu būt gleznota vēlāk. Par gleznojumu autoru konkrētu ziņu nav. Pastāv pieņēmums, ka tas varētu būt 18. gs. otrajā pusē Limbažos dzīvojušais daiļkrāsotājs Hincs.

Limbažu bijušā rātsnama telpu apdare provinces pilsētai ir unikāla, jo tā atspoguļo 18. gs. bagāta pilsoņa mājas interjera apdari, ar vienīgajiem zināmajiem šāda tipa gleznojumiem Vidzemē, kas saglabājušies.

Former Town Hall

Limbaži, 4 Burtnieku street

(aut. – A. B.)

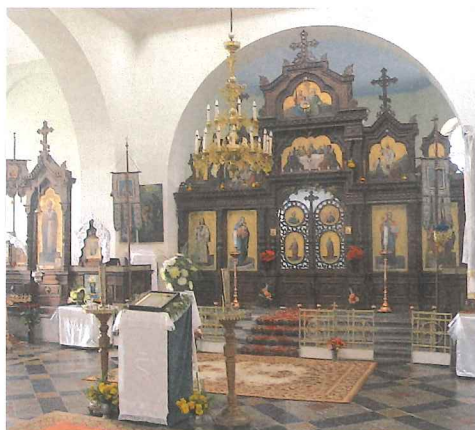
The building was erected between 1776 and 1798 by the merchant Braunschweig.

It was originally designed as a private residential house. The house changed owners in 1832 and it was subsequently acquired by the local administration and redesignated as a town hall in 1850. Owned by the local town council, it is currently undergoing repair and restoration works to serve for representative purposes in future.

The former town hall is a single-storey residential house featuring a high ground floor and a mansard-type roof, a modern and rich building for its period.

Interior wall paintings were found there in 1988. They are currently being uncovered, stabilised and partly restored in three rooms dating back to the last quarter of the 18th century. The paintings feature sceneries uncharacteristic of Latvian environment and architecture. The framed paintings in one of the halls depict a landscape with a lake, farmstead, people, orchard-surrounded buildings reminiscent of castles and churches, as well as a seascape with a sailing ship and rocks. A painted niche above the only surviving 18th century door features symbols of trade, education and art. The framed paintings in the second hall depict landscapes with mountains, watercourses, buildings and people. The painting principles, colour palette and paint contents suggest a later period. There are no approved data of the authorship of the above paintings. Their origin is assumed to have links to the painting master Hincsch who lived in the town in the second half of the 18th century.

The interior finish of the building is unique for a provincial town as it features interior characteristics of a house belonging to a rich 18th century citizen, as well as paintings that are the only surviving of their type in Vidzeme region.

Limbažu pareizticīgo baznīca

Limbaži, Klosters iela 8

(aut. – A. B.)

Limbažu pareizticīgo baznīca (1900–1903) pēc plānojuma veido latīņu krustu ar paplašinātu ieejas daļu un četrām simetriski izvietotām ēkas piebūvēm.

Dievnama interjerā veidoti līmeniski griesti ar gleznojumiem, kas risināti eklektisma stilistikā – joslās gleznojot dažādus dekoratīvus elementus. Centrālā kupola daļā griesti ir augstāki, un to dekoratīvos gleznojumus papildina dekoratīvajā plastikā veidotās eņģeļu galviņas stūros un rozete centrā. Centrālās daļas sienās izvietotas logailas ar pusaploces noslēgumu.

Jomus un altāra daļu ēkas centrālajā daļā atdala pusaploces arkas, kas rotātas ar dekoratīvu gleznojumu joslām, savukārt sienas baznīcas centrālajā daļā rotātas ar dekoratīvajā plastikā risinātām eņģeļu galviņām aplūguma ierāmējumā.

Tumšbrūni beicētais, kokgriezumiem rotātais ikonostasa karkass ierāmē ikonās, kas darinātas 19. gs. beigās un 20. gs. sākumā un izvietotas trīs rindās. Ikonostasa karkasa lejasdaļā pildītos veidoti krusti, ikonās atdala rievotas kolonnīņas, bet starp ikonu rindām veidotas dekoratīvas dzegas ar rustojumu un zobinājumu rindām. Ikonostasa augšdaļu atsevišķās vietās un Valdnieka (Cara) vārtus rotā ažūri kokgriezumi un krusti. Sānu jomos izvietots ikonostasa turpinājums, tam radniecīgā risinājumā, ar ažūro, krustiņiem rotāto, savienojamo metāla sētiņu centrā.

Dievnamā izvietotās ikonās darinātas no 18. gs. beigām līdz 20. gs. sākumam.

Limbaži Orthodox church

Limbaži, 8 Klosters street

(aut. – A. B.)

Limbaži Orthodox church was erected between 1900 and 1903.

The church layout forms a Latin cross with a widened entrance section and four symmetrical extensions clustered at the intersection of the nave and transepts. The church is built of red brick and features bands of lime mortar plaster fragmenting the monolithic body of the structure. The church has seven towers – a two-tiered bell-tower with a pyramidal spire and a bulb-shaped dome above the entrance doorway, central dome, four bulb-shaped domes at the corners and one smaller dome above the altar.

The church interior features a horizontal ceiling with Eclectic paintings executed in bands of decorative elements. The ceiling is elevated under the central dome and its decorative paintwork is supplemented by ornamentally sculpted angel heads and a rosette in the centre. The nave walls are marked by window openings with round-arched top sections.

The choir and aisles are separated by round arches adorned with bands of decorative paintwork, whereas the nave walls are executed in circle-framed ornamentally moulded angel heads.

The deep dark body of iconostasis, featuring carved mouldings, frames three rows of icons dating back to the late 19th and early 20th centuries. The lower part of iconostasis is marked by panels with crosses, the icons are separated by small ribbed columns, whereas the rows of icons are divided by ornamental cornices with lines of dentils and rustication. The upper and other parts of the iconostasis are adorned with openwork woodcarvings and crosses. The aisles have the continued sections of the iconostasis representing a related artistic execution with a connecting openwork metal railing with crosses in the centre.

The icons of the church date back to the period between the late 18th century and early 20th century.

Malnavas katoļu baznīca

Ludzas raj., Kārsava, Puškina iela 2

(aut. – R. K.)

Senākais zināmais dievnams Malnavā minēts jau 1710. gadā. Līdz šodienai saglabāto koka baznīcu sāka celt 1741. gadā pēc muižas īpašnieka F. Šadurska ierosinājuma. Baznīcas ēka iesvētīta 1763. gadā. Šī viena no lielākajām 18. gs. Latgales koka baznīcām ir saglabājusies bez īpašām pārbūvēm. Koka baznīcas garenbūvei ir krusta plāns, šķērsjomam pieslēdzas simetriskas sakristejas, apsīda poligonāla. Baznīcā draudzes telpu trīs jomas sadala slaidi koka balsti. Īpaši nozīmīga ir šīs vecās baznīcas iekārta, kurā saglabājušies daudzi autentiski priekšmeti, kas vēsta par 18. un 19. gs. kultūras tradīcijām. Raupji apstrādātās guļbaļķu sienu plaknes ir izteiksmīgs fons rokoko laika koka iekārtai – trim altāriem un intarsētajai kancelei. Altāru ansamblis arhitektoniski būvēts, dekorā izmantojot elegantu rokaja ornamentu. Centrālajā altārī iekomponēta liela izmēra skulptūru grupa – Golgātas ainas atveidojums, kam apkārt gadsimtu gaitā sakrājis bagātīgs votu klāsts. Sānu altāros ievietotas gleznas. 18. gs. formās veidoti arī baznīcēnu soli.

1937. gadā blakus vecajai baznīcai draudze sākusi celt mūra dievnamu pēc inženiera J. Cīruļa projekta, taču darbus pārtraucis karš. Baznīcas celtniecība atsākta 20. gs. 90. gados un jaunā ēka konsekrēta 2003. gadā. Tās kokgriezuma iekārta pēc M. Avotas meta darināta Rīgas Amatniecības vidusskola A. Verzas vadībā.

Malnavas katoļu baznīcā ir saglabāts viens no vērtīgākajiem rokoko laika interjeriem, kāds tapis Latgales baznīcās. Tā pamatkodols veidots kā ansamblis, kas vēlāk pakāpeniski papildināts. Baznīca tiek kopta un uzturēta, tā joprojām kalpo draudzei līdzās jaunajai baznīcai un ir labs piemērs tam, kā senās celtnes var harmoniski sadzīvot ar mūsdienu prasībām.

Malnava Catholic church

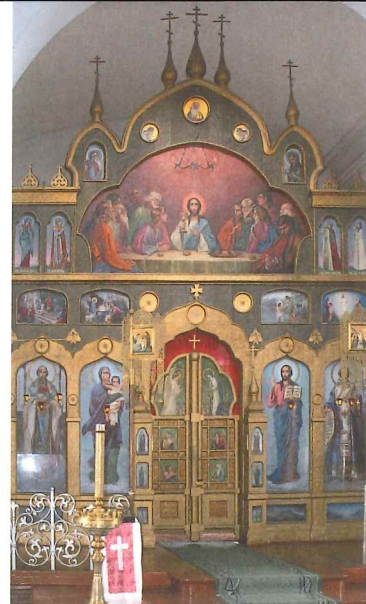
Ludza district, Kārsava, 2 Puškina street

(aut. – R. K.)

The first written records on a church in Malnava date back to 1710. The construction of the present church commenced in 1741 on the initiative of the local landlord F. Šadurskis. The church was consecrated in 1763. It is one of the largest 18th century wooden churches in Latgale that has not undergone major alterations. The oblong church building has a cross-shape layout with the transept flanked by two symmetrical sacristies. The apse is polygonal. The congregation hall is divided in a nave and two aisles by slim wooden piers. The largely authentic furniture and interior items are of particular value as they suggest 18th and 19th century cultural traditions. The coarse horizontal log walls form an impressive background for Rococo items, including three altars and an inlaid pulpit. The altar ensemble is executed in architectural shapes with elegant Rocaille ornamentation for decorative purposes. The central altar has a large group of sculptures depicting the Golgotha scene with a wide range of vota accumulated over centuries. The side altars feature paintings. The pews are also executed in the characteristic 18th century shapes.

In 1937, the construction of a new stone church was commenced to the design of the engineer J. Cīrulis, however, the activities were interrupted by the war. Works resumed in the 1990ies and the new building was consecrated in 2003. Its furniture featuring woodcarvings was made in Rīga Secondary School of Crafts under the supervision of A. Verza to the sketch design of M. Avota.

Malnava Catholic church boasts one of the most valuable Rococo church interiors in Latgale. Its core forms an ensemble that was gradually augmented. The church is well maintained, preserved, and actively used by the congregation along with the new building demonstrating that old structures can be harmonised with contemporary requirements.

Vecslabadas pareizticīgo baznīca

Ludzas raj., Istras pag.

(aut. – R. K.)

Pareizticīgo mūra baznīca vecās uniātu baznīcas vietā Vecslabadā uzcelta 1842. gadā. Pašlaik šī ēka netiek izmantota – šobrīd draudzei kalpojošā dievnama celtniecība sākta 1906. gadā, tas iesvētīts 1908. gadā. Vecslabadas pareizticīgo baznīca ir krusta plāna celtnē, tās formas saistāmas ar neobizantisko stilu, kas bieži sastopams 19.–20. gs. pareizticīgo baznīcu celtniecībā.

Baznīcas iekštelpas veidotas vienotā ansambli, kas liecina par pasūtītāju vērienu un piešķir interjera apdarei un iekārtai īpašu nozīmi (parasti lauku baznīcās iekārta veidojas pakāpeniski un stila ziņā ir neviendabīga). Īpaši izceļams lielais ikonostass, kurā iekomponētie gleznojumi tapuši pēc krievu gleznotāja V. Vasņecova darbu paraugiem. Zināms, ka to autors ir N. Verhoturovs. Baznīcā atrodamas arī šī meistara oriģinālkompozīcijas. ("Sv. Vakarēdiens" u. c.). Krievijas ķeizariene Marija Aleksandrovna baznīcai ziedojusi liturģiskos traukus.

Vecslabadas pareizticīgo dievnams ir sakopts un tiek rūpīgi uzturēts. Tā ir viena no lielākajām un interesantākajām 19.–20. gs. mijas pareizticīgo baznīcu mūra celtnēm Latgalē, kas iezīmīga ar savu iespaidīgo arhitektonisko veidolu un saglabāto iekārtas ansambli.

Vecslabada Orthodox church

Ludza district, Istra municipality

(aut. – R. K.)

The first stone church in Vecslabada was erected in 1842. The building is not currently used for religious purposes – the construction of the present church commenced in 1906, and it was consecrated in 1908. Vecslabada Orthodox church is a cross-shape building of the Byzantine style characteristic of the 19th and 20th century Orthodox ecclesiastical architecture.

The church interior is executed as a single ensemble suggesting the grandeur of the client and enhancing and highlighting the interior design (rural church interiors are typically formed as a result of a gradual process and feature a non-uniform style). The iconostasis is particularly noteworthy with its paintings created according to those of the Russian painter V. Vasnyecov. N. Verhoturov is known to be the author of the paintings. The church also boasts original artworks by the same author ("The Last Supper" etc.). Maria Alexandrovna, Russian Tsarina, has contributed the liturgical bowls and items to the church.

Vecslabada Orthodox church is well maintained and managed. It is one of the largest and most interesting late 19th and early 20th century stone ecclesiastical buildings in Latgale, significant for its impressive architectural solution and preserved interior ensemble.

Lubānas luterāņu baznīca

Madonas raj., Lubāna, Baznīcas iela 1

(aut. – A. B.)

Baznīca (1868–1872, arh. J. Kampe) pēc plānojuma ir vienjoma, taisnstūra baznīca ar poligonālu altārdāļu un kvadrātisku zvanu torni.

Dievnama interjera apdare un iekārta tapusi 19. gs. ceturtajā ceturksnī. Zāles tipa baznīcai apsīdas daļā ir iekārtota t. s. mazā baznīca, kas nodalīta ar sienu, savukārt altāris ienests draudzes telpā. Dievnama limeniskie griesti sadalīti lielos kvadrātos, kam pa vidū ir diagonāls ribojums. Lielo kvadrātu krustpunktos piekārti virpoti dekori. Altāra abās pusēs atrodas divi portāli ar altārim līdzīgu neogotisku dekoru. Altāris veidots neogotikas formās ar trim smailarkām. Centrālajā arkā izvietota A. Toma Dika altārglezna "Kristus pie krusta", sānu arkās – Pētera un Pāvila skulptūras. Altāra retablu augšdaļā rotā fiāles un nelielas smailarku arkādes. Altāra sētiņu veido ažūra smailloka arkāde. Kanceles korpuss ir poligonāls ar fiālēm šķautnēs, tā pildīni dekorēti ar arciņām. Korpusu balsta astonstūra balsts. Kanceles jumtiņš – poligonāls, baldahinveida, dekorēts ar neogotikai raksturīgiem dekoratīviem elementiem – fiālēm, krabjiem un krusta puķēm. Baznīcēnu solu gali veidoti ar smailloka nobeigumu, kam aplikatīvs dekors. Uz luktām ved divas kāpnes ar virpotiem balustriem. Ērģeļu prospekts veidots trīsdalīgs ar augstāku centrālo daļu. Ērģeles 1861. gadā darinājis A. Martins no Rīgas. Durvis zem luktām izvietotas divas vitrāžas, kas atveido Mozu un Kristu svētiot. Interjerā ieraugams arī 19. gs. 60. gados tapušais neogotikas formu alvas griestu lukturis.

Mazās baznīcas iekārta tapusi 19. gs. ceturtajā ceturksnī un arī risināta neogotiskās formās. Griestiem veidots zvaigžņu velves atdarinājums. Neogotiskās formās risinātā altāri altārglezņas vietā izvietota vitrāža "Laidiet bērņņus pie manis".

Lubāna Lutheran church

Madona district, Lubāna, 1 Baznīcas Street

(aut. – A. B.)

The church was built between 1868 and 1872 to the design of Jānis Kampe. The church layout is based on a rectangular nave, polygonal chancel and a square bell-tower.

The church interior and furniture dates back to the last quarter of the 19th century. The apse of the hall church features the so-called small church separated by a wall, while the altar is placed in the congregation area. The horizontal ceiling consists of large squares featuring diagonal ribwork. The intersections of square lines are marked with turned suspending decorations. The altar is flanked by two portals with altar-like Neogothic decorations. The altar is executed in Neogothic lines and features three lancet arches. The central arch frames the altarpiece "Christ to the Cross" by A. Toms Diks, while the flank arches contain the sculptures of St. Peter and St. Paul. The upper part of the retable is adorned with finials and arcades of small lancet arches. The altar railing consists of an arcade of openwork lancet arches. The polygonal body of the pulpit, resting on an octagonal pier, features finials on the facets and arched panels. The polygonal canopy is decorated with ample typical Neogothic elements. The lancet-shaped pew ends feature appliqué ornamentation. Four piers support the loft with a projecting central part and railing panels adorned with a quatrefoil decoration. The organ façade is executed in three sections with the central section elevated and enriched with finials and quatrefoils. The organ was built by A. Martin from Riga in 1861. The doors below the loft feature two stained glass sections depicting Moses and Christ giving blessing. The interior also contains a 42-candle Neogothic tin chandelier dating back to the 1860ies.

The interior of the small church dates back to the last quarter of the 19th century and is executed in Neogothic style. The ceiling finish is an imitation of a stellar-vaulted cover. The Neogothic altar does not have an altarpiece but a stained glass window "Let the children come to me". The loft and several pews are identical with their counterparts in the main church.

Cesvaines muižas mežkunga māja

Madonas raj., Cesvaine, Pils iela 2a

(aut. – R. P.)

Mežkunga māja celta 19. gadsimta otrajā pusē, iespējams, uz iepriekš eksistējošas ēkas pamatiem. Parādes durvis tiek uzskatītas vecākas par ēku (19. gs. 2. cet.). Laika gaitā ēka nedaudz pārbūvēta. 1950. gadā ēkā tika iekārtoti dzīvokļi. Padomju laikā veikto remontu dēļ stipri bojāts mājas interjers un zudušas daudzas detaļas. 2001. gadā visus dzīvokļus nopirka Kārlis Bandenieks.

2002. gadā veikta ēkas izpēte, jumta un fasāžu remonts. 2003. gadā iesākti remonta – renovācijas darbi, lai ēku pielāgotu ģimenes mājas – viesu mājas vajadzībām, cenšoties tuvināt nama arhitektoniski māksliniecisko veidolu tā sākotnējam izskatam. Lielākā problēma mājas atjaunošanā ir bijusi piemērotu, kvalitātes ziņā līdzīgu, materiālu (koka, stikla, dažādu detaļu) sameklēšana.

Nama interjerā saglabājušās sākotnējās priekšmetu un egle koka detaļu un dedzinātu mālu ķieģeļu grīdas, pildīņu durvis, koka logi, vairākas neglazētu māla podiņu krāsnis, kā arī atsevišķas telpās – sienu un griestu dekoratīvais krāsojums.

Mežkunga māja ir raksturīgs eklektisma stila paraugs un būtiska muižas apbūves ansambļa sastāvdaļa.

2001. gadā Kārlis Bandenieks ar ģimeni pārcēlās no Kanādas uz Cesvaini ar nodomu šeit izveidot viesu māju. Mežkunga māja ar savu novietojumu, plānojumu, vēsturi un izskatu šādam nolūkam bija ideāla. Kārlis Bandenieks ir saņēmis 2005. gada Kultūras mantojuma balvas veicināšanas prēmiju nominācijā "Labākais kultūras pieminekļa saimnieks" par Cesvaines muižas mežkunga mājas saglabāšanu.

Forester's house of Cesvaine manor

Madona district, Cesvaine, 2a Pils street

(aut. – R. P.)

The forester's house was erected in the latter half of the 19th century, probably, on the foundation of an earlier building. The main entrance doorway is considered older than the building itself (19th century, 2nd quarter). In the course of time, the building has experienced several minor modifications. It was redesignated as a residential building in 1950. Due to repairs made in the Soviet period, the interior has suffered a considerable damage and lost multiple elements. All apartments of the house were acquired by Kārlis Bandenieks in 2001.

The building was thoroughly investigated in 2002, and the roof and façades were renovated. Restoration and renovation works were commenced in 2003 to redevelop the building as a family dwelling and guest house and to return its authentic architectural and artistic outlook. The biggest challenge faced by renovators was to acquire suitable materials (wood, glass, various details).

The interior features the original floors of clay brick, spruce and pine boards, as well as panelled windows, several stoves made of earthenware tiles, and decorative wall and ceiling painting in several rooms.

The forester's house is a characteristic sample of Eclecticism, and an important part of the manor building complex.

Kārlis Bandenieks moved with his family from Canada to Latvia in 2001 and had an intention to start a guest house. The forester's house with its location, layout, history and outlook was an ideal choice for the purpose.

Kārlis Bandenieks received the Heritage Award 2005 in the category "The Best Manager of a Heritage Site" for the preservation and maintenance of the forester's house of Cesvaine manor.

Lazdonas luterāņu baznīca

Madona, Kalpaka iela 21

(aut. – A. B.)

Pašreizējā baznīca, kas celta no 1802. līdz 1805. gadam, ir jau ceturtais Lazdonā celtais dievnams. Tās projekta autors nav zināms, bet ķieģeļi vesti no apkaimes muižām un Lazdonas Lejassikšņiem, kur muižai bijuši divi ķieģeļu ceplī. Ēka savas pastāvēšanas laikā nav pārbūvēta, tikai remontēta. Lazdonas luterāņu baznīca pēc plānojuma ir vienjoma taisnstūra ēka ar zvanu torni.

Priekštelpas griesti ar kupola velvi ir augstāki par baznīcas griestiem. Dievnama griesti ir limeniski, tikai sienu un griestu sadures vietā tiem veidota ieloce. 1929. gadā, remontējot ēkas interjeru, uz sienām gleznoti neogotiski ornamentu.

Ozolkoka altāris (1867) veidots neogotiskās formās. Altāra centrā pusaploces arkā izvietota altārglezna. Abpus tai smailloka arkās izvietotas baltas gipsa skulptūras. Altāra retablu rotā slaidas kolonnas, četrslāpju kārtējumi, rozetes, vinogu vijas, trislāpji, smailarku balustrāde, krusta puķes.

Kancele (1804) veidota poligonāla un balstās uz tādas pašas formas balsta. Kanceles korpusu rotā pildīpi ar profilētām malām, virs tiem veidotas arkādes joslas ornamenti, zem – lentes vijums apļos. Kanceles jumtiņš ir baldahinveida, poligonāls.

Luktas balstās uz četrām kolonnām ar doriskiem kapitējiem. Ērģeles darinātas 1846. gadā A. Martina firmā Rīgā, taču vēlāk tās nopostītas, tāpēc ap 20. gs. 60. gadu no Bulduru baznīcas pārvestas vācu firmas E. F. Walkers 1885. gadā izgatavotās ērģeles.

Lazdona Lutheran church

Madona, 21 Kalpaka street

(aut. – A. B.)

The present church, built between 1802 and 1805, is already the fourth erected in Lazdona. The design author remains unknown, but bricks were brought from the surrounding manors and Lejasikšņi, a site of two manor brick-kilns. In the period of its existence, the church has never been rebuilt experiencing only occasional repairs.

Lazdona Lutheran church is a rectangular building featuring a nave and a bell-tower.

The vaulted antechamber ceiling is higher than that of the congregation room. The church ceiling is horizontal with a cove at the junction with the wall. In the 1929 interior repairs the walls acquired Neogothic ornamentation in paint.

The oak altar (1867) is created in Neogothic forms. The altarpiece is framed by a round arch and flanked by two white gypsum sculptures recessed in lancet arches. The retable is adorned with quatrefoil patterns, rosettes, vine scrolls, trefoils, lancet arch balustrade, and finials.

The polygonal pulpit (1804) rests on a pier of the same shape. The body of the pulpit is adorned with profile-sided panels with an arcature band above and circular ribbon scrolls below. The pulpit has a polygonal canopy.

The loft rests on four circular columns with Doric capitals. The centre of the loft features small pedimented organ façade with three panels at the handrail level. Three round arches frame the relevant groups of pipes. The organ (1846) was originally built by the company of A. Martin in Riga and subsequently extended. However, due to its almost complete destruction, the organ was replaced in the 1960ies by an instrument of the German company of E. F. Walcker (1885) initially installed in Bulduri church.

Sanatorija "Ogre"

Ogre, Gaismas prospekts 2/6

(aut. – K. Č.)

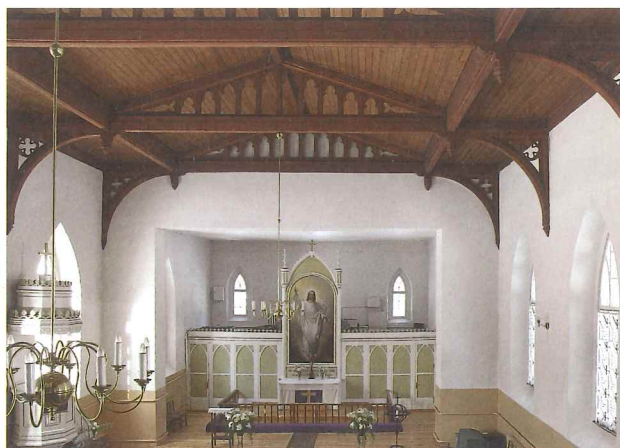
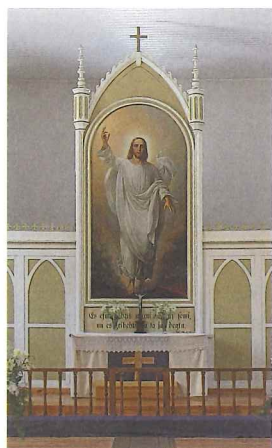
Ēka (arh. K. Pēkšēns) celta 1927. gadā kā vasarnīcas tipa divstāvu apmesta mūra ēka ar augstiem logiem un plašu stiklotu verandu. Ēkas otrā stāva zālē ir saglabājušies 1927. gadā mākslinieka A. Čiruļa darinātie sienu gleznojumi. 1954. gadā tie tika aizkrāsoti kā neatbilstoši tā laika valdošajai ideoloģijai. Pateicoties sanatorijas darbinieku ārstes V. Lindes un direktores B. Grīnšteinas iniciatīvai, sienu gleznojumus no 1987. līdz 1991. gadam restaurēja K. Šīrvinska un G. Čakare. Telpas divas sānu sienas klāj seši gleznojumi, kuros attēloti galvenokārt bērni strādājot dārzā, dejojot, spēlējot spēles, stāstot teikas un lasot grāmatas, ar fonā redzamām pilsētām un dabas ainavām. Telpas gala sienas rotā vāzes ar ziedu vai lapu kompozīcijām. Gleznojumi ir polihromi, ritmiski, gleznoti ar māksliniekam raksturīgo stilizāciju. Gleznojumi izvietoti sienu augšmalās, lai bērniem nerastos kārdinājums tos "pielabot". No 1927. gada līdz pat mūsdienām ēkā atrodas bērnu ārstniecības un aprūpes iestāde. A. Čiruļa sienu gleznojumi saglabājušies arī Dzintaru koncertzālē (1936), bet gleznojumi Jelgavas lauksaimniecības viesnīcā (1921) kara laikā gājuši bojā.

Sanatorium "Ogre"

Ogre, 2/6 Gaisma street

(aut. – K. Č.)

The building erected in 1927 was originally designed (architect K. Pēkšēns) as a two-storey plastered house of summer cottage type and featured high windows and a large glass veranda. The second floor hall of the building boasts original wall paintings by A. Cirulis dating back to 1927. They were overpainted in 1954 as allegedly inconsistent with the ruling ideology of the period. Due to efforts and initiative of the sanatorium doctor V. Linde and director B. Grīnšteina, the wall paintings were restored by K. Šīrvinska un G. Čakare between 1987 and 1991. The two lengthwise walls feature six paintings depicting children working in a garden, dancing, playing games, telling legends and reading books with landscapes and cityscapes at the background. The end walls of the room are adorned with vases and foliage or flower compositions. The paintings are polychrome, rhythmical and executed in the characteristic stroke of the artist. The paintings cover the upper section of walls not to entice children to make their own artistic "improvements". From 1927 until today the building has housed a health-care institution for children. Wall paintings of A. Cirulis have survived also in Dzintari Concert Hall (1936), whereas those of Jelgava agricultural hotel (1921) were destroyed during the war.

Ogres luterāņu baznīca

Ogre, Brīvības ielā 51

(aut. – K. Č.)

Baznīca celta 1930. gadā, atdarinot neogotikas stilam raksturīgo arhitektoniski telpisko risinājumu (arh. H. Kundziņš). Ēka ir vienjoma taisnstūra celtnē ar taisnstūra apsīdu austrumu daļā un pieciem smailarkas logiem tajā; ar kvadrātisku torni centrālajā fasādē. Ēka dekorēta ar sarkaniem ķieģeļiem, kas kontrastē ar baltinātajām mūra sienām. Baznīcas interjers saglabājis no tās sākotnējās celšanas laika. Gotiskā stilā veidotā kancele un altāris krāsoti baltā krāsā, ko papildina zeltījums. Altārgleznu "Kristus debesbraukšana" 1930. gadā darinājis mākslinieks J. Šēnbergs, tajā attēlota Kristus figūra pilnā augumā ar svētīšanas žestā paceltu labo roku. Altārglezna bija draudzes locekles O. Kēses dāvinājums, jauno baznīcu iesvētot. Aiz altāra, apsīdas platumā ir aptuveni trīs metrus augsta telpas daļu norobežojoša koka šķērssiena, kas dekorēta ar smailarkas pildīņiem. Viens no interjera galvenajiem arhitektoniskajiem greznojumiem ir draudzes telpas griestu pārsegums – horizontāli izvietota beicētu koku konstrukcija, kuru ar sienu satur konsoles. Ērģeļu luktas un baznīcēnu soli darināti no beicēta koka. Baznīcas ērģeles saņemtas 2004. gadā kā dāvinājums no Denveras draudzes ASV. Ērģeles ir 150 gadus vecas un līdz nonākšanai Ogrē atradušās Anglijā. Ogres luterāņu baznīcas ēka un interjera apdare ir interesants neogotikas atdarinājums, kurai par paraugu izmantota 1872. gadā celtā Piņķu Sv. Nikolaja baznīca (arh. J. D. Felsko).

Ogre Lutheran church

Ogre, 51 Brīvības street

(aut. – K. Č.)

The church was built in 1930 to a design strongly influenced by the characteristic spatial compositions of Neogothic architecture (architect H. Kundziņš). The aisleless oblong building has a rectangular apse with five lancet arch windows at the eastern end and a square tower integrated in the central façade. The building is decorated with red bricks that are in stark contrast with the whitewashed walls. The church has retained its authentic interior. The Gothic pulpit and altar are painted white and gilded. The altarpiece "Ascension", painted by J. Šēnbergs in 1930, depicts a full figure of Christ with his right hand raised in a blessing gesture. The altarpiece is a present made by Olga Kēse, a congregation member and the chairwoman of Lady's Committee, on the occasion of consecrating the church. Behind the altar there is an apse-wide 3 metre high wooden partition wall decorated with lancet arched panels. The ceiling is a major interior decoration featuring console-supported stained wooden beams and structures in a horizontal arrangement. The organ loft and pews are made of stained wood. The organ is a gift made by the Denver congregation, USA, in 2004. The organ is 150 years old and served in England before its transfer to Ogre. Ogre Lutheran church and its interior is an interesting Gothic replica inspired by St. Nicholas's church in Piņķi built in 1872 to the design of J. D. Felsko.

Bērzgales (Biržgaļu) katoļu baznīca

Preiļu raj., Aglonas pag. Kapiņi

(aut. – R. K.)

Bērzgales katoļu baznīca ir viena no vecākajām Latgales koka baznīcām, kas saglabājusies līdz mūsdienām nepārbūvēta un liecina par 18. gs. kokamatnieku un koka tēlnieku darbu. Pirms tagadējās koka baznīcas Biržgaļos 16. gs. minēta koka kapela, kas atradusies citā vietā. Tagadējais koka dievnams celts no 1744. līdz 1750. gadam un iesvētīts 1751. gadā. Baznīca būvēta par muižnieku Sokolovsku līdzekļiem ar Stefana Mickēviča un Hieronima Oskerko atbalstu. Blakus tai 1849. gadā uzcelts iespaidīgs koka zvanu tornis, apvienojot klasicisma un neogotikas stilu formas. Bērzgales baznīca ir celta kā divtorņu neistā bazilika. Tai ir krusta plāns, baznīcas šķērsjomam simetriski pieslēdzas divas sakristejas.

Īpašu noskaņu baznīcas iekšējai piešķir nenosegto, aptēsto baļķu sienu raupjā faktūra. Draudzes telpu trīs jomas sadala smalkas kolonnas ar virpotu, augstu bāzi un kapiteļiem. Jomus sedz mucveida velves, zem tām atsegtas sijas. Dievnamā saglabājušies daudzi seni iekārtas priekšmeti. Virs ieejas erkerveida balkonā novietotas 18. gs. ērģeles ar apgleznotu prospektu. Baznīcā saglabāti arī 18. gs. pirmās puses kokgriezumi – viens no interesantākajiem Latgales baroka laika altāriem un divi gleznu ierāmējumi. Baroka formās darināti arī kancele, baznīcēnu soli un biktssols. Centrālajā altārī 19. gs. gleznotā Marijas debesis uzņemšanas aina aizsedz ar 1786. gadā datēto Dievmātes atveidojumu. Sānu altāri izveidoti 19. gs., tajos redzami Zenona Stefinska gleznotie Sv. Stefana un Sv. Laurencija atveidojumi. Baznīcā saglabāts arī intarsētais altāra tabernākuls (19. gs. pirmā puse) un 18. gs. sakristejas skapis.

Bērzgales baznīca tiek kopta un uzturēta, rūpējoties par šo seno kultūras pieminekli, veikta ērģeļu izpēte, sakārtota elektroapgādes sistēma, paredzēts fasādes remonts.

Bērzgale (Biržgaļi) Catholic church

Preiļu district, Aglona municipality, Kapiņi

(aut. – R. K.)

Bērzgale Catholic church is one of the oldest unaltered wooden ecclesiastical buildings of Latgale demonstrating the mastery of 18th century carpenters and woodcarvers. Written records of the 16th century suggest a wooden chapel in another site in Biržgaļi as a predecessor of the present church that was erected between 1744 and 1750, consecrated in 1751. The building was sponsored by the landlord Sokolovsky and supported by Stefans Mickēvičs and Hieronīms Oskerko. In 1849, an imposing wooden bell-tower was attached to the church featuring Classicism and Neogothic forms. Bērzgale church was originally built as a false two-tower basilica. It has a cross-shape layout with the transept symmetrically flanked by two sacristies.

The coarse pattern of uncovered, hewed logs evoke a special mood and feelings. Thin columns on high turned bases divide the hall in a nave and two aisles covered by tunnel vaults, displaying uncovered wooden tie-beams. The church boasts ample ancient interior items. An 18th century organ with a painted façade is placed in a bay balcony above the entrance. The church also has woodcarvings dating back to the earlier half of the 18th century, including one of the most interesting Baroque altars in Latgale and two frames of paintings. The pulpit, pews and the confessional are also executed in Baroque forms. A 19th century painting set in the central altar depicting a scene of Mary's admission to heaven covers a picture of Our lady dated 1786. The side altars date back to the 19th century and feature paintings of St. Stephen and St. Laurentius by Zenons Stefinskis. The church also has an inlaid altar tabernacle (earlier half of the 19th century) and 18th century sacristy cabinet.

Bērzgale church is well maintained and managed. Care for the old heritage site has already translated into the organ investigated, power supply system improved and façade renovation on the agenda.

Gornejiešu kapliča

Preiļu raj. Pelēču pag.

(aut. – R. K.)

Līdzās koka baznīcām Latgalē 17.–19. gs. tapis ne mazums koka kapelu un kapliču. Saglabājušās tikai dažas no šīm celtnēm, un viena no tām ir Gornejiešu (Kolnajašu) kapliča. Rakstos minēts, ka sākotnēji kapliča atradusies citā kapsētā. Tagadējā vietā tā uzcelta 1788. vai 1799. gadā.

Kapliča ir centriska būve – pēc plānojuma astoņstūris. Tās vienkāršo, kompakto iekštelpu sedz limeniski koka griesti. Noņemot 20. gs. sienu apšuvumu, atklājās, ka sienas kādreiz bijušas dekorētas ar vienkāršu gleznojumu – rustu imitāciju un gar sienu augšmalu iekārtu vitņu motīviem. Nozīmīgākās interjera iekārtas daļas arī saistās ar gleznojumiem – tas ir apgleznotais siluētgriezuma altāris, tādā pašā manierē darināts krucifikss un polihromi izkrāsots altāra tabernākuls. Altāris, kur bagātīgi izmantots augu un ziedu atveidojums un ornamenti ar glezniecības paņēmieniem, atdarina arhitektoniski konstruētu būvi, kuras pamatu veido kolonnu saišķu balstīta dzega. Krāsainajam, ekspressivajam veidojumam papildus košumu piešķir tas, ka arhitektoniskās detaļas attēlotas, imitējot marmoru. Šis ir viens no izcilākajiem Latvijā vēl atrodamajiem 18. gs. trešā ceturkšņa gleznotajiem altāriem. Gornejiešu kapliča saglabājusies virkne 19. gs. pirmajā pusē darinātu gravīru. Kapličas kultūras vērtību inventarizēšanā un izpētē piedalījusies arī Latvijas Restauratoru biedrība, te rīkojot biedrības plenēru.

Senā ēka tiek uzturēta un restaurēta, par to rūpējas biedrība “Gurnijaša”, pierādot, ka ieinteresētība sava novada mantojuma saglabāšanā spēj apvienot cilvēkus un sniedz visiem novērtējamu rezultātu vērtīgu pagātnes liecību saglabāšanā.

Gornejieši mortuary

Preiļi district, Pelēči municipality

(aut. – R. K.)

Along with wooden churches, Latgale has seen the development of ample wooden chapels and mortuaries over the 17th and 19th century. Only few of these buildings have survived and Gornejieši (Kolnajašu) mortuary is one of them. Written records suggest that the building has previously been situated in another cemetery. It was erected in its current location in either 1788 or 1799.

The mortuary is an octagonal building with its modest and compact interior space covered by a horizontal wooden ceiling. After removing the 20th century wall sheeting, simple paintwork was uncovered featuring imitated rustication and festoons on the wall-top area. The most significant pieces of interior items are also painted, including the openwork altar and crucifix, as well as the polychrome tabernacle. The altar, featuring lavish floral ornamentation, resembles an architecturally designed structure with bundle columns supporting a cornice. The colourful and expressed moulding is enhanced by architectural elements that were created attempting to imitate marble. This is one of the most outstanding and unique painted altars in Latvia dating back to the third quarter of the 18th century. Gornejieši mortuary displays a range of early 19th century etchings. The heritage values have been inventoried and investigated by the Association of Restoration and Renovation Professionals who convened for an *in-situ* meeting.

The ancient building is well maintained and restored – it is managed by the society “Gurnijaša” demonstrating that a strong interest in local historical values can unite different people and produce a valuable result in heritage protection.

Riebiņu katoļu baznīca

Preiļu raj., Riebiņu pag.

(aut. – R. K.)

Zināms, ka Riebiņos bijusi koka baznīca, ko 1771. gadā cēlis muižas īpašnieks Mihals Veisenhofs. Tagadējo mūra baznīcu te sāka celt 1894. gadā un konsekreja 1909. gadā. Rakstos minēts, ka šai ēkai izmantots Nidermuižas baznīcas plāns un tās būvdarbus vadījis meistars, kurš strādājis arī Nidermuižas baznīcas celtniecībā. Riebiņu baznīca pēc būvaplānu kārtojuma ir neistā bazilika ar divtorņu fasādi. Tai ir taisnstūra plānojums ar izvērstu, poligonālu apsīdas daļu. Draudzes telpu trīs jomos sadala pusaploces arkādes, jomus sedz cilindriskas velvēs. Dievnama iekārtojums atturīgs, vienkāršs – altāri arhitektoniski būvēti, centrālā altāra retabls veidots divos līmeņos, sānu altāri vienkāršāki. Solu un kanceles veidojums pieskaņots baznīcas arhitektoniskā veidola stilistikai. Sienas un sānjomu arkas dekorē atturīgs joslveida ornamenti, presbitērija griestos amatnieciskais figurāls gleznojums.

Dievnamā saglabājušies vairāki tēlniecības darbi (centrālajā altārī), altārglezņas tapušas 19. gs., kopējot pazīstamu Rietumeiropas meistaru darbus. Starp gleznām izceļas pie pilona novietotais "Kristus sirds" gleznojums greznā kokgriezuma rāmī.

Riebiņu baznīca ir raksturīgs piemērs 19.–20. gs. mijas reģionālās arhitektūras tradīcijām. Funkcionāli risinātās askētiskās iekārtas apvienotas ar glezniecisku, koloristiski variētu fasāžu risinājumu, kur izmantoti arī neogotikas elementi. Savukārt dievnama iekārtu atdzīvina skulptūru un gleznu pielikojums altāru kompozīcijās. Riebiņu dievnamam ir tipisks paraugs provinces baznīcu celtniecībai un apdarei 19.–20. gs. mijā. Draudze rūpējas par baznīcas uzturēšanu, un tā nav pārveidota.

Riebiņi Catholic church

Preiļi district, Riebiņi municipality

(aut. – R. K.)

Riebiņi is known to have had a wooden church built by the local landowner Mihals Veisenhofs in 1771. The construction of the current stone church commenced in 1894. The building was consecrated in 1909. Written records suggest that the design of Nidermuiža church was applied here under the supervision of the master that had been in charge of constructing the latter building. By spatial composition, Riebiņi church is a false basilica with a two-tower facade. It has a rectangular layout with a large polygonal apse. Round arcades divide the congregation hall in a nave and two aisles covered by tunnel vaults. The church interior is modest and simple – the altars are architecturally executed, the central retable is two-tiered, while the side altars are even simpler. The pews and pulpit echo the architectural style of the church. The walls and aisle arches are decorated with restrained band ornamentation, whereas the presbytery ceiling features an artisan figural painting. Instead of an organ, a harmonium is situated on the loft above the main entrance.

The church also boasts a number of sculptures and mouldings (on the central altar), 19th century altarpieces as copies of famous Western painters. The painting "Christ's Heart" set in an ornate woodcarved frame stands out among other paintings.

Riebiņi church is a characteristic sample of late 19th and early 20th century traditions of regional architecture. The ascetic and functional interior is combined with a picturesque façade solution with a varying colour scheme and Neogothic elements. Nevertheless, the interior is enhanced with sculptures and paintings on the altars. Riebiņi church is a characteristic sample of provincial ecclesiastical buildings erected at the turn of the 19th and 20th centuries. The congregation takes due care for the church that has not undergone major alterations.

Rēzeknes Jēzus sirds katoļu baznīca

Rēzekne, Latgales iela 88

(aut. – R. K.)

Katoļu dievnamu vēsture Rēzeknē sniedzas līdz 13. gs. 1599. gadā pilsētā atkal parādījās koka baznīcas ēka, taču tā nodegusi. 1685. gadā tika uzcelta jauna koka baznīca, kuru 1750. gadā pārbūvēja. Arī šo dievnamu nopostīja uguns – 1887. gadā tajā iespēra zibens. Šīs baznīcas vietā tapusi tagadējā Jēzus sirds katoļu baznīca (1898–1912, arh. F. fon Viņanovskis) konsekkrēta 1914. gadā.

Jēzus sirds baznīcas sarkano ķieģeļu ēka ir pilsētas arhitektoniskā dominante. Baznīcai ir krusta plāns: trīsjomu draudzes telpu šķērso transepts, celtni noslēdz poligonāla apsida ar simetriski izvietotām sakristejām. Iekštelpu apdare un iekārta stilistiski sabalsojas ar ēkas arhitektonisko veidolu – jomus sedz viduslaikiem raksturīgās zvaigžņu un buru velves, vareni piloni sadala baznīcu trīs jomos, logos paredzētas vitrāžas, bet iekārta veidota kā neogotikas ansamblis. Neogotikas formās risināti gan greznie, bagātīgi ornamentētie altāri, gan kancele un ērģeļu prospekts, gan baznīcēnu soli un Kristus krusta ceļa ainu ierāmējums. Parasti baznīcu iekārtas tapušas pakāpeniski, te tā ir vienota ansamblis ar visu celtni. Savulaik arī sienu un griestu smalki veidotais dekoratīvais krāsojums bijis pieskaņots kopējam stilam. Baznīcā saglabājušies arī citi mākslas priekšmeti – reta tipa baroka laika (18. gs. pirmās puses) kokgriezuma feretrons ar gleznām, 19.–20. gs. kokgriezēja darināti krucifiksi u. c.

Rēzeknes Jēzus sirds baznīca ir viens no izcilākajiem neogotikas iekštelpu apdares paraugiem Latvijas baznīcās. Tā tiek uzturēta un rūpīgi kopta, tikai žēl, ka iekārta pēdējos gados izmainīta neatbilstoši tās ansambļa nozīmīgumam: logiem parādījušies plastmasas rāmji, nomainīta daļa seno koka mēbeļu, kas izjauc ansambļa vienotību. Rūpēm par dievnamu šeit vēl jāmeklē istais izpausmes veids.

Rēzekne Catholic church of the Heart of Jesus

Rēzekne, 88 Latgales street

(aut. – R. K.)

The history of Catholic churches in Rēzekne goes back to the 13th century. A wooden church reappeared in the town in 1599, however, it was later destroyed by fire. In 1685, a new wooden church was erected, subsequently rebuilt in 1750. This church was also reduced to ashes by fire – the building was set ablaze by lightning that struck in 1887. Nevertheless, the site was used to erect the Catholic church of the Heart of Jesus. It was built between 1898 and 1912 to the design of F. von Wiganowsky and consecrated in 1914.

The red brick church building is an architectural landmark dominating the townscape. The church has a cross-shape layout – the congregation hall with a nave and two aisles is crossed by a transept. The building is concluded by a polygonal apse with symmetrically arranged sacristies. The interior finish and furniture echo the exterior architectural solution – hefty piers divide the church in a nave and aisles covered with the characteristic medieval stellar and sail vaults, windows were designed to accommodate stained glass, whereas the furniture was created as a unified ensemble. Both the lavish and richly ornamented altars and the pulpit, organ prospect, pews and the frames of pictures depicting scenes of Christ's sufferings are executed in Neogothic forms. Church interiors are typically created in a gradual manner, whereas the one in Rēzekne forms a single and unified ensemble with the building itself. The fine wall and ceiling paintwork also used to be an integral part of the overall stylistic solution. The church boasts also other artworks – a rare Baroque (earlier half of the 18th century) woodcarved procession altar (*feretron*) with paintings, as well as carved 19th–20th century crucifixes in wood. Rēzekne Catholic church is an outstanding and unique sample of Neogothic interiors in ecclesiastical buildings in Latvia. The church is well maintained and managed, however, its interior has been inadequately altered over the past few years. As a result, the church has acquired several elements that do not correspond its significant authentic ensemble – the original windows have been substituted by their plastic counterparts, a part of the ancient furniture has been replaced thus discarding the harmonious interior solution. The care for the church has yet to be identified its adequate expression.

Dzīvojamā ēka

Rēzekne, 18. novembra iela 26

(aut. – J. Z.)

Kādreiz dzīvojamā māja, tagad Rēzeknes Mākslas vidusskolai piederošā ēka šobrīd izveidojusies par Rēzeknes pilsētas kultūras, mākslas un mūzikas centru. Tas ir viens no izcilākajiem koka arhitektūras pieminekļiem pilsētā. Mākslas un arhitektūras speciālistu apbrīnu nams izpelnījies, pateicoties bagātīgajiem kokgriezumu detaļu rotājumiem ēkas apdarē, dekoratīvajiem eklektisma un jūgendstila interjeriem: podiņu krāsnīm, griestu gleznojumiem un veidojumiem, inkrustētajiem parketi, metālkaluma detaļām.

Ēkas atjaunotnes ceļš nebija viegls, sākot jau ar īpašuma atgūšanas jautājumiem, atjaunošanas darbu plānošanu līdz pat visnecīgākās detaļas atdzimšanai. Šis 19. gs. otrās puses koka arhitektūras un mākslas objekts ir viens no tiem, ar kuriem pilsēta lepojas visvairāk.

House

Rēzekne, 18. novembra street 26

(aut. – J. Z.)

Formerly a house for residential purposes, the building owned by Rēzekne Art College has developed into the cultural, art and musical centre of the city. It is one of the most distinguished and impressive samples of wooden architecture in the area that has earned admiration of artists and architectural experts due to its rich ornamental woodcarvings in the exterior, as well as the Eclectic and Art Nouveau interior: tiled stoves, ceiling paintings and mouldings, inlaid floor, and elements of wrought iron.

The renovation of the building posed considerable efforts due to difficulties in re-establishing property rights, planning restoration activities and reviving every tiniest detail of the house. This late 19th century monument of wooden architecture and art is a precious jewel and pride of the city of Rēzekne.

Rozentovas katoļu baznīca

Rēzeknes raj., Maltas pag.

(aut. – R. K.)

Koka baznīca Rozentovā, A. Felkerzāma īpašumos, tikusi celta no 1780. līdz 1782. gadam. Sākotnēji tā bijusi neliela apjoma ēka, kas 1842. gadā pagarināta ar piebūvi (gadaskaitlis iekalts pamatakmenī baznīcas iekšpusē). Arī šī ēka laika gaitā kļuvusi par mazu, un 1906. gadā dievnams piedzīvoja vēl vienu pārbūvi – tas atkal tika pagarināts. Šo vairākkārtējo pārbūvju robežas bija nolasāmas ēkas iekštelpā – atšķirīgajos griestu un grīdas veidojumos. Šis dievnams ir trīsjomu celtnē asimetrisks pēc plānojuma, kur draudzes telpas četrstūrim pieslēdzas daudzstūrains altārdarbs, bet tai vienā malā piebūvēta sakristeja.

Iekštelpu dalījums no ārpuses nav nolasāms – vienlaidus jumts nosedz visus trīs jomus (vidējais ir augstāks). Pie baznīcas ieejas iekšpusē iebūvētas luktas, kurās novietotas ērģeles. Līdzīgi kā ēkas telpiskais apjoms, arī tās iekārta veidojusies pakāpeniski. No vecākā dievnama mantota glezna "Kristus pie krusta un Sv. Marija Magdalēna" – kāda gleznotāja darbs. Jau vēlāk – 19. gs. – darināti trīs feretroni ar gleznām. Centrālais altāris veidots eklektiskās formās, bet sānu altāri darināti 19. gs. otrajā pusē – 20. gs. sākumā provinces dievnamos tik iecienītajās neogotikas formās.

Rozentovas baznīca raksturo vienkāršas lauku draudzes iespējas sava dievnama veidošanā – ne tikai tā apjoms pieaudzis secīgās pārbūvēs, bet arī iekštelpu iekārta veidota nevis kā ansamblis, bet komplektēta pakāpeniski, rūpējoties par seno priekšmetu saglabāšanu un papildinot iekārtu ar jauniem.

Rozentova Catholic church

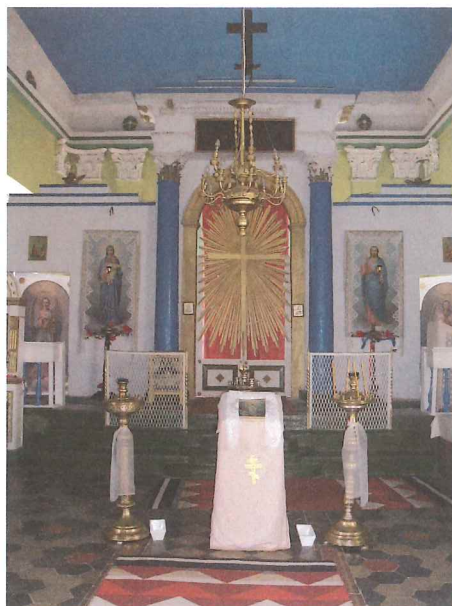
Rēzekne district, Malta municipality

(aut. – R. K.)

The wooden church in Rozentova was erected between 1780 and 1782 on the estate of A. Felkerzāms. Originally it has been a small building that was extended in 1842 (the year is inscribed on the foundation stone inside the church). In the course of time, even this larger church became too cramped and was repeatedly extended lengthwise in 1906. The multiple extensions can be tracked in the interior as varying ceiling and floor execution. The church has a nave and two aisles and is asymmetrical in layout – the rectangular congregation hall is adjoined by a polygonal chancel with a sacristy attached laterally.

The interior division is untraceable from outside as a continuous monolithic roof unifies the building with its aisles and the higher nave. The organ is placed on a loft by the entrance door. Like the spatial composition of the church, its interior was developed in multiple stages. The painting "Christ to the Cross and St. Mary Magdalen" by an unknown author was inherited from the oldest church. Three procession altars (*feretrons*) with paintings date back to a later period – the 19th century. The central altar is executed in the Eclecticism style, while the side altars feature Neogothic forms that were favoured in provincial churches in the latter half of the 19th century and early 20th century.

Rozentova church characterises possibilities of a simple rural congregation to create their own religious centre – along with gradually increasing spatial solution the interior has developed not as a unified ensemble but an incrementally growing set of well-maintained old items supplemented by new ones.

Ilzukulna pareizticīgo baznīca

Rēzeknes raj., Ilzeskalna pag.

(aut. – R. K.)

Ilzukulna (Kuļņeva) pareizticīgo mūra baznīca celta 1832. gadā, un to savā īpašumā uzbūvējis Mihails Kuļņevs. Baznīca sākotnēji iecerēta kā Kuļņevu dzimtas apbedījumu vieta, un pirmais te pārapbedīts 1812. gada kara varonis, baznīcas celāja brālis Jakovs Kuļņevs. 1844. gadā šī celtnē pārtapusi par draudzes dievnamu, bet 1899. gadā pārdēvēta par Kuļņevas baznīcu.

Baznīca ir izsvērtās proporcijās veidota halles tipa vienjoma celtnē. Sienu pusaploces izvirzījumos baznīcas iekštelpā izveidojušās nišas, vienā no tām izvietota J. Kuļņeva kapavieta, otrā – baznīcas celēja dzīvesbiedres atdusas vieta. 1892. gadā uz J. Kuļņeva kapa izveidots pieminēklis.

Atturīgajai lakonisko arhitektonisko formu valodai, kas raksturo šīs ēkas ārpusi, atbilst celtnes iekštelpas. Apmesto sienu gludās plaknes ar pilastru dalījumu zem limenisko griestu pārseguma, arhitektoniski būvētais, proporcionāli izteiksmīgais ikonostasa veidojums ar liela izmēra gleznu pielietojumu (tradicionālo ikonu vietā te akadēmiskāk traktētas gleznojumu kompozīcijas) veido vienotu ansambli, kuram piemīt ampīra laikmeta monumentāli elegantā, svinīgā telpas izjūta. Baznīcas sienas dekorē virkne 19. gs. gleznu un ikonu.

1987. gadā baznīca cieta ugunsgrēkā. Dievnams pakāpeniski tiek atjaunots un sakopts, un tā arhitektūra un interjers soli pa solim atgūst savu sākotnējo veidolu. Pateicoties draudzes pūlēm, tiek saglabāts viens no interesantākajiem ampīra laika baznīcu iekštelpu apdares ansambļiem Latvijā.

Ilzukulns Orthodox church

Rēzekne district, Ilzeskalns municipality

(aut. – R. K.)

Ilzukulns (Kulynev's) Orthodox church is a stone building erected in 1832 by Michael Kulynev in his estate. The church was initially designed as a mausoleum of the Kulynev dynasty and the first person to be buried in the site was Jakov Kulynev, the 1812 war hero and the sponsor's brother. In 1844, the building was redesignated as a church and renamed Kulynev's church in 1899.

The church is an aisleless hall building designed in balanced proportions. The interior semi-circular wall projections comprise niches – one of them is the crypt of J. Kulynev and the other – the last resting place of the sponsor's wife. A monument was placed on J. Kulynev's tomb in 1892.

The reserved and laconic architectural language of the exterior is also echoed in the interior. The plastered even walls, divided by pilasters, the horizontal ceiling, the architecturally executed, proportionally impressive iconostasis with large-size paintings (featuring academically treated paintings instead of traditional icons) form a unified ensemble displaying the monumentally elegant and solemn sense of space characteristic of the Empire period. The church walls are adorned with a range of 19th century icons and paintings.

In 1987, the church was damaged by fire and, subsequently, has undergone gradual renovation effort. Thus the building and its interior is slowly regaining its authentic look. Thanks to the continuous efforts of the congregation, one of the most interesting Empire interior ensembles in Latvia will be saved.

Viļānu katoļu baznīca

Rēzeknes raj., Viļāni, Kultūras laukums 6a

(aut. – R. K.)

Viļānu baznīcas vēsture cieši saistīta ar Riku dzimtu. 1753. gadā Poļu Livonijas (Inflantijas) galdzinis Mihals Riks te uzcēlis bernardiešu klosteri. Blakus klosterim 1772. gadā sāka celt mūra baznīcu, kas konsekrēta 1777. gadā. Klosteris savu darbību pārtraucis 1832. gadā, baznīcas ēka nonākusi oficiālās garīdzniecības pārziņā. No 1924. līdz 1930. gadam šī kompleksa ēkas nodotas mariāņu tēvu rīcībā. Baznīcas un klostera dzīvē dramatiskas pārmaiņas ienesis Otrais pasaules karš. 1944. gadā uzspriecināta klostera ēku daļa, sagrauti baznīcas torņi un nodedzis jumts. No 1945. līdz 1955. gadam draudze savu dievnamu izremontējusi, pēc tam pamazām atjaunojusi tā iekārtu.

Viļānu baznīca ir divtorņu halles tipa baznīca, pēc plānojuma taisnstūra celtnē. Dievnama iekštelpa veidota atbilstoši baroka principiem, drukni piloni balsta pusloka arkādi, kas sadala telpu trīs jomos, kurus sedz krusta velvēs. Baznīcas altāri veidoti, izmantojot klasiskā ordera elementus, līdzās centrālajam altārim sānu altāri izbūvēti gan sānjomos, gan pie piloniem. Kancele veidota baroka formās. Zināms, ka baznīcas sienas 18. gs. rotājuši iluzoru altāru gleznojumi, kuri nav saglabājušies, taču dievnamā atrodami daži senākas iekārtas priekšmeti – biktssoli, lūgšanu sols un citas mēbeles, altāra krucifikss. Ievērojamākais šīs baznīcas mākslas piemineklis ir tās dibinātāja Mihala Rika portrets (1772). Dievnamā tiek uzturēts kārtībā un remontēts, par to šobrīd atkal rūpējas mariāņu tēvi.

Viļāni Catholic church

Rēzekne district, Viļāni, 6a Kultūras square

(aut. – R. K.)

The history of Viļāni church is closely related with the Riks family. A Bernardian monastery was built in the site in 1753 by Mihals Riks, the Feast Master of Polish Livonia (Inflanty). The construction of a stone church in an adjacent site was commenced in 1772, and the new building was consecrated in 1777. The monastery was closed in 1832 and the church was taken over by ecclesiastical officials. Between 1924 and 1930 the complex of buildings was transferred to Marian monks. The church and monastic life was drastically changed by the Second World War. In 1944, monastery buildings were partly exploded, the church towers pulled down and the roof reduced to ashes. The congregation renovated their church between 1945 and 1955 and started gradual restoration of the interior and furnishings.

Viļāni church is a two tower rectangular hall-type building. The church interior is executed in the Baroque style – hefty piers support a rounded arcade dividing the hall in a nave and two aisles covered by groined vaults. The church altars are made using various elements of Classicism. The central altar is enhanced by side altars situated both in the aisles and at the piers. The pulpit is executed in Baroque forms. The church walls are known to have featured illusory paintings of altars in the 18th century, however, these artworks have not survived. Nevertheless, several items of even earlier period have survived, including confessionals, pews, other pieces of furniture, and the rood. The most noteworthy artwork at the church is the portrait of its founder Mihals Riks (1772). The church is currently in a good condition, maintained by Marian monks once again.

Mazā Ģilde

Rīga, Amatu iela 5

(aut. – J. Z.)

Mazā (Amatnieku jeb Sv. Jāņa) ģilde (1864–1866, arh. J. D. Felsko) no priekšdārziņa puses atgādina neogotikas pili – tā ir asimetriska, monumentāla, divstāvu, ar apjoma stūri novietotu astoņskaldņu torni un lieveni ar trīs smailloka arkām.

Ēkas un interjera tālāka pilnveidošana turpinājās 1888. gadā pēc ģildes eltermaņa F. Brunstermaņa ierosinājuma. Jauninājumi skāra iekštelpu apdari. Atjaunota tika eltermaņu sēžu zāle – tās griesti izgreznoti ar vaska krāsām un apzeltīti (krāsotājs V. Harmsens), sienas nosegtas ar linkrusta tapetēm, ieklāts jauns ozolkoka parkets (galdnieks G. Millers); astoņstūra vestibāls un kāpņu telpā ieklāta terakotas grīda (J. Odoriko firma Frankfurtē pie Mainas). Vitrāžas, kas atradās eltermaņu sēžu zālē, Lielajā zālē un tās blakustelpā, izgatavoja Heninga un Andersa darbnīcā Hannoverē Vācijā, pēc A. Freistatla zīmējumiem. Līdz mūsdienām ar nelielām izmaiņām saglabājušies vestibāls, eltermaņu sēžu zāles, edamzāles, Lielās zāles un kāpņu telpas interjers. To apdarē izmantots koks, dekoratīvs krāsojums, gleznojumi, plastiski veidojumi. Mazās ģildes reprezentatīvo telpu dominante ir Lielā svētku zāle otrajā stāvā. Garenās telpas griestu laukums sadalīts ar koka sijām un kasetētās. Tos papildina stilizēts gotisku augu ornamenta krāsojums. Griestu sienu ielocē izveidotas konsoles, zem kurām liktas gotiskas formas tievas puskolonnas. Koka spraišļojums vietām akcentēts ar stalaktītveidīgām virpotām detaļām (piekariem). Zāles abos galos, kuru sienas sedz paneļi, atrodas balkoni. Sienu plakni sadala lielas smailarkas, kurās novietoti panorāmiski septiņu pilsētu – Pēterburgas, Rīgas, Maskavas, Hamburgas, Rostokas, Lībekas un Brēmenes attēli. 1998. gadā aizsākās Mazās ģildes renovācijas un restaurācijas projekta izstrāde un pēc tam realizācija (arh. A. Lapiņš).

Small Guild House

Rīga, 5 Amatu street

(aut. – J. Z.)

The Small (Craftsmen's or St. John's) guildhouse was built between 1864 and 1866 to the design of the city architect J. D. Felsko. From the garden side it resembles a Neo-Gothic castle – it is an asymmetrical, monumental, two-storey building with an octagonal tower at its corner and a porch with three lancet arches.

The interior and the building itself was further elaborated in 1888 on the initiative of F. Brunstermann, Guild Alterman¹. The interior finish was modernised and improved. The Alterman meeting hall was renovated acquiring new decorative ceiling finish in wax-based paints and gold (painter V. Harmsen), Lincrusta wallpaper, oak parquet (carpenter G. Müllers), and terracotta floor in the octagonal lobby and staircase room (J. Odoriko's company in Frankfurt am Main). The stained glass windows of the Alterman hall, Grand Hall and its adjoining room were produced in the studio of Henings and Anders in Hanover, Germany, to the design of A. Freistatl. The interior of the lobby, Alterman meeting room, dining room, Grand Hall, and staircase room have been preserved almost unaltered until today. They feature wood, decorative paintwork, mouldings and paintings. The Grand Hall is the dominant representative and function area of the Small Guildhouse. The coffered ceiling area of the oblong hall is divided by wooden beams, enriched by stylized painted Gothic plant ornaments. The wall-top area features consoles holding slim Gothic semi-circular columns. The frameworks of struts and beams are emphasized and enriched by turned stalactite-shape suspending elements. Both panelled end walls of the hall are attached balconies. The wall areas are divided by large lancet arches framing the panoramic cityscapes of St. Petersburg, Riga, Moscow, Hamburg, Rostock, Lübeck and Bremen. Renovation and restoration activities of the Small Guildhouse commenced in 1998 and have been fully completed (architect A. Lapiņš).

¹ Alterman – a member of the governing body of merchants' association or the Guild. *Translator's note*

Lielā Ģilde

Rīga, Amatu iela 6

(aut. – J. Z.)

Lielā (Tirgotāju jeb Sv. Māras) ģilde bija viena no pirmajām sabiedrisko ēku jaunceltnēm Rīgā vēl pirms cietokšņa vaļņu nojaukšanas (1853.–1861., arh. K. Beine). Ģildes celtniecības darbus vadīja Rīgas arhitekts H. Šels. Ēka ir viens no spožākiem neogotikas pieminekļiem Rīgā. No iepriekšējās celtnes tajā saglabāts t. s. Līgavas kambaris vai Kamina zāle (1521) un sapulču zāle – Mīnsteres istaba (1330). Lielajā ģildē atrodas plaša sanāksmju telpa, t. s. Baltā zāle, kas atrodas līdzās Mīnsteres istabai. Abu telpu kopējā starpsienā, kas agrāk bijusi ārsiena, bez senajām logailām izveidotas arī četras durvis. Baltās zāles lēzenās velvēs un graciozās kolonnas piešķir telpai īpašu noskaņu, kā arī svinīgumu. Zālē izvietoti 1936. gadā darināti lēņu krēsli, kas sākotnēji atradās Lielajā zālē. Uz to no Baltās zāles veda koka kāpnes. Zāles griesti bija rotāti ar kokgriezumiem vēlās gotikas formās, kurus papildināja grezni izveidotas koka pārseguma konstrukcijas. Dekoratīvi piesātinātas bija arī zāles sienas – ar pilastriem, arkatūrām un ģerboņiem. 1936. gadā Lielā zāle tika piemērota Kongresu nama vajadzībām izveidojot krāšņu interjeru. 1963. gadā iekštelpas daļēji izpostīja ugunsgrēks un šodien Lielā zāle ir tikai rekonstrukcijas rezultāts (1965, arh. M. Ģelzis u. c.). Kāpņu telpā atrodas 1888. gadā darinātā vitrāža (meistars A. Freistatls). Krietni vēlāka laika vitrāžas atrodas otrā stāva vestibilā – mākslinieka A. Čiruļa 1936. gada veikums, kurā attēlotas Rīgai nozīmīgas saimnieciskās darbības jomas.

Great Guild House (Lielā Ģilde)

Rīga, 6 Amatu street

(aut. – J. Z.)

The Great (Merchants' or St. Mary's) Guild House was one of the first newly built public premises before the removal of the city walls (1853–1861, architect K. Beyne). The construction works of the Guild House were supervised by the architect H. Scheel from Riga. The building is one of the most splendid Neogothic monuments in Riga. The so-called Bride's Chamber and Fireplace Room (1521) and Münster Room (1330) represent the remaining fragments of the previous building. The Big Guild House has a large meeting room or the so-called White Hall abutting the Münster Room. The wall between the two rooms had served as an external wall with window openings and four doors. The comparatively flat vaults and graceful columns of the White Hall induce a special mood and solemnity. Chairs in the hall date back to 1936 and were originally produced for the Grand Hall. A staircase runs from the White Hall to the Grand Hall. The hall ceiling had featured late Gothic woodcarvings enhanced with luxuriously shaped load-bearing structures. The hall walls had also been ornamentally saturated with pilasters, arcatures and coats of arms. The Grand Hall was redeveloped into a congress facility in 1936 and acquired a splendid interior. The interior was partly destroyed by fire in 1963 and the current Grand Hall is the result of a reconstruction project (1965, architect M. Ģelzis). The stained glass window of 1888 (master A. Freistatl) in the staircase hall reflects the magnificence and power of German merchants who had monopolised trade between the East and West and associated in the Great Guild. The stained glass window depicts a scene of 1353 as the Master of city (*Magister*) hands this city-owned building over to the Guild. Another and more recent stained glass window (1936) by A. Čirulis is placed in the second floor lobby and features areas of economic activity that are vital for the city of Riga.

Kinoteātris "Rīga"

Rīga, Elizabetes iela 61

(aut. – J. G.)

Kinoteātris "Splendid Palace" (tagad – kinoteātris "Rīga") būvēts 1923. gadā (arh. F. Skujiņš). Jau sākotnēji tas celts speciāli kinoteātra vajadzībām un bijis tolaik greznākais un modernākais kinoteātris Baltijā.

Barokālās formās veidoto eksterjeru papildina krāšņs ieejas portāls ar ekspresīvu, tēlnieka R. Maura darinātu skulpturālu grupu "Sabīniešu nolaupīšana" (20. gs. 90. gados oriģināli aizvietoti ar tēlnieka G. Stepanova bronzas kopijām).

Celtnes plānojuma centrā ir apaļā skatītāju zāle, ko ieskauj gaitenis. Liektas formas izmantotas ne tikai plānojumā, bet arī iekštelpu apdarē, kas veidota neobaroka un neorokoko formās. Interjers bagātīgi apdarināts gan ar plastisku dekoru (tēlnieki J. Legzdīņš, R. Maurs), gan efektīgiem iluzoriem sienu un griestu gleznojumiem (gleznotāji H. Grīnbergs un E. Treilons). Otrā stāva foajē rotāts ar zeltītiem stuka veidojumiem rokoko formās, savukārt pirmā stāva apaļā foajē sienas klāj četri gleznojumi, kuros attēlotas franču ģeometriskā parka ainavas ar stafāžiem. Viskrāšņākā dekoratīvā apdare ir skatītāju zālē ar skatuvi (restaurēta 2003. gadā). Tā greznota ar rokoko stilistikā veidotiem skulpturāliem motīviem, kuru detaļas izceltas ar bronzējumu – vīrs skatuves arkveida atvēruma novietota tēlniecisku figūru grupa "Sīringa un Bakhs", bet arkas malās – skulpturāli veidoti eksotiski banānkoki, zem kuru pamatnes "plūst" ūdenskritums. Zāles griestus klāj vērienīgs sižetisks gleznojums skulpturālā rāmī, kurā attēlots antīks sižets – tempļa drupas, spārnots zirgs, Apollons un mūzas.

20. gs. 60. gados pēc arhitekta E. Vecumnieka projekta ēkas pagraba stāvā ierīkoja kafējnicu (E. Plūksnas interjers).

"Rīga" cinema

Rīga, 61 Elizabetes street

(aut. – J. G.)

The cinema, formerly known as "Splendid Palace" (currently bearing the name of "Rīga") was erected in 1923. The joint stock company "Ars" operating a film rental business had commissioned its design to the architect F. Skujiņš. It was purpose-built for a cinema and was the most splendid and contemporary facility of the kind in the Baltic states.

The Baroque exterior boasts a luxurious entrance portal with an expressive sculptural group "Abduction of the Sabinians" by R. Maurs (the original sculptures were replaced by bronze copies of G. Stepanovs in the 1990ies).

A round corridor-enclosed spectator hall is situated in the centre of the building. Curved forms have been applied not only to the layout, but also to the interior displaying Neobaroque and Neorococo solutions. The interior is lavishly adorned with both moulded embellishments (sculptors J. Legzdīņš, R. Maurs) and illusory ceiling and wall paintings (painters H. Grinbergs and E. Treilons). The second floor lobby is enriched with gilded stucco mouldings executed in Rococo forms, whereas the walls of the first floor circular lobby feature four paintings that depict geometric French parks with various figures. The most ornate and splendid decorative finish is found in the spectator hall with a stage (restored in 2003). It is adorned with moulded motifs in Rococo style, with details enhanced by bronze plating. A sculptural group of figures "Syrinx and Bacchus" is located above the stage arch, while the flanks of the arch display moulded exotic banana herbs shadowing water-falls. The ceiling is covered by a large and magnificent painting in a moulded frame depicting a classical scene with temple ruins, pegasus, Apollo and muses.

In the 1950ies, the cinema was renamed to bear the name of the capital city "Rīga", while the 1960ies saw a café installed in the basement to the design of the architect E. Vecumnieks (interior design by E. Plūksnas).

Latvijas Nacionālā opera

Rīga, Aspazijas bulvāris 3

(aut. – J. G.)

Latvijas Nacionālās operas ēka (1860–1863, arh. L. Bonštets) ir pirmā speciāli teātrim būvētā ēka Rīgā. Tās eksterjera klasiskā kompozīcija ar centrālo portiku un sešām joniešu kolonnām rada 19. gs. Rietumeiropas teātra ēkām raksturīgo asociāciju ar antīku templi. Uz ēkas funkciju norāda simboliski skulpturāli tēli virs frontona ("drāmas ģēnijs" savalda mežonīgo fantāziju – panteru; tēlnieks H. Vitigs) un galvenās dzegas (divi sieviešu tēli ar liru – traģēdija un komēdija; tēlnieks H. Hāgens).

Iekštelpu apdare veidota pēc arhitekta R. Šmēlinga projekta, atjaunojot 1882. gada ugunsgrēka postījumus. Laikā no 1885. līdz 1887. gadam tika radīts jauns skatītāju zāles un skatuves interjers, interpretējot renesanses, baroka, klasicisma, ampiras formas. Zāles ieapaļā forma un balkonu dalījums aizgūts no t. s. itāļu rangu (balkonu) tipa teātra. Telpas mākslinieciskajā noformējumā izmantots stukā veidots reljefs dekors un uz apmetuma gleznots ornamenti. Tēlnieciskās apdares darbus veikusi A. Folca būvētniecības darbnīca. Balkonu parapetus sedz simboliski cilņi par teātra mākslas tematiku. Uz zāles sienām otrā balkona līmenī izvietoti pildīņi ar neorenesansei raksturīgo kandelabra motīvu, sienu augšmalu noslēdz klasiska meandra josla, veidojot pāreju uz plastiski un gleznieciski bagātu griestu kupolu, kas ar reljefām vitnēm sadalīts ģeometriskos laukumos un aizpildīts ar gleznotu neorenesanses ornamentu, kurā ietvertas maskas, vāzes, akanta arabeskas, puti figūras. Griestu rozetes centrā novietota krāšņa lusta ar izkļiedētu zarojumu.

Mākslinieciskās izteiksmes kāpinājuma ziņā nozīmīgs ir skatuves daļas noformējums – skatuves arka un proscēnijs, ko sedz gleznots un veidots ornamenti ar bronzējumu. Virs proscēnija horizontāli izkārtoti panno un medaljoni ar Gētes, Šillera, Šekspīra un Vāgnera portretcilņiem. Abpus skatuves arkai izvietotas ložas, kuru frontonos – Mocarta un Bēthovena reljefi portreti medaljonā.

1995. gadā operas ēka tika restaurēta (arh. L. Markova); līdztekus oriģinālo detaļu, dekoratīvo krāsojumu un gleznojumu atjaunošanai interjers tika papildināts ar eklektiskai atbilstošiem jauninājumiem – tapetēm, dekoratīvu krāsojumu, parketu, durvju furnitūru un mēbelēm, radot krāšņu 19. gs. interjera viziju.

Latvian National Opera

Rīga, 3 Aspazijas boulevard

(aut. – J. G.)

Latvian National Opera was erected between 1860 and 1863 to the design of L. Bonstedt and is the first purpose-built theatre in Riga. Its classical exterior composition featuring a central portico with 6 Ionian columns resembles an ancient temple, an association characteristic for the 19th century theatre buildings in Western Europe. The function of the building is manifested by the symbolic sculptures above the pediment ("the genius of drama" reigning in the wild and ferocious fantasy represented by the panther; sculptor H. Wittig) and the main cornice (two female figures with a lyre symbolising the tragedy and the comedy; sculptor H. Hagen).

The interior finish was executed to the design of R. Schmeling, developed to renovate the building after the fire of 1882. A new spectator hall and stage interior was created between 1885 and 1887 as an interpretation of Renaissance, Baroque, Classicism and Empire forms. The slightly rounded layout of the hall and balcony arrangement are loan elements originating from the Italian theatre. The artistic solution of the hall features moulded stucco decorations and ornamentation painted on plaster. The sculptural mouldings were executed by A. Volz's workshop. The balcony parapets display symbolic bas-reliefs depicting theatrical scenes and themes. The second floor balcony walls feature panels with the characteristic Neorenaissance candelabrum motifs and the upper part of the wall is marked with a classical meander band forming a transitional area to the artistically and sculpturally lavish ceiling that is festooned in geometric sections and filled by painted Neorenaissance ornamentation of masks, vases, acanthus scrolls, putti figurines. The centre of the ceiling rosette features a luxurious suspended chandelier with outwardly curved lamp-holding branches.

The stage design has an extraordinary power of artistic expression in the proscenium arch and proscenium stage featuring painted ornamentation and bronzed mouldings. Above the proscenium stage there are several *panneau* and medallions depicting Goethe, Schiller, Shakespeare and Wagner in bas-relief. The proscenium arch is flanked by two lodges, their pediments marked with moulded portraits of Mozart and Beethoven in medallions.

Latvian National Opera was restored in 1995 (architect. L. Markova); apart from renovation of authentic details, decorative paintwork and paintings the interior acquired new eclectic elements – wallpapers, decorative paintwork, parquet, door fittings and furniture – resulting in a splendid interpretation of the 19th century interior.

Rīgas Latviešu biedrības nams

Rīga, Merķeļa iela 13

(aut. – J. G.)

Neoklasicisma formās veidotā ēka ar joniskām kolonnām un J. Rozentāla veidotām mozaikām fasādē celta 1909. gadā pēc arhitektu E. Poles un E. Laubes projekta 1908. gadā nodegušā, arhitekta J. Baumaņa projektētā pirmā Latviešu biedrības nama (1869) vietā. Tās krāšņajā interjera apdarē (lielajā skatītāju zālē ar skatuvi, sarīkojumu zālē) apvienotas dažādu neostilu formas.

No 1935. līdz 1938. gadam namu paplašināja pēc E. Laubes projekta. Piebūves daļas interjerā baroka, rokoko un klasicisma formas papildinātas ar etnogrāfiskiem elementiem un tautiskiem motīviem. Vestibulu rotā tēlnieka R. Maura darināti cīļņi ar ligotājiem. Zelta zālē tautiski simboli – saktas, jostas, vainagi un kokles – ietverti pilastru apdarē; nišas starp pilastriem un griesti greznoti ar dažādu ģeometrisku formu medalljonos ietvertiem lauku ziedu pušķu gleznojumiem, kuru autors ir gleznotājs E. Treilons. Barokāli apdarinātās Līgo zāles griestu apļveida plafonā sākotnēji atradies lielākais šā nama gleznojums ar Līgo svētku sižetu (E. Treilons). Savukārt restorāna kamīnu grezno kokā grieztas ligotāju figūras. Kāparā kaltās restorāna ārdurvis ar Rīgas motīviem darinājis K. Šteinerts.

E. Laube savulaik izstrādājis metus visām interjera detaļām – kāpņu margām, portāliem, kamīniem, ģipša veidojumiem sienu un griestu apdarē, lustrām un mēbeļiem; daudzas no minētajām interjera detaļām saglabājušās un restaurētas. Vairākās nama telpās saglabājušās un restaurētas oriģinālās mēbeles.

Padomju okupācijas gados ēkā bija ierīkots Baltijas kara apgabala virsnieku nams. 1991. gadā ēku atguva tā īstais saimnieks – Latviešu biedrība. 1995. gadā tika atjaunotas restorāna telpas, bet 1999. un 2000. gadā veikti apjomīgi remonta un restaurācijas darbi arī pārējās nama telpās.

Latvian Society House in Riga

Rīga, 13 Merķeļa street

(aut. – J. G.)

The Neoclassicism building with Ionian columns and façade mosaics by J. Rozentāls was erected in 1909 to the design of E. Pole and E. Laube to replace the first Latvian Society House, which was built to the design of J. Baumanis in 1869 and destroyed by fire in 1908. Its splendid interiors (Grand Spectator Hall with a stage, Function Hall) feature a combination of *neo-style* forms.

Between 1935 and 1938, the building was extended to the design of E. Laube. The interior of the extended part displays Baroque, Rococo and Classicism forms enriched with folk, traditional and vernacular motifs. The lobby is adorned with bas-reliefs moulded by the sculptor R. Maura that depict people in a Midsummer Night celebration. The Golden Hall is enriched with traditional national symbols – traditional brooches, belts, wreaths and *kokles*¹ – used to embellish pilasters; the ceiling and niches between pilasters are adorned with bouquets of wild flowers painted by E. Treilons on medallions of various geometric shapes. The *Ligo* (Midsummer Night) Hall executed in Baroque style has originally had the largest painting in the house (by E. Treilons) featuring a Midsummer Night scene. Unfortunately the artwork is currently covered by a layer of paint. The plafond is framed by a moulded festoon of flowers and a traditional ribbon, the doortop area features a panel-framed bas-relief depicting traditional motifs – oak leaves, poppy flowers, a traditional ribbon and brooches. The restaurant fireplace is adorned with figures of people celebrating Midsummer Night carved in wood. The brass exterior door of the restaurant featuring scenes of Rīga was created by K. Šteinerts.

E. Laube developed sketch designs for all the interior details – staircase railings, portals, fireplaces, gypsum mouldings for walls and ceilings, chandeliers and furniture; many of these have been preserved and restored. Several rooms of the building boast restored authentic furniture: chairs of the Golden Hall, furniture of the salon or Presidential study, chairs of the second floor Club Hall with their backs featuring woodcarved symbols of the Latvian Society House.

During the Soviet occupation the building was redesignated as the Officer House of the Baltic Military Region. In 1991, the building was restituted to its rightful owner – Latvian Society. The restaurant premises were redecorated in 1995, while the remaining rooms of the building underwent major renovation and restoration in 1999 and 2000.

¹ Kokle – a traditional string instrument. *Translator's note*

Latvijas Nacionālais teātris

Rīga, Kronvalda bulvāris 2

(aut. – J. G.)

Pilsētas otrais (krievu) teātris, tagad Nacionālais teātris (1900–1902, arh. A. Reinbergs) ir viena no pēdējām eklektisma celtnēm Rīgā. Ēkas barokālie apjomi rotāti ar renesanses un klasicisma dekoratīvajiem elementiem (mākslinieciskās dekorēšanas darbus vadījis arhitekts no Berlīnes V. Henšels; fasāžu dekoratīvi tēlnieciskos darbus veikusi A. Folca būvtēlniecības darbnīca).

Arī interjers veidots eklektisks, ar greznu plastiski dekoratīvo apdari (būvtēlniecības firma *Otto & Wassil*). Otrā stāva foajē (*Baltā zāle*) iegarenā forma ar veltesveida pārsegumu rada asociācijas par greznu pils zāli, kuru iluzori paplašina ar spoguļstiklu aizpildītie "viltus" logi telpas galos. Zāles sienas un griesti rotāti ar plastisku dekoru rotaļīgi graciozās neorokoko formās: attēloti plīvojošas lentes motīvi, lauru lapas, akanti, ziedu vijas, gliemežvāki, kartušas, puti figūriņas ar citāru un vijoli.

Gan izmēros, gan dekoratīvās apdares ziņā vērienīgās skatītāju zāles kulminācijas punkts ir griestu plafons ar bagātīgu un krāšņu ornamentālu dekoru rokoko, baroka un klasicisma formās. Plastiskajos veidojumos izmantota teātra simbolika: maskas, emblemātiski atveidojumi. Sienu krāsojums ieturēts kapināti barokālā dekoratīvitātē: sarkans, balts un zeltīts. Skatuves arkas atvērums ierāmē bagātīgi variēts ziedu un ģeometriskais raksts. Arkas centrā novietots plastiski veidots polihroms Rīgas ģerbonis ar nama uzcelšanas gada skaitli 1901.

2004. gadā tika pabeigta ēkas, arī interjera restaurācija (SIA "Re&Re"), pēc iespējas saglabājot oriģinālo dekoru un interjera tēlu maksimāli tuvinot izpētē konstatētajam.

Latvian National Theatre

Rīga, 2 Kronvalda boulevard

(aut. – J. G.)

The Second (Russian) City Theatre, or the present day National Theatre, was erected between 1900 and 1902 to the design of A. Reinbergs and is one of the last Eclecticism buildings in Riga. The Baroque spatial components of the building are adorned with decorative Renaissance and Classicism embellishments (artistic decoration activities were supervised by V. Henšels, an architect from Berlin, whereas the façade mouldings and sculptures were produced by A. Volz's workshop).

The eclectic interior also features ornate decorative finish in mouldings (sculpture production company *Otto & Wassil*). The oblong vaulted second floor lobby (*White Hall*) resembles a luxurious palace hall, illusively extended by mirror "windows" at both ends of the room. The walls and ceilings are adorned with moulded decorations executed in playful gracefulness: flying ribbons, laurels, acanthus, festoons, shells, cartouches, putti figures with a cittern and violin.

The imposing spectator hall, which is impressive both in terms of size and decorative finish, represents its artistic culmination in the ceiling plafond with a lavish and splendid ornamental decoration in Rococo, Baroque and Classicism forms. The sculptural embellishments feature theatrical symbols in masks and emblematic mouldings. The wall paintwork is executed with a decorative stroke of elevated and intense Baroque in red, white and gilded. The proscenium arch is framed by richly diversified floral and geometrical ornamentation. The centre of the arch is marked with a moulded polychrome coat of arms of the city of Riga bearing an inscription of 1901 that is the year of completing the building.

In 2004, the restoration of the building and its interior was completed (SIA "Re&Re") trying to preserve the authentic decorative elements and return the interior design to its original solution established in an investigation.

Īres nams

Rīga, Vilandes iela 1

(aut. – J. G.)

1898. gadā celto ēku projektējis arhitekts R. Cirkvics; vienlaikus tā bijusi viņa savrupmāja. Pēc plānojuma un vizuālā koptēla ēka ir tipiska historisma celtne, bagātīgi rotāta ar maskaroniem, konsolēm, kartušām un citām dekoratīvām detaļām. Tāpat kā nama eksterjerā, arī dzīvojamo telpu apdarē pārsvarā izmantotas eklektiskas formas, aizgūtas baroka, rokoko stilistikajā arsenālā. Namā ir vairāki grezni dzīvokļi, kuros gandrīz pilnībā saglabāties greznais historisma interjers.

Taču ēkas vestibila dekoratīvā apdare veidota jūgendstila formās; šīs telpas interjers ir viens no agrākajiem šobrīd zināmajiem jūgendstila interjeriem Rīgā. Uz vestibila sānu sienām cits citam pretī izvietoti četri krāsaini tondo formāta ciļņi, kuros ar simboliskiem tēliem – jūgendstila ikonogrāfijā populārajiem augu un dzīvnieku motīviem – attēlots diennakts ritums jeb četras diennakts daļas – rīts, diena, vakars un nakts.

20. gs. 90. gados ēku savā īpašumā ieguva apdrošināšanas sabiedrība "Rīgas Fēnikss". No 1995. līdz 1998. gadam namā norisinājās rekonstrukcijas un restaurācijas darbi, kuru laikā ēkā tika atjaunotas oriģinālās interjeru apdares, ierīkoti biroji un dzīvokļi (arhitektu birojs "Gints & Co").

Residential building

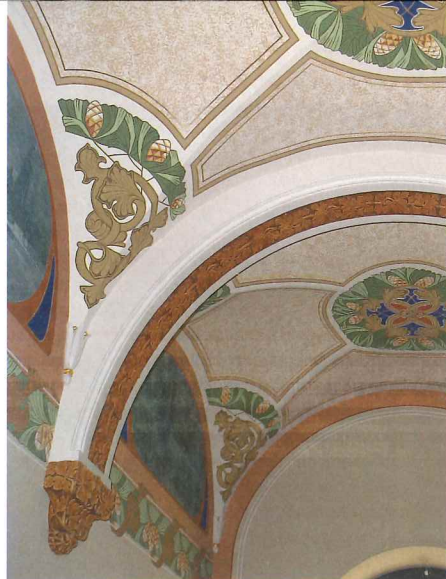
Rīga, 1 Vilandes street

(aut. – J. G.)

The building was erected in 1898 to the design of architect R. Cirkvics who also used it as his own residence. The layout and visual image suggest a typical Historicism building lavishly decorated with gargoyles, consoles, cartouches and other ornamental elements. Like the exterior, also the interior is finished by applying eclectic forms selected from the stylistic arsenals of Baroque and Rococo. The building has several splendid apartments that have almost utterly retained their ornate Historicism interiors.

The decorative finish of the lobby, however, is executed in Art Nouveau forms representing one of the earliest known interiors of the style in Rīga. The lobby side walls display *vis-à-vis* facing colour tondo bas-reliefs depicting plant and animal motifs, which are favoured in the Art Nouveau iconography, to symbolise morning, day, evening and night.

In the 1990ies, the building was acquired by the insurance company "Rīgas Fēnikss". Between 1995 and 1998 the building underwent reconstruction and restoration activities resulting in re-established authentic interiors, as well as new offices and apartments (architects "Gints & Co").

J. Rozentāla un R. Blaumaņa muzejs

Rīga, Alberta iela 12

(aut. – J. G.)

Nams celts 1903. gadā pēc K. Pēkšēna un E. Laubes projekta. Jūgendstila formās veidotā ēka papildināta ar viduslaiku un vācu renesanses arhitektūras formām (pildrežģis augšstāvā un zemeņu siluets), bet dekorā iekļauti vietējas floras un faunas motīvi. Vairākas nama logailēs saglabājušās vitrāžas, kāpņutelpas sienas un griestus klāj vieni no krāšņākajiem jūgendstila dekoratīvajiem gleznojumiem Rīgā – ornamentāls dekors un ainavu gleznojumi pusapļa formātā.

Ēkas pirmā stāva dzīvokli līdz 1907. gadam atradies arhitekta K. Pēkšēna darba kabinets. Savukārt 9. dzīvokli, nama augšstāvā, arhitekts projektējis speciāli gleznotājam Janim Rozentālam, kurš kopā ar ģimeni tajā mitinājies no 1904. līdz 1915. gadam. 1973. gadā šajā dzīvoklī iekārtoja muzeju – memoriālu dzīvokli, kur iespējams apskatīt autentisku jūgendstila iekštelpu iekārtojumu.

Vistuvāk oriģinālajam 20. gs. sākuma interjeram ir kadreizējā Rozentālu viesistaba, kur saglabājušās pēc gleznotāja skicēm darinātas mēbeles – bufete, stūra sols u. c., kā arī paklāji un citi iekārtas priekšmeti. Gadsimta sākuma noskaņu paspīgtina J. Rozentāla gleznas, tā laika fotouzņēmumi.

Vienā no dzīvokļa guļamistabām restaurēti (1999) J. Rozentāla darināti sienu gleznojumi – ornamentāls rožu koka motīvs. Guļamistabas interjeru papildina Francijā ražots mazgājamo trauku komplekts ar līdzīgu rožu koka ornamentu. Šajā telpā restaurēts arī durvju āderējums. Savukārt blakus istabā atsegtas vairākas 20. gs. gaitā uzslāpojušās tapešu kārtas (t. sk. senākas – jūgendstila tapetes, kuras plānots restaurēt).

Dzīvokļa otrajā stāvā pēc J. Rozentāla ieceres un K. Pēkšēna projekta izbūvēta mākslinieka darbnīca ar virsgaisu un kokā griestām kolonnām (restaurēta 2001. gadā). Darbnīcā atrodas oriģinālie iekārtas priekšmeti – mēbeles, molberti, kā arī J. Rozentāla un viņa skolnieku gleznas. Vienā no dzīvokļa augšstāva telpām iekārtota piemiņas istaba rakstniekam Rūdolfam Blaumanim, viņš tajā dzīvojis no 1906. līdz 1908. gadam.

Janis Rozentāls memorial apartment

Rīga, 12 Alberta street

(aut. – J. G.)

The building was erected in 1903 to the design of K. Pēkšēns and E. Laube. The Art Nouveau building is enhanced with medieval and German Renaissance architectural forms, while its decorative finish features motifs of local flora and fauna. Several windows have retained their original stained-glass execution, whereas the stairwell walls and ceilings boast Art Nouveau decorative paintings that are among the most splendid samples found in the city of Riga.

Apartment 9 of the residential building was custom-designed by the architect specially for the painter Janis Rozentāls who lived there between 1904 and 1915. A museum/memorial apartment, featuring an authentic Art Nouveau interior, was established in 1973.

The sitting room of the Rozentāls family is the best manifestation of the authentic interior with furniture – a cupboard, corner bench, etc. – produced to the design of the painter. The early 20th century atmosphere is enhanced by paintings of Janis Rozentāls and photographs of the period.

One of the bedrooms has restored (1999) wall paintings by J. Rozentāls featuring an ornamental rose-tree motif. The bedroom interior is enriched by a set of French washing pottery with a similar rose-tree motif. The door ornamentation of this room has also been restored, while the adjoining room displays several layers of wallpaper accumulated in the course of the 20th century.

A studio (renovated in 2001) with a skylight and wooden columns, set up to the sketch design of J. Rozentāls, is located on the second floor of the apartment. The studio displays a range of original interior items – furniture, easels, as well as paintings by J. Rozentāls and his students. One of the second floor rooms is arranged as a memorial area for the writer Rūdolfs Blaumanis. He lived in the room between 1906 and 1908.

Jēzus luterāņu baznīca

Rīga, Elijas iela 18

(aut. – J. Z.)

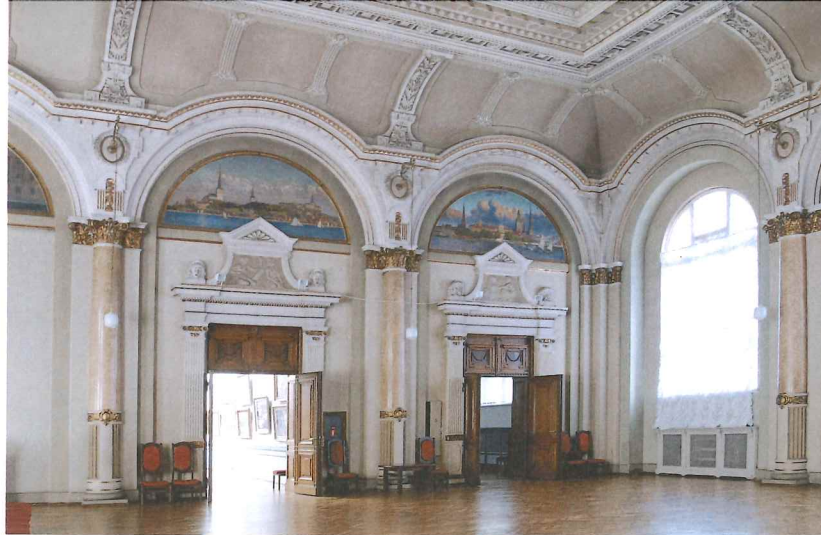
Jēzus luterāņu baznīca (1818–1822, arh. K. F. Breitkreics) ir ievērojams ampīra stila piemineklis. Baznīcas iekštelpu pārsedz eliptiska apveida koka kupols, kura diametrs ir aptuveni 20 metri. To balsta astoņi joniskā ordera kolonnā pāri. Starp kolonnām un ārsienu atrodas luktas, kas pārtrauktas tikai altāra vietā. Tās pa kāpnēm sasniedzamas piebūvēs. Kancele atrodas starp divām kolonnām no altāra pa kreisi. Tās korpusu veido pildīpiem līdzīga konstrukcija, bet pārsedz ar krustu vainagots baldahinveida jumtiņš. Baznīcas altāra izveidē izmantota arhitektoniska kompozīcija – divas pāra korintiskās kolonnas balsta antablementu. Centrā esošajā nišā ievietots Kristus tēls. Virs antablementa nelielo atiku grezno festons un Jēzus dievnama dibināšanas, celšanas un pārveides gadi, bet abās pusēs tam – eņģeļu figūras. Altāris jauki izceļas uz pilastriem dalītās sienas fona. Baznīcas kristāmo telpu, kā norādīts žurnālā *Latvijas Arhitektūra* (1939, Nr. 6), kādreiz greznoja A. Annusa 1938. gadā gleznotais darbs *Kristus apmekle bāra bērņus*, bet altāri – *Jēzus kristīšana* – ridzinieka F. V. Špora (1797–1877) glezna. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā iekļautas ērģeles (1889; 1992) un interjera dekoratīvā apdare (19. gs., 1938).

Jesus Lutheran church

Rīga, 18 Elija street

(aut. – J. Z.)

Jesus Lutheran church (1818–1822, architect K. F. Breitkreutz) is a significant Empire style monument. The inner hall is covered by an elliptic wooden dome of 20 m in diameter resting on eight pairs of Ionian columns. The space between the columns and the exterior walls was used to construct a line of lofts interrupted only at the altar. The lofts can be accessed by stairs placed in the extensions of the church. The pulpit is placed between two columns to the left from the altar. It is a panelled structure covered by a cross-topped baldachin canopy. An architectural composition is applied to create the church altar featuring two pairs of Corinthian columns supporting an entablature. The figure of Christ is placed in the central niche. The festooned attic segment above the entablature bears angel-embraced inscriptions designating the years of founding, constructing and altering Jesus Lutheran church. The altar is beautifully emphasized by the pilaster-divided wall background. According to the magazine *Latvijas arhitektūra* (1939, No 6), the baptistery once featured the painting *Christ with Orphans* (1938) by A. Annuss, while the altarpiece – *Baptism of Jesus* was painted by F. V. Špors (1797–1877). The organ (1889, 1992) and decorative interior finish (19th century, 1938) are inscribed in the list of state protected monuments.

Latvijas Nacionālais mākslas muzejs

Rīga, Kr. Valdemāra iela 10 a

(aut. – J. G.)

Rīgas pilsētas mākslas muzeja ēka (1903–1905, arh. V. Neimanis), ir pirmā īpaši muzeja vajadzībām būvētā celtnē Baltijas valstīs. Muzeja trīsdalīga būve ir viena no pēdējām eklektisma celtnēm Rīgas arhitektūrā un atbilst prasībām, kādas 19.–20. gs. mijā Eiropā tika izvirzītas mākslas muzeja vajadzībām – tās apjoms uzsvērtā reprezentatīva monumentalitāte ar 18. gs. baroka piļu arhitektūrā aizgūtām dekoratīvām formām.

19. gs. muzeja ēkas tipoloģija noteica ne tikai celtnes ārējo veidolu, bet arī plānojumu – monumentālas ieejas kāpnes un masīvas durvis ved uz centrālo zemkupola korpusu, kurā atrodas vestibils un iespaidīga kāpņu telpa ar kolonnām, kas, tāpat kā citas interjera arhitektoniskās detaļas (durvju portāli, konsoles, dzegas, logailu un otrā stāva arkatūru arhivolti), darinātas tēlnieka A. Folca darbnīcā. Kāpnes ved augšup un sazarojas divās pretējās plūsmās, kļūstot par iekštelpu galveno organizējošo arhitektonisko elementu.

Sānu korpusos izvietotas ekspozīciju zāles, kuru polihromija laika gaitā mainīta atbilstoši zālē izvietotajām ekspozīcijām. Piemēram, pirmais tagadējās *Baltās zāles* (restaurēta 2003. gadā) krāsojums bijis sarkanā tonī (daļkrāsotāju darbnīca *Kurau & Passil*), kas labi akcentējis tolaik šajā telpā izstādīto antīko skulptūru kolekciju.

Augšstāva vestibīlu rotā gan seši dekoratīvi ainavu gleznojumi pusapļa formātā, kurus Rīgas pilsētas Muzeja valde 1906. gadā pasūtīja tālaika labākajiem Baltijas ainavistiem – V. Purvītim (“Nakts Jelgavā”, “Ziema Kurzemē”, “Kokneses pilsdrupas”) un G. fon Rozenam (“Tallina”, “Jūras skats Igaunijā”, “Rīga”), gan plastisks dekors – četri grafikā, arhitektūrai, tēlniecībai un glezniecībai veltīti cilņi virs ieejas durvīm izstāžu zālēs.

National Art Museum of Latvia

Rīga, 10a Kr. Valdemāra street

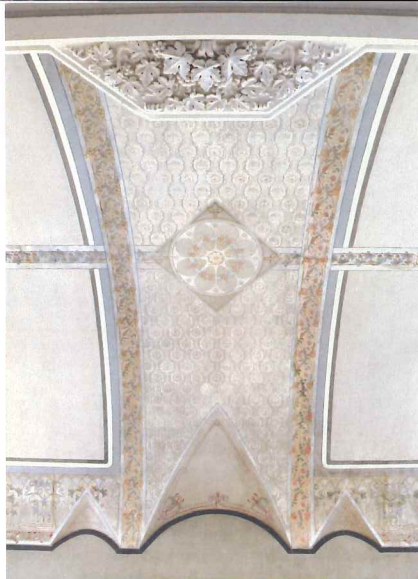
(aut. – J. G.)

Riga City Art Museum was erected between 1903 and 1905 to the design of W. Neumann as the first purpose-built museum in the Baltic States. The three-sectional museum is one of the last Eclecticism buildings in the architecture of Riga. It fulfils the requirements set for the late 19th and early 20th century European museums of art – its spatial composition manifests representative monumentality through decorative forms borrowed from 18th century Baroque palaces; the four column portico and richly moulded pediment, which features allegorical figures (painting, sculpture, architecture and artistic crafts patroned by goddess Athena) by Volz's workshop, render a semantic connection with the residence of ancient muses – the classical temple.

The typology of the 19th century museum building determined the exterior and interior layout alike – the monumental entrance staircase and hefty doors lead to the central domed block comprising a lobby and an imposing staircase area with columns that were produced by the sculptor A. Volz's workshop along with other interior elements (door portals, consoles, cornices, and second floor arcature archivolt). The staircase runs to the second floor and branches in two sections thus serving as the main architectural element with an organising function in the interior.

The flank wings comprise exhibition halls with their polychrome pattern modified in the course of time to harmonise with artworks displayed. For example, the current White Hall (restored in 2003) was originally painted in red (artistic painters' workshop Kurau & Passil) successfully emphasizing the original collection of ancient sculptures.

The second floor lobby displays six semi-circular decorative landscape paintings commissioned in 1906 by the Museum Authority of Riga City from the best landscape artists of the day – V. Purvitis (“Night at Jelgava”, “Winter in Kurzeme”, “Koknese castle ruins”) and G. von Rosen (“Tallinn”, “Seascape in Estonia”, “Rīga”), as well as four decorative mouldings symbolising the graphic arts, sculpture, architecture and painting in bas-reliefs placed above the entrances to the exhibition halls.

Latvijas Mākslas akadēmija

Rīga, Kalpaka bulvāris 13

(aut. – J. G.)

Latvijas Mākslas akadēmijas ēka būvēta laikā no 1902. līdz 1904. gadam pēc arhitekta V. Bokslafa projekta kā Rīgas biržas Komercskola. Celtnes materiālu (māla ķieģeļus) un neogotisko veidolu noteica pasūtītāja (Biržas komitejas) prasība Rīgas kā senas Hanzas apvienības pilsētas skolu būvēt "ķieģeļu gotikas" stilā. Taču ēkas plānojums veidots pēc jūgendstila principa – eksterjerā labi nolasāma funkcionāli risinātā plānojuma struktūra, kur akcentēta majestātiskā skolas daļa ar centrālo kāpņu telpu, vestibulu, klasēm, skolotāju telpām, sporta zāli un aulu, kam piekļaujas mazākais korpus, kurā sākotnēji atradušies dienesta dzīvokļi.

Jūgendstila un neogotikas formu apvienojums izmantots arī ēkas interjera risinājumā. Vestibila griestus visos trīs stāvos balsta A. Folca būvētniecības darbnīcā veidotas smilšakmens kolonnas, kuru bāzes un kapitēļi rotāti ar jūgendstila formās veidotiem vietējās floras motīviem. Vienā no trešā stāva kolonu kapitēļiem iekļauts ēkas arhitekta Bokslafa portretcilnis. Galvenajai ieejai pretējo kāpņu telpas sienu divu stāvu augstumā aizņem trīsdalīgs gotiska dalījuma logs ar E. Todes darbnīcā darinātām vitražām, kurās attēlots jūgendstila formās stilizēts koks. Florāli motīvi ritmiski atkārtoti arī metālā kaltajās kāpņu margās. Neogotiski smailarkas formas logi ar E. Todes darbnīcā darinātām vitražām ir arī aulā, kas veidota divu stāvu augstumā un segta ar velvētiem griestiem. Tos grezno ornamentāls gleznojums ar neogotikas un jūgendstila motīviem. Aktu zāles sienas rotā augsts koka paneļjums; durvim no zāles puses ailes apdare veidota, imitējot viduslaiku torņa augšdaļu ar zobinājumu. Plānojot restaurācijas darbus, 2002. gadā ēkā veikta arhitektoniski mākslinieciskā izpēte.

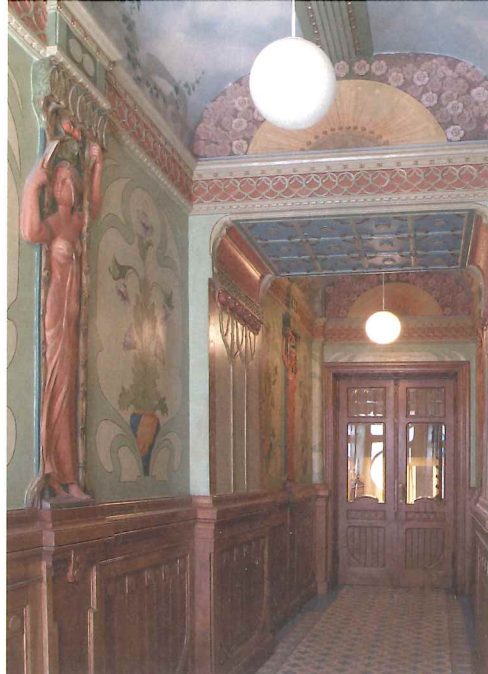
Art Academy of Latvia

Rīga, 13 Kalpaka boulevard

(aut. – J. G.)

The Art Academy of Latvia was erected between 1902 and 1904 to the design of the architect W. Bockslaff as the Commercial School of Riga Stock Exchange. The material (clay brick) and Neogothic design was the client's (Stock Exchange Committee) requirement who ordered that the school of Riga, an ancient city formerly a member of the Hanseatic League, be built in the "brick Gothic" style. Nevertheless, the layout of the school features the Art Nouveau traditions with its exterior distinctly displaying the spatial composition and layout pattern emphasizing the magnificent central staircase area, lobby, classrooms, teachers' rooms, the sports hall and Grand Hall abutted by the smaller wing of the building originally designed as an apartment block for the staff. All parts of the building are oriented to the main room or the staircase lobby that is positioned laterally from the geometrical centre of the building thus resulting in an asymmetrical spatial composition.

A combination of Art Nouveau and Neogothic forms is also applied to the interior solution. The lobby ceiling of all three floors is supported by sandstone columns with their bases and capitals featuring Art Nouveau mouldings inspired by the local flora. The columns were produced by A. Volz's sculpture workshop. One of the third floor column capitals displays the portrait of the architect W. Bockslaff moulded in bas-relief. The staircase area wall opposite to the main entrance doorway has a two storey high, three-sectional Gothic window opening with panels of stained glass which was made in E. Tode's workshop and feature a tree stylised in Art Nouveau shapes. Floral motifs are rhythmically repeated on the wrought iron staircase railing. Neogothic lancet-arched stained glass windows (E. Tode's workshop) also mark the walls of the Grand Hall that occupies a two storey high space and has a vaulted ceiling adorned with ornamental paintwork executed in Neogothic and Art Nouveau motifs. The hall walls have high wooden panelling, and the hall-side door opening finish is crenellated to imitate the upper part of a medieval tower with battlements. Several other representative rooms (secretariat, Chancellor's office) have friezes and plafond paintings. In preparation for restoration activities, the building underwent architectural and artistic investigation in 2002.

Īres nams

Rīga, Smilšu iela 8 / Aldaru iela 2a

(aut. – J. G.)

Nams celts 1902. gadā pēc arhitektu H. Šēla un F. Šefela projekta kā tirgotāja I. Bobrova īres, veikalu un kantoru ēka. Tā fasādēs bagātīgi izmantots būvētniecības firmā *Otto & Wassil* veidots daudzveidīgs jūgendstila dekoratīvo motīvu klāsts – maskaroni, ģeometrizēti augu motīvi, sieviešu figūras, kā arī metālā kalti rotājumi – balkonu margas un dekoratīvie režģi virs dzegām.

Arī sākotnējais iekštelpu interjers bijis tikpat grezns kā fasāžu apdare – dekoratīva plastika un gleznots ornaments rotājis apmēram 50 telpas. Telpu apdarēs izmantoti gan jūgendstila, gan vēsturisko stilu (neogotikas, neorokoko, neobaroka) motīvi. Griestu dekorā lietots plastisks, bieži bronzēts rotājums (būvētniecības firma *Lotze & Stoll*), savukārt sienu apdarē – liela raporta trafareta dekoratīvs krāsojums.

Šobrīd ieskatu greznajā nama interjerā var gūt pirmā stāva veikala telpās, kā arī divos ieejas vestibilos, kuru dekoratīvā plastika un gleznojumi izceļas ar īpašu piesātinātību. Vestibilu sienu cokoldaļu sedz profilēti koka paneļi, virs kuriem izvietots polihroms plastisks rotājums – sieviešu figūras, kas kā pilastri sienas augšdaļu sadala posmos. Laukumos starp figūrām sienas klāj gleznotas ziedu kompozīcijas, ietvertas gleznotos ornamentālos rāmjos. Vestibilam ir lēzeni arkveida griesti, ko sadala reljefa ornamenta joslas. Grīdu sedz flīzes, kas rotātas ar jūgendstilam raksturīgiem ģeometriskiem un florāliem motīviem.

Nama interjers ir viens no krāšņākajiem jūgendstila interjeru paraugiem Rīgā.

1997. gadā ēku iegādājās SIA "Latio". 2000. gadā tā restaurēta.

Residential building

Rīga, 8 Smilšu street / 2a Aldaru street

(aut. – J. G.)

The house was built in 1902 to the design of H. Scheel and F. Scheffel for the merchant I. Bobrov as a shop, office and residential building. Its facades are lavishly decorated with a broad range of Art Nouveau mouldings of the sculpture production company *Otto & Wassil* – gargoyles, geometric plant motifs, female figures, as well as wrought iron fittings – balcony balustrades and ornamental sub-cornice railings.

The authentic interior has been as luxurious as the exterior façade finish featuring decorative mouldings and painted ornamentation in about 50 rooms. Both Art Nouveau and Historicism (Neogothic, Neorococo, Neobaroque) motifs have been applied to the interior finish. The ceiling decoration was executed as sculptural, frequently bronze-plated, embellishments (sculpture production company *Lotze & Stoll*), while the wall finish features pattern-painted ornamentation.

The first floor shop area provides a valuable insight in the splendid interior of the building, and the effect is amplified by the two entrance lobbies displaying particularly lavish and rich decoration in mouldings and paintings. The lower sections of lobby walls are covered with profiled wooden panels topped by polychrome moulded decorations – female figures that divide the upper wall like pilasters. The intra-figural areas are adorned with painted flower compositions, enclosed by painted ornamental frames. The lobby has a low tunnel-vaulted ceiling divided by bands of moulded ornamentation. The floor is covered with tiles featuring the characteristic geometric and floral Art Nouveau shapes.

The house boasts one of the most ornate Art Nouveau interiors in Riga.

The building was acquired by "Latio" SIA in 1997 and restored in 2000.

Sv. Jāņa luterāņu baznīca

Rīga, Skārņu iela 24

(aut. – J. Z.)

Sv. Jāņa luterāņu baznīca, domājams, celta reizē ar dominikāņu klosteri 13. gs. beigās uz bīskapa Alberta mūra pils pamatiem. 15. gs. beigās un 16. gs. sākumā baznīcu pārsedza ar greznām tiklveida velvēm un galvenās ieejas fasādē uzbūvēja slaidu, kāpienveida zelmini. Baznīcas pamatkodols saglabājās no vēlīnās gotikas.

Manierisms izpaužas baznīcas kora paplašinājumā (1587–1589, pilsētas būvmeistars J. J. Frēze). Jaunā kora daļa (vecā kora daļa un altāra apsīda tika nojaukta) bija tikpat plata kā vecā baznīca. Tā sadalīta trīs jomos ar toskāniskā ordera kolonnām. 1767.–1768. gadā uzstādīts tagadējais altāris, kura autori ir kokgriezējs Jēkabs Ernests Majers un galdnieks Kārlis Gotlihs Apelbaums. Altāri rotā krustā sistā Pestītāja, Sv. Pētera un Sv. Pāvila skulptūras, kā arī predellā novietotās Sv. Vakarēdiena un augšdaļā Kristus augšāmcēšanās gleznas – mākslinieka A. Štillinga darbi (1768, 1769). Luktu pildīpus rotā Kristus ciešanu ceļa tēlojoši gleznojumi (17. gs. beigās), kuros izmantoti Bībeles vara grebumu attēli (Lineburga, 1672). To autors ir Kords Meijers. Gleznojumi restaurēti 1998. gadā. Luktu abos galos atrodas pa pārim citi gleznojumi, kuru izcelsme meklējama 18. gs. Ziemeļu kara laikā (1700–1721) baznīcai nodarīti dažādi postījumi. 1763. gadā atjaunota torņa smaile, kura pēdējo reizi pārbūvēta 1849. gadā (arh. J. D. Felsko). 1816.–1817. gadā darināta kancele, ap 1900. gadu tapušas vairāku logu vitrāžas. 1909.–1910. gadā baznīcas iekšiene remontēta arh. V. Neimaņa vadībā. 1854. gadā uzstādītas jaunas ērģeles, kas izmantotas līdz pat 1995. gadam 1995.–1996. gadā pilnībā atjaunots dievnama altārdaļas jumts, izremontēta altārdaļas iekšējā telpa, restaurēts altāris. 1997. gadā atjaunota gotiskā daļa ar tiklveida velvēm. No 1999. līdz 2000. gadam veikta torņa restaurācija. Sakristejā aplūkojama gleznotāja Jāņa Rozentāla 1912. gadā darinātā altārglezna *Jēzus pie krusta*.

Mākslas pieminekļi ir altāris ar altārglezu Kristus augšāmcēšanās (1768–1769), ērģeļu luktu gleznojumi (17. gs. beigās un 18. gs.), lasāmpults (ap 1769), vitrāža Sv. Pētera glābšana (1931), četras citas vitrāžas (1890–1900) un griestu lukturnis (1666).

St. John's Lutheran church

Rīga, 24 Skārņu street

(aut. – J. Z.)

St. John's Lutheran church was presumably built in the late 13th century concurrently with a Dominican monastery on the foundation of Bishop Albert's castle. In the late 15th and early 16th century the church acquired luxurious lierne vaults and a slim step-shape gable above the main entrance doorway. The core of the church still retained its late Gothic shapes.

The chancel (1587–1589, city mason G. Frese) is a sample of Mannerism. The new chancel (the old chancel and apse were removed) is of the same width as the church. Tuscan order columns divide the area in a nave and two aisles. The current altar was installed between 1767 and 1768, created by the woodcarver Jēkabs Ernests Majers and carpenter K. G. Apelbaum. The altar is graced with sculptures of the crucified Saviour, St. Peter and St. Paul, as well as paintings of the *Last Supper* and *Resurrection* in the predella by A. Štillings (1768 and 1769 respectively). The loft panels feature painted scenes of Christ's sufferings (late 17th century) that display strong influences of pictures by Kords Meijers printed in the Bible of 1672 (Lüneburg). The paintings were restored in 1998. Both ends of the loft have a pair of other paintings that have presumably emerged in the 18th century. The church experienced various kinds of damage during the Great Northern War (1700–1721). The spire was renovated in 1763 and rebuilt in 1849 (architect J. D. Felsko). The pulpit was made between 1816 and 1817 whereas several stained glass windows were created at the turn of the 19th and 20th centuries. The church interior saw repairs between 1909 and 1910 under the supervision of architect V. Neumann. A new organ was installed in 1854 and it remained in service until 1995. The chancel roof underwent full reconstruction between 1995 and 1996 along with repairs of the chancel interior and restoration of the pulpit. The gothic part of the church featuring lierne vaults was renovated in 1997. Restoration of the tower took place between 1999 and 2000. The sacristy boasts an altarpiece of Janis Rozentāls "*Jesus to the Cross*" (1912).

The following artworks are items of heritage value – the altar with the altarpiece *Resurrection* (1768–1769), organ loft paintings (late 17th century and 18th century), lectern (around 1769), stained glass window *Salvation of St. Peter* (1931), four other stained glass windows (1890–1900) and the suspended chandelier (1666).

Dzīvojamā ēka

Rīga, Audēju iela 10

(aut. – J. G.)

1996. gadā Audēju ielas 10. nama pirmajos divos stāvos atklāja četras pilnas un trīs fragmentāri saglabājušās 17.–18. gs. mijas griestu gleznojuma kompozīcijas apmēram 200 kvadrātmetru platībā. Gleznojums klāts uz satopotām liela izmēra koka sijām un sedz visas nama pirmā un otrā stāva telpas; tā platība uzskatāma par unikālu, jo pat lepnākos tālaika namus parasti rotāja ne vairāk kā vieni šāda tipa griesti. Izpētes materiāli liecina, ka gleznojumi bijuši apskatāmi apmēram 100 gadus, pēc tam tie apmesti.

Plafonu kompozīcijas ēkas pirmajā un otrajā stāvā atšķiras. Apakšstāva griesti apgleznoti ar medalljonos iekomponētām ainavām, kurās ietverti arhitektūras motīvi, figūras laikmeta tērpos un Bībeles ainas. Otrā stāvā dominē plastiski virtuozī gleznotas akantu, ziedu, augļu un lauru lapu vitnes, vietām papildinātas ar dabasskatiem mazākos medalljonos. Vienā no otrā stāva telpām bez barokāla griestu kompozīcijas tika atklāts arī smalks vēlāka perioda (klasicisma) sienu gleznojums. Griestu apdare veidota intensīvos krāsu salikumos, kas parāda laikmetam raksturīgo vēlmi pēc aktīvas, piesātinātas vides un vienlaikus sniedz priekšstatu par 17.–18. gs. Rīgas patricieša dzīvojamā nama iekštelpu apdari.

Tā kā lielākā daļa Rīgas ēku senāko periodu interjeru zuduši pārbūvēs, gleznojumu ansamblis uzskatāms par izcilu mākslas pieminekli Rīgā un Latvijā.

Šobrīd viens no restaurētajiem ansambļa plafoniem aplūkojams pulksteņu veikala interjerā nama pirmajā stāvā.

Residential house

Rīga, 10 Audēju street

(aut. – J. G.)

In 1996, four complete and three partial late 17th or early 18th century ceiling paintings in the total area of 200 square metres were discovered on the first and second floor of the building at 10 Audēju street. The paintings were covered on large interlocked wooden beams and extended to all first and second floor rooms; the area of paintings is unique as even the most stately and affluent houses could boast only one room adorned with such a ceiling. The investigation results suggest that paintings overlooked the rooms for around 100 years before being plastered.

The plafond compositions on the 1st and 2nd floor are different. The first floor ceilings feature medallion-framed landscapes with architectural motifs, figures in contemporary costumes and Biblical scenes. The second floor ceilings are dominated by virtuously painted acanthus, flower, fruit and laurel garlands enriched with medallioned landscapes in some areas. Apart from the Baroque ceiling paintings, one of the second floor rooms was discovered to have a fine wall painting of a later period (Classicism). The ceilings are executed in intense colour patterns suggesting the contemporary trend to create an active, saturated environment and at the same time demonstrating a 17th and 18th century interior of a residential house in Riga inhabited by a local upper class patrician.

As most of the interiors of earlier buildings in Riga have been lost to later redevelonments, the paintings are considered to represent an outstanding artistic heritage value both in the capital city and the country of Latvia in general.

One of the restored plafonds of the ensemble can be viewed in the watch shop on the first floor.

Reiterna nams

Rīga, Mārstaļu iela 2

(aut. – J. G.)

Lielās (Vācu) gildes vecākā, tirgotāja un Rīgas rātskunga Johana fon Reiterna nams ar sešiem joniskiem pilastriem fasādē, korintiskām kolonnām un pirmo namu īpašnieku portretcilpiem rotātu barokālu ieejas portālu (akmeņkalis H. Šmiselis, tēlnieks J. G. Herolds) būvēts no 1684. līdz 1688. gadam (arh. R. Bindenšū).

Laika gaitā nams vairākkārt pārbūvēts (19. gs. 90. gados, no 1907. līdz 1909. gadam), mainot ne tikai interjera apdari, bet arī ēkas plānojumu. Izpētē pirms pēdējās restaurācijas (1985–1990, arh. L. Markova) namā atklāja mākslinieciski augstvērtīgus dažādu periodu iekštelpu fragmentus, kuri radīja priekšstatu par interjeriem, kas slāņojušies viens pāri otram no nama celšanas līdz 19. gs. beigām. Restaurācijas laikā tika atjaunots nama sākotnējais plānojums, kā arī stilistiski dažādas iekštelpu apdares, kas stāsta par Rīgas dzīvojamo namu interjeriem laikā no 17.–19. gs. Pirmā stāvā atrodas t. s. *Baroka telpa* ar stukā veidotu barokālu griestu plafonu, stilam atbilstošu tumšu podiņu krāsni, spoguļi, lustru un mēbelēm. Šajā stāvā ir arī *Rokoko telpa* ar baltiem sienu paneļiem, zīda tapetēm, rokoko griestu gleznojumu zaļos toņos un stilam raksturīgām mēbelēm. Vairākās otrā stāva telpās saglabātas nama 1892. gada pārbūves zīmes – dekoratīvi griestu un sienu krāsojumi. Kādreizējās deju zāles griestos atsegti un konservēti divi rokoko gleznojuma fragmenti. Krāšņs plafons (gleznots ap 1830. gadu) klāj tagadējās kafejnīcas griestus.

Pēdējās restaurācijas laikā Reiterna nama interjeru papildināja ar mākslinieciski augstvērtīgiem 17.–19. gs. oriģināliem priekšmetiem – inkrustētām kumodēm, mūzikas instrumentiem, zīda tapetēm, vitražām, kā arī ar stila priekšmetu kopijām.

Šobrīd namu apsaimnieko Žurnālistu savienība, te ierīkotas izstāžu zāles un kafejnīca, norisinās kongresi, konferences un semināri.

Reutern's house

Rīga, 2 Mārstaļu street

(aut. – J. G.)

The house of Johann von Reutern, the Alterman of the Great (German) Guild, merchant and a member of Riga City Council, was built between 1684 and 1688 to the design of Rupert Bindenschu and features six Ionian pilasters on the façade, Corinthian columns and a Baroque entrance portal adorned with portraits of the first owners moulded in bas-relief (stone-carver H. Schmiessel, sculptor J. G. Herold). It was then one of the first buildings located lengthwise by the street enabling the architect to design larger and lighter rooms. The first floor was originally designed as a shop area, the second floor as master's living quarters, but the third floor with lower ceilings was reserved for servants and shop assistants.

The house has undergone a series of modifications in the course of time (in the 1890ies, between 1907 and 1909) resulting in alterations to both the interior finish and layout. Investigations preceding the latest restoration (1985–1990, architect L. Markova) revealed interior fragments of outstanding artistic quality from various periods. These findings characterised layers of successive interiors following each other since the construction period until the late 19th century. In the restoration process the original layout of the house was re-established along with stylistically different interior designs characterising the various approaches applied in residential houses of Riga between the 17th and 19th centuries. The first floor features the so-called *Baroque Room* with a baroque ceiling plafond moulded in stucco, a stylistically integrated dark tiled stove, a mirror, a chandelier and furniture. This floor also has the *Rococo Room* with white wall panels, silk tapestries, Rococo ceiling paintings in green tones and stylistically relevant furniture. Several of the second floor rooms display the preserved elements of the 1892 redevelopments – mainly ornate ceiling and wall paintings. The former dance hall ceiling features two uncovered and conserved Rococo painting fragments. A splendid plafond (painted around 1830) decorates the ceiling of the present day café.

Following the last restoration project, the interior of Reutern's house was enhanced with artistically valuable authentic 17th–19th century furnishings – inlaid chests of drawers, musical instruments, silk tapestries, as well as copies of glassware.

The house is currently managed by the Association of Journalists and houses exhibition halls, a café, as well as offers conference and seminar facilities.

Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs, Kolonnu zāle

Rīga, Jauniela 22

(aut. – J. G.)

Kolonnu zāle – šobrīd Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja izstāžu zāle – ir Rīgas būvmeistara K. Häberlanda pirmais lielākais un nozīmīgākais darbs un ievērojams 18. gs. beigu klasicisma arhitektūras interjera paraugs Latvijā. Tā celta laikā no 1778. līdz 1783. gadam, pēc Rīgas rātes rīkojuma pārveidojot no 16. gs. bibliotēkas vajadzībām izmantoto Doma klostera austrumu spārnu atbilstoši laikmeta garam. Pārūves laikā tika nojaukts ēkas otrais stāvs un uzbūvēts jauns, vairākas telpas apvienojot vienotā arhitektoniskā kompozīcijā un izceļot bibliotēkas lasītavu vai *Kolonnu zāli*. Tā veidota divu stāvu augstumā un visapkārt apjosta ar balkonu – galeriju, ko balsta pa pāriem sagrupētas korintiskas kolonnas ar akanta lapām un volūtām greznotiem kapiteļiem. Gan parteris, gan galerijas stāvs izgaismoti ar lieliem logiem. Šobrīd redzamajās sienu nišās bijuši ierīkoti grāmatplaukti.

Zāles griestus rotā pēc J. G. Vehtera kaltas medaļas gipsi un apmetumā veidots cilnis, kurā attēlota Krievijas cariene Katrīna II – Minervas, romiešu neuzvaramās karotājas, gudrības un zinātnes dievietes veidolā – ar likumu grāmatu rokās. Savukārt dienvidu sienā saglabājies alegorisks gleznījums, kurā portretēts cars Pēteris I. To 1786. gadā veidojis A. V. Heidemanis pēc V. D. fon Budberga meta. Gleznējums veltīts Rīgas pievienošanai Krievijai 1710. gadā.

Kā bibliotēku zāli izmantoja līdz 1891. gadam, kad to atguva Doma draudze un arhitekta V. Neimaņa vadībā pārveidoja konfirmācijas vajadzībām. Pēc Otrā pasaules kara zāli piemēroja muzeja funkcijai. Telpas interjers remontēts arī 1938. gadā arhitekta P. Kundziņa vadībā, 1972. gadā arhitekta E. Slavieša vadībā. *Kolonnu zāles* pēdējas restaurācijas laikā no 2000. līdz 2001. gadam (restauratori J. Bokmanis, S. Astičs, L. Lipska, R. Plaude) telpas dekoratīvā apdare tuvināta izpētē konstatētajam oriģinālam.

Museum of the history of Rīga and navigation, Column Hall

Rīga, 22 Jauniela street

(aut. – J. G.)

The *Column Hall* – currently an exhibition hall of the Museum of the history of Rīga and navigation – is the first major and significant project undertaken by Ch. Haberland, the master builder of Rīga, resulting in a distinguished late 18th century interior of Classicism architecture in Latvia. Commissioned by Rīga City Council, the *Column Hall* was built between 1778 and 1783 by redeveloping the eastern wing of the Cathedral Monastery thus modernising the former library that had been in the occupation of the premises since the 16th century. As a result of modifications, the second floor was torn down and rebuilt by merging several rooms in a unified architectural composition and emphasizing the reading room or *Column Hall* of the library. It was designed as a two storey high space enclosed by a balcony-gallery resting on pairs of Corinthian columns featuring capitals adorned with acanthus scrolls and volutes. Light is lavishly cast in the hall through large windows at the main floor and gallery level. The current niches in the walls were originally designed to comprise bookshelves.

The hall ceiling features carved gypsum medallions and a plaster-moulded bas-relief designed by J. G. Vehters depicting the Russian Tsarina Catherine II as Minerva, the victorious Roman goddess of wisdom and science, holding a law-book. The southern wall displays a surviving allegorical painting portraying Tsar Peter the Great made by A. V. Heidemanis in 1786 to the sketch design of W. D. von Budberg. The painting is dedicated to Rīga's accession to Russia in 1710.

The hall was used as a library until 1891 before it was restituted to the Rīga Cathedral congregation and redeveloped under the supervision of the architect W. Neumann for confirmation purposes. Following the World War II that hall was redesignated and adjusted to function as a museum. The interior was redecorated in 1938 under the supervision of the architect P. Kundziņš, and repaired in 1972 under E. Slavietis. The last restoration of the *Column Hall* (2000–2001) attempted to return the decorative interior finish to its authentic execution established in an investigation (restoration professionals J. Bokmanis, S. Astičs, L. Lipska, R. Plaude).

E. Smilga Teātra muzejs

Rīga, E. Smilga iela 37/39

(aut. – J. G.)

Tagadējā E. Smilga Teātra muzeja ēka atrodas vietā, kur 1890. gadā koka namā uz dzīvi apmetās vēlākā režisora, Dailes teātra dibinātāja E. Smilga ģimene. 20. gs. 20. gadu pirmajā pusē pēc arhitekta E. Štālberga projekta tā vietā tika uzcelts trīsstāvu nams, kas tapa sadarbībā ar režisoru E. Smilgi. Pēc antikās arhitektūras paraugiem uz māju ved diagonāls ceļš, kas ļauj uztvert un nolasīt celtnes racionāli kārtotos apjomus ar pusaploces arkām un kupolu.

Interjerā Štālberga racionālais rokkraksts apvienojas ar Smilga teatrāli ekspresīvajām iecerēm; iekštelpu apdarē izmantots daudzveidīgu stilistisko formu klāsts – grieķu arhitektūras elementu romiski pārveidojumi, renesanses un baroka formas, orientāls ornamenti.

20. gs. 60. gados nams cieta ugunsgrēkā. No 1974. līdz 1976. gadam tas tika atjaunots pēc arhitekta I. Stukmaņa projekta, saglabājot nama sākotnējo telpisko struktūru. Oriģinālam visvairāk pietuvināts ir E. Smilga darba kabinets ar paneļtām sienām, kurās iebūvēti grāmatplaukti ar koka grieztām smagnējām toskāņu ordera kolonnām, un piesātinātās krāsās veidotu ornamentālu grīdas un griestu krāsojumu. Kabinētā atrodas Smilga mēbeles – galds un krēsls, pārvests no Dailes teātra un, iespējams, darināts teātra butaforiju darbnīcā, kā arī nama sākotnējā interjera priekšmeti – lukturi, svečturi, grāmatas.

Ēkas centrs ir zāle ar skatuvi – miniatūru vecā Dailes teātra (Lāčuplēša 25) skatuves kopiju, kas E. Smilgam kalpojusi par režisora laboratoriju. Pēc rekonstrukcijas zāles interjers daļēji pietuvināts sākotnējam. Velvētos zāles griestus, kas pēc renesanses parauga dalīti sarežģītā geometrisku laukumu rakstā, savulaik rotājušas H. Grinberga gleznotas freskas ar ainām no Dantes "Dievišķās komēdijas", H. Ibsena "Pēra Ginta" u. c., zāles interjeru papildinājuši dažādas teātra detaļas – antīko tēlu skulptūras nišās, apgleznotas drapērijas u. c. Pēc ēkas rekonstrukcijas griestus klāj gleznotas ainas un citāti no Raiņa lugām "Uguns un nakts" (gleznojis I. Zariņš), "Pūt, vējiņi" (A. Stankevičs), "Spēleju dancoju" (J. Osis), folkloras motīvi (E. Iltners) un alegoriski gleznojums renesanses formās (R. Valnere).

Pārējās nama telpas pielāgotas 1976. gadā atklātā Teātra muzeja vajadzībām. Muzejā ir iekārtota latviešu teātra vēsturei veltīta ekspozīcija un notiek ar teātra dzīvi saistīti pasākumi un izstādes.

E. Smilgis's Theatre museum

Rīga, 37/39 E. Smilgis street

(aut. – J. G.)

The current E. Smilgis's Theatre museum is located at a site formerly occupied by a wooden building that the family of E. Smilgis, the founder of the Daile Theatre, moved to in 1890. A three-storey house was built in the area in the early 1920ies, designed by E. Štālbergs in close cooperation with E. Smilgis. Following the tradition of antique architecture, a diagonal path runs to the house enabling an approaching walker to perceive and visually absorb the rationally arranged spatial components of the house with round arches and a dome.

The rational approach of Štālbergs to interiors is enhanced by the theatrical intentions of Smilgis; the interior manifests a range of diverse stylistic forms starting from elements of the Greek architecture to Renaissance, to Baroque, and to Oriental ornamentation.

The building was damaged by fire in the 1960ies. It was renovated between 1974 and 1976 to the design of I. Stukmanis by preserving the original spatial structure of the building. The room that is the closest to the original design is the working study of E. Smilgis with panelled walls with book-shelf recesses marked by hefty Tuscan columns moulded in wood, as well as ornamental floor and ceiling paintwork in rich and saturated colours. The study has Smilgis's furniture – a table and chair, which was originally located in the Daile Theatre, as well as authentic interior items – lamps, chandeliers, books.

The central element of the building is the hall with a mini-stage, a miniature model of its original counterpart in the old Daile Theatre; it served as a director laboratory for E. Smilgis. The vaulted hall ceiling, segmented in a geometrical pattern, was formerly adorned with frescoes painted by H. Grinbergs and the hall interior was enriched by classical sculptures in niches, painted curtains etc. The renovation of the house resulted in the ceiling displaying scenes from Rainis plays painted by I. Zariņš, A. Stankevičs, J. Osis, E. Iltners and R. Valnere. The other rooms have been redeveloped and adapted to the needs of the Theatre Museum opened in 1976.

Ēku komplekss *Trīs brāļi*

Rīga, M. Pils iela 17, 19, 21

(aut. – J. G.)

Daudzkārt pārbūvētā viduslaiku ēku grupa *Trīs brāļi* savu tagadējo izskatu ieguvusi pēc 1953.–1957. gada restaurācijas (arh. P. Saulītis), kuras laikā tika radīts kompilatīvs telpas modelis ar 15.–18. gs. stilistisko izpausmju apvienojumu.

Tika atjaunots vecākā nama (15. gs.) 18. gs. pārbūvētais vēlās gotikas kāpienveida zelminis un gotiskais portāls. Kaut ēka vairākkārt pārbūvēta, tās plānojumā saglabājušās gotikas perioda iezīmes. Visu pirmo stāvu aizņem liela dzīvojamā telpa ar stūri izbūvētu pavardu un apvalkdūmeni. Zem dzīvojamās telpas atrodas velvēts pagrabs, bet virs tās – vairākstāvu bēniņi. Telpas vidū ir atverama lūka, kas ved cauri stāviem no pagraba līdz bēniņiem un kādreiz kalpojusi preču pārvietošanai. Pirmo stāvu ar augšstāviem savieno koka kāpnes ar baroka stilā veidotām margām.

Vidējais brālis (1646) ir tipisks 17. gs. dzīvojamais nams, kura fasāde un zelminis veidots manieristiskās ziemeļu renesanses formās. Klasicistiskais ieejas portāls (1746) 20. gs. 50. gados pārcelts no vecākās ēkas ieejas. Iekštelpas rāda, ka 17. gs. dzīvojamās mājas ir kļuvušas plašākas, ar lielākiem logiem (pirmā stāva logos saglabāties sākotnējais sikrūšu dalījums). Telpas stūrī atrodas apvalkdūmenis un pavards, kura atjaunošanā izmantoti Melngalvu nama pamatu ķieģeļi; restaurētas tā oriģinālās detaļas: dzega, akmens kolonna, grīdas flīzes. Iebūvēts 17.–18. gs. formu sienas skapis, rekonstruēta barokālu formu griestu apdare. Interjers papildināts ar oriģināliem 18.–19. gs. interjera priekšmetiem.

Jaunākā ēka ar barokālu zelmini ir pēc apjoma mazākā celtnē no visiem *Trīs brāļu* namiem; 19. gs. pārbūvēta. Otrā un trešā stāva logi norāda, ka dzīvošanai izmantoti arī nama augšējie stāvi.

Three Brothers

Rīga, 17, 19, 21 M. Pils street

(aut. – J. G.)

The group of medieval buildings, known as the *Three Brothers*, had undergone repeated modifications until the restoration of 1953–1957 created its current outlook (architect P. Saulītis) that is based on a compilative spatial model featuring a combination of 15th–18th century stylistic expressions.

The oldest building (15th century) was renovated the tiered late Gothic gable, rebuilt in the 18th century, and the Gothic portal. Although the building has undergone several redevelopment cycles, its layout still displays distinct features of the Gothic period. The first floor has a large living room with a hearth and mantel chimney in the corner. The living room rests on a vaulted basement, whereas the space above it is arranged in a multilevel attic. All ceilings have manholes in the centre formerly used for moving goods from the basement to the attic. A wooden staircase with a Baroque handrail runs from the first to the upper floors. The room measuring 4.33 metres in height is covered with hefty beams.

The middle *brother* (1646) is a typical 17th century dwelling house with its façade and gable shaped in the mannerist northern Renaissance forms. The classical entrance portal (1746) was transferred from the oldest building in the 1950ies. Its interior suggests that 17th century buildings have become more spacious and featured larger windows (the first floor windows display the authentic small-pane pattern). A built-in semi-circular wooden staircase runs from the first floor to the living quarters arranged on the second floor. The first floor area has a mantel chimney and an open hearth that was restored using bricks from the foundation of the Black Friar's House; the following original hearth elements have been restored – the cornice, stone column, floor tiles. The room also has a 17th–18th century built-in wardrobe, wooden board floor, renovated ceiling finish in Baroque forms. The interior is enhanced with authentic 18th–19th century interior items.

The latest building with a Baroque gable is the smallest of all three *Brothers*. It was rebuilt in the 19th century. The 2nd and 3rd floor windows suggest that the upper floors also were arranged for living quarters.

Latvijas Republikas Saeima

Rīga, Jēkaba iela 11

(aut. – J. G.)

Viena no ievērojamākajām sabiedriskajām celtnēm Rīgā – kādreizējais Vidzemes bruņniecības nams, tagad Latvijas Republikas Saeimas ēka – būvēta laikā no 1863. līdz 1867. gadam pēc arhitekta R. Pflūga un J. Baumaņa projekta. Ēkas eksterjers veidots pēc renesanses *palazzo* parauga.

Ari nama interjers ir eklektisks, piesātināts ar daudzveidīgu materiālu un stilistisko formu klāstu, plaši izmantoti ornamentāli plastiski ģipša veidojumi, kokgriezumi, metālkalumi un zeltījumi. Gotikas stils iedvesmojis ēdamzāles vai *Sarkanās zāles* iekārtojumu, bet Luija XVI stils – *Dzeltenās zāles* interjera izveidi. Savukārt galvenā reprezentācijas zāle sākotnēji bijusi veidota neorenesanses formās.

No agrākajām iekštelpām nekas nav saglabājies sākotnējā izskatā, jo 1921. gadā ēka cieta ugunsgrēkā; visvairāk izdega *Sēžu zāle*. No 1922. līdz 1923. gadam pēc arhitekta E. Laubes projekta iekštelpas pārbūvēja, piemērojot tās Latvijas Republikas parlamenta vajadzībām. Iedvesmojoties no *Sēžu zāles* sākotnējās apdares, arī E. Laube zāles jaunajā apdarē izmantojis renesanses formas, pilastru kapitēļos un griestu plastikā papildinot tās ar latviešu nacionālo ornamentiku.

Ari vēlākajos gados namā notikušas pārbūves. Kad 1940. gadā ēku pārņēma LPSR Augstākā Padome, pēc arhitekta A. Birznieka projekta tika pārveidota *Sēžu zāle*. Interjeri cieta Otrā pasaules kara gados. 20. gs. 80. gadu sākumā aizbūvēja vienu no iekšējiem pagalmiem un izveidoja jaunu telpu, kurā tagad iekārtota *Balsošanas zāle*. Pēc neatkarības atjaunošanas ēkā darbojas Latvijas Republikas Saeima, kuras vajadzībām 1997. gadā pēc arhitekta A. Veidemaņa projekta izveidoja jaunu *Sēžu zāles* interjeru ar amfiteātra plānojumu.

Pašlaik reprezentācijas telpās ir skatāmi interjera dekori, vēsturiskās mēbeles un lietišķās mākslas priekšmeti, kas saglabājušies kopš nama celšanas laika.

The Saeima – the Parliament of the Republic of Latvia

Rīga, 11 Jēkaba street

(aut. – J. G.)

One of the most distinguished public buildings in Riga – the former Vidzeme Knighthood House and currently the *Saeima* house – was erected between 1863 and 1867 to the design of R. Pflug and J. Baumanis. It was built in Eclecticism style and features representation premises in the western wing, whereas offices and service areas are found in the eastern wing. The exterior is influenced by the Renaissance *palazzo*.

The interior of the building is also executed in eclectic lines, enhanced with a range of diverse materials and stylistic shapes, including lavishly applied ornamental mouldings in gypsum, woodcarvings, wrought iron embellishments and gilded decorations. The Gothic tradition has apparently inspired the interior of the dining hall or *Red Hall* (ceiling coffering supported by ribs featuring woodcarved Gothic ornamentation; door panels adorned with Gothic arcature), whereas the *Yellow Hall* has absorbed the elements of Louis XVI style. The main representation hall had originally featured Neorenaissance forms.

The earlier interiors have not retained their authentic look due to the fire of 1921 that damaged the building, most severely affecting the *Assembly Hall*. Between 1922 and 1923, the interior was redeveloped to the design of the architect E. Laube and adapted for the Parliament of the Republic of Latvia (the building was in the occupation of the Constitutional Assembly following the proclamation of independence of the Republic of Latvia). Inspired by the original interior of the *Assembly Hall*, E. Laube applied renaissance forms enhanced with Latvian national ornamentation on pilaster capitals and ceiling mouldings – festoons of oak leaves and motifs of the sun, etc.

The building has also seen a range of later modifications. Taken over by the Supreme Council of Latvia SSR in 1940, the building had the *Assembly Hall* redeveloped to the design of A. Birznieks. During the World War Second, the building was in the occupation of the German Supreme Command of Police and SS Forces in Eastern Territories and its interior was eroded as the majority of artworks and painting collections were taken to Germany. One of the courtyards was redeveloped in the early 1980ies by building new premises currently housing the *Voting Hall*. Since the reestablishment of independence the *Saeima* of the Republic of Latvia is located in the building that was adjusted to the new purpose by modifying the interior of and arranging amphitheatre seats in the *Assembly Hall* in 1997 to the design of the architect A. Veidemanis.

The representation area currently features interior decorations, antique furniture and items of applied art that have survived since the period of constructing the building.

Svētā Ņevas Aleksandra pareizticīgo baznīca

Rīga, Brīvības iela 56

(aut. – J. Z.)

Svētā Ņevas Aleksandra pareizticīgo baznīca celta 1820.–1825. gadā pēc arhitekta K. F. Breitkreica (?) pārstrādāta tipveida projekta. 1845.–1847. gadā ēka paplašināta, bet 1862.–1863. gadā aiz baznīcas uzcelts brīvstāvošs zvani tornis (arh. A. Edelsons).

Centrālā draudzes telpa ir neliela, to izgaismo zemkupola pamatnes logi. Baznīcas iekštelpas pārsteidz ar savu greznumu un bagātīgo mākslas priekšmetu klāstu. Galvenais altāris atrodas pa kreisi no galvenās ieejas. Ikonostass sastāv no vienas ikonu rindas ar cara vārtiem zem triumfa arkas, kas balstās uz diviem kolonnu pāriem. Cara vārti veidoti kā ažūrs griezumus ar savdabīgu evaņģēlistu grupu aplveida kompozīcijā.

1979. gadā dievnamā kopumā uzskaitīti 304 priekšmeti – ikonas, lampadas, grīdas svečturi, grāmatas, dievkalpojuma priekšmeti u. c. 20. gs. 90. gadu vidū baznīcā veikts neliels remonts. Ēkas interjers tiek uzturēts kārtībā un priecē daudzos apmeklētājus.

St. Alexander's of Neva Orthodox church

Rīga, 56 Brīvības street

(aut. – J. Z.)

St. Alexander's of Neva Orthodox church was built between 1820–1825 to a redeveloped standard design by K. F. Breitreutz (?). The building was extended from 1845 to 1847, whereas a detached campanile was erected between 1862 and 1863 (architect A. Edelson).

The central congregation room, lit by sub-dome clerestory windows, is modest in size. The interior is ornate and boasts ample items of art. The main altar is situated to the left from the main entrance. The iconostasis features one row of icons, the Beautiful Gates or Holy Doors below a triumphal arch resting on two pairs of columns. The Beautiful Gates are executed in open-work technique and feature a peculiar group of Evangelists in a circular composition.

An inventory listed 304 church items in 1979 – icons, lamps, floor chandeliers, books, religious ceremony items etc. The church underwent minor repairs in the 1990ies. The interior is well maintained and pleases the numerous visitors.

Mencendorfa nams

Rīga, Grēcinieku iela 18

(aut. – J. Z.)

Mencendorfa nams (1695) – Rīgas pilsoņu 17.–19. gs. sadzīves un kultūras muzejs (atklāts 1992. gadā) glabā vērtīgus 17. gs.–19. gs. interjerus, to vidū arī sienu gleznojumus. Ēkas pirmajā stāvā atrodas pavards, kurā dažādu pasākumu laikā mājīgi kuras uguns. Blakus pavardam ir t. s. dīle – telpa ar akmens grīdu un 18. gs. sākuma holandiešu tipa skapi. Bijušajā amatu un veikala telpā eksponētas mēbeles no 17. gs. un sadzīves priekšmeti. Otrajā stāvā atrodas *Viesu salons* ar 18. gs. interjeru. Visvairāk oriģinālo, restaurēto gleznojumu saglabāties *Vato zālē*. Te patiesi varam izjust vidi, kādā 18. gs. norisinājās Rīgas patriciešu svētki. Gleznojumu sižetu var sadalīt vairākās ainās – dejojošs pāris, mednieki atpūtas brīdī, muzicējošas dāmas. Tēlojuma maniere ir raksturīga franču mākslinieka A. Vato stilam. *Dzejnieka istabas* ekspozīcijā izvietotas klasicisma stila mēbeles un dažādi sīki sadzīves priekšmeti. Mājas *Saimnieka istabā* redzamas apgleznotas pārseguma sijas un 18. gs. mēbeles. Griestu dekorējuma pamatā ir akantu lapu motīvs, atbilstoši baroka stila prasībām un manierisma laika krāsu kontrasta tradīcijām. Ēkas trešajā stāvā atrodas *Lielā viesu istaba* ar 18. gs. beigu klasicisma stila interjeru – oriģināls ir parkets, *Žakoba* mēbeļu komplekts u. c. Bidermeijera mēbeles, rokdarbu galdiņš un izšuvumi, dzeju bļociņi un tamlīdzīgas lietas raksturo *Jaunas meitenes istabu* (19. gs.). Mencendorfa nams ar daudzveidīgiem dažādu laiku gleznojumiem un dekoratīviem krāsojumiem, būvgaldniecības izstrādājumiem un sadzīves, kā arī lietišķās mākslas priekšmetiem ir nozīmīga liecība pilsētas mākslas un vēstures attīstībā.

Mentendorff's house

Rīga, 18 Grēcinieku street

(aut. – J. Z.)

Mentendorff's house (1695) – Museum of Social and Cultural Life of 17th–19th Century Citizens of Riga (established in 1992) – preserves a valuable 17th–19th century interior, including wall paintings. The first floor of the building features a fire-place creating a cosy and warm atmosphere during various events. The area adjoining the fireplace is floored with stone tiles and has an early 18th century Dutch-type cabinet. The former shop area exhibits 17th century furniture and household items. The second floor is occupied by the *Guest Lounge* featuring an 18th century interior. Most of the authentic restored paintings have survived in the *Watteau Hall* submerging visitors in the original mood of the 18th century festivities attended by the upper class citizens of Riga. The paintings depict various scenes – a pair of dancers, hunters at rest, ladies playing music. The stroke of paintbrush is typical of the French artist A. Watteau. The *Poet's Room* features Classicism furniture and various minor household items. The *Master's Room* has ornamentally painted ceiling beams and 18th century furniture. The ceiling decoration features acanthus motifs reflecting both Baroque requirements and Mannerism tradition of contrasting paints. The third floor of the building is occupied by the *Large Guest Room* with a late 18th century Classicism interior remarkable for its original parquet, a set of the so-called *Jacob* furniture and other furniture by Biedermeyer; stichwork items and furniture, notebooks for poetry and similar details characterize the *Maiden's Room* (19th century). Mentendorff's house with its paintings and decorative paintwork, joinery elements, applied art and household items of various periods is a valuable heritage of urban art and history.

Siguldas muižas Jaunā pils

Sigulda, Pils iela 16

(aut. – J. Z.)

Kņazu Kropotkinu t. s. Jaunā pils celta no 1878. līdz 1881. gadam. Tās arhitektonisko un māksliniecisko izteiksmību galvenokārt nosaka gotisko formu veiksmīgs pielietojums un celtniecības materiāla – šķeltu laukakmeņu gleznieciskās nokrāsas. Pēc Pirmā Pasaules kara Siguldas muižas centra apbūve nonāca Latvijas Preses biedrības īpašumā. 1936.–1937. gadā pili veikti vērienīgi pārbūves darbi (arh. A. Birkhāns), lai tajā iekārtotu Latvijas rakstnieku un žurnālistu arodbiedrības atpūtas namu un viesnīcu. Izbūvēta svētku zāle, ēdamzāle, bibliotēka ar lasītavu, viesu istabas un citas telpas. Pārmaiņu rezultātā radīts viens no greznākajiem nacionālā stila interjeriem. To veidošanā piedalījušies izcili mākslinieki. Telpu iekārtojums un apdare – arhitekts A. Birkhāns, mēbeles, intarsijas, vitrāžas – J. Madernieks un N. Strunke, gleznas un panno – P. Ozoliņš, K. Sūniņš un N. Strunke. Svētku zāle izbūvēta ar nelielu skatuvīti, tās sienas apdarinātas ar oša koka paneļiem, kurus ritmiski sadala ozola koka pilastri. Ēdamzāles sienas klāj ozola koka panelis un tā galā iebūvēts mākslinieka V. Vasariņa veidots kamīns, tam pretim – mākslinieka N. Strunkes dekoratīvs panno “Azāids.” Ēkā atrodas arī citu pazīstamu mākslinieku darbi. Šī laika pārbūves skāra arī pils tornis, kuram uzcelts vēl viens stāvs – 4,5 metrus augsts skatu tornis.

Pēc Otrā Pasaules kara muižas centra ēkās ierīkota sanatorija, bet no 1993. gada pili saimnieko Siguldas pilsētas dome un darbojas restorāns.

New manor house in Sigulda

Sigulda, 16 Pils street

(aut. – J. Z.)

The new manor house in Sigulda, owned by the Duke Kropotkin family, was built between 1878 and 1881. The successful architectonic and artistic expression of the manor house originated from the skilful handling of Neogothic forms and the colourful squared stones used as a building material. After the First World War the Sigulda manor complex was acquired by the Latvian Press Association. In 1936 and 1937, the building underwent major reconstruction works (architect A. Birkhāns) to redevelop it into a recreation house and hotel of the Latvian Writers and Journalists Trade Union. A function hall, dining room, library, reading room, guest rooms and other premises were set up. Outstanding artists have created one of the most luxurious national style interiors in the building: the layout and finish of the rooms designed by the architect A. Birkhāns; furniture, intarsia and stained glass panels by J. Madernieks and N. Strunke; paintings and panels by P. Ozoliņš, K. Sūniņš and N. Strunke. The function hall features a small stage with ash-panelled walls that is rhythmically interrupted by oak pilaster stops. The dining room has oak-panelled walls and a fireplace created by the artist V. Vasariņš at the end and a decorative painted panel “Meal” (N. Strunke) facing the fire-place. The building also houses pieces of other distinguished artists. The reconstruction activities of the period also altered the tower of the manor house by adding a viewing platform 4.5 m higher than the original top landing.

After the Second World War the complex housed a sanatorium, but since 1993 the manor is managed by the Sigulda City Council. At present, visitors are welcome to a restaurant located in the building.

Katlakalna luterāņu baznīca

Rīgas raj., Ķekavas pag.

(aut. – K. Č.)

Baznīca celta no 1791. līdz 1794. gadam iepriekšējās baznīcas vietā (arh. K. Häberlands). Ēkai pēc plānojuma ir cilindra forma, uz kuras balstīts kupols, kas piešķir celtnei savdabīgu, tolaik baznīcām netradicionālu arhitektonisko tēlu. Baznīcā saglabājusies grezna interjera dekoratīvā apdare, kuru veidojot, K. Häberlands izmantoja personiski izkopta stila formas. Baznīcas kupols iezīmēts ar astoņu ribu stiegrojumu, bet sienas dekorētas ar astoņiem kanelētiem pilastru pāriem un kompozitordera kapiteļiem noslēgumā. Kupolu un sienas robežu akcentē antablementa josla. 18. gs. beigās–19. gs. vidū darinātā baznīcas iekārta veiksmīgi iekļaujas interjera kopējā ansambli. Altārdaļas un presbitērija iezogojumi, ērģeļu lukts un baznīcēnu soli tiek savdabīgi liekti puslokā, pielāgojoties telpas konfigurācijai. Pie sienas starp diviem pilastru pāriem izvietots altāris (18. gs. beigās), kura retabls veidots mūrējumā un apmetumā; tā centrā atrodas glezna "Kristus un Pēteris" vai "Kungs, palidzi man" (19. gs. beigās–20. gs. sākums), ko 1995. gadā restaurēja Rundāles pils muzejā D. Temerovas vadībā. Ērģeles darinājis ērģelmeistars A. Martins Rīgā 1870. gadā. Interjera dekoratīvā apdare un iekārtas krāsojums ir polihroms. Pēdējie ievērojamie remontu veikti no 1957. līdz 1969. gadam. Katlakalna luterāņu baznīca interjera apdare un iekārta izceļas ar augstu māksliniecisko kvalitāti un ir vērtējama kā nozīmīgs klasicisma laikmeta arhitektūras un mākslas piemineklis.

Katlakalna Lutheran church

Riga district, Ķekava municipality

(aut. – K. Č.)

The church was erected between 1791 and 1794 to the design of Ch. Haberland to replace the previous ecclesiastic building. The church features a cylindrical body supporting a dome displaying a peculiar and non-traditional sample of ecclesiastic architecture of the period. The building has a luxurious interior rooted in the consummate stylistic approach of K. Haberland. The church dome is emphasized with 8 ribs, whereas the walls feature 8 pairs of fluted pilasters with Composite order capitals. The dome and wall junction is marked with an entablature band. The late 18th and mid-19th century church furniture is well integrated in the interior ensemble. The chancel and presbytery railing, organ loft and pews are bent to adjust to the circular lay-out. A late 18th century altar is situated at the wall between two pairs of pilasters with the retable executed in masonry and plaster technique; it features an altarpiece "Christ and Peter" or "Lord, help me" (late 19th and early 20th century) that was restored in Rundāle Palace Museum in 1995 under the supervision of D. Temerova. The organ was built by A. Martin in Riga in 1870. The decorative interior finish and furniture paintwork is polychrome. The latest substantial repairs were carried out between 1957 and 1969. The interior and furniture of Katlakalna Lutheran church is notable for its high artistic quality. The building is a significant classical heritage site of outstanding architectural and artistic value.

Doles (Ķekavas) luterāņu baznīca

Rīgas raj., Ķekavas pag., Ķekava

(aut. – K. Č.)

Baznīca celta 1873. gadā kā vienjoma mūra ēka bez torņa. Baznīcas ēka un interjers tika postīti gan 1812. gadā, gan Pirmā pasaules kara laikā. 1920. gadā dievnamu atjaunoja, bet jau pēc Otrā pasaules kara baznīca tika pamesta. 1991. gadā pēc arhitekta Ģ. Pētersona izstrādātā restaurācijas projekta barokālās formās tika atjaunots baznīcas tornis un veikts iekštelpu remonts. Baznīcas interjerā sienas un iekārta ir krāsotas baltā krāsā ar neredzami tumšāk akcentētām līstēm, bet griestu velve un soli – koka, nekrāsoti. Sākotnējo kancelaltāri 1783. gadā darināja A. G. Heibels, ko pārbūvēja 1929. gadā. Tagad aiz altāra šķērssienas izveidotas vairākas telpas draudzei, no kurām ģērbkambars ir saglabājusies uz kancelaltāri, sākotnējās kancelaltāra durvis, iekšējais logs un kāpnes ar sākotnējā krāsojuma fragmentiem. Altāra retablu rotā 1927. gadā gleznotā mākslinieka A. Annusa altārglezna "Kristus svēti bērnus". Šī mākslinieka altārglezna atrodas arī Aizkraukles, Bērzes, Dalbes un citos Latvijas dievamos. Baznīcā uzstādītas nelielas ērģeles no Dānijas (ap 40 gadu vecas). Ērģeļu luktas balsta četras koka kolonnas. Doles (Ķekavas) luterāņu baznīca gadsimtu gaitā nodarītajos postījumos ir saglabājusi savu pievilcību un ir sakopta un aprūpēta.

Dole (Ķekava) Lutheran church

Rīga district, Ķekava municipality, Ķekava

(aut. – K. Č.)

The church was built in 1873 as an aisleless building without a tower. The building and its interior were damaged both in 1812 and during the First World War. The church was renovated in 1920, however, it was left abandoned following the Second World War. The church tower was renovated in Baroque forms and interiors underwent repairs in 1991 according to the restoration design of Ģ. Pētersons. The interior church walls and furniture is painted white with darkened laths, whereas the ceiling vault and pews are made of wood and unpainted. The pulpit-altar was originally created by A. G. Heibel in 1783 and rebuilt in 1929. Behind the altar partition wall there are several auxiliary rooms for the congregation; the dressing chamber features an entrance to the pulpit staircase and the original pulpit-altar door, an internal window and a staircase with fragments of the authentic paint. The altar retable is emphasized by the altarpiece "Christ Blessing Children" painted by A. Annus in 1927. Altarpieces of the painter are also found in Aizkraukle, Bērze, Dalbe and other churches of Latvia. The church has a small Danish organ (approximately 40 years old). The organ loft rests on four wooden columns. Regardless of various kinds of damage experienced, Dole (Ķekava) Lutheran church has retained its charm as a well-maintained and preserved building.

Gaiķu luterāņu baznīca

Saldus raj., Gaiķu pag., Gaiķi

(aut. – R. P.)

Gaiķu luterāņu baznīca ir vienjoma celtnē un arēja veidolā ir tipiska Kurzemes baznīcām, kad masīvais mūra tornis ir celtnes galvenā fasāde ar ieeju baznīcā, kurai seko draudzes telpa. Baznīcas dalīto apjomu kompozīciju noslēdz trīsstūru altāra daļa un tai galā piebūvētais zems ģerbkambaris. Iekštelpu pārsedz cilindriskā koka velve. Baznīca celta 1658. gadā, bet tornis 26 gadus vēlāk. Celtniecību nodrošinājis vietējais muižnieks Georgs fon Hērners.

Gaiķu baznīcas mākslas vērtību saraksts ir visai plašs un tā uzskatāma par vienu no Kurzemes hercogistes laika izcilām, laimīgā kārtā neizpostītām Latvijas lauku baznīcām. Interjera iekārtas priekšmeti un to mākslinieciskā apdare tiek datēti ar 17. gs. otro pusi. Gaiķu baznīcas draudzes solu durvīņu gleznojumi, kopskaitā 26, ir unikāls t. s. emblemātiskās mākslas krājums. Šāds paņēmieni Eiropas kultūrā pazīstams kopš renesanses laika, kad alegoriskā veidā tiek stāstīts par kristīgās pasaules tikumiem kā pamācībām pareizai dzīvošanai. Apustuļu tēli ērģeļu luktās ir gleznoti tradicionālāk, taču savdabīgi ir luktu stabu apakšgali, kuros izgrieztas manierisma maskas. Kancele veidota 17. gs. vidū, bet altāra retabls ir 17. gs. 90. gadu darbs un tiek piedēvēts Kēnigsbergā dzimušajam tēlniekam Kristiānam Akermanam un viņa darbnīcai. Nedaudz atšķirīga ir Kurzemē pierastā altāra retabla kompozīcija un tēlnieciskā plastika. Gaiķos iztrūkst vitālais, baroka izjūtām piesātinātais kokgriezums, uzbūves tektonikai nav viengabalainības, bet retablu t. s. *sānu ausis* akantu viju vietā atrodas brīvastāvošas skulptūras – pirmajā stāvā Mozus un Jānis Kristītājs, bet augstāk – ērģeļu figūras.

Gaiķi Lutheran church

Saldus district, Gaiķi municipality

(aut. – R. P.)

Gaiķi Lutheran church represents the traditional ecclesiastic shape of Kurzeme featuring a massive bell-tower with an entrance doorway leading to the aisleless congregation hall. The spatial composition of the church is concluded by a chancel and a low dressing chamber attached to it. The hall is barrel-vaulted with wooden ceiling boards. The church was built in 1658, while the tower was erected 26 years later. The construction of the building was sponsored by the local landlord G. von Hörner.

Gaiķi church boasts ample artistic values and is an excellent surviving sample of rural ecclesiastic buildings of the period of Kurzeme Duchy. Interior items and artistic finish date back to the latter half of the 17th century. The pew door paintings, 26 in total, represent a unique collection of emblematic art. This painting method had been practiced in Europe since Renaissance – it applies symbols to express the ethos of Christianity and lessons for living. The Apostle paintings on the organ loft are executed in a more traditional manner, however, the lower sections of loft piers with Mannerism masks feature a degree of peculiarity. The pulpit dates back to the middle of the 17th century, while the altar retable of the 1690ies is believed to be the creation of the Königsberg-born sculptor Kristiāns Akermans and his workshop. The composition and moulded carvings of the retable differ from the traditional style of Kurzeme. The retable lacks the characteristic fret ornament saturated with Baroque sentiments and monolithic structural tectonics, while the expected acanthus scrolls in the flank sections are substituted by free-standing sculptures – Moses and John the Baptist at the lower level overlooked by angels higher above.

Saldus Sv. Jāņa luterāņu baznīca

Saldus, Kuldīgas iela 2

(aut. – R. P.)

Saldus Sv. Jāņa luterāņu baznīca ir trisjomu bazilika, celta Kurzemes baznīcām raksturīgajā veidolā, kad aiz masīvā mūra torņa stāva ar ieeju baznīcā seko draudzes telpa. Dalīto apjomu nosledz polygonāla apsīda, kurai piekļaujas zema sakristejas piebūve. Par mūra ēkas celtniecības sākumu var uzskatīt 18. gs. ar ievērojamām pārbūvēm 19. un 20. gs. mijā. Baznīcas arhitektoniskās struktūras formu skaidrība jo īpaši lieliski atklājas pusaploces šķirējarkās un līdz ar iekārtas priekšmetu atturīgo cēlumu baznīcas interjers uztverams kā vienots veselums, ko labi izceļ no plašajām logailām bagātīgi plūstošā gaisma.

Kancele ir iekārtas senākais priekšmets, kas darināts ap 1657. gadu un ir no vecākās baznīcas, kura nav saglabājusies. Kanceles polygonālais korpuss dalīts pildīņos. To nišās bijušas skulptūras, kas 20. gs. 30. gados nodotas Pieminēkļu valdei, bet uz kanceles virsmas ir saglabājušās kokā grieztas eņģeļu galviņas un siluētgriezuma stilizētas augu vijas. Kancele pārstāv Latvijā reti sastopamo manierisma mākslu. Altāris ir veidots 19. gs. historismam raksturīgajās neogotikas formās, kura centrā ir 1859. gadā gleznotā altārglezna "Kristus pie krusta". Vēl noteikti atzīmējamas liepājnieka K. A. Hermaņa veidotās ērģeles (1872), kas ir viens no lielākiem šī autora instrumentiem. Interesi izraisa arī 18. gs. lasāmpults, 19. gs. baznīcēnu soli, krēsls un savdabīgi nacionālā romantisma stilistikas divi kokgrebumi (1938), kas novietoti pie altāra sienas.

Draudze allaž ir rūpējusies par baznīcas uzturēšanu un it īpaši pēdējā gadu desmitā, kad veikti ēkas remontdarbi, restaurēta altārglezna.

St. John's Lutheran church of Saldus

Saldus, 2 Kuldīgas street

(aut. – R. P.)

St. John's Lutheran church has a nave and two aisles and represents the traditional ecclesiastic shape of Kurzeme featuring a massive bell-tower with an entrance doorway leading to the congregation hall. The spatial composition of the building is finished by a polygonal apse abutted by a low sacristy. The origin of the building is related to the 18th century, however, the church has experienced numerous alterations in the turn of the 19th and 20th century. The clarity and sharpness of the architectural composition and forms are emphasized by the rounded arches. The reserved dignity of separate items harmonise and consolidate the interior, emphasized by rich light cast through the large windows.

The pulpit is the oldest item dating back to 1657. It was originally made for the old church that has not survived. The polygonal body of the pulpit has panelled niche recessions framing sculptures that were transferred to the Monument Authority in the 1930ies. However, the pulpit surface still presents a degree of decoration and is adorned with carved angel heads and moulded scrolls of plants. The pulpit is an example of Mannerism rarely encountered in Latvia. The altar features the 19th century Neogothic shapes typical for Historicism; its central element is the altarpiece "Christ to the Cross". The organ, built by C. Herrmann from Liepāja in 1872, is a noteworthy church item and the largest instrument by the author. Other items of interest include an 18th century lectern, 19th century pews, a chair and peculiar romantically stylised vernacular woodcarvings (1938) at the altar wall glorifying the new harvest of fields and gifts produced by vineyards.

The congregation has always taken due care for the church, especially in the past decade that saw the renovation of the building and restoration of the altarpiece.

Reņģes pils Rubas muižā

Saldus raj., Rubas pag.

(aut. – R. P.)

Reņģes pils atrodas skaistā vietā pie Vadakstes upes. Apjomā nelielā divstāvu ēka ir celta 1882. gadā. Baronu Nolkenu dzimtai to projektējuši arhitekti Oto Reinholds fon Siverss un Makss Šervinskis. Ēku apsaimnieko Rubas pamatskola un var apgalvot, ka skolēnu mācības notiek gandrīz vai muzejiskā vidē, jo Reņģes pils interjers ir bagātīgs un labi saglabājies.

Divstāvu ēka novietota uz augsta cokola un pils ieeja pamatstāvā veidota greznī, izmantojot āra kāpnes. Celtnei otrais ir mansarda stāvs un fasādi klāj daudzveidīga, pārsvarā no renesanses un baroka stilu detaļām aizgūta būvplastika. Ēkas vienā galā ir romantiska koka veranda, lielākajā daļā gan bez oriģinālā stiklojuma un rotājumiem.

Interjera dekoratīvā apdare turpina ceļojumu neorenesanses dekoratīvajā mākslā. Ievēribas cienīgas ir profilētu koka siju griestu apdares, izmantojot orientālās mākslas motīvus, sienu paneļi, durvis ar grezniem apkalumiem, 3 kamīni, 11 grezns podiņu krāsnis un tml. Historismam raksturīgā, mākslinieciski piesātinātā vide ir saglabājusies un sastopama galvenokārt Rīgā, bet citviet tā uzskatāma par unikālu parādību. Interjera veidošanu ir īstenojusi Rīgas būvfirma *Robert Häusermann*. Muižas pils un apkārtnes sakopšana un saglabāšana ir pagasta pašvaldības un skolas administrācijas liels nopelns.

Reņģe manor house in Ruba estate

Saldus district, Ruba municipality

(aut. – R. P.)

Reņģe manor house is located in a picturesque site at the Vadakste river. The comparatively small two-storey house for the Baron Nolcken family was built to the design of O. R. von Sieverss and M. Scherwinsky in 1882. The building is managed by Ruba Primary School. Its students enjoy almost a museum-like environment as Reņģe manor house boasts a rich and well-preserved interior.

The two-storey building has a high socle or ground floor. The entrance doorway with an exterior staircase is executed with particular splendour. The second floor is of the mansard-type and the façade is covered with rich and diverse mouldings with their origins found predominantly in Baroque and Renaissance styles. One end of the building features a romantic wooden porch, however, it has lost the original window panes and decorations.

The decorative interior finish continues the journey in ornamental Neorenaissance art. The following elements are noteworthy – the ceiling with moulded wooden beams featuring motifs of Oriental art, wall panels, doors with rich wrought iron furniture, 3 fireplaces, 11 splendid tile stoves etc. The characteristic artistically saturated historicism environment is typically preserved in Riga, hence, its uniqueness elsewhere. The interiors were executed by the construction company *Robert Häusermann* from Riga. The local municipality and the school administration must be credited for the maintenance and preservation of the manor house and its surrounding area.

Jaunaucē muižas kungu māja

Saldus raj., Jaunaucē pagasta, Jaunaucē

(aut. – R. P.)

Jaunaucē muiža 1827. gadā kļuva par Ferdinanda fon der Ropa dzimtas īpašumu, kad varētu būt celta arī muižas kungu māja. Konkrēts celšanas laiks un arhitekts nav zināmi. Kungu māja ir vienkārtu celtni ar mezonīnu kā šķērskorpusu centrā un sānu rizalitiem. Apjomu kompozīcija un detaļas Jaunaucē muižas kungu māju ierindo vēlīnā klasicisma ēku skaitā. Zemais un horizontāli izvērtais apjoms, uzsvērtā divslīpju jumta plakne rada iespaidu par saistību ar tautas celtniecību un senāka perioda muižu arhitektūru.

Jaunaucē muižas interjers ir stilistiski viendabīgs un ataino klasicisma interjeru izteiktākās pazīmes. Ovālā zāle ir mākslinieciski izteiksmīgākā iekštelpa. Zāles griesti ir ovāls kupols, ko klāj iluzors gleznojums ar kasešu motīvu, optiski paplašinot iespaidu par telpas dimensijām. Zāles pusaplocekļos nišās ievietoti logi un durvis, kā arī divas stilistiski atbilstošas krāsnis, pieskaņotas kupola un to balstošās dzegas liekto līniju ritmam. Ar dekoratīvo mākslu saistītas detaļas ir arī citur, kopumā atspoguļojot telpas. Izteiksmīgs ir vestibula interjers, kura limeniskos griestus balsta joniskā ordena kolonnas. Historisma laikā ēkas interjera saglabāšanu, to atjaunojot, veica arhitekts Makss Alekss fon der Rops.

Jaunaucē muižas kungu mājā jau kopš 20. gs. 30. gadiem atrodas skola. Interjera originalitātes pakāpe ir ļoti augsta un tās saglabāšana un restaurācija ir tuvākā laika aktualitāte.

Jaunaucē manor house

Saldus district, Jaunaucē municipality, Jaunaucē

(aut. – R. P.)

Jaunaucē manor was acquired by Ferdinand von der Ropp's family in 1827, which is probably the year that the manor house was built. Precise timing of construction works and specific architects responsible for the design remain unknown. The landlord's house is a single storey building with flank risalits and mezzanine floorspace in the transversally positioned central block. The spatial composition and details of Jaunaucē manor house determine its place in the category of late Classicism buildings. The low and horizontally extended design and the emphasized two-pitch roof area resemble vernacular construction practices and earlier manor architecture.

The interior of Jaunaucē manor house is stylistically harmonised and presents the most typical features of Classicism. The oval hall has the most artistically expressed interior – it is covered with an oval dome adorned with painted coffering that optically extends the dimensions of the hall. The round-arched niches of the hall frame two stylistically integrated stoves, echoing the rhythm of curved lines of the window and door openings, the sub-dome cornice and the dome itself. A total of 8 rooms feature ornamental and artistic details. The impressive lobby interior is emphasized by Ionian columns. The interiors of the historicism building were preserved in a restoration project led by the architect M. A. von Ropp.

Since the 1930ies, Jaunaucē manor house has been used as a school. Its interiors boast a high degree of authenticity that requires adequate preservation and restoration measures implemented in the near future.

Iģenes luterāņu baznīca

Talsu raj., Vandzenes pag., Iģene

(aut. – R. P.)

Iģenes luterāņu baznīca ir tipiska Kurzemes baznīca, kas celta 18. gs. vidū. Pēc ieejas torņa stāvā seko draudzes telpa un poligonāla apsīda, kurai sānos ir sakristejas piebūve. Taču Iģenes baznīca ir īpaša, jo ir viena no retajām guļšķautņu koka Latvijas baznīcām. Nelielais apjoms iekšējās telpas rada īpašu intimitātes, pat mājīguma sajūtu.

Interjera dekoratīvā apdare ir visai krāšņa un mākslinieciski vērtīga. Nelielais altāra retabls iespējams ir vietējo amatnieku darinājums, kurā atainojas 17. gs. beigu un 18. gs. mākslas stila ietekmes. Tas veidots kā greznas ietvars gleznai "Golgāta". Retabla konstruktīvais pamats ir divas vitas kolonnas, kas balsta lauztu frontonu ar "Kristus valdnieka" gleznotu pusfigūru centrā. Retabla malās ir Kurzemei raksturīgais kokgriezuma dekors, t. s. *malu ausis*. Visai neparastas ir abpus altārim uz postamentiem stāvošās siluetgriezuma figūras – Sv. Pēteris un Sv. Pāvils, vizuāli paplašinot izmēros nelielā retabla ikonogrāfisko programmu. Altāri redzamais datējums 1752 ir jaunāks par pašu iekārtu un varētu tikt saistīts ar baznīcas būvniecību vai retabla pārveidojumiem. Kanceles poligonālo korpusu sadala virpotas puskolonnas ar uz skaldnēm gleznotām evaņģelistu un Kristus Pasaules Valdnieka figūrām. Altāris un kancele ir atdalīti no draudzes daļas ar virpotu balustru sētiņu. Ansambli papildina draudzes soli un ērģeļu balkons.

Iģenes baznīcā kopš 20. gs. 90. gadu vidus norit restaurācijas darbi un tā ir labs paraugs kolektīvu puļļu rezultātam, kurā savu artavu devusi draudze, Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, pagasta pašvaldība, baltvācu sabiedrība, specializētā restaurācijas firma "AIG", Valsts Kultūrkapitāla fonds un Latvijas restauratoru biedrības starptautisko nometņu brīvprātīgie dalībnieki.

Iģene Lutheran church

Talsi district, Vandzenes municipality, Iģene

(aut. – R. P.)

Iģene Lutheran church is a typical ecclesiastical building of Kurzeme dating back to the middle of the 18th century. It features a tower with an entrance doorway leading to the congregation hall concluded by a polygonal apse flanked by a sacristy extension. However, being one of the very few hewed log ecclesiastical buildings in Latvia, Iģene church is unique. The unextended spatial solution induces intimacy and even cosiness.

The decorative finish of the interior is rich and represents great artistic values. The small altar retable is a creation of the local craftsmen and reflects the influences of the late 17th century and 18th century artistic styles. It frames the altarpiece "Golgotha". The structural solution of the retable is based on two twisted columns supporting an interrupted pediment featuring a painted terminus of Christ. The flank sections of the retable feature carved wood mouldings that are typical in Kurzeme. The two so-called openwork figures (St. Peter and St. Paul) at both sides of the altar are quite peculiar and serve as a visual extension of the iconographic pattern of the moderately-sized retable. The inscription "1752" on the altar is more recent than the church furniture and may mark the church construction or altar modification year. The polygonal body of the pulpit is divided by turned semi-columns with painted figures of Evangelists and Christ on the facet panels. The altar and pulpit are separated from the congregation hall by a railing of turned balusters. The interior ensemble includes the organ loft and pews.

Iģene church has been subjected to renovation activities since the 1990ies – it is a good example of collective effort contributed to by the congregation, the State Inspection for Heritage Protection, local municipality, Baltic German society, specialised restoration company AIG, State Culture Capital Foundation, Association of Restoration and Renovation Professionals of Latvia and volunteers of international camps.

Amatnieku darbnīca Zeļļi

Talsu raj., Valdemārpils, Lielā iela 27

(aut. – R. P.)

Sabiedrisko celtni būvējusi Ārlavas lauksamniecības biedrība. 20. gs. 30. gados biedrības namā bija paredzēts iekārtot nacionālās atmodas darbinieka, jaunlatviešu kustības ideologa Krišjāņa Valdemāra (1825–1891) piemiņas zāli. Tam par godu Talsu mākslinieks Kārlis Freimanis 1935. gadā darināja divus monumentālus sienas panno par jūrniecības tēmu, kas ir saglabājušies. Pēc kara ēkā atradās Talsu rajona Patērētāju biedrība, bet šobrīd celtnes īpašnieks un izmantotājs ir Zigurda Baņķa amatnieku darbnīca Zeļļi.

Kārlis Freimanis (1909–1987) ir Latvijā labi pazīstams gleznotājs un grafiķis, kas savu profesionālo pamatu guvis Latvijas Mākslas akadēmijā J. Kugas dekoratīvās glezniecības meistardarbnīcā. Pēc tam darbojies gan kā mākslinieks, gan kā pedagogs. Ēkas Lielā ielā 27 interjera apdarē ir pamanāmi tautiskā romantisma motīvi, rotājot iekšdurvju pildņus un zāles koka paneļus. Arī abas gleznas ir saistītas ar starpkaru periodam raksturīgo tautiskās tēmas atklāsmi. Uz audekla ar temperas krāsām vienā mākslas darbā atainota lielas zvejas laivas būvniecība, bet otrajā – vīriem dodoties zvejā, atvadas māj divas jaunas sievietes. Audekliem ir horizontāls formāts, tie pielīmēti sienai un ierāmēti. Rāmju augšmalas ir pakāpienveida, kas abus darbus saista ar motīviem zāles koka dekoratīvajā apdarē un ļauj tos uztvert kā viena ansambļa daļas. Mākslas darbu tehniskais stāvoklis ir apmierinošs, taču apkopei un darbu konservācijai nepieciešama restauratora palīdzība.

Kopš 2002. gada celtni apsaimnieko darbnīca Zeļļi, kuras īpašnieks Zigurds Baņķis ir Latvijas Amatniecības kameras meistrs. Četros gados jaunieši šeit apgūst mēbeļu galdniecības un kokgrīšanas mākslu.

Craftsmen's workshop Zeļļi

Talsi district, Valdemārpils, 27 Lielā street

(aut. – R. P.)

The community house was built by Ārlava Agricultural Society. There was a plan in the 1930ies to set up a commemorative hall of Krišjānis Valdemārs (1825–1891), the famous ideologist of the national revival movement and promoter of seafaring. Therefore the artist Kārlis Freimanis from Talsi created two monumental *panneau* in 1935 depicting seafaring scenes. After the Second World War the building housed the Consumer Union of Talsi district, but now the owner is the craftsmen's workshop Zeļļi of Zigurds Baņķis.

Kārlis Freimanis (1909–1987) is a famous Latvian painter and graphic artist who acquired his professional skills in the Art Academy of Latvia in the master-class of J. Kuga. Later he worked both as a painter and teacher. The building at 27 Lielā street features various motifs of vernacular Romanticism on the wooden door and hall panels. Also both aforementioned paintings were largely inspired by the nationalistic revelation characteristic of the period between the two world wars. One of the canvasses depicts a tempera-painted scene of building a large fishing boat, while the other – two young women waving farewell to two leaving fishermen. The canvasses are horizontally oriented, glued to the wall and framed. The upper step-shaped frame sections echo the decorative finish of the hall thus forming a harmonised ensemble. The technical condition of both pieces is satisfactory, however, assistance of a restoration professional is required for maintenance and conservation.

Since 2002, the building is managed by Zeļļi that is owned by Zigurds Baņķis, a master of Latvian Chamber of Crafts. Apprentices spend four years in the workshop to learn carpentry and woodcarving skills.

Abavas Tautas nams

Talsu raj., Sabiles novada Abavciems

(aut. – R. P.)

Abavas Tautas nams pazīstams arī kā bijušais Abavas pagastnams. Staltā divstāvu mūra ēka ir ap 1929. gadu pārbūvētā Valgales muižas kungu māja, kuras interjerā tika iekārtota grezna otrā stāva zāle ar mākslinieka Žaņa Sūniņa monumentālās glezniecības sešām kompozīcijām.

Žanis Sūniņš (1904–1993) ir pazīstams Talsu novada mākslinieks, kas izglitojies Latvijas Mākslas akadēmijā Ģ. Eliasa figurālās glezniecības meistardarbnīcā, kā arī papildus pie R. Tilberga. Starpkaru periodā daudz izstādījies un iesaistījies mākslas dzīves veidošanā ar mākslinieku biedrības *Radīgars* starpniecību.

Gleznojumi bijušā pagastnama zālē ir uz apmetuma un tiek datēti ar 1934. gadu. Viss griestu laukums, ieskaitot sānu slīpnes pret iekšsienu un koka stabiem logu pusē, ir sadalīts ornamentu ietvertos laukumos. Griestu centrā ir stilizētiem tautiskiem rakstiem papildīts rombeveida gleznojums, bet sānu slīpnes – pa trim Ž. Sūniņa figurālām kompozīcijām katrā pusē. Mākslinieks pievērsies tautiskā romantisma tēmām, gleznojot pieguļniekus, arāju, medniekus, labības vācējas un simboliskas ainas ar tautu meitu, kuras dziedājumu pavada vecs koklētājs ar jaunu stabulētāju un latvju dievības tēls ar bērniem. Gleznojumus 1997. gadā tirjis un nostiprinājis restaurators S. Astiņš.

Tautas namā šobrīd atrodas pasta nodaļa, Abavas bibliotēka un Sabiles novada muzejs, kas nodrošina iespēju apmeklēt ēku un iepazīties ar nozīmīgo mākslas objektu – zāles dekoratīvo apdari. Diemžēl ēkas jumta klājums nav labā tehniskā stāvoklī, kas apdraud arī zāles interjera vērtības. Tiek meklētas iespējas veikt nepieciešamos remontdarbus.

Abava community house

Talsi district, Sabile municipality, Abavciems

(aut. – R. P.)

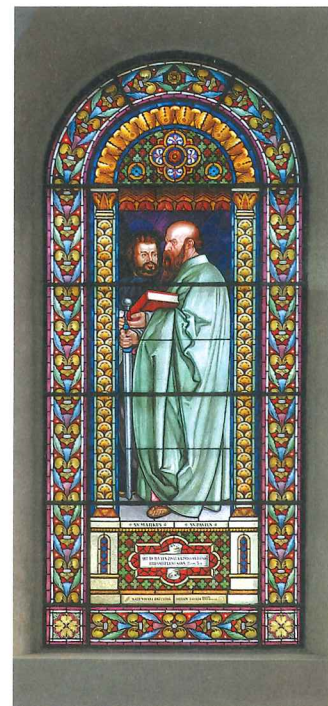
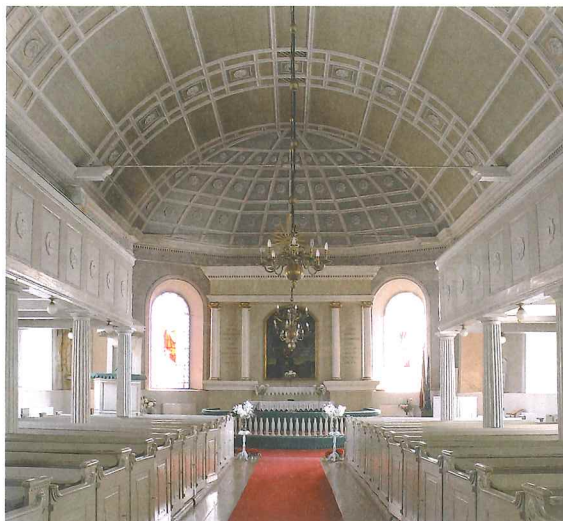
Abava community house is also known as the former municipal administration building. The stately two-storey stone building is the redeveloped (around 1929) landlord's house of Valgale manor. The alterations of 1929 also resulted in a splendid second floor hall featuring 6 monumental pieces of painting by Žanis Sūniņš.

Žanis Sūniņš (1904–1993) is a famous artist of Talsi region who acquired his skills in the Art Academy of Latvia in the figural painting master-class of Ģ. Eliass and further developed his proficiency with R. Tilbergs. Over the period between the two world wars he had numerous exhibitions and took active part in the artistic life through the artist association *Radīgars*.

The paintings in the former municipal administration hall are laid on plaster and date back to 1934. The ceiling area, including the pitch sections facing the interior wall and wooden piers at windows, are divided in ornament-framed patches. The central ceiling area features a rhomb-shaped painting with stylised vernacular ornamentation, while the pitch areas have three figural compositions by Ž. Sūniņš at each side. The artist mainly indulged with national romanticism by painting night-watchers of horses, ploughman, hunters, harvest gatherers and symbolic scenes of a young singing women accompanied by an old *kokle*¹ player and a young piper, as well as a Latvian deity with children. The paintings have been restored and improved in 1997 by S. Astiņš.

The building currently houses a post office, Abava library and Sabile museum of local history that welcomes visitors to see the artistic values of the community house and the decorative finish of the hall. Unfortunately the roof is in poor technical condition and poses threats to the hall interior. Different possibilities are being explored to make the necessary repairs.

¹ Kokle – a traditional string instrument. *Translator's note*

Tukuma luterāņu baznīca

Tukums, Brīvības laukums 1

(aut. – R. P.)

Tukuma luterāņu baznīcas būvniecība sāka 17. gs. vidū un pabeigta 1687. gadā, gan bez torņa smailes, to uzlika pēc vairāk nekā 100 gadu ilga pārtraukuma. Pārbūves un remontu veikti 18. un 19. gs. Baznīcas interjerā izceļas altāra daļa ar tur esošo altāra retablu un četrām logu vitražām. Altāris veidots klasicismam raksturīgās formās ar centrā esošo 19. gs. vidū darināto altārgleznu "Kristus pie krusta". Vitražas ir vairāku personu privāts pasūtījums. Neraugoties uz to, ka mākslas darbi dievnāmā ir vieni no jaunākajiem, tapuši laikā no 1934. līdz 1937. gadam Alfrēda Kālerta vitrāžu darbnīcā Rīgā, to radītais iespaids baznīcas interjerā ir ļoti būtisks. Tās rada emocionālu pacēlumu, īpaši saulainā laikā, ar spožām krāsām piepildot visumā krēslaino iekštelpu. Divu vitrāžu kompozīcijas, Sv. Markuss ar Sv. Pāvilu un Sv. Pēteris ar Sv. Jāni ir kopētas no pazīstamā vācu renesanses mākslinieka Albrehta Dīrera darbiem, bet 19. gs. itāļu renesanses paraugu izmantojis cīļņa "Madonna" autors. Kā nozīmīgi amatniecības un lietišķi dekoratīvās mākslas darbi ir baznīcēnu soli un 17. un 18. gs. darinātie griestu lukturi. Baznīcas ērģeļu mehānisma autors ir no Liepājas K. Hermans, kurš tās izgatavojis 1859. gadā.

Draudze par dievnamu ir rūpējusies padomju okupācijas gados un turpina darīt to arī šobrīd. Pēdējie nozīmīgākie ir bijuši torņa konstrukciju un seguma kapitālais remonts.

Tukums Lutheran church

Tukums, 1 Brīvības Square

(aut. – R. P.)

The church construction works commenced in the middle of the 17th century and concluded in 1687 resulting in a spireless building. The spire was erected only 100 years later. The church experienced a number of alterations and repairs over the 18th and 19th centuries.

The church interior boasts an exceptional chancel featuring a splendid altar retable and four stained-glass windows. The altar was created in typical Classicism shapes and marked by the central altarpiece "Christ to the Cross" dating back to the middle of the 19th century. The stained glass windows were commissioned by a number of individuals. Despite their relatively recent creation (produced between 1934 and 1937 in Alfrēds Kālerts's stained-glass window workshop in Rīga) they play an important role in the church interior. The induce emotional exultation by filling the shadowy church with playful and rich colours, especially in a sunny day. The scenes in two stained-glass windows, depicting St. Mark and St. Paul, St. Peter and St. John, have been copied from the famous German Renaissance artist Albrecht Dürer, while the author of the bas-relief "Madonna" has apparently been inspired by the 19th century Italian Renaissance. The pews and 17th and 18th century suspended chandeliers are fine samples of craftsmanship and applied art. The organ mechanism was built by C. Herrmann from Liepāja in 1859. Twelve years later the instrument underwent minor modifications.

The congregation has been maintaining and preserving the church throughout the Soviet period until today. The latest renovation activities have been carried out to improve the structural elements and roofing of the church tower.

Kandavas luterāņu baznīca

Tukuma raj., Kandava, Baznīcas iela 4

(aut. – R. P.)

Pirmā mūra baznīca Kandavā celta 17. gs. beigās, taču 18. gs. trīsdesmitajos gados tā pārbūvēta, uzcelot tikpat kā jaunu ēku.

Baznīcas interjera iekārtas daudzie priekšmeti ir nozīmīgi mākslas pieminekļi. Vērtīgākā ir Ventspils koka tēlnieku darbnīcas vēlinā laika pārstāvja Johana Mertensa ap 1735.–1736. gadu darinātā iekārta – kancele un biktssols (kungu sols). Savdabīgs ir to apvienojums ar ieejas portālu, kas vienlaikus norāda ceļu uz sakristeju. Kanceli balsta enerģiska eņģeļa figūra pilnā augumā, korpusa skaldnēs ir nišas ar evaņģēlistu un to simbolu tēliem, bet kanceles kāpņu margu skulptūras atgādina par kristīgajiem tikumiem triju sieviešu figūru veidolā – mīlestība tur rokās kausu, uzticību pauž divu bērnu klātbūtne, bet ticības zīmei ir enkurs. Ap 1976. gadu skaistos kokgriezumus pārkrāsoja, tā laupot iespēju baudīt baroka mākslai raksturīgo polihromiju.

Latvijas mākslas kontekstā unikālas ir aiz altāra retabla novietotās divas "Jaundaru" figūras, kas datējamas ar 17. gs. beigām un, iespējams, ir no senākās baznīcas iekārtas. Golgātas ainas attēlošanai trūkst vēl trešās – Kristus figūras, kas droši vien gājusi bojā 1728. gada ugunsgrēkā. Saglabājušās apaļskulptūras veidotas ar lielu meistarību, tiecoties kokgriezumā tuvināt akmens apdares paņēmieniem un radot ilūziju par marmora tēlniecības formu cēlumu. Tiek uzskatīts, ka abu figūru autori ir Rīgas meistari.

Interjera raksturojumā jaunāka laika darinājumi ar ne mazāku kultūrvēsturisko vērtību ir altāra retabls ar gleznu "Kristus pie krusta" (aut. K. Arnoldi; 1860) un Liepājas meistara Kārļa Hermana 1864. gadā izgatavotās ērģeles.

Kandava Lutheran church

Tukums district, Kandava, 14 Baznīcas street

(aut. – R. P.)

The first stone church was erected in Kandava in the late 17th century. It was rebuilt in the 1730ies creating a practically new structure.

The ample interior items in the church include various artworks of heritage value. The most valuable items include pieces of furniture (approx. 1735–1736) – the confessional (reserved for the nobility as a lodge) and pulpit that were created by J. Mårtens who represents the late period of Ventspils woodcarving. Their link with the entrance portal is peculiar and at the same time indicative of the way to the sacristy. The pulpit, supported by an angel statue, features the Evangelists with their respective symbols on the facet panels (Matthew with an ox, Luke with an eagle, Mark with a lion, and John with a child), while the sculptures of the pulpit staircase handrails represent Christian values executed in female figures: Love holds a cup, Devotion is represented by two children and Faith is embodied in an anchor. The beautiful woodcarvings were unnecessarily overpainted around 1976 thus veiling the characteristic Baroque polychromy and exquisite creation of the carver.

Two "fiend" figures dating back to the late 17th century, possibly originating from an earlier church interior, are placed behind the altar retable and represent unique values of Latvian art. To depict the complete Golgotha scene, the figure of Christ is missing, probably, due to the fire of 1728. The surviving free-standing sculptures display great artistic mastery and attempts to apply stone-carving methods on wood thus creating an illusion of noble shapes in marble. Both sculptures are believed to be creations of masters from Riga.

The interior also boasts other items of equal heritage value – the altar retable with the altarpiece "Christ to the Cross" (by K. Arnoldi; 1860) and the organ built by Kārlis Hermanis from Liepāja in 1864.

Durbe muižas pils

Tukums, Parka iela 7

(aut. – J. Z.)

Durbe pils tapusi no 1820. līdz 1823. gadam (arh. J. G. Ā. Berlits), pārbūvējot kādu 17. gs. beigās celtu ēku, kas fragmentāri saglabājusies mūsdienās redzamās pils vidusdaļā.

No pagalma ieeja veda vestibulā, aiz tā atradās taisnstūrveida telpa, kura mēbeļu izkārtojuma dēļ tika dēvēta par Apaļo vai Ovālo (arī Sarkano) zāli. Šajā telpā atradušies divi spoguļgrāmatplaukti, divi spēļu galdi, divi šūpulkrēsli, mazs galds ar misiņu, divāns, bronzas pulkstenis ar gaili un kroplukturnis ar ķēdēm. No t. s. Apaļās zāles izeja veda uz terasi, no kuras tālāk pa lepnām kāpnēm varēja nokļūt parkā. No vestibula pa kreisi atradās ar zaļām reljefu podiņu krāsnīm apsildāma ēdamistaba, bet no t. s. Apaļās zāles tajā pašā virzienā – salons un damu buduārs jeb rakstāmistaba. Savukārt pa labi no t. s. Apaļās zāles atradās lielā jeb deju zāle, bet aiz tās – bibliotēka.

1925. gadā Durbe pili ar citām ēkām piešķīra Rainim, kurš to atvēlēja Latvijas Skolotāju savienībai. Tagad pili atrodas Tukuma muzejs. 1997. gadā uzsāka restaurācija un rekonstrukcija, pirms tās veicot arhitektonisko izpēti. Tā atklāja līdz šim nezināmas lietas: dekoratīvus sienu gleznojumus ēdamzālē, sākotnējās ēkas būvelementus – arkas, nišas, iebūvēto skapju vietas. Tika attīrīti 19. gs. pirmajā pusē darinātie lielās zāles sienu un griestu veidojumi. Telpās tiek eksponētas autentiskās koka konstrukcijas un būvgaldniecības izstrādājumi. Pili iekārtots lifts invalīdiem, restaurēta krāsns – kamīns ar grezniem glazētiem reljefiem podiņiem zaļganā tonī, kā arī Svētņu zāles interjers ar griestu – sienu ieloces rotājumiem un divām krāsnīm. Pils oriģinālās krāsnis un kamīni nav saglabājušies. Mūsdienās apskatāmie ir iebūvēti 19. gs. beigās un ražoti Rīgas firmā *Celms un Bēms*. Restaurācijas darbi joprojām turpinās.

Durbe manor house

Tukums, 7 Park street

(aut. – J. Z.)

Durbe manor house was built between 1820 and 1823 to the design of J. G. A. Berlitz. It is actually a reconstruction of a late 17th century building, fragments of which have survived until today in the central part of the present manor house.

The layout of the 18th century Durbe manor house was based on the enfilade principle. The Classicism era brought a system of passages or corridors. The architect J. G. A. Berlitz had designed an entrance doorway leading from the yard into the lobby adjoined by a rectangular room, referred to as the round or oval (also red) hall due to the specific layout of furniture. The hall is known to have featured two mirrored bookcases, two game tables, a small table with brass fittings, two rocking chairs, a couch, a brass clock with a cock, and a chain-enriched chandelier. A splendid and grand staircase led to the abutting park from the terrace of the so-called round hall. The dining room, heated by green-tiled stoves, was located to the left from the lobby, while the lounge and lady's boudoir or study was to the left of the so-called round hall. The large or dance hall and library were located to the right of the round hall.

In 1925, Durbe manor house and other buildings were assigned to the poet Rainis who contributed the premises to the Latvian Teachers' Union. Between 1945 and 1991 the building housed a hospital, but was subsequently redeveloped to become the home of Tukums Museum. Restoration and renovation activities in the site commenced in 1997, following a comprehensive architectural examination that revealed various secrets: a decorative wall painting in the dining room, original structural elements – arches, niches, built-in wardrobes. The 19th century wall and ceiling mouldings with pilasters and the richly executed sub-cove cornices of the large hall have been cleaned. Authentic wooden structures and joinery items are currently displayed in the premises. The manor house has a lift for disabled people, renovated fire-place/stove with ornate greenish glazed tiles and the interior of the function hall featuring wall-top mouldings and two stoves. The original stoves and fireplaces of the manor house have not been preserved, as they were replaced by the ones produced in the Riga company *Zelm&Boehm* in the late 19th century. Restoration activities are continued in the manor house.

Kukšu muiža

Tukuma raj. Jaunsātu pag., Bajāri

(aut. – R. P.)

Kukšu muiža atrodas skaistā vietā pie dzirnavu ezera, kas ir veidojies, nosprostojot Vēdzeles upīti. Kopš 19. gs. tā ir bijusi viena no apkārtnes lielākajām muižām ar labi organizētu saimniecisko darbību. Kopš 16. gs. tā piederējusi vairākām Kurzemes muižnieku dzimtām un kā pēdējai – fon Betiheru ģimenei, kura muižu zaudēja agrārreformas laikā 1920. gadā. Starpkaru periodā muižu apsaimniekoja piensaimnieku sabiedrība, bet pēc Otrā pasaules kara muižas kungu mājā bija kolhoza kantoris, tad pasts un dzīvokļi. 20. gs. 90. gadu sākumā ēka bijusi tikai daļēji apdzīvota un tās tehniskais stāvoklis slikts. Turpmākā šīs muižas, jo īpaši kungu mājas vēsture veidojās labvēlīgi, jo atšķirībā no daudzām citām Latvijas muižām tā netika izpostīta un 21. gs. sākumā veiktie rekonstrukcijas un restaurācijas darbi šo nozīmīgo objektu ir saglabājuši nākamajām paaudzēm.

Kungu māja ir celta ap 1725. gadu. Tā ir mūra vienstāvu ēka ar mezonīnu un pret pagalmu vērstiem sānu rīzītiem. Horizontāli izvērstais apjoms un augstais divslīpu kārņņu jumts veido priekšstatu par iespaidīgu monumentālu celtni. Interjera raksturojumā izceļas vitru kāpnes un 19. gs. krāsns un kamīns. Taču nozīmīgākā un mākslinieciski spilgtākā vērtība ir iekšējās sienu gleznojumi. Pirmās zondāžas un izpētes jau 1983. gadā veica Rundāles pils muzeja speciālisti. Turpmākās izpētes, kā arī veiktie konservācijas un restaurācijas darbi ļauj spriest par 18. gs. otrās puses un 19. gs. pirmās puses rokoko un klasicisma interjeru dekoratīvo apdari, izmantojot iluzorās glezniecības paņēmienus. Kukšu muižā iekārtots viesu nams un objekts ir sabiedriski pieejams.

Kukši manor

Tukums district, Jaunsāti municipality, Bajāri

(aut. – R. P.)

Kukši manor is situated in a picturesque landscape by a mill lake accumulated by damming the river Vedzele. Since the 19th century Kukši has been one of the largest and economically best organised manors in the surrounding area. Since the 16th century the estate had changed hands for many times until acquired by the von Beticher family that lost the property as a result of the Agrarian Reform in 1920. Between the two world wars the manor was managed by the local dairy union. After the Second World War the manor house was occupied by the administration of the local collective farm, followed by a post office and residential dwellings. In the early 1990ies the building was only partly inhabited and fell into a certain degree of disrepair. Nevertheless, its future was brighter than that of many other manor houses in Latvia as the building was not vandalised and torn down. Instead, the beginning of the 21st century saw renovation and reconstruction works preserve the significant manor house for the coming generations.

The manor or landlord's house was built around 1725. It is a single-storey stone building with a mezzanine and flank risalits facing the yard. The horizontally extended building and the high two-pitched roof create a monumental impression. The characterising and outstanding interior features include a spiral staircase and a 19th century stove and fireplace. However, the most significant and artistically splendid value is represented by wall paintings. The first probing and testing activities were performed already back in 1983 by experts of Rundāle Palace Museum. Further examination, as well as the completed conservation and restoration activities suggest a decorative finish of the late 18th and early 19th century Rococo and Classicism interiors featuring methods of illusory painting. Kukši manor house currently serves as a hotel and is open to visitors.

Aumeistaru muižas pārvaldnieka māja

Valkas raj., Grundzāles pag., Aumeisteri

(aut. – J. Z.)

Veiksmīgi restaurēts arhitektūras piemineklis, un tā interjers ir barona Vulfa bijušā īpašuma – Aumeistaru muižas pārvaldnieka māja (1896). Neorenesanses ēka atdzimusi pēc arhitektes D. Asarites projekta. Restaurēts ir viss autentiskais, kas vēl ēkā bija saglabājies pēc padomju laika pārveidojumiem, bet trūkstošais atjaunots pēc esošiem paraugiem. Par īpašu vērtību tika uzskatītas platu dēļu grīdas, sienu un griestu paneļi, podiņu kamīni un krāsnis, sienu dekoratīvais krāsojums u. c. Visu vēsturisko papildina mūsdienīga apkures sistēma, kanalizācija, signalizācija u. c., jo ēkā iekārtota komfortabla viesnīca, kura bez mūsdienu ērtībām nav iedomājama. Telpās blakus gaišam sienu krāsojumam dominē tumšā tonī esoši koka būvgaldniecības izstrādājumi (durvis, logi, paneļi, grīdas utt.). Visi koka elementi, to vidū arī kāpnes ar virpotiem margu balustriem, ir attīrīti no vēlākiem krāsu slāņiem un priedē ar patīnu un īstumu.

Manager's house of Aumeistari manor

Valka district, Grundzāles municipality, Aumeisteri

(aut. – J. Z.)

The manager's house (1896) of Aumeistari manor, former property of Baron Wolff, is a successfully restored architectural monument. The Neorenaissance building was revived to the design of D. Asarite. The authentic elements, surviving the alterations of the Soviet period, were renovated while the missing parts were restored according to the preserved samples. The wide-board floors, wall and ceiling panels, tiled fireplaces and stoves, decorative wall paintings etc. are considered to represent unique values. The historical elements of the building are supplemented by modern heating, sewage and security systems as the building currently houses a hotel requiring modern facilities. The light colours of walls contrast with the darker wooden joinery structures and elements (doors, windows, panels, floors, etc.). All wooden elements, including the turned balusters, have been removed the later layers of paint and currently boast their authenticity and patina.

Lugažu luterāņu baznīca

Valka, Rīgas iela 9

(aut. – A. B.)

Lugažu luterāņu baznīca pirmoreiz rakstos minēta 1477. gadā. 1702. gadā Ziemeļu kara laikā tā tika nopostīta. Barons Kārlis Johans fon Vrangels 1729. gadā dievnamu atjaunoja, taču drīz tā atkal sagruva, tāpēc viņa dēls Kārlis Johans fon Vrangels no 1752. līdz 1755. gadam to atjaunoja uz vecajiem pamatiem. 1907. gadā baznīca cieta ugunsgrēkā, bet no 1908. līdz 1910. gadam atkal atjaunota. Padomju gados dievnams nav pārtraucis savu darbību.

Baznīca ir vienjoma taisnstūra būve ar šaurāku taisnstūra altāra daļu, kuras ziemeļu pusē piebūvēta sakristeja. Baznīcai ir astoņstūra koka tornis.

Interjerā altāra daļu no draudzes telpas atdala pusloka arka, ieejas daļā luktas balsta divi masīvi kvadrātiski balsti, kas stiepjas līdz griestu limenim un savstarpēji savienoti ar pusaploces arkām. Sienu augšdaļā apkārt draudzes telpai gleznota dekoratīva arkatūras josla. Divslīpju griestus sedz dēļu klājums, ko balsta koka sijas. Visa dievnama iekārta tapusi vienā laikā, no 1908. līdz 1910. gadam, un veidota nacionālā romantisma stilistikā. Kancele, kuras ieeja ir no sakristejas, balsta masīvs šķautņains stabs, ko rotā apaļi izvirzīti diski. Kanceles margu dekorā izmantoti kvadrātiski rusta elementi, jumtiņš atkārtro kanceles formu un dekoru. Altāra retablu veido divi gropēti pilastru pāri. Retablu noslēdz trīsstūrveida frontons, zem kura veidota rusta elementu josla. Altāra centrā izvietota profesionāli gleznota altārglezna "Kristus". Draudzes soli veidoti ar rustiem un gropēm galos. Ērģeļu luktai veidota balustrāde. Ērģeļu prospekts risināts līdzīgi pārējai baznīcas iekārtai – trīsdalīgs ar rustojuma joslām augšdaļā. Ērģeles gatavojis H. Akermeijers ap 20. gs. 20. gadu. Dievnama interjeru rotā arī 18. gs. tapis un 20. gs. pārveidots griestu lukturis 16 svecēm.

Lugaži Lutheran church

Valka, 9 Rīgas street

(aut. – A. B.)

The first written records of Lugaži Lutheran church date back to 1477. The church was destroyed in 1702 during the Great Northern War. The building was reconstructed by Baron Karl Johann von Wrangel in 1729, however, it soon fell into deep disrepair and collapsed and therefore Karl Johann von Wrangel Jr. rebuilt the church on the old foundation between 1752 and 1755. The building was damaged by fire in 1907 and, consequently, saw repairs between 1908 and 1910. The church held services throughout the Soviet period.

The church is a rectangular building featuring a nave and a narrow oblong chancel with a sacristy attached to its left side. The church has an octagonal wooden bell-tower.

The chancel part is visually separated from the congregation hall by a round arch, the loft by the entrance rests on two hefty square piers running to the ceiling and connected by round arches. The wall-top of the congregation room is adorned by a band of arcature. The board-sheathed two-pitch ceiling rests on wooden beams. The interior of the church was created in a single period between 1908 and 1910 and features the National Romanticism tradition. The pulpit, entered from the sacristy, rests on a hefty polygonal pier adorned with round projecting discs. The pulpit railing decoration is based on square-block rustication. The canopy repeats the shape and decoration of the pulpit. The retable consists of two pairs of fluted pilasters, topped by a triangular pediment standing on a band of rustication. The centre of the altar features a professionally painted piece "Christ". The pews are emphasized with rusticated and fluted ends. The organ loft has a balustrade, while the organ casework or façade repeats the execution of the church interior – it consists three top-rusticated sections. The organ was built by H. Akermeijers around 1920ies. The interior is enhanced by an 18th century suspended 16-candle chandelier that has seen alterations in the 20th century.

Burtnieku luterāņu baznīca

Valmieras raj., Burtnieku pag.

(aut. – A. B.)

Pirmā baznīca šeit celta jau 1234. gadā, no 1284. līdz 1287. gadam uzcelta otrā baznīca, kas 1654. gadā nodegusi, atstājot tikai mūra sienas. 1666. gadā to sāka atjaunot, bet 1683. gadā sākās nopietnāka baznīcas izbūve, ko veikuši Rīgas mūrniekmeistars M. Jungnikels un būvmeistars K. Vigants. Dažādi remontdarbi veikti 18. un 19. gs. 1965. gadā baznīca draudzei tika atsavināta, lai tajā ierīkotu koncertzāli, taču tas nenotika un ēka praktiski tika pamesta. 1981. gadā uzsākti izpētes darbi, savukārt no 1988. līdz 1993. gadam ēkā veikts kapitālais remonts un interjeru restaurācija. 1992. gadā baznīca atdota Burtnieku luterāņu draudzei. 20. gs. 90. gados veikta kanceles un altāra restaurācija, 2001. gadā uzsākta solu restaurācija un torņa smailes remonts.

Burtnieku luterāņu baznīca pēc plānojuma ir trīsjomu taisnstūra celtne ar galā piebūvētu, nedaudz zemāku taisnstūra altārdaļu un barokālu torni.

1691. gadā darinātais altāris veidots barokālās formās. Kanceles (1684) korpuss poligonāls, tā pildītos ir figurāli gleznojumi, kuros atveidoti evaņģēlistu un Kristus tēli. Kanceles durvju pildītos redzami Mozus un Sv. Ārona gleznojumi. Kanceles jumtiņš poligonāls, tā smailē novietota pelikāna figūra. Dievnamā izvietoti divu veidu baznīcēnu soli (1858) ar vaļējām un slēgtām ieejām. Solu balstus un durvīņas rotā rokaja formas kokgriezumi. Luktas (1858) balstās uz 10 koka kolonniņām un tām ir izteikti barokāla, izliekta forma. 1998. gadā iesvētītas zviedru dāvinātās ērģeles, kas aizvieto padomju laikā cietušo 1867. gadā Ladegasta būvēto instrumentu.

Burtnieku luterāņu baznīca ir raksturīga 17. gs. otrās puses Vidzemes baznīcu celtne, kur parādīties baroka elementiem, plānojumā un būvmasu savstarpējās proporcijās vēl stipri jūtami gotikas celtniecības paņēmieni.

Burtnieki Lutheran Church

Valmiera district, Burtnieki municipality

(aut. – A. B.)

The first church in the site was built already back in 1234, replaced by another (built in the period between 1284 and 1287) that burned down to stone walls in 1654. Restoration activities started in 1666 while larger-scale construction works were performed in 1683 under the mason M. Jungnikels and joiner K. Vigants from Riga. The church underwent various repair and renovation works in the 18th and 19th centuries. The church was expropriated from the congregation in 1965 to redesignate it into a concert hall. As the redesignation failed, the building was practically left abandoned. In 1981, investigation activities were carried out in the church and major repairs and interior restoration took place in the period from 1988 to 1993. In 1992, the church was restituted to Burtnieki Lutheran congregation. The pulpit and altar underwent renovation in 1990ies while the restoration of pews and the spire was started in 2001.

The composition of Burtnieki Lutheran church is based on a nave and two aisles, slightly lowered chancel and a Baroque tower.

The nave and the chancel are covered by brick groin vaults resting on hefty piers. The aisles are covered by horizontal boards laid on wooden support beams. The nave is separated from the aisles by lancet arches. The altar, which dates back to 1691, is executed in Baroque forms. The body of the pulpit is polygonal with figural panel paintings depicting the Evangelists and Christ. The pulpit door panel paintings depict Moses and St. Aaron. The pulpit has a polygonal canopy topped by a figure of pelican. The church has two types of pews (1858) – one with open and the other with closed entrance sections. The pew doors and backs are enriched with roccaille woodcarvings. The lofts (1858) have a distinct Baroque carved form and rest on 10 small wooden columns. An organ, presented by the Swedes, was consecrated in 1998 to replace the musical instrument built by Ladegasts in 1867 that was damaged during the Soviet period.

Burtnieki Lutheran church is a characteristic late 17th century ecclesiastical building of Vidzeme where the emerging Baroque elements are still heavily dominated by Gothic construction solutions in layouts and spatial proportions.

Bijusī Valsts Zemes banka

Valmiera, Rīgas iela 40

(aut. – A. B.)

Bankas ēka celta 1932. gadā funkcionalisma stilā (arh. A. Kalniņš un E. Krēsliņa). Ēkas funkcijas tās pastāvēšanas laikā pamatā nav mainītas, tādēļ saglabājies ēkas oriģinālais plānojums, daudz oriģinālu detaļu un interjera priekšmetu.

20. gs. 90. gadu vidū, respektējot kultūras pieminekļu aizsardzības prasības, tika veikts iekštelpu un fasāžu remonts abās ēkas daļās, kuras izmantoja Unibankas un Latvijas bankas vietējās nodaļas. Rezultātā vairākās telpās tika rekonstruēts oriģinālais interjera krāsojums (zāle, vestibils) un saglabāti oriģinālie interjera elementi – durvju un logu vērtnes, grīdu segums, griestu apdare u. c.

Banka ir mūra divstāvu stūra ēka ar neregulāru "L" veida plānojumu un izteikti funkcionāli – ģeometrisku būvapijumu kārtojumu.

Labi saglabājusies ēkas plānojuma un interjeru apdare, kuru dekora noformējumā dominē klasiska meandra ornamenta atvasinājumi, arī vienkāršākas lauztas līnijas.

Klientu apkalpošanas zālē veidoti palielos taisnstūros kasetēti griesti, gala sienai lauztu līniju dekoratīvs dalījums, grīdas risinājumā ieraugāms ģeometrisks, atvasināta meandra raksts, savukārt klientu apkalpošanas letei vidusdaļā piestiprināta tumšāka liste ar ģeometriskiem lauzumiem.

Arī ēkas iekšējo kāpņu metāla margām veidots meandra atvasinājumu dekoratīvs risinājums.

Former National Land Bank

Valmiera, 40 Rīgas street

(aut. – A. B.)

The Functionalism style building, designed as a bank by architects A. Kalniņš and E. Krēsliņa, was erected in 1932. The designation of the building has not changed, hence the original layout, elements and interior items have survived until today.

The facades and interiors of both parts of the building, occupied by local branches of the Bank of Latvia and Unibanka respectively, were renovated in the 1990ies paying due regard to the relevant standards of heritage protection. As a result, several areas had their original interior paintings renovated (hall, lobby) and original elements preserved – doors, floors, windows, ceiling finishing etc.

The bank is a two-storey stone building laid out in an irregular "L" shape and featuring a distinct functionally geometrical spatial pattern.

The layout and interior finish is well preserved with the latter dominated by Classical meander derivatives, as well as simpler broken lines.

The customer service hall has a coffer ceiling with rectangular panels, the end wall is ornamentally divided by broken lines, the floor layout is reminiscent of a geometrical, derived meander pattern, whereas the middle section of the customer service counter is attached a darker lath with broken geometrical elements of decorative character.

The metal handrails of the internal staircase are also executed in derived meander lines.

Dikļu muižas pils

Valmieras raj., Dikļu pag.

(aut. – A. B.)

Dikļu muižas pils pastāvējusi jau 17. gs. otrajā pusē. Senāko celtni nojauc 1891.–1896. gadā, veicot pārbūvi, saglabājot tikai pamatus un daļēji arī pagrabus.

Dikļu muiža ir bijis sens fon Palenu dzimtas īpašums un tiem piederēja līdz 1722. gadam. Pēc tam īpašnieki vairākkārt mainījušies, bet pēdējie bija baroni Volfi, kam muiža piederēja 1860.–1919. gadā. 1919. gadā tajā ierīkoja bāreņu patversmi. 1937. gadā – sanatoriju, bet 1974.–1993. gadā muižu izmantoja traumatoloģijas un ortopēdijas rehabilitācijas slimnīca "Dikļi". No 1993. gada ēka piederēja pašvaldībai, kas 1994. gadā pili pārdeva I. Ceijerei, taču līdz pat 2000. gadam, kad ēka nonāca a/s "Dikļu pils" īpašumā, pils netika izmantota.

Nopietnākas pārbūves pili veiktas 20. gs. 30. gados un 20. gs. 50. gados. Pēdējie nopietnākie remonta un restaurācijas darbi notikuši 2000.–2003. gadā, kad ēka tika pārveidota par viesnīcu.

Dikļu pils sākotnēji ir bijusi vienkārša mūra ēka ar augstu cokolstāvu, mansarda jumtu un ieejas fasādes centrā un galos veidotiem rizalītiem. 20. gs. tapušas piebūves, 2000.–2003. gadā veicot restaurāciju, tika nojauktas, atstājot tikai izbūvēto mansarda jumtu (1937, arh. A. Čuibe), tādējādi maksimāli atjaunojot pils vēsturisko neobarokālo veidolu.

No 2000. līdz 2003. gadam galvenās iekšējās tika atjaunotas sākotnējā izskatā. Tika restaurētas logu un durvju vērtnes, palodzes, parkets, griestu un sienu apdare u. c.

Vairākas telpas (vestibīlā, konferenču zālē, uzgaidāmajā zālē u. c.) saglabāti oriģinālie sienu koka paneļi, parkets, griestu apdare. Vestibīlā saglabājušās koka kāpnes ar virpotu balustru margām. Turpat ir arī zaļu glazētu podiņu kamīns, kuru rotā reljefi delfīnu, gulbju un augu motīvi. Konferenču telpā un zālē saglabājušās sākotnējās podiņu krāsas.

Dikļu pils ir raksturīgs neobaroka piemērs Latvijas muižu arhitektūrā, kura projektēta, sekojot vietējām 18. gs. arhitektūras tradīcijām.

Dikļi Manor House

Valmiera district, Dikļi municipality

(aut. – A. B.)

The original manor house of Dikļi dates back to the second half of the 17th century. It was demolished in the rebuilding activities from 1891 to 1896 preserving only the foundation and several parts of the basement.

Dikļi manor was owned by the von der Pahlen family for a long period of time until it was sold in 1722. Subsequently, the estate experienced a succession of owners until it was acquired by Paul von Wulff who was in possession of the manor from 1860 to 1919. An orphanage was established in the building in 1919, redesignated as a tuberculosis sanatorium in 1937, while Traumatology and Orthopaedic Rehabilitation Hospital "Dikļi" was in occupation of the manor house from 1974 to 1993. In 1993, the building was owned by the local municipality that sold it to I. Ceijere in 1994, however, the manor house was left abandoned until "Dikļu pils" A/S acquired it in 2000.

The building underwent substantial alterations in 1930ies and 1950ies. The latest repairs and restoration activities took place from 2000 to 2003 as the manor house was redeveloped into a hotel.

The original Dikļi manor house was designed as a one storey stone building having a high ground floor, mansard roof and risalits (*risalto*) marking the entrance and flank façades. The extensions, attached to the manor house over the 20th century, were removed in the latest restoration period from 2000 to 2003 retaining only the mansard roof (1937, architect A. Čuibe) thus ensuring that the original Neobaroque spatial composition of the building is reestablished with the highest possible degree of authenticity.

The interior of the building was restored to the original design between 2000 and 2003. Doors, windows, window sills, parquet, ceiling and wall finish etc. were restored.

The interior of the manor house features a flat ceiling cover. Several areas (lobby, conference hall, antechamber) boast preserved original wooden wall panels, parquet, ceiling finish. The lobby has an original wooden staircase with turned-baluster railings. An open fireplace of green glazed tiles adorned with moulded dolphin, swan and plant motifs is located nearby. The conference room and hall boast original tile stoves.

Dikļi manor house is a characteristic Neobaroque sample of Latvian manor architecture designed incorporating the local architectural tradition of the 18th century.

Ugāles luterāņu baznīca

Ventspils rajons, Ugāles pagasts, Ugāle

(aut. – R. P.)

Ugāles luterāņu baznīca celta 17. gs. beigās un ir viens no apkārtējo ainavu veidojošiem būtiskiem elementiem.

Ugāles baznīcas iekārtas lepnums ir unikālas ērģeles ar ērģeļu prospektiem, altāris un kancele, kurai piekļaujas bīktsols (kungu sols). Ērģeļu meistara K. Rāneusa 1701. gadā būvētais ērģeļu mehānisms ir viens no nozīmīgākajiem Eiropas kultūras kontekstā, jo ir senākais šāds instruments Baltijas reģionā, turklāt saglabājis savu oriģinālo skanējumu. Ērģeļu lielo un mazo prospektus no liepas koka griezis Ventspils kuģu būvētavas meistars Mihaels Markvarts. Atbilstoši baroka mākslas emocionālībai arī prospekta tēli ir kustības un dzīvīguma piepildīti. Lielā mērā (1710–1711) iespaidā ērģeļu prospekti palika nekrāsoti, kas izskatās neparasti, jo baroka pārdzīvojumā līdzdarbojas arī polihromija.

Altāra retabls ar kanceļu un bīktsolu ir darināti vienā laikā ar ērģelēm un to prospektu, taču citu meistarību vadībā. Mākslas zinātnieki norāda uz Rīgas meistarību Johanu Danielu Šauu. Altāra uzbūvē skaidri nolasāma tā tektoniskā, ar klasisko orderi saistītā uzbūve, kas ir viena no tā sauktās Rīgas skolas iezīmēm. Centrā ir brīvētāvošu skulptūru grupa no "Golģātas" ainas, bet nišās starp kolonnām – vēl divas Kristus figūras, kas iet ciešanu ceļu. Kanceles pamati balsta Mozus ar baušļu galdiņiem un Kristus mācekļu skulpturālajiem atveidiem uz kanceles korpusa. Kancele un bīktsolu saista kokgriezuma portāls, kas uzsver svinīguma iespaidu mācītājam izejot pie draudzes vai dodoties uz kanceļu. Pie sienas virs bīktsola ir liela izmēra 18. gs. sākumā darināta epitāfija Ugāles mācītāja Simona un viņa pāragri mirušā dēla piemiņai.

Ugāles baznīcā 20. gs. 90. gadu beigās mācītāja un ērģelbūvētāja Jāņa Kalniņa vadībā aizsākās interjera iekārtu restaurācijas darbi. Ir notirīti prospekti un restaurēti ērģeļu mehānisms, bet turpinās altāra retabla glabāšanas darbi.

Ugāle Lutheran church

Ventspils district, Ugāle municipality, Ugāle

(aut. – R. P.)

Ugāle Lutheran church was built in the late 17th century and is an important landmark of the surrounding area.

The pride of Ugāle church is the unique organ, organ façade, altar and pulpit adjoined by a confessional (bench reserved for the nobility). The organ, built by the master Cornelius Rhanäus in 1701, is one of the most significant in the European context as it is the only surviving instrument in the Baltic states, furthermore, it has retained the original sound. The large and small organ façades were moulded in lime by Michael Marquardt, the woodcarver of Ventspils shipyard. Characteristic of Baroque emotionality, the sculptures of the prospect embody vitality and vigour. Due to the Great Plague (1710–1711) the organ façades remained unpainted and look very peculiar as polychromy is important to invoke strong feeling in Baroque art.

The altar retable, pulpit and confessional were made in the same period as the organ, however, by different masters. Art historians suggest Johans Daniels Schau, a master from Riga, as a potential author. The altar displays a distinct classical structure that is a typical feature of the so-called Riga school. The centre of the altar has a group of free-standing sculptures depicting a scene of "Golgotha", and the niches between columns display two figures of suffering Christ. The pulpit is executed by integrating sculptures of Moses and Apostles. The pulpit and confessional are linked by a woodcarved portal amplifying solemnity as the priest approaches the congregation or enters the pulpit. The wall above the confessional has a large 18th century epitaph in commemoration of Simon, Ugāle priest, and his prematurely deceased son.

In the late 1990ies, interior restoration activities commenced in Ugāle church under the supervision of the priest and organ builder Jānis Kalniņš. The organ façades have been cleaned and the organ mechanism restored, leading the altar retable conservation that is currently underway.

Rindas luterāņu baznīca

Ventspils raj., Ance pag., Rinda

(aut. – R. P.)

Rindas luterāņu baznīca ir laukakmeņu mūra dievnams mežainā apvidū lielceļā Ventspils – Ance kreisajā pusē netālu no Rindas upes. To ietver zems laukakmeņu krāvuma žogs. Ceļam pretējā pusē ir sena kapsēta ar 19. gs. sākumā mūrētiem vārtiem un tuvāk upei – 18. gs. celtas mācītājmuižas ēkas. Šāda aina paveras gājējam vai braucējam, kas nonāk Rindas baznīcas apkārtnē. 21. gs. straujo pārmaiņu laikā kultūrainava ap Rindas baznīcu ir augstu vērtējama un saglabājama līdzīgi kā dievnama interjerā esošie un mākslinieciski nozīmīgie iekārtas priekšmeti.

Mūra ēka būvēta ap 1835. gadu, iespējams, pirms tam tajā pašā vietā 18. gs. vidū celtās koka baznīcas vietā. Daļa iekārtas priekšmetu saglabājušies no senākās celtnes. Patreizējais dievnama veidols radies pēc 19. gs. otras puses un 20. gs. sākuma pārbūvēm. Centrālā ieeja ir caur masīvu torņa stāvu, kam pieslēdzas vienjoma draudzes tainstūra telpa ar poligonālu altārdaļas noslēgumu un nelielu sakristejas piebūvi sānos. Ārpusē izmūrēti kontrforsī ir abpus tornim un pret altārdaļas šķautnēm. Altāris un kancele ir datēti ar 1744. gadu. Retabls veidots kā grezns altārglezņas "Kristus pie krusta" ietvars. Divas kolonnas balsta antablamentu ar profilētu dzegu, kas vidusdaļā izliecas uz augšu un ko vainago Glorija (staru vainags). Kurzemes barokam raksturīgs ir gar altāra malām esošais sulīgais akanta kokgriezums. Poligonālas formas kanceles korpuse un uzejas kāpņu deviņos pildīņos ir mākslinieciski izteiksmīgi svēto viru gleznojumi uz ainavu fona. Rindas baznīcas ērģeles 1853. gadā izgatavojis no Vācijas ieceļojušais meistars Kārlis Bitners.

Rindas baznīca ir draudzes aprūpēta un labi uzturēta.

Rinda Lutheran church

Ventspils district, Ance municipality, Rinda

(aut. – R. P.)

Rinda Lutheran church is a stone building located in a densely forested area on the left side of Ventspils – Ance road in close proximity of the Rinda river. It is surrounded by a low unbound boulder fence. An old cemetery with an early 19th century stone gate is located on the opposite side of the road, while the parsonage buildings of the 18th century are situated closer to the river. This is a scene that a passer-by can view in the vicinity of Rinda church. The rapid developments of the 21st century should pay due respect to the preservation needs of the cultural landscape surrounding Rinda church and the artistically valuable interior items.

The church was built around 1835 probably to replace a mid-18th century wooden church. A part of interior items and furniture have been preserved from the previous church. The current shape of the church resulted from alterations and extensions of the late 19th and early 20th century. Rinda church is a typical ecclesiastical building of Kurzeme featuring a hefty tower with a central entrance doorway leading to a rectangular aisleless congregation hall with a polygonal chancel flanked by a sacristy extension. The external buttresses reinforce the tower and chancel.

The altar and pulpit date back to 1744. The retable serves as a luxurious frame of the altarpiece "Christ to the Cross". Two columns support an entablature with a profiled cornice that is arching in the middle section haloed with a wreath of rays (Glory). The rich acanthus woodcarving is a typical feature of Baroque in Kurzeme. The panels of the polygonal pulpit and staircase railings boast artistically impressive paintings of saints on landscaped backgrounds. The organ of Rinda church was built in 1853 by a travelling German master Kārlis Bitners.

Rinda church is very well maintained by the congregation.

Landzes luterāņu baznīca

Ventspils raj., Piltenes lauku teritorija, Landze

(aut. – R. P.)

Landzes luterāņu baznīca celta 18. gs. sākumā un 18. gs. otrajā pusē dievnamu paplašināja. Landzes baznīcas interjera lielākās vērtības ir baroka stila kokgriezuma iekārtas priekšmeti – altāra retabls, kancele un lasāmpults, ko papildina epitāfija un būvgaldniecības priekšmeti – durvis ar metāla kalumiem un koka rotājumiem pildīnos. Iekārtas autors ir koka tēlnieks Nikolauss Sefrenss jaunākais, kas to darinājis ap 1700–1701. gadu. Landzei gatavots divu stāvu retabla variants ar “Krustā sistā” (Golgātas) grupu centrā un Mozu un Jāni Kristītāju sānos starp kolonnām. Otrā stāva tēktonisko daļu veido hermas, kas bija raksturīgas manierisma altāriem, bet Sefrensa darbos parādās pirmo reizi. Savdabīgā veidā šeit parādās četru evaņģēlistu skulptūras – malās stāvošie ir Marks un Matejs, bet centrā, uz volūtām sēdošie – Jānis un Lūkass. Kompozīciju vainago frontons, kura smaili pārtrauc Kristus Glābēja skulpturālais tēls. Tieši centrālā daļa altāra retablam šobrīd ir nepilnīgākā. No “Krustā sistā” kompozīcijas saglabājusies tikai Sv. Jāņa figūra, kas šobrīd atrodas Ventspils muzejā, bet otrajā stāvā un frontonā atstātās brīvās vietas Kristus kapā guldišanas un Debesbraukšanas ainām palikušas neaizpildītas. Epitāfija Ventspils tirgotājam Mihaelem Henkam un viņa sievai ir datēta ar 1733. gadu. Un ir pamats domāt, ka epitāfijas autors varētu būt Ventspils koka tēlnieku loka meistars Johans Mertenss. Landzes ērģeles 1852. gadā darinājis E. Zauers. Baznīcas sienas klāj marmora imitācijas krāsojums.

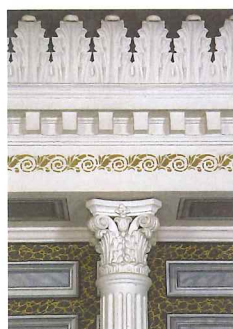
Landze Lutheran church

Ventspils district, Piltene municipality, Landze

(aut. – R. P.)

Landze Lutheran church was built in the early 18th century. The building was extended in the latter half of the 18th century.

The greatest values of Landze church interior are represented by Baroque woodcarvings and furniture – the altar retable, pulpit and lectern, enhanced by an epitaph and joinery elements – doors with wrought iron furniture and decorated panels. The interior and furniture items were carved by the sculptor Nicolaus Söffrens Jr who performed his work between 1700 and 1701. Landze church has a two-tiered retable with a composition “Crucified” (Golgotha) in the central part flanked by Moses and John the Baptist between columns. The structural solution of the second tier is based on termini (terminal figures) characteristic for Mannerism altars, however, it is the first proven usage by Sefrenss. The location pattern of sculptures of the Four Evangelists is peculiar – St. Mark and St. Matthew are situated at the sides, but St. John and St. Luke, sitting on volutes, take the central place. The composition is crowned by a pediment the top of which is interrupted by a sculpture of Christ the Saviour. The central part of the altar retable misses most of its details and elements. The figure of St. John (currently in Ventspils Museum) is the only surviving sculpture of the composition “Crucified”, while space reserved in the pediment for the scenes of burying Christ in a tomb and resurrection was never filled. The epitaph inscribed in commemoration of the Ventspils merchant Michael Henck and his wife bears the year 1733. There is a good reason to believe that the epitaph was created by J. Märtens of the Ventspils woodcarving school. Landze organ was built by E. Zauers in 1852. The church wall paintwork imitates marble.

Ventspils pilsētas un rajona policijas pārvaldes ēka

Ventspils, Kuldīgas iela 2

(aut. – R. P.)

Valsts policijas Ventspils pārvalde atrodas ēkā, kas ir bijušais savrupnams un piederējusi tirgotājam, kas savas rociņas dēļ ir atļāvis pasūtīt greznu iekštelpu dekoratīvo apdari. Divstāvu mūra nams celts ap 19. gs. vidu un tā arhitektūra atbilst historicisma laika estētikai, dominējot klasisko formu valodai un detaļām.

Interjera nozīmīgākā un greznākā telpa ir otrā stāva zāle. Taisntūra formas telpu pa perimetru ieskauj brīvstāvošas kolonnas, kas balsta antablamentu, virs kura atrodas limeniski griesti. Griestu plakni klāj gleznots grezns plafons, kura centrā ir rozete lustras stiprināšanai. Dekoratīvā glezniecība klāj arī zāles sienas, imitējot marmora virsmas apdari. Zāles vienā stūrī pret iekšsienu atrodas neoklasicisma krāsns – kamins. No interjera kustamām vērtībām saglabājusies lustra un trīs krāsota metāla antikos tēlus simbolizējošas sievietu skulptūras. Nozīmīgas interjera detaļas ir saglabājusies būvgaldniecības izstrādājumi – ārdurvis, iekšdurvis, logi u. tml.

1990. gadā ir veikta zāles antablamenta un sienu dekoratīvā apdares krāsnojuma restaurācija un rekonstrukcija. Darbus izpildīja Zinātniskās restaurēšanas pārvaldes speciālisti. Apsveicama ir ēkas sabiedriskās funkcijas saglabāšana un iespēja redzēt zāles grezno apdari.

Ventspils city and district police office

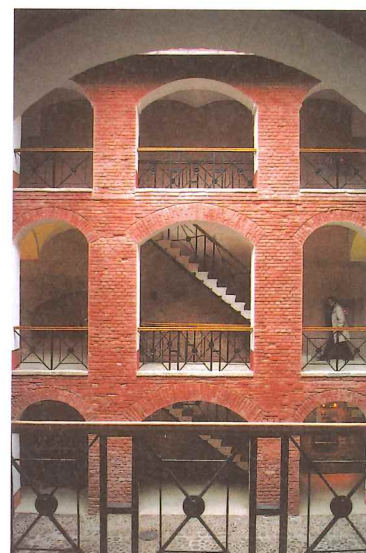
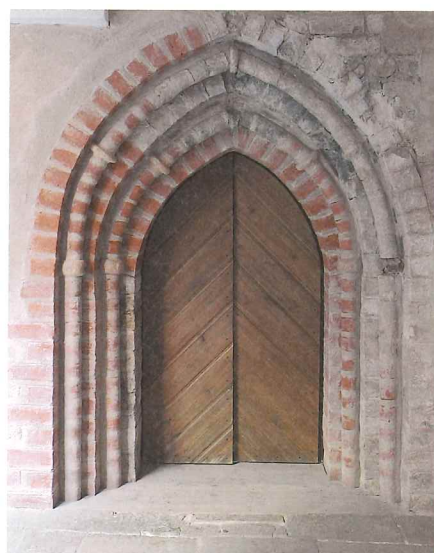
Ventspils, 2 Kuldīgas street

(aut. – R. P.)

The state police in Ventspils has its office in a former detached house of a rich merchant that could afford commissioning a splendid and ornate interior finish. The two-storey stone house was built around the middle of the 19th century in the Historicism tradition rendered in the dominant language of Classicism forms and details.

The second floor hall is the most important and ornate part of the interior. The rectangular hall is perimtered by free-standing columns supporting an entablature and a horizontal ceiling. The ceiling displays an ornate painted plafond with a central rosette to mark the suspension point of the chandelier. The hall walls are also covered with ornamental paintwork imitating a marble surface. One of the hall corners facing the internal wall has a Neoclassicism fireplace stove. As for movable property, the hall still features a suspended chandelier and three female sculptures imitating ancient characters, executed in painted metal. The surviving carpentry and joinery items represent significant interior elements – exterior and interior doors, windows, etc.

Restoration and renovation of the ornamental wall paintwork and the entablature was completed in 1990 by professionals of the Scientific Restoration Authority. Retaining the public function of the building and admitting visitors to view the ornate interior finish of the hall is a very welcome approach.

Ventspils viduslaiku pils

Ventspils, Jāņa iela 17

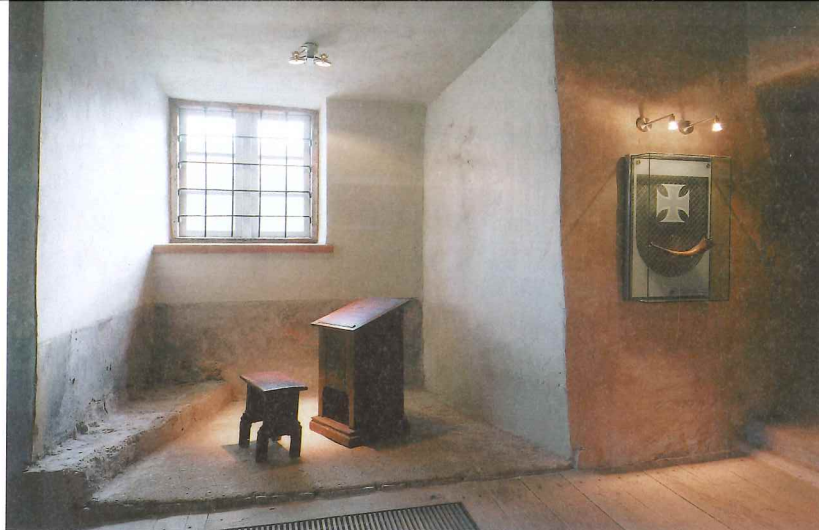
(aut. – J. Z.)

Livonijas ordeņa pils Ventspilī (14. gs. vidus) ir vecākā konventa tipa pils Latvijā, kas ar atsevišķām vēlākos laikos veiktām izmaiņām saglabājusies līdz mūsdienām.

Ventspils pili saglabājušies unikāli sienu gleznojumu fragmenti no 15., 16. un 17. gs. Bruņinieku guļamtelpas un kapitula zāles velvēs rotāja augu ornamentu, komtura dzīvojamo istabu – ziedu un vinogu ķekari, bet otrā stāva telpās redzami akantu zari zilganpelēkā tornī ar melnu konturējumu. Smailloka arkas, velvju pārsegumi un to detaļas darinātas 16. gs. beigās un 17. gs. sākumā.

1980. gadā nepārdomātas rekonstrukcijas rezultātā bojā gāja daudz oriģinālās materiālās substances – tika nokalts apmetums un mainīts starpstāvu pārsegums. No 1995. līdz 1997. gadam tika veikta pils zinātniskā izpēte (arh. I. Dirveiks u. c.), bet pirms tam tika izstrādāta pils izmantošanas un attīstības koncepcija (projektēšanas birojs *Konvents*, vad. arh. P. Blūms). Pirms koncepcijas izstrādes tika studētas interjera un detaļu analogijas un substances saglabāšanas metožu piemēri Eiropā. Pamatojoties uz šīm analogijām un pils izpētes rezultātiem, izstrādāts interjera priekšlikums. Šobrīd realizēta muzeja ekspozīcija un apmeklētāju telpas pirmajā stāvā, tornī un galerijā. Cik vien iespējams, ir saglabāts telpu vēsturiskais izskats, mūsdienu funkcijai nepieciešamie elementi ir moderni, lakoniski un kontrastējoši ar vēsturisko vidi.

Pagalmā uzmanību galvenokārt piesaista 1876. gadā celtās galerijas, kas attīrītas no vēlākiem uzslāņojumiem. Jaunais ieejas vestibils un garderobe ir bijušajā pils ķēķī, kur redzamas mantelškursteņa atliekas un pavards. Bijušais pils stallis tagad atvēlēts jaunākai paaudzei. Apmeklētāju rīcībā nodots arī tornis – no apakšas, kur pagrabā zem stikla izgaismots Popes Lazdu kuršu ugunska pa arheoloģiskais materiāls, līdz augšējām stāvam, kur telpā ar varenām koka konstrukcijām gūstama informācija par Ventspils ostu. Vidējie stāvi stāsta par pils un pilsētas vēsturi, bet viena no autentiskākajām pils telpām – komtura istaba meklējama otrajā stāvā. Te saglabājušies oriģinālie griesti un sienu gleznojumu fragmenti, bet telpai kopumā ir viduslaiku noskaņa. 2003. gadā šeit atklāts pils krogs *Melnais sivēns* ar savdabīgu interjeru.

Ventspils Medieval castle

Ventspils, 17 Jāņa street

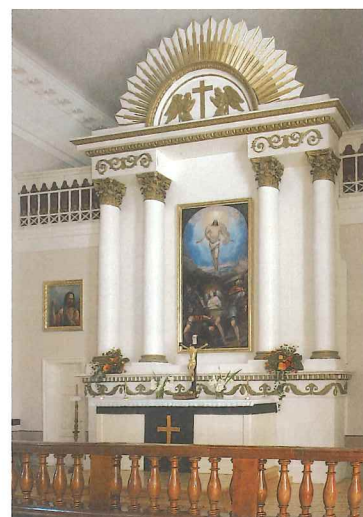
(aut. – J. Z.)

The castle of the Livonian Order in Ventspils (the middle of the 14th century) is the oldest convent house building in Latvia. It has survived until today with some modifications made in later periods. Ventspils castle features unique wall paintings from the 15th, 16th and 17th centuries. The vaults of knights' bedrooms and chapter hall were decorated with plant ornamentation, while the governor's¹ dwelling room was adorned with flowers and grape bunches, and the second floor rooms featured black-contoured acanthus motifs in greyish blue paint. Lancet arches, vaults and their details were made in the late 16th and early 17th century.

An ill-considered reconstruction took place in 1980 destroying much of the original substance, such as plastering and coverings between floors. A scientific investigation of the castle was carried out between 1995 and 1997 by the architects I. Dirveiks, J. Zviedrāns, Z. Bikše etc. Before that a development and operation conception was drafted (architectural bureau *Konvents*, architect P. Blūms) on the basis of best conservation practices in Europe, as well as analogous interiors details. The interior design proposal was drafted on the basis of the above investigation and analogous solutions. Ventspils castle is the most advanced and scrupulous restoration sample where approved European practices are used. The authors of the restoration project set a goal to follow a novel approach towards the original structure by defining such priorities as authenticity and equality of all historical changes. As for today, a museum and premises for visitors have been arranged on the first floor, tower and gallery. Where possible, the historical patterns of rooms have been retained while modern elements are laconic, up-to-date and contrasting with the original environment. They are subordinate to the presentation of authentic materials, construction elements etc, but, at the same time, their function is to demonstrate achievements of contemporary design and state-of-the-art technology.

The courtyard is noteworthy for the galleries of 1876 that have been removed later elements and currently expose their original execution pattern. The new entrance lobby and cloakroom are located in the former castle kitchen still displaying remains of a mantel-chimney and hearth. The former stables have been redesignated for youth. The castle tower is also made fully accessible to visitors and boasts archaeological material from a Curonian cremation site at Lazdas of Pope on the ground floor, while the upper floor with magnificent wooden structures is a marvellous place to view the port of Ventspils. The other floors of the tower narrate the history of the castle and city whereas one of the most authentic areas – Governor's room – is located on the second floor and features an original ceiling and fragments of wall paintings inducing a Medieval mood. The restaurant *Melnais sīvēns* with a peculiar interior was opened in the castle in 2003.

¹ Governor – *commendatore* (official title in the administrative system of the period). *Translator's note*

Ventspils Nikolaja baznīca

Ventspils, Tīrgus iela 2

(aut. – J. Z.)

Ventspils Nikolaja luterāņu baznīca celta 1834.–1835. gadā, un tās būvdarbus vadīja arhitekts J. E. de Vite.

Dievnama apjoma telpisko uzbūvi veido garena trīsjomu draudzes telpa, kurai pieslēdzas tornis un taisnstūrveida apside. Baznīcas galvenās fasādes ieeju rotā iespaidīgs četru jonisko kolonnu portīks. Baznīcas interjers izveidots komplicēti un pretendē uz lielāku greznumu nekā ārējais risinājums. Draudzes telpu sadala jonisko kolonnu rindas. Starp tām izvietoti balkoni ar barokāliem margu balustriem. Kolonnas balsta masīvu dzegū, no kuras horizontālā griestu plaknē iluzori pacelta augstāk. Tā rada ampīram raksturīgo askētisku plakņu rotaļu, kuru papildina masīvas detaļas un reti dekora elementi.

Baznīcā atrodas 1834.–1835. gadā tapušais altāris, kancele, ērģeļu prospekts un ērģeles (1865. gadā pārveidotas).

Ventspils Nicholas's church

Ventspils, 2 Tīrgus street

(aut. – J. Z.)

Ventspils Nicholas's (Nikolaja) Lutheran church was built between 1834 and 1835 under the supervision of the architect J. E. de Witte.

The spatial composition of the church consists of an oblong main hall with a nave and two aisles, adjoined by a tower and a rectangular apse. The main façade of the church is marked by an impressive portico. The church interior is complex and surpasses the outer solution in ornamentation and decoration. The congregation hall is divided by Ionian columns. Balconies with Baroque balusters are placed between them. The columns support a massive cornice, from which the horizontal ceiling was visually slightly elevated. This is an ascetic play of surfaces characteristic of Empire, supplemented by hefty elements and few decorations.

The church features an altar (1834–1835), pulpit, organ façade and organ (rebuilt in 1865).

Ventspils pilsētas rātsnams

Ventspils, Annas iela 13

(aut. – R. P.)

Ēka Annas ielā 13 (18. gs.) kļuva par Ventspils rātsnamu ap 19. gs. 50. gadu, kad pilsēta savā īpašumā iegādājās fon Heikingu ģimenes dzīvojamo ēku. Monumentālās mūra vienstāvu būves horizontāli izvērstais un augstu kārniņu jumtu segtais apjoms ir rātslaukuma telpiskajā vidē ļoti būtisks. Ja ēkas novietne un apjoma telpiskā kompozīcija ir saglabājušās nemainīgas, tad to nevar sacīt par rātsnama iekštelpu pārveidojumiem, kas turpinājušies līdz pat pēdējiem pārbūves darbiem 2006. gadā.

Iekštelpu plānojumā izceļamas divas nosacīti autentiskas struktūras: ieejas vestibils un zāle ar skaistu 18. gs. krāsni. Šobrīd ieejas vestibils gan ir krietni plašāks, jo aizņem savulaik nojauktā apvalkdūmeņa vietu. Zāles apjomi ir saglabājušies nemainīgi un rātskungiem tā varēja būt vienīgā telpa apspriežu rīkošanai. Krāsns glazētajos un ar zilu krāsu uz balta fona apgleznotajos podiņos redzamas pārsvarā florālas un nedaudzas sižetiskas ainas. Mākslinieciska vērtība ir arī restaurētajām velinā baroka stila ārdurvīm.

20. gs. 70. gados tika pasūtīts un īstenots ēkas restaurācijas projekts (arh. J. Galviņš) un tur sāka darboties Ventspils ceļojumu un ekskursiju birojs ar nelielu viesnīcu. LR Kultūras ministrijas un Ventspils domes sadarbības rezultātā 2005. gadā ir tapis kopīgs projekts "Starptautiskā Rakstnieku un tulkotāju māja Ventspilī", kura darbosies no jauna pārbūvētajā rātsnamā (arh. Ē. Cērpiņš). Jaunajam risinājumam ir nepieciešama laika pārbaude un ēkas lietotāju, rakstnieku un tulkotāju vērtējums. Cerēsim, ka tas būs pozitīvs.

Ventspils Town Hall

Ventspils, 13 Annas street

(aut. – R. P.)

The building at 13 Annas street was redeveloped as Ventspils Town Hall around the 1850ies when the local town administration purchased the residential house of the von Heyking family. The building itself was erected already in the 18th century. The monumental horizontally extended single storey brick building with a high tiled roof is a significant element in the Town Hall Square and a success story in efforts to preserve the authentic cultural and historical environment in Ventspils. The exterior and location of the building have largely remained unaltered, however, the interior, on the contrary, was subjected to continuous modifications until the most recent redevelopments in 2006.

The interior layout boasts two relatively authentic areas – the entrance lobby and the hall featuring a splendid 18th century stove. Currently the entrance lobby is considerably extended as it comprises the area formerly occupied by a mantel chimney. The spatial composition and area of the hall has remained unaltered – it was most probably the only room for representatives of the town administration to convene meetings. The glazed blue-on-white stove tiles predominantly feature floral ornaments and few simple scenes. The renovated late Baroque exterior door also has a certain artistic value.

A renovation project was commissioned and implemented in the 1970ies (architect J. Galviņš) and the building became Ventspils Tourism Office with a small hotel. As a result of cooperation between the Ministry of Culture and Ventspils City Council a joint project "International House of Writers and Translators in Ventspils" was implemented to redevelop the former Town Hall. The redevelopment was designed by Ēriks Cērpiņš. The new solution has to stand the test of time and assessment of its new users – writers and translators. Let us hope, that their verdict is positive.

